

Ured za fetve

Ministarstvo za vakufe i islamska pitanja

ŠTA BI SVAKI MUSLIMAN TREBAO DA ZNA

Skraćena zbirka islamskih propisa i uputa

preveo Amel Sarajlić

Odjel za istraživački rad pri Uredu za fetve

Ministarstvo za vakufe u Kuvajtu – Ured Vijeća za fetve
ŠTA BI SVAKI MUSLIMAN TREBAO DA ZNA
Skraćena zbirka islamskih propisa i uputa

Naslov originala

الملخص المفيد في أحكام المسلم الجديد

Izdavač: Islamski pedagoški fakultet u Zenici – Ministarstvo za vakufe u Kuvajtu

Za izdavača:

Prijevod: Amel Sarajlić

Redaktura: prof. dr. Zuhdija Adilović

Lektura: Zenaída Karavdić

Korektura: mr. Muamer Neimarlija

DTP: Samir Kamenjaš

Štampa: Dobra knjiga

Za štampariju:

ŠTA BI SVAKI MUSLIMAN TREBAO DA ZNA

Skraćena zbirka islamskih propisa i uputa

Zenica, 2013.

Štampanje ove knjige realizirano je pod pokroviteljstvom Ministarstva za vakufe u Kuvajtu.

NAŠI CILJEVI:

- Pojašnjenje islamskog stava za svako pitanje i novonastali slučaj ili problem koji se ispriječi pred muslimanom.
- Širenje postojeće i stabilne kulture islamskog prava među pojedincima u zajednici.
- Širenje srednjeg umjerenog pravca među pojedincima u zajednici, koji se implementira tretiranjem različitih islamskih pitanja u skladu s duhom islama i njegovom tolerantnošću.
- Oživljavanje bogatog naslijeđa islamskog prava koje se temelji na raznovrsnosti i brojnosti mišljenja i stavova u vezi s različitim pitanjima.
- Podučavanje učenjaka i imama stručnoj naobrazbi islamskog prava koje će ih osposobiti da narodu daju odgovore i pojašnjenja na pitanja.
- Učestvovanje u društvenim praznicima i posebnim prilikama i događajima iz perspektive islamskog prava, tj. kroz izdavanje publikacija i brošura koje tretiraju te posebne prilike i događaje u društvu s aspekta islamskog prava.
- Izdavanje brošura o pitanjima koja su trenutno aktuelna u društvu te kao takva važna i bitna za društvo pa ih je neophodno poznavati i pojasniti stav islamskog prava u njihovom pogledu.
- Posvećivanje brige i pažnje onima koji su prigrlili islam tako što im poklanjamo korisnu literaturu na njihovim jezicima.

Ured za fetve

RIJEČ UREDA ZA FETVE

Hvala Allahu Gospodaru svih svjetova, Onome Koji je objavio Mudru Opoмену. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog Koji nema sudruga. Rekao je Uzvišeni Allah u mudroj i časnoj Svojoj Knjizi:

﴿ أَقْمِنِ شَرَّ اللَّهِ صُدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنَ قُلُوبِهِمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

"Zar je isti onaj čije je srce Allah učinio sklonim islamu, pa on slijedi svjetlo Gospodara svoga i onaj čije je srce otvrdlo? Teško onima čija su srca tvrda na spomen Allaha, oni su u očitoj zabludi!" (*Ez-Zumer*, 22.)

Neka je mir i spas na povjerljivog Upućivača koji je rekao: "Zaista sam poslan s ispravnom čistom vjerom."¹ Dakle, Uzvišeni Allah ga je poslao s vjerom koja se temelji na vjerovanju u Allahovu Jednoću, na milosrđu i olakšanju. Muslim bilježi hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Islam poništava sve što je bilo prije", tj. poništiti će sve grijeha koji su počinjeni prije islama.

Ured Vijeća za fetve u Kuvajtu raduje se da uputi najiskrenije čestitke vama koji ste prigrlili ljepotu islamske bašče, koja će zasigurno na vas pozitivno uticati u smislu da će zadovoljiti jasan razum i da će otkloniti mnoge nedoumice i oprečnosti islamskog vjerovanja u vašim pogledima na vjeru. Vi ćete također osjetiti stvarno blagostanje i smiraj u svojim životima. To blagostanje i smiraj ne podrazumijevaju nepostojanje nijedne prepreke niti uznemiravajućeg problema u životu. Tim preprekama i problemima Uzvišeni Allah iskušava Svoje robove, što je pak potvrda iskrenosti Njegovih riječi:

﴿ أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُسْرِكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْقَهُونَ ۖ وَلَقَدْ فُتِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا مِن قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴾

"Zar misle ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: 'Mi vjerujemo!' i da u iskušenje neće biti dovedeni? A Mi smo u iskušenje doveli i one prije njih, pa će Allah, doista, znati ukazujući na one koji govore istinu i one koji lažu." (*El-Ankebut*, 2-3.) Mi smo zaista uvjereni da si ti, s Allahovom voljom, zaista na dobitku pri uspješnome tvome vjerskom odabiru. Zbog toga ti poklanjamo ovu knjigu pod naslovom "Šta bi svaki musliman trebao da zna – Skraćena zbirka islamskih propisa i uputa", koju je priredio Odjel za istraživački rad pri Uredu za fetve u sastavu:

¹ Hadis bilježi Ahmed.

Predsjednik: Šejh/Turki 'Iīsā el-Mutajri

Član: Dc./ Ejmen Muhammed el-'Umer

Član: Šejh/ Nuruddin Abdusselam Mes'iī

Član: Šejh/ Ahmed 'Abdulvehhab Sālim.

Ova knjiga obuhvata neophodna pitanja koja bi svaki musliman trebao da zna o svojoj vjeri.

Molimo Uzvišenog i Svemoćnoga Allaha da osvijetli ovom knjigom vaš put do vječnog Dženneta, ako Bog da.

Ured za fetve

PREDGOVOR

Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga i Koji je Zaštitnik dobrih. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, neka je mir i spas na njega, njegovu porodicu i sve njegove drugove.

Zaista su Allahove blagodati spram čovjeka brojne i veličanstvene i ne mogu se pobrojati.

﴿وَأَن تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾

Kaže Uzvišeni Allah: "Ako vi budete brojali Allahove blagodati, nećete ih nabrojati." (*En-Nahl*, 18.)

Najveličanstvenija i najuzvišenija blagodat Uzvišenog Allaha je zasigurno to što je uputio roba na pravi put, na put istine i Njegove vjere kojom je On zadovoljan, te naredio ljudima da Mu robuju putem te vjere.

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

Kaže Uzvišeni: "Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera." (*El-Maide*, 3.)

Dakle, to je najuzvišenija blagodat i najveći poklon kojim je obdario čovjeka. S ovim poklonom i blagodati on će postići sreću i blagostanje na dunjaluku, a uspjeh i veliku pobjedu na ahiretu.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ۖ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا﴾

Kaže Uzvišeni: "Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili – bašče Firdevsa će gostoprимstvo biti, vječno će u njima boraviti i neće poželjeti da ih nečim drugim zamijene." (*El-Kehf*, 107-108.)

S obzirom na to da je Islam Allahova vjera mimo koje nema druge vjere i da ništa drugo nije istina mimo islama te da je islam urođena čista vjera prema kojoj je ljude stvorio, kao i da je vjera svih vjerovjesnika i poslanika, a.s., zajedno, Uzvišeni Allah na budućem svijetu neće od ljudi primiti druge vjere osim islama.

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

Kaže Uzvišeni: "A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima." (*Ali-Imran*, 85.)

Islam je jedini put za ostvarenje sreće, uspjeha i pobjede na oba svijeta. Vjerovjesnik, a.s., je obraćao veliku pažnju na to da pozove sve ljude u islam i da ih uputi da obožavaju samo Jednoga Allaha, Gospodara nebesa i zemlje. Vjerovjesnik, a.s., nije ostavio nijedan način niti metod na koji mu je Allah ukazao i koji mu je objavio za pozivanje i upućivanje ljudi u islam, a da ga nije slijedio i primijenio pri pozivanju u islam. Vjerovjesnik, a.s., je također svesrdno nastojao da ljudi budu sretni i želio im je uspjeh.

﴿لَعَلَّكَ بِاِخْلَاقِنَا كَايُومًا مُّؤْمِنًا﴾

Kaže Uzvišeni: "Zar ćeš ti sebe uništiti zato što oni neće da postanu vjernici?" (*Eš-Šu'ara*, 3.), tj. zar ćeš se ubiti iz žalosti što oni ne vjeruju i nisu upućeni? Kako je Vjerovjesnik, a.s., jako želio uputiti ljude u islam, on se puno veselio i radovao kada neko primi islam.

Allahov Poslanik, a.s., najbolje je od svih ljudi shvatio uzvišenost i vrijednost ove blagodati i koliko sreću i trajno zadovoljstvo sa sobom ona donosi. Istinu je rekao Uzvišeni Allah kada je opisao Vjerovjesnika, a.s.:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

"Došao vam je poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem podete, a prema vjernicima je blag i milostiv." (*Et-Tevba*, 128.)

S obzirom na to da te je Uzvišeni Allah obdario uzvišenom blagodat, o ti, koji si prigrlio vjeru islam, pa tebi najviše treba da spoznaš propise, načela i principe tvoje vjere, kako bi se potvrdila čistota tvoga uvjerenja i kako bi ispravno obavljao ibadete i farzove te kako bi se postavili temelji za suradnju sa zajednicom oko nas, a posebno s onima koji su još uvijek sljedbenici drugih religija mimo islama.

Sakupili smo u jednu knjigu najvažnije propise i pitanja koja je neophodno spoznati i nazvali smo je "Šta bi svaki musliman trebao da zna – Skraćena zbirka islamskih propisa i uputa".

Nadamo se kod Uzvišenog Allaha da smo odabrali ispravne teme i da smo ispravno riješili određena pitanja. Želimo da istaknemo da je vjera islam jasni Božanski put i nebeski vjer zakon sačuvan od greške i iskrivljivanja. A što se tiče ljudi, oni se neprestano trude da dostignu što veće stepene u nauci i razumijevanju, pa neko od njih pogodi, a neko od njih pogriješi. Tako će biti sve dok Uzvišeni Allah ne naslijedi Zemlju i sve na njoj. Konačno, ovo je naš napor i trud. Ono što je u knjizi ispravno i tačno, to je od Uzvišenog Allaha, a ono što je pogrešno, to je od nas i od šejtana. Allah i Njegov poslanik od toga su čisti.

Metodologija kojom smo se vodili u ovoj knjizi:

1. Nastojali smo da predočimo knjigu jednostavnim izrazom i lagahnim jezikom da bismo olakšali njeno razumijevanje i shvatanje muslimanu početniku, a zatim da bismo se pridržavali propisa koje ona sadrži i da bismo ih praktično primijenili.

2. Ograničili smo se samo na spominjanje najvažnijih pitanja pomoću kojih će musliman spoznati islamsko vjerovanje koje mu nije dopušteno nepoznavati, kao što će spoznati i propise o obaveznim praktičnim ibadetima koje nije dopušteno izostavljati.

3. Pri tretiranju fikhskih tema pridržavali smo se stava većine priznatih mezheba i uvažavali ono što su Komitet za fetve pri Ministarstvu za vakuf i islamska pitanja, kao i druge komisije koje su u njegovom sastavu, izdali od pravnih decizija (fetvi). Težili smo da navedemo neke od dokaza iz Kur'ana i vjerodostojnog sunneta bez detaljnih izlaganja i objašnjenja, a sve s ciljem da to bude što jednostavnije i kraće za onoga ko je prigrio vjeru islam.

4. Knjigu smo podijelili na četiri poglavlja: Prvo poglavlje obrađuje uopćeno upoznavanje s vjerom islamom; Drugo poglavlje obrađuje najvažnija pitanja o vjerovanju (imanu) i tevhidu; Treće poglavlje obrađuje brojne obredne propise i obavezne ibadete koje muslimanu nije dopušteno nepoznavati i Četvrto, posljednje, poglavlje obrađuje propise o odnosu onoga koji je primio islam spram društva i imovine.

Na kraju skrušeno i ponizno molimo Uzvišenog Allaha da primi ovo djelo od nas, da ga učini jednim od dobrih djela koje je učinjeno isključivo u Njegovo ime i da ga učini korisnim i podari bericet u njemu. Zaista je On, Slavljen neka je, za svako lijepo djelo Jamac, a On nam je dovoljan i On je najbolji Zastupnik. Neka je Allahov mir i blagoslov na našeg prvaka Vjerovjesnika, Muhammeda, a.s., na njegovu porodicu, r.a., i na sve njegove drugove, r.a.

Odjel za istraživački rad pri uredu za fetve

JEDINA PRIZNATA VJERA KOD UZVIŠENOG ALLAHA JE ISLAM

Uzvišeni Allah poslao je Svoga Vjerovjesnika, Muhammeda, a.s., s vjerom kojom je zapečatio sve druge vjere, dao konačni sud o njima i dokinuo njihove propise. Allah, dž.š., je zagantovao očuvanje islama od iskrivljenja i izmjena. Opisao je islam kao put ustrajnosti i nagovijestio da će, i na dunjaluku i na ahiretu, uspjeti onaj ko se tim putem zaputi, a da će zalutati i stradati onaj ko odbije da slijedi taj put ili ko odabere neki drugi put. Jer, neprihvatanje slijeđenja tog puta u suprotnosti je s prirodom u kojoj je Allah stvorio čovjeka i u kojoj je sva za njega priredio. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ﴾

"Ti upravi lice svoje vjeri iskrenoj, vjeri Allahovoj čistoj i urođenoj prema kojoj je ljude stvorio. Nema izmjene Allahove vjere." (*Er-Rum*, 30.).

Islam je urođena vjera²

Uzvišeni Allah stvorio je ljudsku dušu tako da ona teži svemu u čemu je dobrobit i korist za nju, a da se udaljava i bježi od svakog zla, nereda i onoga što šteti. Očito je da je čovjeku urođena težnja ka dobrom i korisnom piću i hrani, kao i to da izbjegava ono što je loše i što mu može štetiti. Čovjek teži da bude prijatelj s osobama plemenite i dobre naravi, a izbjegava onog ko je nevaljao, čiji

² *Fitra* je nazvana vjerom jer je u njoj Allah ljude stvorio. Postoji više shvatanja ovog termina. Neki tvrde da je to prirodna vjera u kojoj se svako dijete rađa; ako ono umre prije punoljetnosti, bilo musliman ili ne, ulazi u Džennet. Drugi tvrde da se *fitra* odnosi samo na muslimane; kada bi se ona odnosila i na druge, onda niko od njih ne bi bio nevjernik. Neki, pak, smatraju da termin *fitra* znači stvaranje. Svako dijete biva stvoreno, a opredjeljuje se svojim punoljetstvom i zrelošću. Kurtubi kaže da se uspoređivanjem ljudi sa životinjama u ovom hadisu željelo istaknuti kako se ljudi rađaju potpuni, bez nedostataka, pa onda prihvataju vjeru, ili obrnuto, kao što mladunče životinje dođe na ovaj svijet potpuno, a poslije mu odsijeku uho ili dio uha, otkinu rog i sl. Ibn Abdul-Berr smatra da je ovo najispravnije mišljenje. Nemoguće je da *fitra* označava islam, kako kaže Ibn Šihab, jer se islam i iman potvrđuju jezikom, vjeruje se srcem, a u praksu provodi pomoću organa, a to je, ipak, iluzorno tražiti od djece. **Pojašnjenje je u onome što prenosi imam Ahmed od Džabira ibn Abdullaha, da je Allahov poslanik, a.s., rekao:**

“Svaka osoba se rodi u pravoj vjeri, dok se o sebi ne izjasni svojim jezikom, pa kada se o njemu izjasni njegov jezik, bude ili zahvalan (šakir) ili nezahvalan (kefur), pa ga roditelji učine židovom ili kršćaninom.» (Ahmed b. Hanbel, *El-Musned*, Darul-hadis, Kairo, 11/547, hadisi br.: 14741, 7181, 7781, 7698, 9077, 9288.) (Op. prev.)

je moral iskvaren i loš. On voli, poštuje i cijeni osobe čiji je moral potpun i prema njima izražava puno poštovanje i uvažavanje, ali kada su u pitanju osobe s mahinama, bez čvrstog karaktera i odlučnosti, ne kontaktira i ne sarađuje s njima s istom draži, poštovanjem i respektom kao s onima uzornog morala.

Ovo je urođenost koju je Allah stvorio u ljudskoj duši i srcu. Učinio je srca spremnim da prihvate Istinu, kao što je stvorio oči sposobnim da vide, a stvorio je i uši da čuju. Naime, srca su pripremljena da prihvate Istinu, da je spoznaju i da se upute za njom. Međutim, ako se, pak, situacija promijeni zbog ljudskih želja i strasti pa ljudska srca zapadnu u zabludu, umjesto Istine slijedit će neistinu. U Muslimovom Sahihu prenosi se od Ijada, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Uzvišeni Allah kaže: 'Ja sam stvorio Svoje robove u pravoj vjeri, pa im zatim dolaze šejtani, odvrćaju ih od njihove vjere i zabranjuju im ono što sam im Ja dozvolio i naređuju im da Meni pripišu sudruga o čemu Ja nikakva dokaza nisam objavio'."

Allahov Poslanik, a.s., nas je izvijestio da se svaki čovjek rađa u urođenoj i čistoj vjeri u kojoj je sve ljude stvorio, sve dok se ne pojave spoljni faktori koji tu urođenost i čistotu ne promijene. U tom kontekstu Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Svako se dijete rađa čiste vjere (u urođenoj čistoj vjeri islamu) pa njegovi roditelji učine da ono postane jevrej, kršćanin ili vatropoklonik. Tako i mladunče životinje dođe na svijet potpunog tijela. Primjećujete li vi kod njega neki nedostatak? Potom je proučio: '... urođenoj čistoj vjeri Allahovoj prema kojoj je On ljude stvorio – ne treba se mijenjati Allahova vjera, jer to je prava vjera...'."

Vjerovjesnik nas obavještava da se ta urođenost i čistota ogledaju u slijeđenju islama, a ne nekih drugih iskrivljenih vjera i sljedbi koje Uzvišeni Allah nije objavio, niti je naredio njihovo slijeđenje. Poslanik a.s., nije rekao u hadisu, «ili ga učini muslimanom», kako bi nam ukazao na to da je islam urođena i čista vjera. Predaju kojom se jasno potvrđuje da je islam urođena i čista vjera bilježi Muslim. U toj predaji Allahov Poslanik, a.s., kaže: "Svaka osoba se rodi u pravoj vjeri, dok se o sebi ne izjasni svojim jezikom."

Svako ko spozna islamska načela jasno će shvatiti da je to istina koju je obavezan slijediti, jer ta načela vode računa o zdravoj i ispravnoj urođenosti čovjeka i neće je ugroziti.

Ta načela su:

- Naređivanje da se ibadet čini jedino Allahu i da se ne pripisuje drug Onome Koji je Stvoritelj cijelog kosmosa, u Čijoj je ruci sva vlast i Koji je Svemoćan. Zdrava priroda traži da se oda puno poštovanje i respekt onome ko se odlikuje potpunim osobinama, a kakvo tek poštovanje i respekt treba iskazati spram Onoga Ko se odlikuje apsolutnim svojstvima savršenstva koja ne presahnjuju i izvan su svih stupnjeva i granica?

- Ta načela dozvoljavaju sve što je dobro i lijepo, a zabranjuju sve što je loše, jer zdrava i ispravna urođenost teži ka svemu što je dobro, a izbjegava i udaljava se od svega što je loše.

- Ta načela podstiču čovjeka da se okiti plemenitim moralom i dobrotom, a zabranjuju nevaljalštinu i ogavnost, jer postojane i ustrajne duše vole sve što je lijepo i dobro, a odbacuju sve što je ogavno i nevaljalo.

Buharija i Muslim bilježe od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "I donesene su mi – kaže Allahov Poslanik – dvije posude. U jednoj od njih bilo je mlijeko, a u drugoj vino. Uzmi i pij iz koje hoćeš od njih dvije – rečeno mi je, i ja sam uzeo mlijeko i popio ga, a potom mi je rečeno: Odabrao si pravi put (fitret), a da si uzeo vino, zalutali bi tvoji sljedbenici."

Šta je islam?

Nema nijedne vjere ili religije na zemaljskoj kugli a da njeno porijeklo nije vezano za nekog čovjeka ili neki narod. Tako, naprimjer, judaizam se veže za Judu, nasranije³ se vežu za *nesāra* – pomagače Isaa, a.s., sljedbenici budizma vežu se za Budu itd.

Što se islama tiče, naziv se odnosi na posebno svojstvo koje taj termin obuhvata i znači: predanost, povinovanje i poniznost Onome Ko je ovu vjeru ozakonio i naredio da je slijedimo. Uzvišeni Allah nazvao je Svoju vjeru islamom – predanošću, jer je obaveza muslimanu da se preda Uzvišenom Allahu tako što će vjerovati u Allaha i Njegovu jednoću, predati Mu se, biti pokoran i povinovati se Njegovoj odredbi ili zabrani, bez imalo suprotstavljanja i odupiranja. Svim spomenutim pojašnjava se da se riječju islam ukazuje na to da ta vjera nije ljudski proizvod, niti je posebno određena za neki narod ili naciju, već je njen glavni cilj da se svi ljudi okite osobinom kojom se ta vjera ističe i što je čini posebnom.

³ Nasranije je termin kojim Uzvišeni Allah naziva kršćane u Kur'anu. (Op. prev.)

Termin *islam* – *predanost* ne izlazi izvan granica svog posebnog značenja – da je to vjera s kojom je došao Muhammed, a.s. Posebno značenje termina *islam* – da je to vjera s kojom je došao Muhammed, a.s., – ne odstupa od njegove navedene posebnosti i značenja koje on obuhvata.

Prvenstveni cilj misije islama je da odvрати ljude od robovanja stvorenjima, žudnjama i strastima i usmjeri ih ka robovanju i pokornosti isključivo i jedino Uzvišenom Allahu, Slavljen neka je On, te povinovanju i pokornosti svemu onome što je naredio i čuvanju od svega što je zabranio. Naime, *islam* znači predanost i povinovanje Uzvišenom Allahu, pokornošću i vjerovanjem u Njegovu jednoću, sve dok se u srcu muslimana ne nastani i ustabili ljubav prema Njemu. To je, ustvari, pročišćenje srca od svih vrsta višeboštva i nevjerovanja, sve dok se iz srca ne odstrani i najmanja sumnja muslimana, kao što bilježe Buharija i Muslim od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "... i da mrzi povratak u nevjerstvo kao što mrzi da bude bačen u vatru."

Islam je vjera svih poslanika, a.s.

Svaka osoba na zemaljskoj kugli obavezna je da se preda i povinuje Uzvišenom Allahu, da Mu bude pokorna i potčinjena i da se kloni Njegovih zabrana, bez obzira na vrijeme i prostor. Pošto su vremenom ljudi zamijenili svoje vjerovanje, slijedili svoje porive i strasti, zastranili s puta istine i slijedili put neistine, Uzvišeni Allah slao je poslanike, a.s., da uzmu ljude za ruke i izvedu ih na Put upute, da slijede Istinu, da ih vrati obožavanju samo Jedinog Allaha i da robuju samo Njemu.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali a da mu nismo objavili: Nema boga osim Mene, zato Meni ibadet činite." (*El-Enbija*, 25.) Onaj ko se odazove njihovom pozivu zaslužuje da bude opisan kao musliman, kako je Uzvišeni Allah nazvao Svoje robove monoteiste (koji potvrđuju Njegovu jednoću). U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ﴾

"Allah vas je odavno muslimanima nazvao..." (*El-Hadždž*, 78.)

Časni Kur'an nas izvještava da je misija svih poslanika bila da pozivaju u islam, kao i to da su oni koji ih budu slijedili – muslimani.

Kaže Uzvišeni o Nuhu, a.s., da je rekao:

﴿وَأْمُرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

"...meni je naređeno da budem musliman." (*Junus*, 72.) Za Ibrahima i Ismaila, a.s., rekao je Uzvišeni da su rekli:

﴿رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةٌ مُسْلِمَةٌ لَكَ﴾

"Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim muslimanima i porod naš, neka budu muslimani – Tebi odani..." (*El-Bekare*, 128.)

Kaže Uzvišeni o Jakubovoj, a.s., oporuci sinovima:

﴿أَمْرُكُمْ شُهِدَاءُ إِذْ حَضَرَ يُعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَالِاهُ آبَاؤُكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهُهَا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

"Da li ste prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao i kad je sinove svoje upitao: 'Kome ćete poslije mene u ibadetu biti?' 'Bit ćemo u ibadetu', odgovorili su oni, 'Bogu tvome, Bogu tvojih predaka, Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi smo muslimani (samo se Njemu predajemo)!' " (*El-Bekare*, 133.)

Uzvišeni Allah kaže, za Musaa, a.s., da je rekao:

﴿إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ أَلَمْ تَحْبِبُونِ﴾

"...ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!" (*Junus*, 84.)

Za Jusufa, a.s., Uzvišeni Allah kaže da je rekao:

﴿تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾

"...daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri!" (*Jusuf*, 101.)

Uzvišeni Allah kaže da je Sulejman, a.s., rekao:

﴿أَلَمْ تَعْلَوْا عَلَيَّ وَأُتُونِي مُسْلِمِينَ﴾

"Ne pravite se većim od mene i dođite mi kao muslimani." (*En-Neml*, 31.)

Za Luta, a.s., Uzvišeni Allah kaže da je rekao:

﴿فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

"...a u njemu samo jednu kuću muslimansku nađosmo." (*Ez-Zarijat*, 36.)

Uzvišeni Allah, u vezi s pomagačima Isaa, a.s., kaže:

﴿فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَا مُسْلِمُونَ﴾

"I kada je Isa osjetio da oni ne vjeruju, rekao je: 'Ko su pomagači moji na putu ka Allahu?' 'Mi smo pomagači Allahove vjere', rekoše učenici, 'mi u Allaha vjerujemo', a ti budi svjedok da smo muslimani!" (*Ali-Imran*, 52.)

Naime, misija svih poslanika bila je jedna: svi su pozivali u islam, jer im je Jedan Gospodar i vjera jedna, iako su im se vjerozakoni (šerijati) razlikovali.

Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Vjerovjesnici su braća od inoča: majke su im različite, a vjera im je jedna." Termin *inoče* upotrijebljen je da ukaže na to da su oni braća po ocu, ne po majci.

Islam je Allahova vjera, vjera s kojom je došao svaki poslanik, kako Uzvišeni i potvrđuje u Kur'anu, kada kaže:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾

"Jedina priznata vjera kod Allaha je islam." (*Ali-Imran*, 19.) Uzvišeni Allah potvrđuje da priznaje samo vjerovanje onih čija vjera je bila islam. Tako Allah Uzvišeni kaže:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

"A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima." (*Ali-Imran*, 85.)

Ruknovi islama

Islam je velika građevina koja obuhvata različite aspekte ljudskog života. Ta građevina zasigurno ima svoje temelje na kojima se nalaze stubovi. Buharija i Muslim bilježe hadis u kojem je Allahov Poslanik, a.s., pojašnjavajući o kakvim stubovima se radi, kazao: "Islam je sazdan na pet stvari: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, klanjanju namaza, davanju zekata, hodočašću Ka'be i postu mjeseca ramazana."

Prvi rukn: svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, a.s.

Svjedočenje i potvrda da nema drugog boga osim Allaha adresa je za ulazak u islam. Ko želi da uđe u islam, obavezan je da jezikom iskaže to svjedočenje, a ono se opet sastoji od dva stuba.

Prvi stub je svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha. Prvim od ova dva stuba podrazumijeva se da u ovom, postojećem svijetu nema niko ko je dostojan da bude obožavan osim Slavljenog i Uzvišenog Allaha. Ovim svjedočenjem negira se obožavanje svega drugog mimo Allaha. Naime, ovim se negira obožavanje meleka, vjerovjesnika, dobrih ljudi, evlija, drveća, sunca, mjeseca, kamenja i kaburova, jer su sve to stvorenja Gospodara svih svjetova. Postavlja se pitanje: kako je moguće da čovjek, koji je stvoren, obožava druga stvorenja, koja su poput njega, a da odbaci obožavanje Stvoritelja?!

Prema tome, obožavanje se može pripisati samo i isključivo Allahu, Gospodaru svih svjetova, Kome je potčinjen cijeli kosmos i sve što je u njemu.

Kaže Allah Uzvišeni:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

«Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, a i meleci i učeni, postupajući pravedno. Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog.» (*Ali-Imran*, 18.) Naime, sintagma *nema drugog boga osim Allaha* adresa je, obilježje i ključ za ulazak u islam, jer podrazumijeva odluku čovjeka da bude pokoran, da se povinuje obožavanju Allaha i da se odrekne i oslobodi obožavanja nekog drugog mimo Njega ili pored Njega.

Drugi od ova dva stuba je svjedočenje da je Muhammed, a.s., Njegov poslanik. To svjedočenje obuhvata:

1. Potvrdu da je Allah poslao Muhammeda, a.s., s Istinom, da obveseli i opominje sve ljude, i Arape i nearape, i bijelce i crnce, da ih pozove da obožavaju jedino Allaha, a da odbace višeboštvo i nevjerstvo. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

"Mi smo te poslali svim ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ..." (Sebe, 28.)

2. Obavezu vjerovanja u istinitost svega o čemu nas je izvijestio vjerovjesnik Muhammed, a.s., jer je to objava od Allaha, što potvrđuje Allah Uzvišeni, kada kaže:

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

"On ne govori po hiru svome. To je samo objava koja mu se obznanjuje." (En-Nedžm, 3-4.)

3. Obavezu pokornosti svemu što nam je naredio vjerovjesnik Muhammed, a.s., a klonjenje od svega što nam je zabranio, jer je on izvjestilac od Allaha, a Allah nam naređuje da mu se pokoravamo. U tom smislu kaže Allah Uzvišeni:

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

"Ono što vam Poslanik dā, toga se držite, a ono što vam zabrani, ostavite..." (El-Hasr, 7.)

Drugi rukn: klanjanje namaza

Namaz je ibadet koji čine specifične riječi i pokreti; otpočinje početnim tekbirom, a završava selamom. Namaz je osnova i temelj vjere i prvo za šta će čovjek polagati račun na Sudnjem danu. Zato ga je Uzvišeni Allah propisao kao strogu obavezu – fard. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا﴾

"...Zaista je namaz propisan vjernicima u određenim vremenskim razmacima." (En-Nisa, 103.)

Zbog njegove počasti, veličanstvenosti i vrijednosti Allah Uzvišeni ga je propisao na najvišem nebu. Obavljanje namaza treba da se obavlja isključivo Allaha radi, s potpunom skrušenošću: budnog, prisebnog i prisutnog srca. Posebno treba voditi računa o namaskim uvjetima (šartovima), vadžibima i sunnetima. Ko

namaz obavi skrušeno, bit će to za njega svjetlost, kao što to kaže Allahov Poslanik, a.s., u Muslimovom *Sahihu*: «Namaz je svjetlo», tj. on je uputa za klanjača na ono što je ispravno i osvjetljava mu Put Upute, ispriječi se između njega i grijeha i sprečava ga da čini loša i odvratna djela, kao što to veli Uzvišeni:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَهَيِّئُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾

"... namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno... ." (*El-Ankebut*, 45.)

Treći rukn: davanje zekata

Zekat je obavezno izdvajanje određenog dijela imetka koji je dostigao visinu nisaba,⁴ shodno posebnim uvjetima, i daje se onima koji imaju pravo na njega. On je stroga obaveza bogatih muslimana prema svojoj braći koja polažu pravo na to, a to su siromasi i nevoljnici, kao i ostale kategorije. U vezi s tim pojašnjenje je dato i u Kur'anu. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾

"Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku – namjerniku. Allah je odredio tako! A Allah sve zna i mudar je." (*Et-Tewbe*, 60.)

Naime, zekat je počinovanje naredbi Uzvišenog Allaha i dobročinstvo Njegovim stvorenjima. Musliman njime čisti svoju dušu od grijeha. Također, čisti dušu od škrtosti i pohlepe. U tom kontekstu Allah Uzvišeni kaže:

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾

"Uzmi od dobara njihovih zekat i milostinju, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš... ." (*Et-Tewbe*, 103.)

Zekat nije dobročinstvo jednoga čovjeka njegovome bratu po čovječnosti, nego je pravo koje je Allah dao tom čovjeku u njegovom imetku. Allah ga neće primiti osim od osobe koja od sebe odstrani loš ahlak – moral, kao što je oholost, uzdizanje i prigovarivanje siromašnima. Kaže Uzvišeni:

⁴ Nisab je određena količina imovine utvrđena na osnovu šerijatskih izvora. Nisab je osnova za obavezu davanja zekata. (Op. prev.)

﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُسْعُونَ مَا انْفَقَوْا مَنًّا وَلَا أَدْنَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ تُبْعَثُهَا أَدْنَىٰ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ﴾

"Onima koji troše imetke svoje na Allahovom putu, a onda ono što potroše ne poprate prigovorima i uvredama, pripada nagrada Gospodara njihova! Njima nema straha niti će oni tugovati! Lijepa riječ i oprost vredniji su od milosti koju prati vrijeđanje! A Allah je nezavisan od svakoga i blag! O vjernici ne kvarite milostinje vaše prigovorima i uvredama,..." (*El-Bekare*, 262-264.)

Ovom uzvišenom obavezom pokazuje se jedan od vidova međusobne samilosti i jedinstva muslimanske zajednice. Zekatom se čuva muslimansko jedinstvo, prisnost među muslimanima i njihova kompaktnost.

Četvrti rukn: post mjeseca ramazana

Post je suzdržavanje, u mjesecu ramazanu, od jela, pića i intimnog odnosa – od pojave prve zore do zalaska sunca – s nijetom činjenja ibadeta isključivo Uzvišenom Allahu. Post je ibadet koji uzdiže muslimana s ciljem poboljšanja njegovog morala. On u postaču jača bogobožnost i udaljava ga od svega što mu je zabranjeno. Post navikava postača da kontrolira svoju volju, a sprečava ga da se pokorava i povinuje željama i strastima svoga tijela. Na taj smisao posta ukazuju i riječi Uzvišenog:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

"O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bogobožni bili." (*El-Bekare*, 183.)

Što se tiče postača koji svome tijelu zabranjuje hranu i piće, a dozvoljava svome jeziku i organima da griješe, Uzvišeni Allah nema potrebe za njegovim postom, tj. neće ga primiti. Buhari bilježi hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s. rekao: "Onome ko ne ostavi lažni govor i postupanje po njemu (za vrijeme posta), Allah nema potrebu (ne želi da mu ga primi) samo zato što on ostavlja svoje jelo i svoje piće."

Post uči muslimana da saosjeća s patnjom svoje braće siromaha i onih kojima je pomoć potrebna, koji nemaju ništa što bi utolilo njihovu glad i ugasilo njihovu

žeđ. Postač osjeti težinu gladi i žeđi, iako je u mogućnosti da jede i pije. Postač, dok posti, shvata da ima neko među njegovom braćom u vjeri ko je izložen brojnim teškoćama i kome je pomoć potrebna jer nema čime da zadovolji svoje potrebe za hranom i tečnošću, te zato žuri da im pomogne i da ih materijalno situira.

Peti rukn: hadž

Hadž je putovanje u Mekku u određenim mjesecima s namjerom obavljanja tačno određenih radnji. Hadž je tjelesni ibadet koji je Allah propisao kao strogu obavezu – da se učini jednom u životu. To je odziv na naredbu koju je Allah stavio u obavezu Svome vjerovjesniku Ibrahimu, a.s.,:

﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾

"I ogласi ljudima hadž – i dolazit će ti pješke i na svakoj kamili iznurenoj koje dolaze sa dalekog puta." (*El-Hadž*, 27.)

Hadždžom se pokazuje robovanje isključivo Uzvišenom Allahu. Tako, kada tavafimo oko Allahove kuće, pokazujemo apsolutno vjerovanje u Allahovu jednoću. Hadždžom iskazujemo naše odricanje od svih ovozemaljskih blagodati s namjerom da se potčinimo i pokorimo Allahu Uzvišenom. Sve hadždžije ponavljaju poziv na vjerovanje u jednoću Uzvišenog Allaha kada izgovaraju *lebbejkellahumme lebbejke lodazivam Ti se, Gospodaru, Ti Koji nemaš sudruga, odazivam Ti se!* Kada hadžije ponavljaju **jednu** telbiju, na **jednom** jeziku i **na istom tlu**, to pokazuje **jednakost i jedinstvenost svih muslimana**, bez obzira na različitost njihove boje, nacije i stanja. To je islam i to su njegovi uzvišeni ruknovi. Ko ih u potpunosti ispravno izvrši i obavi, osjetit će slast imana i zaslužiti oprost Milostivog.

Muslim u *Sahihu* bilježi hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Ko bude zadovoljan da mu Allah bude Gospodar, islam vjera, a Muhammed poslanik, osjetit će slast imana!**" Muslim bilježi i hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Ko bude zadovoljan da mu Allah bude Gospodar, islam vjera, a Muhammed, a.s., poslanik, zagarrantovan mu je Džennet.**"

Veza islama s prethodno objavljenim vjerama

S obzirom na to da su sve nebeske vjere stigle objavom od Uzvišenog Allaha, uočljivo je da se, u osnovi i suštini, sve podudaraju i slažu. U vezi s tim Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾

"On vam propisuje u vjeri isto ono što je naredio Nuhu i ono što objavljuje-mo tebi i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau. Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!" (*Eš-Šura*, 13.)

Podudarnosti između islama i prethodno objavljenih vjera:

1. Sve nebeske knjige upućuju poziv ka nebeskoj osnovi, a to je poziv na vje-rovanje u Allaha Uzvišenog i Njegovu jednoću i odbacivanje svake vrste ibadeta bilo kome drugom osim Njemu.

2. Sve se slažu s tim da se čovjek drži onoga što će mu donijeti dobro u životu i što će ga udaljiti od zla.

3. Sve te knjige pozivaju da se pridržavamo plemenitih načela i uzvišenih moralnih principa.

Što se tiče zakonodavstava i praktičnih propisa, postoje razlike među njima, shodno modusu i načinu obavljanja, kao što nas o tome Uzvišeni obavještava:

﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾

"...svima vama smo zakon i pravac propisali!" (*El-Maide*, 48.) Uzrok tim ra-zličitostima je, svakako, u različitosti ljudskih priroda, potreba, stanja, vremena i mjesta. Tako je, naprimjer, namaz naređen u svim vjerozakonima. Međutim, od vjerozakona do vjerozakona namaz se razlikuje po formi, što je slučaj i s postom.

Bitno je naglasiti to da je Uzvišeni Allah povjerio prijašnjim narodima da se brinu o objavljenim knjigama i da ih čuvaju. U tom kontekstu Allah Uzvišeni kaže:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّاسُخُونَ فِيهَا أَخْبَارٌ بِمَا اسْتَخْفُوا مِنْ
كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ﴾

"Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlo, po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i pobožni ljudi i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli." (*El-Maide*, 44.)

Nadvladale su ih strasti i žudnja za dunjalukom, pa su, spram žudnje i želja, iskrivili i izmijenili svete tekstove u tim knjigama. Nakon njihovih intervencija ti

tekstovi više nisu odražavali namjeru Uzvišenog Stvoritelja, pa su postali nesigurni i nepouzdana. Uzvišeni Allah izvijestio nas je o ovoj drskosti spram nebeskih knjiga. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ﴾

«O sljedbenici Knjige, došao vam je Poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete...» (*El-Maide*, 15.) I kaže Uzvišeni:

﴿مَنْ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ﴾

"Oni koji su judejstvo prihvatili, izvrću smisao riječi..." (*En-Nisa*, 46.) I veli Uzvišeni: "A teško onima koji svojim rukama pišu knjigu, a zatim govore:

﴿قَوْلٍ لِلَّذِينَ يَكْتُوبُونَ الْكِتَابَ يَأْبُدُهُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَسْتَرْوُا بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا قَوْلٍ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ﴾

"Ovo je od Allaha', da bi za to korist neznatnu izvukli. I teško njima zbog onoga što ruke njihove pišu, i teško njima što na taj način zarađuju." (*El-Bekare*, 79.)

Pošto je islam, vjera s kojom je došao Muhammed, a.s., pečat svim vjerama, Uzvišeni Allah učinio je Kur'an čuvarem svih prethodno objavljenih nebeskih knjiga. Kur'an svjedoči za ono što je istina u tim knjigama i što je njihov osnov, a poriče i negira sve ono što su krivotvorci i falsifikatori njima pripisali i pridodali svojim rukama. Kur'an je njihov čuvar, tj. on je njihov svjedok, povjerenik i onaj ko će potvrditi njihovu istinitost i ispravnost. Zbog toga je Allah Uzvišeni Sebe postavio za Jamca, da će On sačuvati ovu vjeru (islam) od svakog iskrivljenja, izmjene ili promjene do Sudnjeg dana. Uzvišeni Allah daje potvrdu, u vezi s tim, u Kur'anu:

﴿إِنَّا نَحْنُ نُزِيلُ الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Mi uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti." (*El-Hidžr*, 9.)

Poslije Kur'ana nema objavljene knjige, niti poslije Muhammeda, a.s., ima Božijeg vjerovjesnika. Da Uzvišeni Allah nije sačuvao Posljednju objavu – vjeru islam, Allahova vjera bi se zagubila zbog ljudskih ruku koje su spremne na poigravanje s tekstovima i citatima Objave. Zbog toga je svako ko čuje za islam obavezan da ga spozna i povjeruje u njega, pa makar bio sljedbenik nekih drugih religija. Onaj ko ne vjeruje u islam, a povodi se njime, ne može se okarakterisati

kao musliman. Muslim bilježi hadis u kojem je Allahov poslanik, a.s., to pojašnio, rekavši: **«Tako mi Onoga u Čijoj je ruci duša Muhammedova, ko bude čuo za mene: od pripadnika ovog ummeta, židova ili kršćana, i umre, a ne povjeruje u ono s čim sam poslan, bit će stanovnik Vatre.»**

VEZIVANJE SRCA ZA ALLAHA UZVIŠENOG

Srce vjernika priželjkuje sreću na dunjaluku i na ahiretu, međutim ta sreća i potpuna slast može se ostvariti samo ako zavolimo Uzvišenog Allaha, spoznamo Ga i približimo Mu se s onim što On voli i čime je Zadovoljan, a udaljimo se od svega što izaziva Njegovu srdžbu.

Srce vjernika je između straha, nade i ljubavi

Srca se trebaju vezati za njihova Gospodara i Stvoritelja kako bi bila sigurna da idu putem koji im je Uzvišeni Allah zacrtao. Najvažniji faktor koji podstiče čovjeka da čini dobro, koji mu olakšava kretanje putem koji vodi Allahu i koji ga podstiče na pokornost i pridržavanje vjerskih principa jesu djela srca, a najuzvišenije djelo srca je ljubav spram Uzvišenog Allaha, nada u Njega (Njegovu milost) i strah od Njega. U srcu vjernika ne nalazi se ništa drugo osim ljubavi spram Allaha i Njegova poslanika, a.s. Srce vjernika voli samo ono što voli Allah i Njegov poslanik, voli sve ono čime iskazujemo pokornost Allahu, voli sve ibadete i voli Allahove robove koji vjeruju samo u Jednoga Boga. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Kod koga se nađu tri svojstva, osjetit će slast imana: da voli Allaha i Njegova poslanika iznad svega ostalog, da čovjeka voli isključivo u ime Allaha i da mrzi povratak u nevjerstvo kao što mrzi da bude bačen u Vatru." Vjerničko srce ispunjeno je strahom od Allaha, tako da mu je srce nemirno zbog iščekivanja Allahove srdžbe i žestoke kazne ukoliko počini nešto što je Allah zabranio ili propusti nešto čime ga je Allah obavezao. Taj strah sprječava vjernika da slijedi svoje strasti, a podstiče ga da bude pokoran tako što će izvršavati Božije naredbe i kloniti se Njegovih zabrana. Srce vjernika ispunjeno je nadom da će postići Allahovu milost, zadovoljstvo, ljubav, nagradu i blagodat na dunjaluku i na ahiretu. Ta nada bodri i podstiče vjernika na ustrajnost u pokornosti Allahu i na natjecanje u činjenju dobra, jer srce vjernika čezne za Božijim blagodatima i za onim što je pripremljeno za bogobojazne i pokorne robove.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

Kaže Uzvišeni: "Oni koji vjeruju i koji se isele i na Allahovom putu bore, oni žele milost Allahovu. A Allah oprašta i Milostiv je." (*El-Bekare*, 218.)

Srce vjernika na putovanju ka Uzvišenom Allahu trebalo bi da bude uravnoteženo između ova tri stepena, jer ako samo jedna strana prevagne drugu, iskrivit

će svoje ibadete i skrenuti s pravog puta. Rekao je Ibnul-Kajjim, r.a.: "Srce je kao ptica u svojoj putanji ka Uzvišenom Allahu. Ljubav je njena glava, a strah i nada su njena krila..."⁵ Zamisli, brate muslimanu, i promisli šta bi se desilo s ovom pticom kada bi ostala bez jednog krila ili kada bi ostala bez glave. Bez imalo sumnje bila bi izložena kao plijen za svakog grabljivca. Musliman koji obavlja sve pokornosti koje mu je Uzvišeni Allah naredio, trebao bi da ih izvršava s ljubavlju i željom da se približi Uzvišenom Gospodaru, da moli Allaha da mu budu primljene i da žudi da zadobije Njegovu nagradu, blagodati i Džennet. On pazi da obavi sve pokornosti onako kako je Allah Uzvišeni naredio iz bojazni da mu neće biti primljene i zbog straha da ih ne obavlja u potpunosti ispravno pa da će na sebe izazvati Božiju srdžbu i kaznu. Znaj, Allah te obasuo Svojom milošću, da je ova uravnoteženost između tri stepena put Vjerovjesnika, a.s.

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ﴾

Uzvišeni Allah izvještava nas o njihovom stanju kada veli: "Oni su se trudili da što više dobro učine i molili su Nam se u nadi i strahu i bili su prema Nama ponizni." (*El-Enbija*, 90.)

Srce vjernika svjesno je veličanstvenosti Uzvišenog Allaha

Zaista je svijest o veličini Allahovoj, Njegovoj uzvišenosti i slavi nešto najuzvišeneije i najveličanstvenije što bi trebalo da se učvrsti u srcu vjernika, jer ta svjesnost o Allahovoj veličini čini srce pažljivim i budnim. To srce motri na Allaha Uzvišenog pri svakom djelu koje učini i pri svakoj riječi koju iskaže. Ono ne poseže da učini ono čime će Uzvišenog Allaha rasrditi i pazi da izvršava Njegove naredbe. Plemeniti Kur'an nas obavještava da su se mušrici (mnogobošci) osmjelili da pripisu Bogu druga ili da ne vjeruju u Njega, jer nisu bili svjesni Njegove veličine, Uzvišen neka je On. Njihova srca postala su gruba i kamena i izjednačili su Stvoritelja i stvorenja.

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

Kaže Uzvišeni: "Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati, a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u šaci Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Čist je On i Uzvišen iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!" (*Ez-Zumer*, 67.)

⁵ Medaridžus-salikin, 1/517.

﴿مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا﴾

Uzvišeni Allah prekorio je one u čijim je srcima oslabilo strahopoštovanje spram Njega. Kaže Uzvišeni: "Šta vam je, zašto se Allahove sile ne bojite?" (*Nuh*, 13.)

Kažu komentatori Kur'ana da ovaj ajet ima sljedeće značenje: "Šta vam je, zašto Allaha ne veličate onako kako Mu uistinu i dolikuje."

Brate muslimanu, na tebi je da pitaš: Kako da probudim svoje srce da bude svjesno veličine Uzvišenog Allaha? Da bi vjernik postao svjestan veličine Uzvišenog Allaha u srcu i duši, Kur'an mu ukazuje na sredstva i načine, a najvažniji i najuzvišeniji su:

1. Promatranje i promišljanje o svemiru Uzvišenog Allaha i veličanstvenosti Njegova stvaranja

Kada god musliman pogleda u ovaj ogromni i veličanstveni svemir i promisli o njemu, poveća se kod njega svijest o veličini i uzvišenosti njegova Kreatora i Stvaraoca pa i ako je nije ni bilo. Zbog toga Uzvišeni Allah poziva sve one koji su zdravog razuma da promisle i da se pozivaju na njega u argumentovanju Allahove veličine, uzvišenosti, moći i Njegova gospodarenja kako bi im to jasno ukazalo na Njegovu božanstvenost i da je On Jedini Najprioritetniji da bude Obožavan.

﴿إِن فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝﴾

U tom kontekstu kaže Allah Uzvišeni: "U stvaranju nebesa, Zemlje i u izmjenici noći i dana, doista su znamenja za razumom obdarene, koji Allaha spominju stojeći, sjedeći i na svojim stranama i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. Gospodaru naš. Ti ovo nisi uzalud stvorio! Uzvišen si Ti i sačuvaj nas od kazne u vatri!" (*Ali-Imran*, 190-191.) Ibn Hibban bilježi da je Allahov poslanik, a.s., kada su objavljeni ovi ajeti, rekao: "Teško onome ko ga prouči, a ne razmisli o njemu!"

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ مَرُفَعَتْ ۝ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۝﴾

Također je rekao Uzvišeni: "Pa zašto oni ne gledaju kamilu – kako je stvorena i nebo – kako je uzdignuto i planine – kako su postavljene i Zemlju kako je prostrta." (*El-Gašije*, 17-20.) Pogledaj u nebo iznad sebe i promisli o njenoj čistoći

i bistrini i sjaju njegovih zvijezda kako bi dosegao izvanrednost njihova stvaranja i veličinu njihova Stvoritelja. Promisli o smjeni dana i noći, o vedrini i oblačnosti, o pomračenju Sunca i Mjeseca kako bi se u tvom srcu povećala spoznaja veličanstvenosti i veličine Onoga Koji je to stvorio i skladnim učinio. Allah je učinio svemir znamenjem za one koji se boje dana kada budu stajali pred Allahom i koji se boje Njegova obećanja. Promisli o Njegovom prostranstvu, veličanstvenosti i preciznosti stvaranja i kreiranja kako bi pojmiio veličanstvenost i uzvišenost njegova Stvaraoca. Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Između zemaljskog neba i onoga koje ga slijedi je petsto godina hoda, između svakog neba od sedam nebasa je petsto godina (hoda), između sedmog neba i Kursijja⁶ (pijedestala) je petsto godina, između Kursijja i vode je petsto godina, a Arš (Allahovo prijestolje) je iznad vode, a iznad Arša je Uzvišeni Allah. Njemu ništa od onoga što vi činite ne može ostati skriveno."⁷ A ako bi se išemu trebalo čuditi, to je čudo i pitanje nebasa, njihova ogromnog prostranstva i visine bez oslonca i stubova na koja bi se naslonilo.

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا﴾

Kaže Uzvišeni Allah: "Allah je nebasa, vidite ih, bez stubova podigao..." (*Er-Ra'd*, 2.) Promisli o smjeni noći i dana kako bi shvatio veličinu Božije blagodati nad Njegovim stvorenjima.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَضِيَاءٌ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ لَيْلٌ كَسْكُونٍ فِيهِ أَفَلَا تَبْصُرُونَ﴾

U tom kontekstu kaže Allah Uzvišeni: "Zar ne čujete?!" "Reci: 'Kažite vi meni, ako bi Allah dao da vam noć potraje vječno, do Sudnjeg dana, koji bog bi vama, osim Allaha, svjetlo dao? Zar ne čujete?!' Reci: 'Kažite vi meni, ako bi Allah dao da vam dan potraje vječno, do Sudnjeg dana, koji bi bog vama, osim Allaha, noć dao da u njoj otpočinete? Zar ne vidite?!'" (*El-Kasas*, 71-72.)

Šta bi stvorenja radila kada Sunce ne bi izašlo?! Šta bi stvorenja radila kada se Mjesec ne bi pojavljivao?! Kako bi radili?! Kako bi sijali?! Kako i kada bi spavali?! Kako bi...?! Kako bi ...?! Promisli o Mjesecu, kojeg je Uzvišeni Allah učinio jednim od čudnovatih znamenja kada nam se ukaže kao tanka nit, pa se njego-

⁶ Kursijj je mjesto stopala nogu Uzvišenog Allaha. (Op. prev.)

⁷ Ovo predanje prenosi Ed-Daremij u djelu *Er-Reddu alel-džehmije*, Ibnu Huzejme u djelu *Et-Tevhid* i Ibn Mendeš u djelu *El-Iman*.

va svjetlost počne pojačavati i njegov oblik upotpunjavati sve dok ne postane puni Mjesec. Zatim poprimi oblik polumjeseca sve dok se ponovno ne povрати u prvobitno stanje. Allah ga je stvorio u ovakvom stanju kako bi se ljudi mogli računati prema njemu u svojim svakodnevnim životima i za obavljanje ibadeta. On je u isto vrijeme primjer ljepote i svjetla kojeg opjevavaju pjesnici u svojim stihovima. Sve navedeno je samo dokaz veličine i uzvišenosti njegova Stvoritelja. Ako pogledaš u Zemlju na kojoj živiš i čijim putevima hodiš, vidjet ćeš kako ju je Allah Uzvišeni učinio prostranom i spremnom. Vidjet ćeš kako je stvorio na njoj nafaku i hranu za ljude i kako ju je ustabilio visokim i čvrstim brdima. Također ćeš vidjeti brojne čudnovate usjeve i plodove iz kojih izniču biljke različitih boja i usjevi različitih plodova. Međutim, pored svega navedenog, zemlja je ipak samo zemlja! Pogledaj, o vjerniče, u ogromna brda ispred čije visine i izgleda se ljudske oči ukoče da bi zapazio dio Allahove veličanstvenosti koju je stvorio.

﴿وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٍ﴾

Kaže Uzvišeni Allah: "Postoje brda bijelih i crvenih staza, različitih boja i sasvim crnih..." (*Fatir*, 27.) Ovo su ta brda koja će Silni zdrobiti i u prah pretvoriti i razasuti.

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ۖ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۖ لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۚ﴾

Kaže Allah Uzvišeni: "A pitaju te o planinama, pa ti reci: 'Gospodar moj će ih u prah pretvoriti i zasuti, a mjesta na kojima su bile ravnom leđinom ostaviti, ni udubinu ni uzvisinu na Zemlji nećeš vidjeti.'" (*Taha*, 105-107.)

﴿وَكُتُبُ الْجِبَالِ كَالْعِزِّ الْمُنَفَّوسِ ۚ﴾

I veli Uzvišeni: "A planine kao šarena vuna iščupana." (*El-Kari'a*, 5.)

2. Promišljanje o čovjeku i veličanstvenosti njegova stvaranja

Ako poželiš, o muslimanu, da spoznaš nešto više o Božijoj moći i veličanstvenosti, a tvoje srce je za Njega prisno vezano, približi se samome sebi – da bi promislio o svome stvaranju i tjelesnoj građi i da bi do u tančine promotrio veličanstvenost Allahova stvaranja u ljudskome tijelu počevši od prvobitnog oblikovanja pa sve do završetka sa smrću. Uzvišeni Allah nam precizno i detaljno opisuje sve te etape kroz koje prolazi ljudsko stvaranje.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن ثَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّحَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّحَلَّقَةٍ لِّبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرِّفِي الْأَرْحَامَ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِّتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يُّؤَفِّي وَمِنْكُمْ مَّن يُرَدِّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا﴾

Kaže Allah Uzvišeni: "O ljudi! Ako ste u sumnji spram proživljenja – pa Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od ugruška, zatim od grude mesa, oblikovanog i neoblikovanog, da bismo vama objasnili! A u matericama zadržavamo šta hoćemo, do roka određena, zatim činimo da se kao dojenčad rađate i da poslije do muževnog doba uzrastete; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, da ne zna, nakon što je znao, ništa." (*El-Hadždž*, 5.)

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سَلَالَةٍ مِّن طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَبَارَكُ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾

I kaže Uzvišeni: "Mi smo, zaista, čovjeka od uzorka zemlje stvorili, zatim ga kao kap sjemena na sigurno mjesto stavili, pa onda kap sjemena ugruškom učinili, zatim od ugruška grudu mesa stvorili, pa od grude mesa kosti napravili, a onda kosti mesom zaodjenuli, i poslije ga, kao drugo stvorenje, oživljujemo, pa neka je Uzvišen Allah, Najljepši Stvoritelj!" (*El-Mu'minun*, 12-14.)

Zatim promisli o unutrašnjoj strukturi ljudskog organizma. Promisli o tome kako je Uzvišeni Allah u njemu smjestio sisteme i aparate čije savršenstvo, stvaranje i preciznost funkcionisanja čovjek nije u stanju dosegnuti svojim razumom. Tako, naprimjer, srce radi noć i dan neprestano, osjetila registruju i opažaju sve što ih okružuje, odnosno sve ono što vidimo oko sebe, što čujemo i sve ono što je opipljivo. Mozak upravlja svim ljudskim radnjama: radošću i tugom i smijehom i plaćem i stajanjem i sjedenjem i snom i budnošću. Promisli, o ti koji vjeruješ, da bi tvoje srce osjetilo veličanstvenu Allahovu slavu i uzvišenost te ljubav prema Njemu.

﴿وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾

Neka ti je uvijek u mislima tajna i mudrost riječi uzvišenog Allaha: "A i u vama samima – zar ne vidite?" (*Ez-Zariat*, 21.)

U navedenom ajetu je Božanski poziv na razmišljanje i promišljanje osobito za tebe, o ti koji vjeruješ, a i općenito poziv za sve druge ljude s ciljem da im se u srcu ustabili ljubav spram Uzvišenog Allaha, čvrsto uvjerenje da je Allah Naj-

uzvišeniji i Najveličanstveniji i vjerovanje u Njegovu jednoću. Kada se navedeno ustalilo u ljudskim srcima, ona se vežu za Svoga Gospodara, Stvoritelja, Opskrbitelja i Onoga Ko njima upravlja.

3. Ustrajnost u učenju Plemenitog Kur'ana

Plemeniti Kur'an je Uzvišena Allahova Knjiga koja je poslata cijelom čovječanstvu. U njoj su vijesti o onome što je bilo prije nas i o onome što će biti poslije nas. Njegovim znamenjima nema kraja. Njegove mudžize su beskonačne. Učinio ga je svjetlošću i uputom za sve ljude.

﴿ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾

Kaže Uzvišeni: "Ova Knjiga, u koju nema sumnje, Uputa je onima koji se Allaha boje." (*El-Bekare*, 2.)

﴿إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يُهْدِي لِّلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾

Kaže Uzvišeni: "Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu." (*Isra*, 9.)

Zaista je promišljanje o ajetima plemenitog Kur'ana najuzvišeniji čin koji oživljava srca i vezuje ih za njihova Gospodara.

﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾

Kaže Uzvišeni: "Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci!" (*Muhammed*, 24.)

﴿وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

Uzvišeni Allah objavio je Kur'an i učinio ga lijekom za srca i tijela. U tom kontekstu kaže Uzvišeni: "Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima." (*El-Isra*, 82.)

Kako da se ne boje mekana i blaga srca kada slušaju govor njihova Gospodara, a boje Ga se i pokorne su Mu neorganske krute i tvrde tvari (kamenje)?

﴿لَوْ أَنزَلْنَاهُ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مُّصَدَّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لَضَرِبُهَا لِّلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾

Kaže Uzvišeni: "Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo. Takve primjere navodimo ljudima da bi razmislili." (*El-Hašr*, 21.)

Kada neko nekog zavoli i njegovo se srce zaljubi u njega, neprestano ga spominje i priča o njemu. Ko učestalo uči Kur'an koji je govor Uzvišenog Allaha, to je znak da je njegovo srce čisto i da je svojim duhom i ljubavlju vezan za Uzvišenog Allaha tako da mu nikada ne postaje dosadno niti uzmiče od učenja Kur'ana i razmišljanja o njemu. Osman, r.a., je rekao: "Da su vaša srca čista, nikada se ne bi zasitila riječi vašeg Gospodara."⁸

4. Spoznaja Uzvišenog Allaha posredstvom Njegovih imena i svojstava

Musliman koji uči Kur'an zapaža da nema nijedan ajet u uzvišenoj Knjizi a da se u njemu ne spominje neko od Allahovih lijepih imena ili neko od Njegovih uzvišenih i veličanstvenih svojstava. Naprotiv, Uzvišeni Allah više spominje Svoja lijepa imena, svojstva i djela nego što spominje pitanja i stvari koji su neophodni ljudima na dunjaluku i za njihove živote. Kaže Ibn Tejmije, r.a.,: "U Kur'anu se više spominju Allahova lijepa imena, svojstva i djela nego hrana, piće i brak u džennetu."⁹ Ako ovo i na šta ukazuje, onda je to važnost spoznaje Allahovih lijepih imena i svojstava za jednog muslimana, jer njihova spoznaja usađuje u srce vjerničko veličanje Uzvišenog Allaha i ljubav spram Njega. Također, spoznaja Allahovih lijepih imena i svojstava usađuje u srce vjernika slavu i veličanje Uzvišenog Allaha te bogobožnost, strahopoštovanje i bojazan od Njega, jer vjeruje da su Njemu Uzvišenome poznata djela i riječi robova. Njemu nije skriveno ni ono što njihova srca skrivaju. El-'Izzu b. Abdusselam, r.a., kaže: "Razumijevanje značenja Allahovih lijepih imena je sredstvo kako da se ophodimo spram Allaha putem rezultata njihovih značenja, kao što su strah, nada, strahopoštovanje, ljubav, pouzdanje i drugi od plodova spoznaje svojstava Uzvišenog Allaha."¹⁰ Spoznaja Uzvišenog Allaha preko Njegovih imena i svojstava usađuje u srce vjernika povećano vjerovanje (iman) i postojanost u uvjerenju. Šejh Abdurrahman es-Sadij, r.a., kaže: "Iman (vjerovanje) jednog roba je shodno spoznaji roba o Njegovome Gospodaru. Kada god se ta spoznaja poveća, i njegov iman se poveća, a kada god se umanju spoznaja, umanju se i njegov iman. Najkraći način koji će ga dovesti do povećanja imana jeste promišljanje o svojstvima Uzvišenog Allaha i o Njegovim imenima spomenutim u Kur'anu."¹¹

⁸ Hadis bilježi Abdullah b. Ahmed u djelu *Ez-Zuhd*.

⁹ *Deru' tearudu-l-'akli ven-nakli*, 3/61.

¹⁰ *Šedžeretu-l-mearif ve-l-ahval*, str. 1.

¹¹ *Tejsiru-l-Kerimu er-Rahmanu*, 1/35.

Šta bi trebao jedan musliman znati o Allahovim lijepim imenima i svojstvima da bi uzbrao plodove i koristi koje sa sobom donosi njihovo poznavanje te da bi se njegovo srce vezalo za Jedinoga Kome niko ravan nije?

Spoznaja Uzvišenog Allaha preko Njegovih imena i svojstava ostvaruje se preko sljedećih načela:

a) Imena Uzvišenog Allaha sva su lijepa, a Njegova svojstva sva su uzvišena

Zaista je vjernikovo veličanje njegova Gospodara ustvari njegovo uvjerenje da su imena Uzvišenog Allaha sva lijepa i da su Njegova svojstva kojima je Sebe opisao sva uzvišena. To je zapravo potvrda onoga o čemu nas je Uzvišeni Allah izvijestio u Svojoj plemenitoj Knjizi.

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾

Kaže Uzvišeni: "Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima." (*El-Earaf*, 180.)

﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾

I veli Uzvišeni: "Reci: 'Zovite: Allah, ili zovite: Svemilosni, a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša.'" (*El-Isra*, 110.)

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾

I kaže: "Allah, drugog boga osim Njega nema, najljepša imena ima." (*Taha*, 8.)

﴿هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾

I kaže: "On je Allah, Tvorac, Onaj Koji iz ničega stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena." (*El-Hasr*, 24.)

Značenje suštine Allahovih lijepih imena jest da su ona na najvišem stepenu potpunosti i savršenstva i da su bez ikakvog nedostatka ili manjkavosti s bilo kog aspekta. Od Njegovih imena nema ni savršenijih, ni ljepših niti uzvišenijih imena. Svakako, razlog tome je veličanstvenost i ljepota njihovih značenja koje u sebi obuhvataju, kao i zbog pohvalnih svojstava koja ukazuju na veličanstvenost i uzvišenost Allaha, kojima je opisan.

b) Način spoznaje Allahovih imena i svojstava

Musliman ne može naći bolji, savršeniji i pouzdaniji način da spozna Allahova imena i svojstva od posredstva Knjige Uzvišenog Allaha i sunneta Njegova Vjerovjesnika, a.s., jer je Uzvišeni Allah Sam Sebe nazvao ovim imenima i opisao

ovim svojstvima. Od svih stvorenja On, Slavljen neka je, Sebe najbolje poznaje. Kada znamo da je plemeniti Kur'an knjiga Uzvišenog Allaha objavljena Njegovim stvorenjima i da je u njoj uputa, svjetlo i istina, onda svakako znamo i da je najuzvišeniji izvor za spoznaju Allahovih imena i svojstava upravo plemeniti Kur'an kome neistina ne može nauditi ni na koji način, niti s bilo kojeg gledišta, jer je on objavljen od Mudroga i Jedinoga hvale Dostojnog. Također, ako znamo da je Vjerovjesnik, a.s., poslat od Uzvišenog Gospodara, da on ne govori po svome hiru, da ga je Uzvišeni Allah zadužio da upozna ljude s Njihovim Gospodom i da im dostavi Njegovu vjeru s kojom je On zadovoljan da im bude vjera, onda svakako spoznajemo da je vjerodostojni vjerovjesnički sunnet drugi način za spoznaju Allahovih imena i svojstava, jer nema niko da bolje poznaje Allaha poslije Uzvišenog Allaha od Njegova povjerljivog Poslanika, a.s. Imam Ahmed, r.a., kaže: "Allah se ne opisuje osim onako kako je Sam Sebe opisao ili kako Ga je Njegov Poslanik opisao. Pri opisivanju Allaha ne treba prevazilaziti opis kojim je opisan u Kur'anu i sunnetu."¹²

c) Stav muslimana spram Allahovih imena i svojstava

Musliman treba spram Allahovih imena i svojstava da se drži pravoga i istinskog puta u vjerovanju u Allahova imena i svojstva. Manifestacija tog vjerovanja uvjetovana je sljedećim principima:

1. Potvrđivanje svih imena i svojstava koja je Allah za Sebe potvrdio ili ih je potvrdio Njegov Poslanik, a.s., te negiranje svega što je Allah za Sebe negirao ili je to pak negirao Njegov Poslanik, a.s. Razlog tome je što nema niko ko zna o Allahu kao što On zna Sam o Sebi kada veli:

﴿قُلْ أَتَسْتَعْلِمُ أَمْرَ اللَّهِ﴾

"Znate li vi bolje ili Allah?" (*El-Bekare*, 140.), kao što nema niko osim Allaha da zna o Njemu bolje od Njegovog Poslanika, a.s.

U tom kontekstu Uzvišeni veli:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

"On ne govori po hiru svome. To je samo Objava koja mu se obznanjuje." (*En-Nedžm*, 3. i 4.)

2. Vjerovanje da Uzvišeni Allah ne sliči stvorenjima.

¹² *Medžmu'-l-fetava*, 5/26.

Kaže Uzvišeni:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

"Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi." (*Eš-Šura*, 11.) Allahu, dž.š., niko nije sličan, niti se iko može s Njime porediti. On je opisan svojstvima savršenstva i uzvišenosti kojima se ne bi trebao niko opisivati osim Njega, Slavljen neka je On i Uzvišen.

3. Prekidanje svake želje za pokušajem spoznaje kakvoće Allahovih svojstava jer ona potpadaju u znanje o gajbu (skriveni svijet) o kojem je znanje jedino kod Uzvišenog Allaha. Razum je nemoćan da dosegne tajne skrivenog svijeta.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾

"On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti." (*Taha*, 110.)

I veli:

﴿هَلْ يَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا﴾

"On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato samo Njemu ibadet čini i u tome budi ustrajan! Znaš li da ima neko Njemu sličan?" (*Merjem*, 65.)

d) Veličanje Uzvišenog Allaha Njegovim imenima i svojstvima

Zaista je jedan od najuzvišenijih dokaza robova veličanja Uzvišenog Allaha i vezivanje njegova srca za Uzvišenog to da se u njegovom životu manifestuju tragovi vjerovanja u Allahova imena i svojstva i u njegovom moralu. Vjernik iskrenog srca obožava Uzvišenog Allaha preko Njegovih imena i svojstava.

Neki od primjera takvog načina obožavanja (Uzvišenog Allaha)

Prvi: Upućivanje dove Allahu Njegovim imenima i svojstvima

U veličanje Uzvišenog Allaha ubraja se i vjernikovo upućivanje dove svojim srcem i organima Uzvišenom Allahu iz pokornosti Njegovoj odredbi.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَكَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ﴾

"Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena – kako budu radili, onako će biti kažnjeni!" (*El-Earaf*, 180.) Upućivanje dove Uzvišenom Allahu Njegovim imenima i svojstvima biva na dva načina:

1. Dova s namjerom ibadeta (ibadetska dova), a to znači da je čovjek zaokupljen ibadetom Uzvišenom Allahu bilo kojom vrstom od srčanih ibadeta kao što su strah, nada, ljubav, pouzdanje ili pak nekim tjelesnim ibadetima kao što su: namaz, post, hadž, učenje Kur'ana, slavljenje Allaha (tesbih), Njegovo spominjanje (zikr), ili pak nekim imovinskim ibadetom kao što su zekat, sadaka i kurban. U dove koje su u svojoj suštini ibadet ubraja se: spominjanje Uzvišenog Allaha (zikr), donošenje zahvale na Njega, slavljenje Uzvišenog Allaha Njegovim imenima i svojstvima koja Njemu dolikuju a kojima nas je On poučio. Kada vjernik izgovori Subhanallah (Slavljen neka je Uzvišeni Allah), Elhamdulillahi (zahvala Allahu), La ilahe illallah (nema drugog boga osim Allaha) i Allahu ekber (Allah je najveći), to podrazumijeva veličanje Allaha i donošenje zahvale na Njega. To su vidovi upućivanja dove Uzvišenom Allahu Njegovim imenima i svojstvima s namjerom činjenja ibadeta Njemu, Slavljen neka je On. Dova kao ibadet u sebi ne sadrži molbu, nego se čini isključivo s ciljem ibadeta Allahu, dž.š., hvaleći Ga i uživajući u spominjanju Njegovih imena i svojstava.

2. Dova s namjerom traženja, tj. da rob traži od svoga Gospodara neku korist, ili da traži od Allaha da od njega otkloni štetu u dunjalučkim i ahiretskim pitanjima, kao naprimjer, da traži od Uzvišenog Allaha da mu oprostí grijehe ili da traži i moli za milost i uputu, ili pak da traži da postigne džennet i da se spasi od Vatre.

Ovo su dvije vrste dova, tj. dova kojom ispoljavamo ibadet i dova kojom tražimo i molimo. Svakome ko traži ili moli od Uzvišenog Allaha i to čini s iskrenošću, s bojazni ili strahom, s nadom i ljubavi, sve se to ubraja u ibadet. Onaj ko spominje i veliča Uzvišenog Allaha (zakir), ustvari traži od Uzvišenog Allaha visoki stepen kod Njega, da se uvećaju njegova dobra djela, a da se pređe preko njegovih loših djela, a to je pak dova traženja i molbe.

Drugi: Upućivanje dove Uzvišenom Allahu Njegovim najuzvišenijim imenom

Veličanstvena Allahova dobrota spram Njegovih robova koji mu očituju i priznaju Njegovu jednoću ogleda se u tome da je učinio jedno od Svojih lijepih imena posebnim, tako da kada Ga njime zamoli ili Mu uputi dovu neki od Njegovih robova koji Mu priznaju jednoću, On im udovolji na traženje i odazove im se na tu dovu. Nema sumnje da je čežnja muslimana da upućuje dovu Uzvišenom

Allahu s ovim imenom jedan od najuzvišenijih faktora koji vežu srce vjernika za njegova Gospodara. Abdullah b. Burejde prenosi od svoga oca da je Poslanik, a.s., čuo nekog čovjeka kako moli riječima: "Allahu, ja od Tebe tražim na osnovu toga što svjedočim da si samo Ti Bog i da drugog boga osim Tebe nema, Ti si Jedan, Ti si utočište svakom, Ti si Onaj Koji nije rodio niti je rođen i Kome nema niko ravan." Potom je Poslanik, a.s., rekao: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ovaj se Allahu obratio Njegovim najuzvišenijim imenom, kojim, ako Mu se neko obrati, bude mu uslišano, a ako od Njega nešto zatraži, bude mu to dato."¹³

Prenosi se od Enesa, r.a., da je neki čovjek klanjao u džamiji dok su on i Poslanik, a.s., sjedili, pa kada je završio s namazom, učio je sljedeću dovu: "Allahu, ja od Tebe tražim na osnovu toga što samo Tebi pripada zahvala, Ti si Dobročinitelj, Stvoritelj nebesa i Zemlje, Uzvišeni i Plemeniti i vječno Živi." Pošto je završio, Poslanik, a.s., je rekao: "Dozivao je Allaha Njegovim najuzvišenijim i najvećim imenom, kojim, kada Mu se neko obrati, bude uslišano, a kada nešto traži, bude mu dato."¹⁴

Promisli, o muslimanu, kada ti upućuješ dovu Allahu, Slavljen neka je On i Uzvišen, ovim dvjema uzvišenim i veličanstvenim dovama, da ti tada donosiš zahvalu na Uzvišenog Allaha, spominješ Ga, veličaš Ga i slaviš, upućuješ Mu dovu Njegovim lijepim imenima i uzvišenim svojstvima, odnosno najuzvišenijim imenom, nadajući se odgovoru na tvoju dovu i da će se ispuniti tvoja molba, jer je tebi obećan odgovor na dovu i molbu. Zar ima išta uzvišenije od toga da svoje srce vežeš za svog Gospodara i da svoj jezik vežeš za Njegovo spominjanje i veličanje, za donošenje zahvale na Njega i da Mu dovimo imenima i svojstvima koja su Njemu dostojna.

Treći: Odlikovati se svojstvima koja Uzvišeni Allah voli

Vjerovanje u Allahova imena i svojstva zahtjeva od vjernika da se odlikuje svojstvima koja voli Uzvišeni Allah, kao da se, naprimjer, odlikuje znanjem, pravednošću, milošću – blagošću i praštanjem, a da se kloni svojstava koja izazivaju srdžbu Uzvišenog Allaha. Naime, treba da se kloni svojstava i imena kojima se ne treba odlikovati niko sem Uzvišenog Allaha, Slavljen neka je On, kao što je oholost, uzvišenost, gordost i potčinjavanje. Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov poslanik, s.a., rekao: "Rekao je Uzvišeni Allah: 'Uzvišenost je Moj donji ogrtač, a veličanstvenost Moj gornji ogrtač. Ko Mi u tome bude parirao, bacit ću

¹³ Hadis bilježe Ahmed, Et-Tirmizi, En-Nesai u *El-Kubra* i Ibn Madže.

¹⁴ Hadis bilježe Ebu Davud, Et-Tirmizi, Ibn Madže i En-Nesai.

ga u vatru."¹⁵ Odlikovanje muslimana svojstvima omiljenim Uzvišenom Allahu i klonjenje onih koja izazivaju Allahovu srdžbu istinski je dokaz da se vjerovanje ustalilo u srcu. Takvo srce je veličanjem i slavljenjem Uzvišenog Allaha okačeno i vezano za Njega.

Ko ih nauči napamet i pojmi znanjem, ući će u Džennet

Jedan od najuzvišenijih izvora vjerovanja je spoznaja Allahovih lijepih imena, jer je robova spoznaja Allahovih imena uzrok ulaska u džennet. Ako u džennet ne može ući niko osim vjernika, onda je robova spoznaja Allahovih imena uzrok njegova imana koji je obavezan za ulazak u džennet i izvor njegove snage i postojanosti. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Allah ima 99 imena, stotinu manje jedno. Ko ih nauči i po njima postupi, ući će u džennet." Riječi *ko ih nauči napamet i obuhvati znanjem* (men ahsaha) podrazumijevaju učenje napamet, shvaćanje njihova značenja, poznavanje na šta ona ukazuju i postupanje prema onome što svako ime od nas zahtijeva. Spominjanjem i veličanjem Uzvišenog Allaha, upućivanjem dove Allahu Njegovim imenima, usklađivanje svoga odgoja i morala s odgojem i moralom lijepih imena i svojstava, čistimo svoje duše, popravljamo svoja djela, više smo u pokornosti našem Gospodaru, povećava se kod nas poimanje Allahove Uzvišenosti i veličine, strahopoštovanje spram Njega i ljubav prema Njemu. Musliman uvijek osjeća da je Allah s njim u svakoj situaciji tako da je u njegovo srce usađen osjećaj konstantnog nadzora i kontrole Uzvišenog Allaha nad njim, pa ga to štiti od šejtanskih došaptavanja.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾

"Oni koji se boje Allaha, čim ih dodirne sablazan šejtanska, sjete se, i odjednom dođu sebi." (*El-Earaf*, 201.)

Posljednje što ti želim reći, brate muslimanu, u kontekstu ovog poglavlja jest da si obasut blagodatima poslije kojih blagodati nema. Allah te je obasuo bla-

¹⁵ Ovaj hadis spada u hadise koje prihvatamo onako kako su preneseni od Poslanika, a.s., čija značenja ne iskrivljujemo niti zalazimo u njihovu kakvoću. Mi samo kažemo: Tako je Poslanik, a.s., prenio, da je Allah rekao to i to. Stoga, onoga ko se Allahu usprotivi u Njegovoj veličanstvenosti i htjedne vlast kao Allahovu ili Mu se suprotstavi u veličini, uzdižući se iznad robova, Allah će kazniti zbog toga jer su to Allahove posebnosti. Ibn Usejmin, komentar *Rijadu-s-Salihin* 2/384. (Op. prev.) Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Ibn Madže.

godatima vjerovanja i upute, a udaljio te je od strovaljivanja u Vatru i zapadanja u zabludu. Zato zahvaljuj Allahu na blagodatima kojima te je obasuo i traži da ti poveća iz Svoje dobrote. Znaj da tvoja radost na tim blagodatima neće biti potpuna sve dok se tvoje srce potpuno ne oslobodi samo za Allaha, Uzvišena je Njegova veličina i slava. Ti si se kroz ovaj jedan brzi osvrt podučio kako da okačiš i vežeš svoje srce za Allaha, pa zbog toga ustraj u iskrenosti i činjenju dobrih djela kako bi osjetio slast imana i pokornosti.

TEWHID I NJEGOVE VRSTE

Prva obaveza koju je musliman obavezan da spozna i primijeni jest vjerovanje i potvrđivanje Allahove Jednoće (tewhid), Uzvišena je Njegova veličina i slava. Zapravo nema spasa za roba kod Allaha, Slavljen neka je On, izuzev ako bude vjerovao i potvrđivao Njegovu jednoću i praktično postupao prema zahtjevima tog vjerovanja i potvrđivanja. Vjerovanje i potvrđivanje Allahove jednoće prvo je za što će rob biti pitan u kaburu i na Sudnjem danu kada se susretne sa svojim Gospodarom. Uzvišeni Allah objavljivao je Knjige i slao poslanike, a.s., sve za jedno samo da bi tome pozivali.

U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali ,a da mu nismo objavili' :Nema boga osim Mene ,zato Meni ibadet činite) "'!El-Enbija, 25.) U ovom poglavlju je pojašnjenje definicije tewhida, o njegovim vrstama i vrijednostima, o značenju riječi tewhid (La ilahe illallah – nema drugog boga osim Allaha) zatim uslovima njegove ispravnosti i o onome što ga narušava, a to je širk u svim vrstama. Zatim ćemo na kraju pojasniti stvarnost velikih grijeha, razliku između njih, razliku između njih i malih grijeha i propis i status počinioca velikog grijeha i na dunjaluku i na ahiretu, uz Allahovu, dž.š., pomoć.

Ko je Uzvišeni Allah?

Allah je Bog Jedan Jedini Koji nije rodio i rođen nije. On je opisan svojstvima savršenstva i uzvišenosti i Čist je od bilo kakve mahane i nedostatka. On ne sliči nikome od Njegovih stvorenja. On je Stvoritelj ovog svemira i On ga uređuje. Njemu ništa ne može umaći niti Mu je nešto nepoznato na Njegovim nebesima i na Njegovoj Zemlji i ništa se ne može na njima desiti bez Njegove dozvole. On je Blagodaran i Dobročinitelj prema svojim robovima i jedino On je Dostojan da bude Obožavan. Sve Svoje robove će okupiti za obračun na Dan u koji nema sumnje.

Definicija tewhida:

Tewhid je vjerovanje, priznanje i potvrda Allahove jednoće u rububijetu (gospodarenju), uluhijetu (obožavanju) te u esmai ves-sifati (imenima i svojstvima).

Vrste tewhida:

Tewhidur-rububijje, gospodarstva;

Tewhidu-ul-uluhijje, obožavanja;

Tewhidu-ul-esmai ves-sifati, imena i svojstava.

Prva vrsta tewhida

Tewhidur-rububijje znači priznanje jednoće Uzvišenog Allaha u Njegovim djelima kao što su stvaranje, vladanje, održavanje i upravljanje, te čvrsto i nepokolebljivo uvjerenje da je samo Uzvišeni Allah Gospodar svega i Vladar, da jedino On održava i upravlja svijetom, da je On Stvoritelj stvorenja, da je On njihov Opskrbitelj i da jedino On daje život i smrt.

Kaže Uzvišeni:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يَمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

"Allah vas stvara i opskrbljuje: On će vam život oduzeti i na kraju vas oživiti. Postoji li ijedno božanstvo koje bilo što od toga čini? Čist je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim." (*Er-Rum*, 40.).

Nema drugog stvoritelja, vladara, opskrbitelja ni upravitelja osim Allaha, Slavljen i Uzvišen neka je On, kao što to kaže Uzvišeni:

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾

"Samo On stvara i upravlja," a u drugom ajetu Uzvišeni kaže: "Zar ti ne znaš da Allahu pripada vlast i na nebesima i na zemlji." (*El-Bekare*, 107.). Ovu vrstu tewhida riječima su potvrdili nevjernici iz doba Vjerovjesnika, a.s. U pogledu ovog tewhida nisu proturiječili niti se razilazili ni sljedbenici drugih religija.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْ يَمْلِكُ السَّمْعُ وَالْأَبْصَارُ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾

"Reci: 'Ko vas hrani s neba i iz zemlje, čije su djelo sluh i vid, ko stvara živo iz neživog, a pretvara živo u neživo i ko upravlja svim?' 'Allah' reći će oni. A ti reci: 'Pa zašto Ga se onda ne bojite?'" (*Junus*, 31.)

Nije dovoljna samo potvrda i primjena tewhidur-rububijje da bi se ušlo u islam, bez potvrde i primjene i preostalih vrsta tewhida, jer obaveza je da Onoga Koga smatramo Gospodarem, Opskrbiteljem, Vladarom i Upraviteljem posmatramo i kao Jedinog Boga Koji nema sudruga te da se samo Njemu ibadeti usmjeravaju. Zbog toga od Arapa mušrika nije bila dovoljna samo potvrda tewhidur-rububijje riječima, već im je Uzvišeni Allah naredio i tražio od njih da samo Njemu ibadet čine, a to je tewhidul-uluhijje. Objasnio im je da je u kontradiktornosti njihovo priznanje i potvrda da je Allah Jedin Stvoritelj, Vladar i Održavatelj i njihovo pripisivanje Bogu sudruga u ibadetu.

U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿وَلَكِنْ سَأَلَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَآبَىٰ يُؤْفَكُونَ﴾

"A ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, oni će sigurno reći: 'Allah!' Pa kuda se onda odmeću?!" (*Ez-Zuhruf*, 87.) tj., zašto odvrćaju od činjenja ibadeta samo Allahu?!

Druga vrsta tewhida

Tewhidul-uluhijje naziva se još i tewhid ibadeta. Tewhidul-uluhijje je potvrda i priznanje ibadeta samo Uzvišenom Allahu, a podrazumijeva čvrsto uvjerenje da je samo Allah, dž.š., Dostojan da bude Obožavan. Sve što se obožava mimo Njega je ništavno. On je jedino Dostojan da se apsolutno isključivo izdvoji s ibadetom i pokornošću i da Mu se u tome niko ne pridružuje bez obzira ko to bio. Ni Isa, a.s., kao ni bilo ko drugi od vjerovjesnika, a.s., kao ni plemeniti meleki nisu dostojni da se pridružuju Uzvišenom Allahu u ibadetu.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾

"I Allahu ibadet činite i ništa Mu ne pridružujte..." (*En-Nisa*, 36.) Posveti sve svoje ibadete samo Allahu Jedinome Koji nema sudruga bez obzira bili oni srčani, kao što su strah, nada i pouzdanje, ili govorni, kao što su dova i traženje utočišta, ili pak radnje, kao što su namaz, hadž i post. Tako se mi ne bojimo, ne molimo, ne pouzdavamo se, ne upućujemo dovu, ne tražimo utočište, ne klanjamo i ne postimo, ne obavljam hadž ni u čije osim u ime Allaha, Uzvišen i Slavljen neka je On. Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾

"Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja, doista posvećeni su Allahu Gospodaru svjetova, Koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman.'" (*El-En'am*, 162-163.)

Ovu vrstu tewhida nevjernici su poricali prije, a poriču i danas. Kao što to veli Uzvišeni njihovim jezicima:

﴿أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾

"Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je zaista, nešto veoma čudno!" (*Sad*, 5.)

Zbog ovoga je Uzvišeni Allah slao Svoje poslanike, a.s., objavio knjige zbog njihova pozivanja, vraćao ih da potvrđuju i priznaju samo Njegovu jednoću, Slavljen neka je On, i da samo Njega obožavaju. Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allahu ibadet činite, a taguta se klonite!" (*En-Nahl*, 36.) Tagut je sve što se obožava mimo Allaha s tim da je zadovoljan time onaj ko se obožava.

Treća vrsta tewhida

Tewhidul-esmai ves-sifat podrazumijeva vjerovanje u ono što je Uzvišeni Allah potvrdio za Sebe od imena i svojstava u Kur'anu i što je potvrdio Njegov poslanik, a.s., u vjerodostojnome sunnetu. Tewhidul esmai ves-sifat znači čvrsto uvjerenje da Uzvišenom Allahu pripadaju najljepša imena i najuzvišenija svojstva, da je On opisan sa svim savršenim svojstvima, a čist od svih nedostataka i manjkavosti te da se u tome izdvaja od svih drugih živih bića.

Kaže Uzvišeni:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

"Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi." (*Eš-Šura*, 11.)

I veli Uzvišeni:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

"Reci: 'On je Allah – Jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!'" (*El-Ihlas*, 1-4.)

Vrijednosti tewhida

Tewhid – vjerovanje u jednoću Uzvišenog Allaha donosi brojne vrijednosti i koristi, a neke od njih su:

1. Istinski monoteist (onaj koji potvrđuje jednoću Uzvišenog Allaha) postiže potpunu uputu i sigurnost na dunjaluku i na ahiretu, jer Uzvišeni Allah otklanja od istinskih monoteista zlo i nesreću i na dunjaluku i na ahiretu.

2. Tewhid će biti uzrokom ulaska u džennet, a spas od Vatre. Rob, sve i ako bude kažnjavao zbog nekih grijeha i nepokornosti, neće vječno ostati u vatri, jer je on nositelj tewhida.

3. Tewhid će biti uzrokom oprosta grijeha i brisanja loših djela kao i uzrok uspjeha na Sudnjem danu posredstvom Vjerovjesnikova zagovorništva.

4. Tewhid je najveći razlog oslobađanja od dunjalučkih i ahiretskih nesreća i odbrana od kazne za njih.

5. Primanje riječi izgovorenih javno i svih djela počinjenih javno i tajno, njihova potpunost i redosljed nagrađivanja za njih ovisi o tewhidu. Naime, koliko god bude jačao tewhid i iskrenost u ime Allaha, Slavljen neka je On i Uzvišen, toliko će biti potpunija navedena djela i toliko će se bolje ispuniti.

6. Tewhid oslobađa roba od robovanja stvorenjima, vezivanja za njih, straha od njih, njihova moljenja i činjenja djela zbog njih. Ovo je istinska slava i uzvišena počast. Pored svega spomenutog, on čini ibadet u ime Allaha, Slavljen neka je On, ne moli nikoga osim Njega, ne boji se nikog osim Njega i nikome se ne vraća osim Njemu pa tako postiže spas i uspjeh.

7. Uzvišeni Allah zagarantovao je onima koji potvrđuju Njegovu jednoću (monoteisti) pobjedu i pomoć na dunjaluku, slavu i čast, lahkoću i olakšanje, popravku stanja i ispravnost u riječima i djelima.

Značenje riječi tewhida

Riječi tewhida: La ilahe illallah (nema drugog boga osim Allaha)

Riječi La ilahe illallah podrazumijevaju da uistinu nema nikoga drugog da se obožava osim Jedinog Allaha. Te riječi negiraju božanstvenost osim Uzvišenom i Blagoslovljenom Allahu i potvrđuju božanstvenost jedino Allahu, Koji nema sudruga. Bog je Onaj Kojega se obožava i Ko je dostojan obožavanja, pa ko bude obožavao nešto drugo, on je uzeo za božanstvo nešto drugo mimo Allaha. Sve to je ništavno osim Jedinog Boga jer je jedino On Allah.

Kaže Uzvišeni:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

"To je zato što je Allah – Istina, a oni koje oni, pored Allaha, mole – laž, i zato što je Allah Uzvišen i Veliki." (*Hadž*, 62.)

Ibadet je sve ono što voli Allah i s čime je zadovoljan, od riječi i djela javnih i tajnih, kao što su dova, strah, pouzdanje, namaz, zikr i dr. Sve navedeno obaveza je da se obavlja u ime Jedinog Allaha, Koji nema sudruga. Ko bilo šta od toga uradi u ime nekog drugog mimo Allaha, pripisao je Allahu druga. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾

"A onaj koji se, pored Allaha, moli drugom bogu, bez ikakva dokaza o njemu, pred Gospodarom svojim će račun polagati, i nevjernici se neće spasiti." (*El-Mu'minun*, 117.)

Uvjeti tewhida

Priznanje i svjedočenje tewhida ne koristi njegovome nositelju (onome ko potvrđuje Allahovu jednoću) osim ukoliko je ispunjeno sljedećih sedam uvjeta:

Prvi: Znanje o namjeravanom značenju riječi La ilahe illallah, odnosno znanje o tome šta se tim riječima negira a šta potvrđuje.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

"Znaj da nema boga osim Allaha." (*Muhammed*, 19.)

Drugi: Čvrsto uvjerenje koje poriče sumnju, tako da onaj koji izgovara riječi La ilahe illallah treba imati postojano uvjerenje u ono na što one upućuju, jer ako bude sumnjičav i kolebljiv u njihovo značenje, neće mu koristiti.

To potvrđuju riječi Uzvišenog:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْتَابُوا﴾

"Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovom putu imecima svojim i životima svojim. Oni su iskreni!" (*El-Hudžurat*, 15.)

Treći: Iskrenost koja poriče i negira širk (smatranje nekoga Allahu ravnim), tj. da izgovaranjem riječi La ilahe illallah ne namjerava nešto od ovozemaljskih stvari.

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾

Kaže Uzvišeni: "A naredeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju!" (*El-Bejjine*, 5.) Riječ pravovjerni u navedenom ajetu podrazumijeva ne povodenje za širkom (smatranje nekoga Allahu ravnim) i težnja ka iskrenom potvrđivanju Allahove jednoće.

Četvrti: Istinoljubivost koja poriče laž, tj. da se riječi La ilahe illallah izgovaraju istinoljubivo iz srca, kao što se prenosi od Allahovog Poslanika, a.s., da je rekao: "Niko neće posvjedočiti istinoljubivo iz srca da nema boga osim Allaha, a da ga Allah neće učiniti zabranjenim Vatri."¹⁶

Peti: Ljubav prema riječima La ilahe illallah i prema onome na što upućuju, kao i prema onima koji ih potvrđuju i postupaju po njima.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّوهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

"Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli. Ali, pravi vjernici još više vole Allaha." (*El-Bekara*, 165.)

U tom kontekstu Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov Poslanik, a.s. rekao: "Ko bude u srcu imao troje – osjetit će slast imana: da voli Uzvišenog Allaha i Njegova Poslanika, a.s., više nego bilo koga i bilo šta drugo; da voli druge samo u ime Allaha, da prezire povratak u nevjerstvo, nakon što ga je Allah iz njega izbavio, kao što ne voli da bude bačen u vatru."

Šesti: Rad iti u skladu s onim na što riječi La ilahe illallah ukazuju zbog riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ﴾

"I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se..." (*Ez-Zumer*, 54.)

Sedmi: Prihvatanje onoga što riječi La ilahe illallah podrazumijevaju, tj. da se jedino Allah obožava, a odbacivanje obožavanja nekoga drugoga mimo Njega.

Onaj ko izgovara ove riječi, a ne prihvata da jedino Allaha obožava, on je kao oni o kojima kaže Uzvišeni Allah:

﴿إِنَّمَا كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۝ وَيَقُولُونَ أَكُنَّا لَكَ مَرْكُوكًا لِّهَٰذَا لَشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ﴾

¹⁶ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

"Kada im se govorilo: 'Samo je Allah Bog!' – oni su se oholili i govorili: 'Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika?'" (*Es-Saffat*, 35-36.)

Ono što je u kontradiktornosti s tewhidom

Potvrđivanje jednoće Allaha, Slavljen neka je On, oprečno je širku (smatranje nekoga Allahu ravnim). Ako su potvrda Allahove jednoće i činjenje ibadeta jedino Uzvišenom Allahu najvažnije i najuzvišenije obaveze, onda je širk najveća nepokornost (grijev) kod Uzvišenog Allaha. To je jedini grijeh koji Allah neće oprostiti.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

"Allah doista neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiće manje grijehe od toga, kome On hoće." (*En-Nisa*, 116.)

Kada je Allahov Poslanik, a.s., upitan o najvećem grijehu kod Uzvišenog Allaha, odgovorio je: "Da učiniš nekoga Allahu ravnim, a On te je stvorio."¹⁷

Širk upropaštava i uništava pokornost, tako da pokornost neće biti primljena niti će za nju rob biti nagrađen ukoliko je u pokornosti prisutan širk.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

"A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili." (*El-En'am*, 88.)

Počinitelj širka zasigurno će vječno ostati u Vatri ako umre, a smatra nekog Allahu ravnim, shodno riječima uzvišenog Allaha:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ﴾

"Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti." (*El-Maide*, 72.)

Vrste širka

Dvije su vrste širka:

Prva vrsta je veliki širk koji u osnovi negira Allahovu jednoću (tewhid) i izvodi iz vjere počinitelja. Druga vrsta je mali širk koji negira potpunost tewhida i ne izvodi iz vjere.

¹⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

Veliki širk

Veliki širk je činjenje bilo kojeg od ibadeta nekome drugom pored Uzvišenog Allaha, kao naprimjer upućivanje dove nekome drugom mimo Allahu za ono što je nemoćan svako drugi mimo Uzvišenog Allaha, Slavljen neka je On, pouzdavanje¹⁸ u nekog drugog mimo Uzvišenog Allaha te činjenje sedžde nekome drugom u smislu činjenja ibadeta.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾

"I, pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio, bio bi, uistinu, nevjernik." (*Junus*, 106.), tj. bio bi od onih koji nekog smatraju Allahu ravnim.

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

I kaže Uzvišeni: "... a u Allaha se pouzdajte ako ste vjernici!" (*El-Maide*, 23.)
Također veli Uzvišeni:

﴿فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا﴾

"Bolje padajte licem na tlo pred Allahom i Njemu ibadet činite!" (*En-Nedžm*, 62.) Ako su dova, tevekkul (pouzdanje u Allaha) i sedžda ibadeti koje je Allah naredio, pa onaj ko ih učini radi Allaha, on potvrđuje Njegovu jednoću, a onaj ko ih učini nekom drugom pored Allaha, on je potvrdio da smatra nekoga drugog Allahu ravnim.

U ovu vrstu širka ubraja se i poslušnost (ohalaljivanje) onog što je Allah zabranio i zabranjivanje onog što je Allah dozvolio, kao što to veli Uzvišeni:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

"Oni pored Allaha bogovima smatraju svećenike svoje, i monahe svoje i Mesihu sina Merjemina. A naređeno im je da samo Jednom Bogu ibadet čine – nema boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje Njemu ravnim smatraju." (*Et-Tewba*, 31.)

¹⁸ Otklanjanje uzroka i traženje pomoći od nekog od robova za što su u stanju pomoći, ne smatra se pouzdanjem i oslanjanjem na nekog drugog osim Allaha.

Navedeni ajeti odnose se na jevreje i kršćane koji su se pokoravali svojim svećenicima i monasima u onome što su im oni dozvoljavali, a Allah im je zabranio ili u onome što su im oni zabranjivali, a Allah im je dozvolio. Et-Tirmizi od Adij-ja ibn Hatima, r.a., prenosi da je rekao: "Došao sam kod Vjerovjesnika, a.s., a na mome vratu bio je zlatni krst, pa mi je rekao: 'O, Adijj, odbaci od sebe taj kumir!' Čuo sam ga kada iz sure Et-Tewbe uči: 'Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje! Oni se, veli on, njima nisu klanjali, ali jesu kad bi im oni nešto što je zabranjeno dozvolili, smatrali su to dozvoljenim, a kad bi im nešto što je dozvoljeno zabranili, smatrali su to zabranjenim.'"

Mali širk

Mali širk je sredstvo koje vodi ka velikom širku. Dvije su vrste malog širka: javni i tajni.

Prvi je javni širk i biva u riječima i djelima. Javni širk u riječima je zaklinjanje nekim drugim mimo Allahom, kao naprimjer Vjerovjesnikom ili Mesihom. Također, mali širk je u riječima ako kažemo: "Šta je htio Allah i ti". Et-Tirmizi bilježi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Ko se zaklinje nekim mimo Allahom počinio je kufr (nevjerstvo) i širk (pripisao Allahu sudruga). Ahmed prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao onome ko mu je rekao: 'Šta je htio Allah i ti': 'Učinio si me ravnopravnim Allahu! Nemoj tako govoriti, nego reci: Ono što je Allah htio, On Jedini.'"

Kada je riječ o javnom širku u djelima, pod tim se podrazumijeva npr. nošenje narukvice i konca radi otklanjanja nevolje s uvjerenjem da one mogu biti faktorom otklanjanja ili sprečavanja nevolje.

Drugi širk je skriveni i on se manifestuje u nijetima i željama kao što su pretvaranje (rija') i slava. Naime, skriveni širk je da čovjek ne čini svoje djelo s namjerom da bude u ime Allaha, Slavljen neka je On, već s namjerom da ga narod hvali i da ga pohvaljuju. U skriveni širk spada klanjanje i post s namjerom da narod kaže kako je taj ustrajan u vjeri i kako je on dobar musliman. U tom kontekstu Ahmed bilježi u svome Musnedu da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "'Najviše čega se za vas plašim je mali širk.' Upitaše prisutni: 'O Allahov poslaniče, šta je mali širk?' i Poslanik im reče: 'Mali širk je pretvaranje (rija')'. Kada Uzvišeni Allah bude na Sudnjem danu nagrađivao ljude za njihova djela, reći će im: Idite onima pred kojima ste se pretvarali na dunjaluku i vidite hoćete li kod njih naći nagradu za to.'"

Definicija velikih grijeha i razlika između njih i malih grijeha

Griješ koje musliman počini dijele se na velike i male.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنْ يَجْسُوا كِبَاءَ مَا نَهَوْا عَنْهُ يُكْفَرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَدُخِلَكُمْ مُدْخَلَ كَرِيمٍ﴾

"Ako se budete klonili velikih grijeha koji su vam zabranjeni, Mi ćemo vam pokriti vaša loša djela i u divno mjesto vas uvesti!" (*En-Nisa*, 31.)

Veliki grijesi

Veliki grijeh je svaki grijeh koji za sobom povlači šerijatsku kaznu na dunjaluku ili posebnu prijetnju na ahiretu. Pod šerijatskom kaznom na dunjaluku podrazumijeva se tačno određena kazna, kao što je ubistvo za ubicu, odsijecanje ruke za lopova i bičevanje za preljubnika. Što se tiče posebne prijetnje na ahiretu, pod njom se podrazumijeva prijetnja Vatrom, prokletstvom, srdžbom, zabranom ulaska u džennet, ili da neće osjetiti džennetskog mirisa ili poricanje njegova vjerovanja i da nije od muslimana itd.

Mali grijesi

Mali grijeh je svaki grijeh koji za sobom ne povlači šerijatsku kaznu na dunjaluku, a ni posebnu prijetnju na ahiretu.

Islamski stav spram počinioca velikog grijeha

Počinitelj velikog grijeha ne izlazi iz vjere ukoliko njegov grijeh nije širk (prisivanje Allahu sudruga) i kufr (nevjerovanje). On je vjernik na dunjaluku s nepotpunim imanom, odnosno vjernik shodno njegovome imanu i griješnik shodno njegovome grijehu. Na budućem svijetu imat će status shodno volji Uzvišenog Allaha; ako bude htio, oprostit će mu, a ako mu ne bude htio oprostiti, kaznit će ga. Ako i bude kažnjen, neće vječno ostati u vatri, nego će biti izveden shodno njegovome vjerovanju pa makar bilo koliko atom. Buharija i Muslim bilježe da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Iz vatre će izaći ko god je očitovao da 'nema boga osim Allaha' i u čijem srcu ima dobra težine pšeničnog zrna. Iz vatre će izaći i onaj koji je očitovao da 'nema boga osim Allaha', a u čijem srcu ima dobra težine jedne trunke."

DRUGI RUKN: VJEROVANJE U MELEKE

Vjerovanje u plemenite meleke jedan je od temelja imana u koga je musliman obavezan da vjeruje s čvrstim uvjerenjem i nije mu ispravno vjerovanje ako ne potvrđuje svoje vjerovanje u njih. Kaže Uzvišeni:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيِّينَ﴾

"Nije dobročinstvo u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu, nego su dobročinitelji oni koji vjeruju u Allaha, u drugi svijet, u meleke, u knjige, u vjerovjesnike." (*El-Bekare*, 177.)

U ovom poglavlju obradit ćemo sljedeće tematske cjeline: definicija meleka, obaveznost vjerovanja u njih, njihove fizičke i moralne osobine, njihov broj, njihova imena, njihove zadaće, njihov odnos spram čovjeka i rezultati vjerovanja u njih.

Definicija meleka

Meleki su jedna vrsta Allahovih stvorenja. Stvoreni su od svjetlosti i imaju mogućnost da uzmu oblik ili pak da se pretvore u nečiji lik. Uzvišeni Allah stvorio ih je isključivo da bi Mu ibadet činili i da bi Njegove odredbe u svemiru izvršavali. Ne opiru se Allahovoj naredbi i izvršavaju ono što im On naredi. Meleki pripadaju nevidljivom svijetu tako da ih mi ne vidimo, ali u njih vjerujemo s čvrstim uvjerenjem bez imalo sumnje, jer nas je o njima izvijestio Uzvišeni Allah, a i Njegov Poslanik, a.s., kategoričkim dokazom koji nas čini čvrsto uvjerenim u njihovo postojanje.

Obaveznost vjerovanja u meleke

Musliman je obavezan da vjeruje s čvrstim uvjerenjem da su i meleki stvorenja koja je Uzvišeni Allah stvorio. Nikada ne izostavljaju Božiju naredbu i Njemu ibadet čineći nikada ne malaksavaju. Meleki su mnogobrojni i njihov broj zna Allah, Slavljeneka je On. Neki od meleka poznati su po svojim imenima i obaveza je vjerovati u njih i u ono što se navodi da oni rade sve do u detalje. Ima ih koji nisu poznati po svojim imenima, ali je obaveza vjerovati u njih općenito.

Kaže Uzvišeni:

﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفَرَّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾

"Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara Njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i Knjige Njegove, i Poslanike Njegove!" (*El-Bekare*, 285.)

Vjerovati u meleke drugi je rukn od šest spomenutih u hadisu kojeg bilježi Muslim u svome *Sahihu*, kad je Džibril pitao Vjerovjesnika, a.s., o imanu, a Poslanik, a.s., mu je rekao: "Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ da sve što se dešava – od dobra i zla – biva s Allahovim, dž.š., određenjem."

Vjerovanje u meleke obuhvata četiri principa:

1. iskreno vjerovanje u njihovo postojanje;
2. vjerovanje u sve ono što se spominje u Kur'anu i hadisima o njihovim osobinama, broju, imenima i dužnostima;
3. postavljanje meleka na njihovo mjesto. Oni su Allahovi robovi kojima se naređuje i koji su odgovorni. Nisu u mogućnosti ništa uraditi osim ono što im je Allah omogućio da mogu uraditi i oni mogu umrijeti i
4. oni nemaju udjela ni u obožavanju, a ni u stvaranju.

Za njih veli Uzvišeni:

﴿بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ﴾

"A meleki su samo robovi poštovani." (*El-Enbija*, 26.)

Fizička svojstva meleka

1. Stvoreni su od svjetlosti

Muslim bilježi u svome *Sahihu* da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Meleki su stvoreni od svjetlosti." S obzirom na to da su meleki sazdana od svjetlosnih tijela, ljudi ih ne mogu vidjeti, jer to Allah nije omogućio našem vidu.

2. Ogromne su veličine

Uzvišeni Allah učinio je da su meleki po svojoj veličini i snazi iznad džina i ljudi.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾

"O ,vi koji vjerujete ,sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti ,i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti ,koji se onome što im Allah zapovjedi neće opirati ,i koji će ono što im se naredi izvršiti) ".*Et-Tahrim*, 6.) Muslim bilježi u svom Sahihu da je Vjerovjesnik, a.s., za meleka Džibrila, kada ga je vidio na Israu, rekao: "Vidio sam ga kada se spuštao s neba da je zaklonio svojom veličinom prostor između nebesa i zemlje."

3. Ljepota meleka

Allah je stvorio meleke u lijepom obliku, kao što to kaže Uzvišeni o Džibrilu, a.s.:

﴿ذُؤْمَرَةٌ فَاسْتَوَى﴾

"Snažni, koji se pojavio u liku svome." (*En-Nedžm*, 6.) Ibn Abbas kaže da riječi 'zu mirretin' u ovom ajetu znače 'lijepog izgleda'.

4. Imaju mogućnost da se pretvore ili pojave u nekom obliku

Uzvišeni Allah stvorio je meleke s mogućnošću poprimanja oblika i pojavljivanja u ljudskom liku, kao što se melek Džibril pojavio Merjemi, a.s., u ljudskom liku.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾

"Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali, i on joj se pokazao u liku savršeno stvorena muškarca." (*Merjem*, 17.)

5. Oni imaju krila

Razlikuju se po broju i veličini krila. Kaže Uzvišeni:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

"Hvaljen neka je Allah .Stvoritelj nebesa i zemlje ,koji meleke sa po dva ,tri i četiri krila čini izaslanicima ;On onome što stvara dodaje što hoće ,On ,uistinu sve može) ".*Fatir*, 1.) Buharija i Muslim bilježe hadis od Abdullaha b. Mesuda, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., vidio Džibrila u noći Isra'a sa 600 krila.

6. Nisu opisani ni kao muški ni kao ženski

Po ovom pitanju zalutali su arapski mušrici koji su tvrdili da su meleki ženskog spola. Uzvišeni Allah im je uzvratio na ovo rekavši:

﴿وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَّا كَأَنَّكُمْ خَالِقَتُهُمْ سُنُّكِبُ شَهَادَتُهُمْ وَيَسْأَلُونَ﴾

"Oni meleke koji su robovi Svemilosnog ženskinjem smatraju. Zar su oni prisustvovali stvaranju njihovu? – Njihova će tvrdnja biti zapisana i oni će odgovarati!" (*Ez-Zuhruf*, 19.)

7. Ne jedu, ne piju, ne udaju se, ne žene se i nemaju poroda

Uzvišeni Allah nas obavještava da su meleki došli Ibrahimu, a.s., u ljudskom liku, pa im je prinio jelo, a oni ga nisu ni dotakli. On je osjetio od njih zebnju, pa su mu oni otkrili istinu o sebi i zebnje je nestalo. Kaže Uzvišeni:

﴿فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ﴾

"A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on osjeti da su neobični i obuze ga neka zebnja od njih. Ti se ne boj!, rekoše oni, mi smo Lutovu narodu poslani." (*Hud*, 70.)

Također učenjaci zastupaju jedinstven stav da se meleki ne žene i ne udaju, da nemaju poroda.

8. Ne umaraju se i nije im dosadno

Uzvišeni Allah nas je obavijestio da Mu meleki ibadet čine i da izvršavaju Njegove naredbe bez dosade i umora. Ne dešava se njima ono što se dešava ljudima kada je umor i dosada u pitanju. Uzvišeni Allah, opisujući meleke, kaže:

﴿يَسْبَحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾

"Hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju." (*El-Enbija*, 20.)

Što znači, ne umaraju se.

I kaže Uzvišeni:

﴿فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ﴾

"A ako se oni uzohole – pa, oni koji su kod Gospodara tvoga, slave i veličaju Ga i noću i danju i ne dosađuju se." (*Fussilet*, 38.) Što znači nije im dosadno.

9. Oni umiru¹⁹

U svojstvu smrtnosti ogleda se mudrost Uzvišenog Allaha, Njegova savršenstva, gospodarstva, života i vječnosti. Kaže Uzvišeni:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

"Sve će, osim Njegovog lica propasti!" (*El-Kasas*, 88.)

Kada budu usmrćena sva stvorenja, Uzvišeni Allah će dozivati:

﴿لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾

"Kome vlast pripada danas?", zatim će odgovoriti: "Allahu, Jedinom, nad svime Nadmoćnom." (*Gafir*, 16.)

Moralne osobine meleka

1. Bezgrješnost meleka

Kaže Uzvišeni o melekima:

﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾

"... koji se onome što im Allah zapovjedi neće opirati i koji će ono što im se naredi izvršiti." (*Et-Tahrim*, 6.)

2. Boje se Uzvišenog Allaha

Kaže Uzvišeni:

﴿وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ﴾

"I grmljavina veliča i hvali Njega, a i meleki iz strahopoštovanja prema Njemu..." (*Er-Ra'd*, 13.)

¹⁹ Tj. ovdje se misli na njihovo umiranje pri prvom puhanju meleka Israfila u sur – rog, kada sve živo bude usmrćeno osim Uzvišenog Allaha. (Op. prev.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ﴾

"... a oni i sami, iz straha prema Njemu, strepe." (*El-Enbija*, 28.)

3. Ne malaksavaju veličajući i slaveći Uzvišenog Allaha

Najveličanstveniji njihov zikr su riječi – Subhanallah – Slavljen i Hvaljen neka je Uzvišeni Allah. Kaže Allah, Slavljen neka je On, o njima:

﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾

"Hvale Ga i slave noću i danju, ne malaksavaju." (*El-Enbija*, 20.)

4. Meleki su časni i čestiti robovi

Kaže Uzvišeni:

﴿يَأْتِيهِمْ سَفَرَةٌ كَرَامَ بَرَمَةٍ﴾

"U rukama izaslanika časnih, čestitih." (*Abese*, 15-16.) U navedenom ajetu riječ 'sefere' podrazumijeva 'Allahove izaslanike Njegovim poslanicima, a.s.', a riječi 'kirami berere' znače 'plemenite naravi i besprijeekorno čistih i dobrih djela'.

5. Veoma uredni u svim stvarima

Na to ukazuje njihova poredanost u safove pred Uzvišenim Allahom.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾

"... na Dan kada Ruh i meleki budu u redove poredani, kada će samo onaj kome Svemilosni dozvoli govoriti, a istinu će reći." (*En-Nebe*, 38.) Ruh je Džibril.

Muslim bilježi od Džabira b. Semure, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Zar se nećete poredati u safove, kao što se meleki poredaju kod svog Gospodara?" Ashabi rekoše: "A kako se meleki poredaju kod svog Gospodara?" On odgovori: "Upotpune prve safove i zbiju se u njima."

6. Stid meleka

Muslim u svome Sahihu bilježi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao za Osmana b. Affana, r.a.: "Zar da se ne stidim čovjeka koga se stide meleki?"

Broj meleka

Meleki su mnogobrojna stvorenja i njihov broj zna jedino Onaj Koji ih je stvorio.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾

"A vojske Gospodara tvoga samo On zna." (*El-Muddessir*, 31.)

Na brojnost meleka ukazuju riječi meleka Džibrila upućene Vjerovjesniku, a.s., u noći Isra'a i Mi'radža kada su se uspinjali na sedmo nebo i prolazili porred Bejtl-ma'mura, pa mu je Džibril rekao: "Ovo je Bejtul-ma'mur. U njemu svakog dana klanja sedamdeset hiljada meleka koji se poslije tu više nikada ne vraćaju."²⁰

Imena meleka

Meleki imaju imena, ali mi znamo samo mali broj njih. Pred vama su imena meleka koja su spomenuta u ajetima i vjerodostojnim hadisima:

Džibril i Mikail

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾

"Reci: 'Ko bude neprijatelj Džibrilu, pa on Allahovom voljom tebi na srce stavlja Kur'an, potvrđujući istinitost onoga otprije, kao putokaz i radosnu vijest vjernicima. Ko je neprijatelj Allahu, melecima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikailu – pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji ne vjeruju!" (*El-Bekare*, 97-98.)

²⁰ Hadis je muttefekun alejhi.

Israfil

Israfil je melek koji će puhnuti u sur. Džibril, Mikail i Israfil su meleki koje je Allahov poslanik, a.s., spominjao u svojoj dovi koju je učio kada bi klanjao noću. Muslim bilježi u svome Sahihu od Aiše, r.a., da je rekla: "Kada bi Allahov poslanik, a.s., ustao noću da klanja, otpočinjao bi namaz ovom dovom: 'Allahu, Gospodaru Džibrila, Mikaila i Israfila, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Poznavaoče skrivenog i vidljivog, Ti sudiš među Svojim robovima u onome u čemu se oni razilaze. Uputi me na Istinu u onome u čemu se oni razilaze, s Tvojom dozvolom. Zaista, Ti upućuješ onoga koga hoćeš na pravi put.'"

Malik

Malik je čuvar Vatre. Kaže Uzvišeni Allah o stanovnicima Vatre:

﴿وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ﴾

"Oni će dozivati: 'O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!'" (*Ez-Zuhruf*, 77.)

Munkir i Nekir

Potvrđeno je vjerodostojnim hadisima da se dva meleka koja će ispitivati mrtve u kaburima zovu Munkir i Nekir.

Harut i Marut

Harut i Marut su dva meleka koje Uzvišeni Allah spominje u sljedećem ajetu:

﴿وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِإِذْنِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا حُزِنُ فَتَنَةٌ فَلَا تَكْفُرُ﴾

"A Sulejman nije bio nevjernik, nego su nevjernici i šejtani koji ljude uče vradžbini u Babilonu, Haruta i Maruta, a to nije objavljeno dvojici meleka. Njih dvojica nikoga nisu učili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, a ti nemoj biti nevjernik!'" (*El-Bekare*, 102.)

Iz ajeta se primjećuje da ih je Allah poslao kao iskušenje ljudima u jednom periodu. O njima su nanizana mnoga kazivanja, ali ništa od toga nije potvrđeno Kur'anom i sunnetom.

Dužnosti meleka

Tekstovi Kur'ana i sunneta ukazuju na to da meleki obavljaju velike i brojne poslove na nebesima i na Zemlji. Brojnost tih poslova i dužnosti ne može dosegnuti niko mimo Uzvišenog Allaha. Meleki su kvalifikovani prema poslovima kojima ih je Uzvišeni Allah zadužio:

1. Meleki zaduženi da nose Allahovo prijestolje (Arš)

El-Arš u jeziku znači vladarev prijesto te strop od nečega. Ta riječ je izvedena iz riječi koja označava uzvišenje, a prijesto (arš) nazvan je po tom imenu zbog njegova uzvišenja i visine. U ovom kontekstu pod prijestoljem (aršom) podrazumijeva se prijestolje Milostivog, Slavljen neka je On. To je nešto najveće i najuzvišenije od svih stvorenja. To je poput stropa i kupole nad svijetom koji obuhvata nebesa i ono što je iznad njih, a niko nije u stanju odrediti veličinu toga osim Uzvišeni Allah. Milostivi se uzvisio iznad njega koga nosi osam meleka.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ﴾

"... a arš Gospodara tvoga će tog dana iznad njih osmerica držati." (*El-Hakka*, 17.)

2. Melek zadužen za objavu

To je melek preko kojeg je Uzvišeni Allah Svojim vjerovjesnicima i poslanicima, a.s., spuštao knjige i vjerzakone. Melek zadužen za to je Džibril, a.s.

Kaže Uzvišeni u časnome Kur'anu:

﴿نَزَّلَهُ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ﴾

"Donosi ga povjerljivi Džibril na srce tvoje, da opominješ." (*Eš-Šu'ara*, 193-194.)

Ebu Davud bilježi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Kada Allah govori objavom, stanovnici Neba čuju odzvanjanje neba, slično povlačenju lanca po stijenama, pa popadaju kao da ih je grom udario i ostanu u tom stanju dok im ne dođe Džibril. Kada im Džibril dođe, straha nestane iz njihovih srca, pa ga pitaju: 'O Džibrile, šta je tvoj Gospodar rekao?' On odgovori: 'Istinu'. Pa i oni potvrde: 'Istinu, samu istinu!'"

3. Meleki zaduženi za Džennetske kapije

Kaže Uzvišeni:

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾

"A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u Džennet biti povedeni i kad do njega dođu – kapije njegove već širom otvorene – čuvari će im njegovi reći: 'Selam vama, od grijeha ste čisti, zato udite u njega, u njemu ćete vječno boraviti.'" (*Ez-Zumer*, 73.)

4. Meleki zaduženi za džehennemske kapije

Kaže Uzvišeni:

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُوهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَبْلُغُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُوكُم لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾

"Oni koji nisu vjerovali u gomilama će u Džehennem biti natjerani i kad do njega dođu, kapije njegove će se pootvarati i čuvari će ih upitati: 'Zar vam nisu dolazili vaši poslanici koji su vam ajete Gospodara vašeg kazivali, i opominjali vas da ćete ovaj svoj dan doživjeti?' 'Jesu', reći će oni, 'ali su se obistinile riječi kazne za nevjernike.'" (*Ez-Zumer*, 71.)

5. Melek zadužen za kišu, vjetar i oblake

To je melek Mikail sa svojim pomagačima. Kaže Uzvišeni:

﴿فَالرَّائِحَاتِ زَبْرَجًا﴾

"I onih koji usmjeravaju." (*Es-Saffat*, 2.) a misli se na meleke koji usmjeravaju oblake.

6. Melek zadužen za puhanje u sur – rog

To je melek Israfil. Kaže Uzvišeni:

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾

"I u rog će se puhnuti i umrijet će oni na nebesima i oni na zemlji ,ostat će samo oni koje bude Allah odabrao i poslije će se u rog drugi put puhnuti i oni će odjednom ustati i čekati) ".*Ez-Zumer*, 68.)

Et-Tirmizi bilježi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Kako da se radujem kad je već onaj što će puhnuti u rog stavio rog na usta i samo očekuje dozvolu kad će mu biti naređeno da u njega puhne?"

7. Melek brdā

To je melek brdā. Buharija i Muslim bilježe hadis od majke pravovjernih, Aiše, r.a., u kojem ona kazuje o Poslanikovom, a.s., odlasku u Taif da pozove njegove stanovnike u Islam, pa kada mu se nisu odazvali i grubo se ponijeli prema njemu, on je rekao: "Tada sam podigao glavu i ugledao kako mi oblak pravi hlad. Pogledao sam ga bolje, a ono u njemu Džibril. Pozva me i reče: 'Allah je čuo ono što ti je rekao tvoj narod i kako su te odbili. On ti je poslao meleka koji je zadužen za brda da mu narediš šta god hoćeš u vezi s njima.' Potom me pozva melek brda, nazva mi selam, a zatim reče: 'O Muhammede, to je tako, pa šta želiš? Ako hoćeš ja ću nad njima poklopiti ova dva brda.' Ne – rekao sam – ja se nadam da će Allah dati da od njih postanu oni koji će samo Allahu ibadet činiti i neće Mu nikoga pripisivati kao druga."

Veza između meleka i Ademovih potomaka

Veza između meleka i Ademovog potomstva je čvrsta. Neki od njih bdiju nad nama dok smo još u majčinom stomaku, neki su zaduženi da nas paze i čuvaju, neki od njih zapisuju naša djela i postupke, neki od njih podstiču nas na dobro, a neki nam uzimaju dušu kada dođe smrtni čas. Na sljedećim stranicama slijedi pojašnjenje o tome.

Meleki zaduženi za zametak u materici

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Allah je za maternicu zadužio meleka koji govori: 'Da, Gospodaru! Sada je kaplja sjemena, sada je zakvačak, sada je komad mesa!' A kada Allah htjedne odrediti njegovo stvaranje, on (melek) kaže: 'Da, Gospodaru! Je li muško ili žensko, je li sretan

ili nesretan, kakva mu je opskrba i dokle će živjeti?' I to se sve zapiše dok je on još u utrobi svoje majke."

Meleki zaduženi za čuvanje i pažnju čovjeka

Kaže Uzvišeni:

﴿لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾

"Uz svakog od vas su meleki, ispred njega i iza njega, – po Allahovom naređenju nad njim bdiju." (*Er-Ra'd*, 11.) Tumač Kur'ana, Ibn Abbas, r.a., objašnjava da riječ 'muakkibātun', koja je upotrijebljena u ovom ajetu, označava meleke koje je Allah stvorio da čuvaju čovjeka od onoga što je ispred i iza njega pa kada dođe Allahova odredba, ono što je Allah odredio da će ga zadesiti, oni ga ostave.

Meleki zaduženi za čuvanje djela Ademovih potomaka

Meleki su zaduženi za bilježenje dobrih i loših djela Ademovog potomstva.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كَرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَعْمَلُونَ﴾

"A nad vama bdiju čuvari, kod Nas cijenjeni pisari, koji znaju ono što radite." (*El-Infitar*, 10-12.)

Allah je za svakog zadužio dva prisutna meleka koji se od njega ne odvajaju i koji pišu njegova djela i riječi. Kaže Uzvišeni:

﴿إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

"Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, on ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan onaj koji bdije." (*Kaf*, 17-18.)

Riječ 'ka'id' označava 'motriti', a riječi 'rekībun' 'atīd' označava 'pratioca osposobljenog za praćenje' koji ne ostavlja ni jednu riječ da mu umakne. Melekan-sko zapisivanje djela Ademovih potomaka je istina. To se čuva i bit će predloženo na Sudnjem danu.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَكُلُّ إِنْسَانٍ لِّزِمَتِهِ طَائِفَةٌ فِي عَهْدِهِ وَيُخْرِجُهُ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَشْهُورًا اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ نَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾

"I svakom čovjeku ćemo ono što uradi o vrat privezati, a na Sudnjem danu ćemo mu knjigu otvorenu pokazati: Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas. To što ćeš svoj račun polagati." (*El-Isra*, 13-14.)

Meleki zaduženi da podstiču Allahove robove na dobro

Allah je za svakog čovjeka zadužio pratioca (karīna), meleka koji ga podstiče na dobro i pobuđuje u njemu želju za njim, a zadužio je pratioca džinna koji ga podstiče na zlo i uljepšava mu ga. Muslim bilježi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Nema nikog od vas, a da mu Allah ne da po jednog pratioca meleka i jednog od džinna! Ashabi rekoše: 'I tebi, Allahov poslaniče?' On odgovori: 'I meni, s tim što mi je Allah pomogao, pa je on primio Islam i naređuje mi samo dobro.'"

Meleki zaduženi za uzimanje duša robova

To je melek smrti koji je zadužen da odvaja duše i predaje ih drugim melekima koji su sa njim da je odnesu do neba po Božijoj naredbi.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ يَوْمَئِذٍ مَّا لَكُم مِّنَ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ﴾

"Reci: Melek smrti, koji vam je za to određen, duše će vam uzeti, a poslije ćete se Gospodaru svome vratiti." (*Es-Sedžde*, 11.)

Meleki nevjernicima i zločincima uzimaju duše grubo bez ikakve samilosti i obazrivosti, a duše vjernika uzimaju blago i nježno.

Rezultati vjerovanja u meleke

Brojni su plodovi vjerovanja u meleke:

1. znanje o veličini Njihova Gospodara, Blagoslovljen i Uzvišen neka je On, i o Njegovoj snazi i vladavini;
2. zahvaljivanje Uzvišenom Allahu na pomoći Njegovih robova, jer je zadužio meleke koji ih čuvaju i paze, pišu njihova djela i čine još mnogo toga u njihovom interesu;
3. ljubav i poštovanje prema melekima shodno njihovom ibadetu koji čine Uzvišenom Allahu na najsavršeniji način te zbog njihova traženja oprosta od Uzvišenog Allaha za vjernike.

TREĆI RUKN: VJEROVANJE U POSLANIKE, A.S.

Uzvišeni Allah, Svojom mudrošću i milošću, odlučio je da pošalje svakom narodu poslanika koji će im objasniti njegov vjerezakon i program i koji će ih uhvatiti za ruke i izvesti na pravi put. U isto vrijeme on obveseljava pokorne blagodatima i neizmjernom nagradom za njihovu postojanu marljivost, a upozorava griješne bolnom kaznom zbog njihova odstupanja od te brižnosti i marljivosti. Kaže Uzvišeni:

﴿وَأَنَّ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾

"A nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao." (*Fatir*, 24.)

S obzirom na to da je Uzvišeni Allah Mudar i Pravedan, ta Njegova pravednost zahtijeva da nikoga od Svojih stvorenja ne kazni sve dok im se ne predoči dokaz, pojasni put i uputa te sve dok ne budu znali razlikovati istinu od neistine i uputu od zablude.

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾

Kaže Uzvišeni: "A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!" (*El-Isra*, 15.)

Sve navedeno ne bi se moglo ispuniti bez slanja poslanika koji su izaslanici između Allaha i Njegovih stvorenja i koji dostavljaju od Allaha uputu i vjerezakon. Prema tome, vjerovanje u poslanike uzvišena je obaveza i jedan od ruknova vjerovanja u Uzvišenog Allaha te vjerovanje roba nije ispravno bez njega.

U ovom poglavlju pokušat ćemo detaljnije osvijetliti ovaj uzvišeni rukn koji je četvrti od ruknova vjerovanja u Uzvišenog Allaha.

Značenje vjerovanja u poslanike

Vjerovanje u poslanike podrazumijeva čvrsto vjerovanje i potvrdu da su svi oni poslani od Uzvišenog Allaha i da je Uzvišeni Allah poslao svakom narodu poslanike da ih pozivaju da obožavaju jedino Allaha i da se klone obožavanja svega drugog mimo Njega.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allahu ibadet činite, a taguta se klonite." (*En-Nahl*, 36.)

Svi vjerovjesnici i poslanici su iskreni, upućivači časni, čisti i povjerljivi. Svi oni dostavili su sve s čime ih je Allah poslao. Nisu prikrili, niti promijenili, a ni dodali od sebe niti oduzeli ni jednoga slova. Oni su svi na jasnoj istini.

Islamski stav o vjerovanju u poslanike

Vjerovanje u Allahove vjerovjesnike i poslanike jedna je od obaveza ove vjere i uzvišeni rukn vjerovanja, tako da vjerovanje roba nije ispravno bez vjerovanja u poslanike.

Kaže Uzvišeni:

﴿أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ﴾

"Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova i vjernici, svaki od njih, vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i Knjige Njegove, i poslanike Njegove." (*El-Bekare*, 285.)

Uzvišeni Allah učinio je vjerovanje u poslanike jednim od ruknova vjerovanja. Vjerovanje u poslanike jedan je od segmenata vjerovanja poslanika, a.s., i vjernika. Allah je pojasnio da poslanici ne prave razliku između sebe, time što bi vjerovali u neke, a ne bi vjerovali u druge. Naprotiv, svi su oni vjerovali u sve poslanike.

Uzvišeni Allah pojasnio je u Svojoj Knjizi da je uznevjerovao onaj ko ne vjeruje u Njegove vjerovjesnike i poslanike ili ko pravi razliku među njima, pa u neke vjeruje, a u neke pak ne vjeruje. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا﴾

"Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vjeruju i žele između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju napraviti razliku te govore: 'U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo' i žele između toga dvoga iznaći put neki, oni su zbilja pravi nevjernici." (*En-Nisa*, 150-151.)

Zatim Uzvišeni poslije toga pojašnjava stanje vjernika:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَكَمُ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجُورُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾

"A one koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju i ni jednoga od njih ne izdvajaju – On će, sigurno, nagraditi. Allah prašta i milostiv je." (*En-Nisa*, 152.)

Broj vjerovjesnika i poslanika

Allahovi vjerovjesnici i poslanici su mnogobrojni. O nekima od njih Allah nas je izvijestio u Svojoj Knjizi, a oni su: Adem, Nuh, Idris, Hud, Salih, Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub, Jusuf, Lut, Šuajb, Junus, Musa, Harun, Iljas, Zeke-rija, Jahja, El-Jesea', Zul-Kifl, Davud, Sulejman, Ejub, sinovi Jakubovi, Isa i Muhammed, a on je posljednji, neka je mir i spas na sve njih zajedno. Ima i onih poslanika o kojima se ne navode nikakva predanja.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمُرْسَلَاتُهُ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ تَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾

"I poslali smo ti poslanike o kojima smo ti prije kazivali i poslanike o kojima ti nismo kazivali." (*En-Nisa*, 164.)

Allahovi poslanici i vjerovjesnici bili su ljudi

Svi vjerovjesnici i poslanici bili su ljudi. Oni se ne odlikuju svojstvima stvaranja niti posjeduju svojstva božanstva. Njima se ne čine ibadeti. Zapravo, oni ne mogu ni sami sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti.

Kaže Uzvišeni Allah o Nuhu, a.s.:

﴿وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَغْلَمُ الْغَيْبُ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ﴾

"Ja vam ne kažem: U mene su Allahove riznice – niti: Meni je poznat gajb – niti kažem: Ja sam melek." (*Hud*, 31.)

Uzvišeni Allah naredio je Svome vjerovjesniku Muhammedu, a.s., da kaže:

﴿لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾

"Reci: 'Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti, biva onako kako Allah hoće.'" (*Al-A'raf*, 188.)

Poslanici su časni robovi koje je Uzvišeni Allah odabrao i počastio poslanicom.

Kaže Uzvišeni:

﴿قَالَتْ لَهُمْ مَرْسُلُهُمْ إِنِ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾

"'Mi smo ljudi kao i vi' – govorili su im poslanici njihovi – 'ali, Allah daje blagodat samo onim robovima Svojima kojima On hoće.'" (*Ibrahim*, 11.)

Zašto su poslanici bili ljudskog roda?

Bilo je mnogo neprijatelja poslanika koji su se protivili tome da poslanici mogu biti iz ljudskog roda. To je bio najveći razlog koji je odvrćao ljude od vjerovanja u Allaha.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا﴾

"A ljude je, kad im je objava dolazila, odvrćalo od vjerovanja samo to što su govorili: 'Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?'" (*El-Isra*, 94.)

Smatrali su da je slijeđenje poslanika koji su bili ljudskog roda ružna stvar i jasna propast.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَنْ أَطْعَمَهُمْ بِشَرِّ مَا لَكُمْ مِمَّا كُنتُمْ إِذَا الْخَاسِرُونَ﴾

"I ako se budete pokoravali čovjeku kao što ste vi, sigurno ćete biti izgubljeni." (*El-Mu'minun*, 34.)

Ako promislimo o Allahovoj mudrosti da je učinio da poslanici i vjerovjesnici budu od ljudskog roda, uvidjet ćemo da je to iz nekoliko razloga:

1. Ljudi su najsposobniji da vode i upućuju ljude i mogu da budu uzor i ugled ljudima. Ova mudrost se razotkrije kada promislimo o bilo kojem Poslaniku.

2. Meleke je teško vidjeti s obzirom na to da se njihova priroda razlikuje od ljudske prirode. Veza s melekima zahtijeva žestok napor i trud, što nije u stanju podnijeti cijeli ljudski rod. Brojni hadisi ukazuju na to da je Poslanik, a.s., u trenutcima primanja Objave podnosio veliki napor. Kada bi mu se spuštala Objava, promijenila bi mu se boja, oblio bi ga znoj i zatresle bi mu se plećke tako da su to mogli vidjeti svi koji su bili oko njega. Zbog toga je bilo nužno da poslanici budu od ljudskog roda, kako bi im se mogli obraćati, shvatiti ih, razumijevati ih i živjeti s njima. A da je Allah poslao kao poslanika nekog od meleka, ništa od toga ne bi mogli.

3. Poslanik ne dolazi samo da dostavi objavu. Poslanik ne dolazi da dostavi samo određeno pitanje od Allaha, i zatim ode. On boravi s ljudima sve dok ne

odgoji jednu skupinu na istini. On im lično bude praktičan uzor, a oni poslije budu uzor ostalom narodu. Kada poslanik ne bi bio od ljudskog roda, ne bi se realizirala ta uzoritost. Tada bi ljudi kazali: Ovo je melek, a mi smo ljudi. Mi imamo tijela, sklonosti i prohtjeve te nećemo, prema tome, biti u mogućnosti da se pridržavamo naredbi našeg Gospodara. Kao dokaz bi uzeli da ljudski rod nije u stanju da se pridržava tih naredbi te da se u biti Objava i ne odnosi na njih, nego se tiče meleka koji ne stanuju na Zemlji i nemaju želja i prohtjeva kao što imaju stanovnici Zemlje. I na kraju bi kazali: Kako da Allah pošalje nama meleka i traži od nas da se povodimo za njim u njegovim djelima? Zašto nam ne pošalje nekog sličnog nama od ljudskog roda koji osjeća kao što i mi osjećamo, koji razmišlja kao što i mi razmišljamo i koji ima osjećaj za našim životnim potrebama te poznaje granice naših mogućnosti? U tome se ogleda Allahova mudrost što je učinio da poslanici budu ljudi.

Vrednovanje poslanika jednih nad drugima²¹

Poslanici se razlikuju po tome koji je među njima odabraniji. Neki su kod Allaha odabraniji od drugih. Kaže Uzvišeni:

﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾

"To su poslanici, Mi smo odlikovali jedne nad drugima." (*El-Bekare*, 253.)

Najodabranijih poslanika je pet, a to su: Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, a.s. Oni su spomenuti u riječima Uzvišenog:

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾

²¹ Ako se putem izricanja prednosti i vrijednosti želi istaći pristrasnost i duševna pohota, onda je pokuđeno. Pokuđeno je da se čovjek bori radi nacionalizma i pristrasnosti. Allah je zabranio oholu ponositost. Pokuđeno je davanje prednosti u smislu umanjivanja vrijednosti onoga ko je manje vrijedan. U tom kontekstu se mogu razumjeti riječi Vjerovjesnika, a.s.: «Nemojte mi davati prednost nad Musaom», ili «Nemojte davati prednost vjerovjesnicima jednim nad drugim.» Iz ovog se može izvući zaključak da je Poslanik, a.s., zabranio posebno vrjednovanje, tj. poslanici se dotično i poimenično ne vrednuju jedan nad drugim. Za razliku od njegovih, a.s., riječi: «Ja sam predvodnik Ademovog potomstva, bez oholog ponosa.» Ovo je općenito vrednovanje za koje nema smetnje, kao da se kaže: «Ta i ta osoba je najvrednija u svome kraju.» Ovo se ne odnosi na pojedince, tj. kao kada bi se reklo nekome: «Ova osoba je bolja od tebe.»

Sadrududin Muhammed b. Muhammed b. Ebil-Izz el-Hanefij, 'Šerhu el-'Akide et-Tahavijje', el-Mektebetu el-Islamij, 8. izdanje Bejrut, 1984. str 160-162. (Op. prev.)

"Kad smo od Vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina, čvrst smo zavjet uzeli." (*El-Ahzab*, 7.)

Najodabraniji od ovih pet su Muhammed i Ibrahim, a.s., a među njima dvojicom odabraniji je Muhammed, a.s. Muslim bilježi hadis da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Ja sam predvodnik Ademovog potomstva na Sudnjem danu."

Vjera vjerovjesnika je jedna, a njihovi vjerozakoni su različiti

Vjera s kojom su došli svi vjerovjesnici bila je jedna. Ta vjera je islam koji poziva potvrđivanju jednoće Uzvišenog Allaha i obožavanju jedino Njega, a klonjenje od obožavanja svega drugog mimo Njega. Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allahu ibadet činite, a taguta se klonite. I bilo je među njima onih koje je Allah na pravi put uputio, a i onih koji su zaslužili da ostanu u zabludi." (*En-Nahl*, 36.)

I kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Meni ibadet činite!'" (*El-Enbija*, 25.)

Svi poslanici došli su s vjerom islamom i nijednu drugu vjeru izuzev islama Allah neće primiti ni od koga. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾

"Jedina vjera kod Allaha je islam!" (*Ali-Imran*, 19.)

Pogrešno je što neki kažu "nebeske vjere", jer je vjera samo jedna, a to je islam koji poziva obožavanju samo i jedino Allaha. S vjerom islamom Allah je slao sve vjerovjesnike i poslanike. Razlike među poslanicima bile su samo u vjerozakonima, odnosno u pitanjima dozvoljenog i zabranjenog, naredbi i zabrana. Tako naprimjer u jednom vjerozakonu nešto bude dozvoljeno, dok kod drugog vjerovjesnika to ne bude propisano itd. Uzvišeni Allah svakom narodu šalje vjerozakon koji odgovara stanju i vremenu tog naroda. Taj vjerozakon bio je garant za njihovu popravku i sadržavao je samo ono što će koristiti njima. Što se tiče vjerovanja, ono je bilo jedno kod svih vjerovjesnika. Upravo zbog toga, Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "Vje-

rovjesnici su braća od inoča, majke su im različite, a vjera im je jedna." U ovom hadisu se podrazumijeva da su vjerovjesnici poput braće od jednog oca, tj. njihova vjera, potvrđivanje jednoće Uzvišenog Allaha je jedna, dok se pod riječima 'različite majke' ustvari podrazumijevaju različiti vjerozakoni.

Zadaće poslanika i njihove misije

Poslanici su Allahovi izaslanici Njegovim robovima i oni su donosioci Objave. Uzvišeni Allah odabrao ih je za određene zadaće koje su spomenute u Kur'anu i sunnetu, a one su:

1. Jasno dostavljanje istine

Ovo je veoma važna temeljna zadaća poslanika, jer Uzvišeni Allah ih je poslao samo da bi dostavili ono što im je objavljeno od Njihova Gospodara i da bi to pojasnili riječima i praktično, kao što je to činio Vjerovjesnik, a.s., sa svojim ashabima. U časnom Kur'anu, u trinaest ajeta, izričito je ukazano na to da je 'dostavljanje' zadaća Poslanika. Uzvišeni Allah u vidu naredbe obraća se Svome poslaniku riječima:

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ﴾

"O Poslaniče, dostavi ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga – a ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu." (*El-Maide*, 67.)

2. Poziv Allahu

Poslanička misija se ne zaustavlja samo na pojašnjavanju i dostavljanju istine, oni također pozivaju narod da prihvati njihov poziv, da mu se odazove, da ga primijeni u svome vjerovanju, djelima i govoru. Kaže Uzvišeni:

﴿وَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allaha obožavajte, a taguta se klonite." (*En-Nahl*, 36.)

I svaki poslanik je govorio svome narodu:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾

"Allaha se bojte i meni pokorni budite." (*Ali-Imran*, 50.)

Ko promisli o onome što se u Kur'anu navodi o stanju vjerovjesnika s njihovim narodima, shvatit će ogromni trud i napor koji su poslanici uložili u pozivanje naroda Uzvišenom Allahu. Dovoljno je pročitati suru Nuh kako bi se shvatilo koliki trud je uložio ovaj Poslanik u toku devetsto i pedeset godina. Pozivao ih je noću i danju, javno i tajno, upotrebljavao je metode obećanja i prijetnji, pokušavao je da dopre do njihovog razuma, kako bi ih nagovorio da razmišljaju o svemiru i o onome što je u njemu, ali su odbili:

﴿قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهِمْ عَصَوْنِي وَأَبْغَوْا مِنِّي لَعْنَةُ مَالِهِ وَوَكَّدَهُ إِلَّا خَسَامًا﴾

"Nuh reče: 'Gospodaru moj, oni me ne slušaju i povode se za onima čija bogatstva i djeca samo njihovu propast uvećavaju.'" (*Nuh*, 21.)

3. Radosna vijest i opomena

Ova zadaća povezana je s pozivom Uzvišenom Allahu. Poslanici su pozivali narod Uzvišenom Allahu i da Mu se pokoravaju u djelima i naredbama, a da se klone Njegovih zabrana te u isto vrijeme obveseljavali pokorne da će postići veliki uspjeh i ugodan život i na dunjaluku i na ahiretu. Opominjali su nepokorne i grijешnike da ih čeka tegoban život na dunjaluku, a bolna kazna na ahiretu. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ﴾

"A Mi ne šaljemo poslanike osim da donesu radosnu vijest i da opomenu. (*El-En'am*, 48.)

Apsolutna Božija milost i Njegova pravednost ogleda se i u tome što je pojasnio vrste blagodati i različite nijanse užitaka koje je pripremio Svojim robovima vjernicima, kao što je pojasnio i vrste uništavajućih kazni koje je pripremio za zločince nevjernike.

4. Ispravljanje iskrivljenih mišljenja i izmišljenih vjerovanja

Uzvišeni Allah stvorio je Svoje robove s ispravnom urođenosti, da obožavaju samo Allaha i da Mu nikoga drugog ravnim ne smatraju. Međutim, došli su im šejtani i uljepšali su im nevaljalštine, pobudili kod njih sumnje i zablude tako da su se udaljili od istine i skrenuli s pravoga puta.

Nakon što bi skrenuli s ispravne urođene vjere na kojoj su bili, Allah bi im iz Svoje milosti i dobrote, kad god bi se to desilo, slao Svoje poslanike da ih vrate na pravi i ispravan put.

Kaže Uzvišeni:

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ﴾

"Svi ljudi su sačinjavali jednu zajednicu, pa je Allah slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti i opomenu." (*El-Bekare*, 213.)

To znači da su ljudi bili jedan ummet (zajednica) u vjerovanju i obožavanju samo Allaha, zatim su se razili, pa im je Allah poslao vjerovjesnike da ih obrađuju i opomenu. Svaki Poslanik pozivao je svoj narod da potvrđuju Allahovu jednoću i da se klone obožavanja svega drugog mimo Njega. Zajednička odlika svih poslanika ogleda se u tome da su ispravljali greške svog naroda u vremenu i na mjestu u kojem je živio. To je zbog toga što se skretanje s pravog puta razlikuje shodno različitosti okolnosti, vremena i mjesta – Nuh je osporavao obožavanje kipova kao i Ibrahim, Hud je osporavao svom narodu njihovu oholost i surovost, Salih je osudio nered svog naroda i slijeđenje onih koji nered čine, Lut se borio protiv homoseksualizma koji se proširio među njegovim narodom, Šuajb se borio protiv varanja i zakidanja na mjeri i vagi...

5. Donošenje dokaza kako ljudi ne bi imali izgovora

Uzvišeni Allah slao je poslanike i objavio knjige kako ljudi na Sudnjem danu ne bi imali izgovor i opravdanje. Kaže Uzvišeni:

﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾

"Poslali smo poslanike koji su radosne vijesti i opomene donosili da ljudi poslije poslanika ne bi nikakvog opravdanja pred Allahom imali." (*En-Nisa*, 165.)

A da Allah nije poslao poslanike, ljudi bi iznosili Allahu opravdanje, rekavši: Kako ćeš nas kazniti i uvesti u Vatru, a nisi poslao onoga koji će nam pojasniti šta si od nas htio?

O tome Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَمْرُ سُلَيْمَانَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَيَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِن قَبْلِ أَنْ نَذَلَ وَخُزِّي﴾

"A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: 'Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego smo poniženi i osramoćeni postali?'" (*Ta-Ha*, 134.)

Tj. da ih je Allah uništio zbog njihovog nevjerovanja prije nego im je poslao poslanika, oni bi rekli: "Zašto nam nisi poslao poslanike da znamo šta hoće od nas i da slijedimo Tvoje ajete i idemo putem koji Ti želiš?!"

Uzvišeni Allah je iz Svoje milosti želio da niko ne ostane bez isprike i opravdanja, pa im je slao poslanike i spuštao objave. **Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Nema nikoga da mu je draže opravdanje od Allaha, zato je slao opominjače i obveseljivače."**

6. Upravljanje općim i političkim pitanjima ummeta

Oni koji vjeruju u poslanike i odazovu im se, sačinjavaju zajednicu i ummet. Da bi se zajednica ustabilila na pravom putu, nužno je da ima vođu kome će se pokoravati, koji će je zastupati i brinuti se o njenim životnim pitanjima i o onome u čemu je dobrobit za nju, te koji će joj pomoći u realizaciji njenih ciljeva i namjera.

Poslanik to najbolje može obaviti. On je obilježje zajednice, njen upućivač u pitanjima vjere i upućivač njenom Gospodaru. Prema tome, prikladno je da on bude i njihov vođa u ovozemaljskim pitanjima, da ih čuva i da se brine za njih da se ne bi razjedinjavali i međusobno razilazili, pa se tako strovalili u pakleni džehennem. On ih vodi i uređuje njihova životna pitanja shodno uputi od Uzvišenog Allaha.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَبُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا﴾

"Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni." (*El-Maide*, 44.) I veli Uzvišeni Allah Svome vjerovjesniku Muhammedu, a.s.:

﴿وَأَنَّا احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ﴾

"I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj se da te ne odvrte od nečega što ti Allah objavljuje." (*El-Maide*, 49.)

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Vjerovjesnici su upravljali Izraelćanima, i kad god bi umro jedan Vjerovjesnik, nakon njega bi došao drugi." Riječ 'upravljati' u hadisu podrazumijeva 'zastupati ih u njihovim pitanjima (dunjalučkim i ahiretskim) kao što to čine vođe spram svojih podanika'.

Osobine poslanika

S obzirom na to da su poslanici, a.s., izaslanici Uzvišenog Allaha Njegovim stvorenjima koji im dostavljaju Njegove naredbe i zabrane, te pošto se On brine o njima i čuva ih, obaveza je da se oni odlikuju svim najsavršenijim ljudskim osobinama kako bi se ispunio cilj njihove uzvišene uloge u usmjeravanju naroda ka Uzvišenom Allahu i njihova upućivanja na pravi Put. Poslanici predstavljaju najsavršeniji oblik ljudskog savršenstva. Uzvišeni Allah ih je izabrao i odabrao za Sebe po Svome znanju i mudrosti. Oni su bili najčišćih srca, najprefinjenijeg morala i najumniji ljudi. Kaže Uzvišeni:

﴿اللَّهُ أَغْلَمُ حَيْثُ يُجْعَلُ رِسَالَتُهُ﴾

"A Allah najbolje zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. (*El-En'am*, 124.)

Imajući u vidu da je zadaća poslanika da se miješaju s narodom i da su u dodiru s njima, ne čudi što su bili i najsavršenijeg i najljepšeg izgleda. Nijedan od njih nije imao neki nedostatak u pogledu fizionomije. Također, imajući u vidu da je njihova zadaća da sarađuju s različitim ljudskim naravima, dobrim i lošim, oni su bili na najsavršenijem stepenu morala. Bili su najsavršenijeg izgleda i morala da bi se mogli suočiti s neprijatnostima i poteškoćama u toku obavljanja svojih zadataka i uloga. Ko promisli o životopisu Vjerovjesnika, a.s., to može veoma jasno uočiti. Kada je Poslanikova supruga Aiša, r.a., upitana o njegovom moralu, rekla je: "Njegov moral bio je Kur'an."²²

Svi poslanici, a.s., bili su najuzvišeniji primjer savršenog morala. Pored navedenog savršenog fiziološkog izgleda i visokog morala poslanika, a.s., oni su se odlikovali i veoma važnim osobinama koje su nužne za izvršenje njihovih obaveza u ljudskom posredovanju između Uzvišenog Allaha i Njegovih stvorenja. To su osobine koje se sve ukupno nužno moraju naći pri svakom poslaniku.

Te osobine su:

1. Iskrenost

Obaveza je da Poslanik bude iskren, jer on dostavlja od Uzvišenog Allaha Njegovu vjeru i vjer zakon narodu. S obzirom na navedenu činjenicu, nemoguće je da Uzvišeni Allah pošalje lažljivca. Mnogobrojni su ajeti u Kur'anu koji ukazuju na iskrenost poslanika, kao naprimjer riječi Uzvišenog:

²² Hadis bilježi Ahmed.

﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا﴾

"I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik." (*Merjem*, 54.)

I kaže Uzvišeni:

﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾

"I spomeni u Knjizi Idrisa! On je bio istinoljubiv i vjerovjesnik." (*Merjem*, 56.) Vjerovjesnik, a.s., prije poslanstva bio je poznat među Arapima po nadimku Iskreni i Povjerljivi.

2. Povjerenje

Ova osobina u uskoj je vezi s iskrenošću, jer lažac ne može biti povjerljiv, kao što ni nepouzdan ne može biti iskren. Zato je nužno da onaj ko je iskren bude i povjerljiv, a i da onaj ko je povjerljiv bude iskren. Povjerenje je u suprotnosti s nepouzdanjem. Nemoguće je da Uzvišeni Allah povjeri nevjernoj i nepouzdanoj osobi dostavu Svoje poslanice ljudima jer, kada bi bilo dozvoljeno da poslanik bude nepovjerljiva osoba, takva osoba bi izmjenila Božanski vjer zakon i izopačila propise koje bi primala od Uzvišenog Allaha. Tako bi se zanemario cilj Njegove poslanice, a on je popravka stanja naroda i postupanje po onome što je samo Uzvišeni Allah naredio. Zato su svi Allahovi poslanici bili povjerljivi.

3. Oštroumnost

Poslanici i vjerovjesnici bili su oštroumni i veoma inteligentni i veoma brzo su shvatali i dosezali ono što se oko njih događa, tako da su u dotičnoj situaciji mogli postupiti adekvatno, na najracionalniji i najmudriji način. Oštroumnost je nužna osobina za poslanike da bi bili u mogućnosti da uvjere i odstrane smutnju ili sumnju kod onih koje pozivaju, a među kojima ima razboritih i umjerenih, a i onih koji se opiru i poriču.

4. Nepogrešivost

Nepogrešivost je štit kojim je Uzvišeni Allah obavio Svoje vjerovjesnike kako bi bili sigurni od skliznuća u grešku i da zlo i grijesi ne bi pronašli puta da dopru do njihovih prsa te da bi ostali čisti od nedostataka i mahana od njihova poslanja

pa do smrti. Uzvišeni Allah ih je zaštitio i sačuvao od grijeha i nepokornosti i očistio ih od toga. Oni nikad nisu počinili veliki grijeh, niti namjerno niti u zaboravu, kao što nisu namjerno počinili ni mali grijeh. A ako bi se tako šta i desilo kod njih, oni bi pohitali da se što prije pokaju bez odgađanja, jer je narodu naređeno da slijede poslanike i da se povode za njima.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

"A Mi nismo nijednog poslanika poslali, osim da bi mu se pokoravalo uz Allahovo odobrenje." (*En-Nisa*, 64.)

I veli Uzvišeni:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ﴾

"Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu." (*El-Ahzab*, 21.)

Kada bi veliki grijeh bio dopustiv poslanicima, njihova uzoritost bi iščezla. Uzvišeni Allah ih je također zaštitio i sačuvao od zaborava u pogledu dostavljanja Poslanice. Oni nisu zaboravljali ništa od onoga što im je Uzvišeni Allah objavljivao. U tom kontekstu kaže Uzvišeni Allah Svome poslaniku Muhammedu, a.s.:

﴿سَتُنْفِئُكَ فَلَا تَنْسَى﴾

"Mi ćemo te naučiti da učiš pa ništa nećeš zaboraviti." (*El-A'la*, 6.)

I kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

"On ne govori po hiru svome. To je samo Objava koja mu se obznanjuje." (*En-Nedžm*, 3-4.)

Pošto su poslanici i vjerovjesnici bezgrješni u pogledu dostavljanja onoga što im je Uzvišeni Allah naredio da dostave, oni to izvršavaju upravo onako kako im je Allah naredio bez greške i bez dodavanja ili oduzimanja.

Mu'džize poslanika

Mu'džize poslanika su znamenja (ajeti) koja je Allah dostavio preko poslanika, kao potvrdu njihove iskrenosti i kao dokaz da su oni istiniti. Zbog toga ih

je Allah u Svojoj Knjizi nazvao ajetima, tj. znamenjima koja dokazuju njihovu iskrenost. U Allahovu potpomaganju Njegovih poslanika mu'džizama ogleda se savršenstvo Njegove pravednosti, milosti i ljubavi prema ispriči te dostavljanje dokaza da ljudi ne bi imali opravdanje na Sudnjem danu. Nijedan vjerovjesnik nije poslat a da nije došao sa znamenjima koja ukazuju na njegovu iskrenost u onome o čemu on obavještava. Kaže Uzvišeni:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

"Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i mjerilo – pravdu slali." (*El-Hadid*, 25.)

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov poslanik, rekao: "Nijedan Vjerovjesnik nije došao a da nije imao mu'džize u koje su ljudi povjerovali. Međutim, samo je meni objavljen Kur'an, pa se nadam da ću biti od onih koji će imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu."

Veličanstvenost Allahove mudrosti ogleda se u tome da je učinio mu'džize svakog poslanika iz one oblasti u kojoj se istakao taj narod kome je poslan. Tako je Uzvišeni Allah skrenuo pažnju na dokaze koje je postavio da ne bi narod imao opravdanje, niti mogućnost isprike. Da je mu'džiza poslanika bila nepoznata stvar za one kojima je poslata, to bi neznanje za njih bila isprika zbog njihovog nedobročiniteljskog odnosa spram poslanika. Musa, a.s., bio je poslan narodu među kojim je vradžbina bila veoma raširena, pa mu je Allah dao znamenja s kojima je nadjačao moć vračara da donesu neku vradžbinu sličnu njegovom znamenju. Kada su vračari vidjeli njegova znamenja, znali su da ta stvar nije čin vradžbine. To je Božanski dokaz (mu'džiza) kojim je Allah potpomogao Svog vjerovjesnika Musaa, a.s. Vračarima nije preostalo osim da povjeruju i da se pokore. Kada je Uzvišeni Allah poslao Isa, a.s., Israelićanima, bilo je među njima veoma rašireno znanje o medicini. Allahovom mudrošću većina njegovih dokaza (mu'džiza) bili su postupci koji su veoma slični postupcima stručnjaka medicine. Allah je njegovim rukama izliječio gubavca i slijepca koji je rođen slijep. Oživljavao je mrtve. Za sve ove bolesti, i gubavost i sljepilo, kao i druge neizlječive bolesti, liječnici tog vremena nisu bili u mogućnosti pronaći uzrok na osnovu kojeg bi onda otklonili bolest. Allah je dao Isau, a.s., mu'džizu da liječi od tih bolesti dodirom i dovom kao vid podrške i potvrde njegove iskrenosti te da bi im dao do znanja da je ta mu'džiza od Uzvišenog Allaha.

Isto tako bilo je i s našim Vjerovjesnikom, a.s. Poslat je narodu koji su bili veliki retoričari i govornici, a vjerovjesnik, a.s., nije znao ni čitati, a ni pisati. Međutim, kada ga je Uzvišeni Allah poslao, učinio je da njegova mu'džiza bude

od onoga u čemu su se Arapi istakli, a to je rječit govor. Allah mu je dao Kur'an. Izazvao je Arape da sačine nešto slično njemu, pa su bili nemoćni da to učine. Zatim ih je izazvao da sačine deset sura sličnih njegovim, pa su bili nemoćni da to učine. Potom ih je ponovo izazvao da sačine jednu suru sličnu Kur'anskoj suri, pa ni to nisu mogli. Poslije toga ih je izvijestio da, kad bi se svi ljudi udružili i kad bi im i džini pomogli da sačine jedan Kur'an sličan ovome, oni ne bi mogli da sačine ništa ni slično njemu.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ لِّئِنْ جُمِعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُوا بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾

"Reci: 'Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali.'" (*El-Isra*, 88.)

Objava

Objava je put ili način kojim Uzvišeni Allah obavještava Svoje vjerovjesnike i poslanike o onome što želi da naredi ili pak da zabrani.

Objava je dolazila na nekoliko načina:

1. Snoviđenje

Snovi vjerovjesnika su istiniti i oni su objava od Uzvišenog Allaha njima. Buharija i Muslim bilježe hadis od Aiše, r.a., da je rekla: "Prvo s čim je počela Objava Allahovom poslaniku, a.s., bilo je u vidu istinitog sna. Sve što bi vidio u tom snu, dolazilo bi poput svjetla zore."

2. Allahovo obraćanje Svojim poslanicima iza zastora

Primjer tome je obraćanje Uzvišenog Allaha Musau, a.s., kao i obraćanje našem vjerovjesniku Muhammedu, a.s., u noći Isra'a i Mi'radža.

3. Dostavljanje objave preko izaslanika meleka

To je najčešće bio melek Džibril, a.s.

Naša obaveza spram poslanika

Naša čista vjera stavlja u obavezu svakom muslimanu da spram Allahovih vjerovjesnika i poslanika imamo određene obaveze, da ih poštujemo i uvažavamo

kao vid priznanja tome što im je Allah dao prednost nad svim ostalim stvorenjima da oni dostavljaju Njegovu poslanicu i da objašnjavaju Njegovu vjeru.

Neke od naših obaveza prema njima:

1. Vjerovanje u sve poslanike bez pravljenja razlike među njima, tj. da vjerujemo u neke od njih, a u druge da ne vjerujemo, kao što kršćani vjeruju u Isaa, a.s., a ne vjeruju u Muhammeda, a.s., ili kao jevreji koji vjeruju u Musaa, a.s., a ne vjeruju ni u Isaa ni u Muhammeda, a.s.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

"Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dano Musau i Isau, i u ono što je dano vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima i mi se Njemu predajemo.'" (*El-Bekare*, 136.)

Obaveza je znati da nije dozvoljeno ni džinima, a ni ljudima slijediti vjerozakon jednog od prethodnih poslanika nakon što je cijelom čovječanstvu poslan Muhammed, a.s., jer je njegov vjerozakon derogirao vjerozakone svih prethodnih vjerovjesnika tako da nema druge vjere osim one koju je Allah poslao s njim i ne treba slijediti nikoga osim ovog plemenitog Vjerovjesnika.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

"A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima." (*Ali-Imran*, 85.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

"Mi smo te poslali svim ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ, ali većina ljudi ne zna." (*Sebe*, 28.)

2. Pružanje zaštite i ljubavi svim poslanicima te opreznost od mržnje ili neprijateljstva prema njima. Ko zamrzi nekog od vjerovjesnika, taj je postao nevjernik.

Kaže Uzvišeni:

﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾

"Ko je neprijatelj Allahu, melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikailu – pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji ne vjeruju." (*El-Bekare*, 98.)

3. Gledanje na njih kao na savršena stvorenja i s poštovanjem. Nije dozvoljeno muslimanu da potcjenjuje nijednog poslanika, zapravo on je obavezan da bude čvrsto uvjeren da su oni dostavili poslanice od Allaha na najpotpuniji i najsavršeniji način i da su dostigli stepen ljudskog savršenstva. Oni su bez nedostatka koji bi ih učinio nepotpunim. Oni su bez mahane koja bi ih obeščastila.

﴿وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾

Uzvišeni Allah, nakon što je spomenuo veliku skupinu vjerovjesnika i poslanika, rekao je: "I svima smo prednost nad svijetom ostalim dali." (*El-En'am*, 86.)

4. Odbacivanje svakog pretjerivanja u pogledu njih, kao što je pretjerivanje kršćana u pogledu Isaa, sina Merjemina, a.s., kada su tvrdili da je on Allahovo dijete, a on je Allahov rob i poslanik. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحُ مَوْلَاهُ﴾

"Isa, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i stvoren je Riječju Njegovom, koju je Merjemi dostavio i život mu dao." (*En-Nisa*, 171.)

5. Donošenje salavata na njih. Uzvišeni Allah obavijestio je da će On učiniti trajnom lijepu zahvalu Njegovim poslanicima i da će ih selamiti svi narodi koji budu dolazili poslije njih.

Kaže Uzvišeni o Nuhu, a.s.:

﴿وَمَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ﴾

"I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvali. Selam Nuhu od svjetova svih!" (*Es-Saffat*, 78-79.)

Kaže Uzvišeni o Ibrahimu:

﴿وَمَرْكَنَاهُ عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ﴾

"I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo. Neka je u miru Ibrahim!"
(*Es-Saffat*, 108-109.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ﴾

"I selam neka je na poslanike." (*Es-Saffat*, 181.)

6. Nevrednovanje jednih nad drugima u smislu izricanja ohole ponositosti ili radi umanjivanja vrijednosti. Ovakav stav spram poslanika odražava u potpunosti njihovu slavu i poštovanje te potpunost vjerovanja u njih. **Muslim bilježi hadis u kome je Vjerovjesnik, a.s., zabranio vrednovanje vjerovjesnika jednih nad drugima: "Nemojte davati prednosti vjerovjesnicima jednim nad drugima."**

POSljednji Vjerovjesnik Muhammed B. Abdullah, S.A.V.S.

Govor o našem vjerovjesniku, Muhammedu, a.s., nije kao govor o nekom drugom. To je govor o najveličanstvenijem čovjeku među stvorenjima koje je Uzvišeni Allah stvorio. On je najsavršenije biće ljudskog roda koje je hodilo na ovoj zemlji i najvredniji poslanik među svim poslanicima koje je Uzvišeni Allah poslao ovom čovječanstvu. On je Prvak svih svjetova, Predvodnik bogobojaznih, Pečat svih vjerovjesnika i Voljeni Gospodara svih svjetova. Pokušat ćemo na sljedećih nekoliko stranica da upoznamo časnog čitaoca s onim što je vezano za Vjerovjesnikovu ličnost i njegov životopis.

Muhammed je sin Abdullahov, a on sin Abdulmuttalibov, a on sin Hašimov, a on sin Abdu Menafov te njegov rodoslov završava do Allahova vjerovjesnika Ismaila sina Ibrahimova, a.s. Njegova majka je Amina kćerka Vehba sina Abdu Menafa, a on je sin Zuhre. Majka ga je rodila potpuno fiziološki zdravoga, lijepog izgleda i ispravnog tijela. Rođen je u godini slona, što odgovara 571. godini po Isau, a.s. Rođen je u časnoj Mekki i odrastao je u njoj kao siroče. Otac mu je umro dok je on još bio u majčinoj utrobi, zatim mu je i majka umrla, a on je imao svega šest godina. Poslije majčine smrti preuzeo je da se stara o njemu i pazi na njega njegov djed Abdulmuttalib koji ubrzo umire. Poslije djedove smrti brigu o njemu preuzima i pruža mu zaštitu njegov amidža Ebu Talib pod čijom će zaštitom i odrasti. Čuvao je ovce dok je bio dijete, a Allah je učinio da to bude praksa svih njegovih vjerovjesnika. **Buhari bilježi hadis da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Allah nije poslao nijednog vjerovjesnika, a da on nije svojevremeno čuvao stado."** Potom su njegovi drugovi upitali: "A ti?" – "Da, napasao sam ga za sitan novac Mekelijama", odgovorio je on.

Bavio se i trgovinom. Oženio se časnom, vrijednom i pametnom Hatidžom, r.a., kćerkom Huvejlida iz plemena Kurejš. Ona mu je rodila od muške djece: Kasima, po kojemu je dobio i nadimak, i Abdullaha. Što se tiče ženske djece, rodila mu je: Zejnebu, Rukajju, Ummu Kulsum i Fatimu, r.a. Ibrahima mu je rodila Marija, koptkinja, koju mu je poklonuo El-Mukavkis, vladar Egipta u tome vremenu. Sva muška djeca su mu umrla za njegova života, dok su još bili mali. Njegove kćerke također su umrle za njegova života, ali nakon što su odrasle, primile islam i udale se, osim Fatime, r.a., koja je umrla šest mjeseci poslije Poslanika.

Naš Vjerovjesnik, a.s., odrastao je s veoma plemenitim moralom i lijepim i pohvalnim osobinama tako da je u svome narodu postao poznat kao *Iskreni* i

Povjerljivi, uprkos lošim običajima koji su bili prisutni u njegovom vremenu i okruženju, kao što je pijenje alkohola. Ništa od toga on nije radio i nikad nije popio alkohol, iako je njegov narod obožavao kumire i kipove koje su spravljali sami svojim rukama te je obožavanje kumira i kipova bilo veoma rasprostranjeno kod Arapa, tako da je svako pleme imalo svoga kipa kojeg su obožavali mimo Uzvišenog Allaha. Uzvišeni Allah ga je zaštitio i sačuvao. Nikad nije učinio sedžu kipovima. Nikad nije prisustvovao ni jednoj proslavi na kojoj su se slavile nevjerničke liturgije. Nikad nije uradio nikakav razvrat ni loše djelo što ih je radio njegov narod. Njegov moral i držanje ukazivali su na to da ga je Uzvišeni Allah odabrao i izabrao za Sebe da uputi narod Allahu, da ih vrati na ispravan put i da ih uputi na zdravu urođenost, a to je obožavanje samo Allaha Koji nema sudruga.

U četrdesetoj godini njegova života, poslao mu je Allah Svoga povjerenika Objave, Džibrila, a.s., da ga obavijesti da je on Allahov poslanik cijelom čovječanstvu, da je zadužen da poziva narod obožavanju samo Allaha i vjeri Islamu kojom je Allah zadovoljan da mu bude vjera i kojom je zapečatio poslanice. Objavio mu je Kur'an da ga uči narodu, da ih njime upozorava i da bude ustav i program u njihovom životu.

Od tog perioda počeo je da poziva narod da obožavaju jedino Allaha, a da se klone obožavanja idola. Učio im je Allahove riječi koje su mu se objavljivale. Njegov narod ga je utjerivao u laž, opirali su mu se, uznemiravali ga, ponekad bi ga proglasili ludim, a ponekad vračarom i mađioničarem. Odvrćali su narod od njega i zabranjivali su im da ga slijede i potvrde njegovu iskrenost. Uprkos svemu navedenom, povjerovala je u njega nekolicina ljudi. Prvi koji su povjerovali u njega bila je njegova žena Hatidža, zatim njegov prijatelj Ebu Bekr, te sin njegovog amidže Alija b. Ebi Talib, Allah bio zadovoljan njima svima. Potom je narod, jedan za drugim, ulazio u Allahovu vjeru. Pojačala su se i uznemiravanja idolopoklonička. Njegovi drugovi i sljedbenici izloženi su najžešćim vrstama uznemiravanja i zlostavljanja, dotle da su čak neki od njih bili i ubijeni. Zato je naredio svojim drugovima da se isele u Medinu, a poslije je i on došao za njima. Allah mu je tamo dao pomagače koji su mu pomogli i koji su pomogli njegovoj vjeri dok mu Allah nije učvrstio položaj i vjeru. Tako se raširio Islam na Arapskom poluostrvu. Oslobođena je Mekka, njegov grad i grad Allahova hrama. Porušeni su kipovi i poravnati mezarluci koji su bili uzvišeni iznad zemlje, a sve to iz uvjerenja kao vid ispoljavanja potvrđivanja Allahove jednoće i kao obznana da je kraj idolopokloničkoj državi na Arapskom poluostrvu.

Muslim bilježi da je Alija, r.a., rekao Ebu el-Hejjadžu el-Esediju: "Hoćeš li da te zadužim onim čime je mene Allahov poslanik, a.s., zadužio? Naredio mi je da svaki kip srušim i svaki uzdignuti mezar poravnam." Obradovao je Uzvišeni Allah njegove oči time što je pomogao Islam i uzdigao muslimane. Zatim ga je usmrtio Uzvišeni Allah, a imao je 63 godine. Četrdeset godina od toga proveo je prije poslanstva, a dvadeset tri godine kao Vjerovjesnik i Poslanik. Uzvišeni Allah njime je zapečatio slanje vjerovjesnika i poslanika i njegovim vjerozakonom zapečatio sve druge zakone. Nema vjerovjesnika poslije njega i nema vjerozakona poslije njegova vjerozakona. Njegov vjerozakon dokinuo je sve dotadašnje vjerozakone. Nije vjernik ko ne povjeruje u njega i ko ga ne bude slijedio u njegovoj vjeri i vjerozakonu. **Muslim bilježi hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci duša Muhammedova, ko bude čuo za mene, od pripadnika ovog ummeta, židova ili kršćana, i umre, a ne povjeruje u ono s čim sam poslan, bit će stanovnik vatre."** Nakon što ga je Uzvišeni Allah usmrtio, njegovi drugovi slijedili put kojim je on krenuo, pa su dostavljali njegov poziv, osvojili gradove vjerom islamom i raširili istinsku vjeru, tako da je dostigla i na istok i na zapad. Njegova vjera ostat će do Sudnjeg dana.

Vjerovjesnički moral

Vjerovjesnik, a.s., bio je najljepše naravi od svih ljudi, najuzvišenijih vrlina i odgoja. Time se odlikovao i prije perioda vjerovjesništva, a kakav je tek bio njegov moral poslije vjerovjesništva? Njegov mu se Gospodar obratio riječima:

﴿وَأَنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

"I, zaista, ti si na velikom stepenu čudoređa." (*El-Kalem*, 4.)

Njegov ga je Gospodar vaspitavao i usavršio njegov moral. Njegov ga je Gospodar odgajao i učinio najljepšim njegov odgoj. Njegov moral bio je plemeniti Kur'an. Njime se odgajao i vaspitavao, a i narod s njime. Njegov plemeniti moral ogleda se u sljedećem: Bio je najblaži od svih ljudi, najpravedniji, najviše je praštao, bio je najplemenitiji i najhrabriji. Bio je najskromniji od svih ljudi. Popravljao je sam sebi nanule, šio bi sebi odjeću i pomagao bi svojoj ženi u kući. Odaživao bi se na svačiji poziv, primao je poklone pa makar oni bili i mali i uzvraćao bi na njih. Naljutio bi se u ime svoga Gospodara, a ne bi se ljutio zbog sebe lično. Ponekad bi ogladni, pa bi pritezao kamen na stomak zbog gladi. Jeo bi ono što bi se iznijelo pred njega i ne bi odbijao ono što je dozvoljeno od jela. Nikad nije kudilo hranu. Ako bi mu se dopala, jeo bi je, a ako mu se ne bi dopala, ostavio bi

je. Odijevao je ono što bi našao od dozvoljene odjeće. Jahao bi ono što bi se našlo pri ruci. Nekada je jahao na konju, nekada na devi, nekada na mazgi, nekada na magarcu, a nekada bi išao pješke bosonog. Sjedio je u društvu sa siromašnima, jeo bi s nevoljnicima i spajao rodbinske veze, tako da ne bi odlikovao nekog među njima da je bolji od drugog. Nije bio nemilosrdan i okrutan, a nije ni podizao glas niti povikivao u čaršiji. Na zlo nije uzvraćao zlim, ali je praštao i prihvatao je izvinjenje. Kada bi se šalio, samo bi istinu govorio. Smijao bi se, ali nikada grohotom. Bio je najstidnija osoba. Obilazio je bolesne. Prisustvovao je dženazama. Između svojih neprijatelja sam je prolazio bez čuvara. Nikad nije omalovažavao siromaha zbog njegova siromaštva, a niti je osjećao strahopoštovanje spram nekog od vladara zbog njegovog carstva. Kada bi susreo nekoga, počeo bi razgovor selamom, a ako bi susreo nekog od svojih ashaba, otpočeo bi rukovanjem. Niko mu nije došao zbog neke potrebe, a da mu nije izašao u susret. Svoje drugove zvao je po nadimcima, tj. obratio bi se nekom od svojih drugova rekavši: "O oče tog i tog", iz poštovanja prema njima i da bi njihova srca pridobio. Bio je najblaži, najbolji i najkorisniji među narodom. Volio je olakšavati drugima, a prezirao je otežavanje. Ni s kim ne bi razgovarao na način na koji ta osoba nije voljela. Ko bi ga vidio odmah bi osjetio strahopoštovanje spram njega, a ko bi se družio s njim, zavolio bi ga. Ne bi mu prolazilo vrijeme a da ne bi bio zaokupljen nekim poslom koji nije u ime Uzvišenog Allaha, ili mu je bilo nužno potrebno da bi sebe dotjerao i uredio. Ovo su neke od crta plemenitog morala našeg Vjerovjesnika, a.s., i njegovih lijepih osobina. Slavljen neka je Onaj Koji ga je vaspitavao, podučavao i odgajao.

Radosni nagovještaji prethodnih vjerovjesnika o dolasku Muhammeda, a.s.

Plemeniti Kur'an nas obavještava o radosnim nagovještajima prethodnih vjerovjesnika o slanju Vjerovjesnika, a.s., i da je spomenut u prethodnim knjigama.

U tom kontekstu kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ﴾

"I kada je Allah od vjerovjesnika obavezu uzeo: 'Kad god vam podarim Knjigu i mudrost, zatim vam dođe Poslanik koji potvrđuje da je istina ono što je kod vas, da ćete ga sigurno prihvatiti i podržati?!' Reče Allah: 'Da li potvrđujete i prihvaćate obavezu prema Meni?' Odgovoriše: 'Potvrđujemo.' 'Budite onda svjedoci!', reče On, 'a i Ja s vama svjedočim!' (*Ali-Imran*, 81.)

Kažu neki učenjaci da ovaj ajet ukazuje na to da je Allah uzeo obavezu od svakog vjerovjesnika da povjeruje u Muhammeda, a.s., ako bude poslan za njihova života i da se klone njihova vjerzakona, a da se prihvate njegova vjerzakona. Iz ovoga se može razumjeti da je on spomenut kod svih prethodnih vjerovjesnika. Uzvišeni Allah ga spominje kada govori o Musaovom narodu:

﴿عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَمَرَحِمِي وَسِعَتْ كُلُّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَبْقَوْنَ الزُّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ
○ الَّذِينَ يَسْعَوْنَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي الثُّورَةِ وَالْإِجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْجَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوا وَهَؤُلَاءِ صَرُّوا وَاتَّبَعُوا وَاتَّبَعُوا الثُّورَ الَّذِي أَنْزَلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

"Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga Ja hoću" – reče On – "a milost Moja obuhvata sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali. Onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvracati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli." (*El-A'raf*, 156-157.)

Uzvišeni Allah nas obavještava o Isaovim radosnim nagovještajima o dolasku našeg Poslanika Muhammeda, a.s.:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾

"A kada Isa, sin Merjemin, reče: 'O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći', i kad im je donio jasne dokaze, oni rekoše: 'Ovo je jasna vradžbina!'" (*Es-Saf*, 6.)

Buharija i Muslim bilježe hadis u kojem stoji da je Ahmed jedno od imena našeg vjerovjesnika Muhammeda, a.s., kao što se to prenosi od Džubejra ibn Mut'ima, koji kaže: "Čuo sam Allahovog poslanika kako kaže: 'Ja imam više imena: ja sam Muhammed, Ahmed, ja sam El-Mahi, kojim Allah, dž.š., briše nevjerstva, ja sam i El-Hašir, iza koga će ljudi biti proživljeni, a ja sam i El-

Akib, a El-Akib je onaj poslije koga više neće biti poslanika!" Ahmed i Ibn Hibban bilježe da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Ja sam kod Allaha bio zapisan kao pečat vjerovjesnika, dok je Adem bio još zemlja (nije mu bila udahnuta duša). Obavijestit ću vas o tumačenju toga: dova moga oca Ibrahima, radosni nagovještaj Isaa da ću se pojaviti, snovi moje majke koja je u snu vidjela da je iz nje izišlo svjetlo koje je obasjalo palače Šama."

Naš Vjerovjesnik, a.s., opisan je u Tevratu. Buharija bilježi hadis od Ataa bin Jesara da je rekao: "Susreo sam Abdullaha ibn Amra ibn el-'Asa, r.a., i rekao sam mu da me obavijesti o svojstvu Allahovog poslanika, a.s., spomenutom u Tevratu, pa mi je rekao: 'Allaha mi, hoću! On je opisan u Tevratu nekim osobinama kao što je opisan na sljedeći način u Kur'anu: O Vjerovjesniče, Mi šaljem tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onoga koji treba da opominje i kao čuvara onih koji ne znaju čitati ni pisati. Ti si Moj rob, Moj poslanik, nazvao sam te Mutevekkil (onaj koji se oslanja na Allaha). Ti nisi osoran ni grub, nisi bučan na pijacama (u čaršiji), na zlo ne uzvračaš zlim, već opraštaš i trpiš! Neću te usmrтити sve dok pomoću tebe ne uputim zalutali narod da kažu: Nema boga osim Allaha!, pa da im se otvore zaslijepljene oči, otčepe ogluhle uši i ožive zamrla srca!"

Svi ovi radosni nagovještaji bili su veoma rasprostranjeni i rašireni prije poslanstva Vjerovjesnika, a.s. Sljedbenici Knjige, kršćani i jevreji, preuzeli su odgovornost za širenje radosnih vijesti o njegovu dolasku i izjavljivali su da će ga slijediti kada bude poslan. Nažalost, kada je došao Vjerovjesnik, a.s., i kada su ga upoznali i vidjeli pri njemu osobine poput onih koje su došle u njihovim knjigama, oni nisu povjerovali u njega, utjerivali su ga u laž i ratovali su protiv njega. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ﴾

"Kada im dođe ono što im je poznato, oni to neće da vjeruju! (*El-Bekare*, 89.)

Ovako je bilo u periodu prije dolaska Poslanika, a.s., kada su se mnogi stanovnici poslanikove Medine okoristili slušanjem radosnih nagovještaja o njegovu dolasku. Kad god bi šta čuli o slanju Vjerovjesnika, a.s., žurili bi da povjeruju u njega i da ga slijede. Također, nama su prenijeli brojne vijesti od jevreja prije njegova dolaska o radosnim nagovještajima njegova dolaska.

Vjerovjesnikove, a.s., mu'džize

Uzvišeni Allah potpomogao je Svoje poslanike znamenjima i mu'džizama. Znamenja i mu'džize su neuobičajene pojave koje Uzvišeni Allah daje da se dese preko ruku vjerovjesnika kao potpora njima i kao potvrda njihove istinitosti te kao jasan dokaz da su oni istiniti. Nije bilo nijednog vjerovjesnika a da Allah s njim nije poslao znamenja koja ukazuju na njegovu iskrenost. Buharija i Muslim bilježe da je Allahov poslanik, a.s., rekao: «Nijedan Vjerovjesnik nije došao a da nije imao mu'džize kao kod ranijih vjerovjesnika u koje su ljudi povjerovali. Međutim, samo je meni objavljen Kur'an, pa se nadam da ću biti od onih koji će imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu.» Našem Vjerovjesniku, a.s., podarena su brojna znamenja, a to su mu'džize. Uzvišeni Allah potpomogao ga je mnogim mu'džizama koje ukazuju na njegovu iskrenost i da je poslat od Njegova Gospodara. Vjerovjesnikove mu'džize koje su prethodile svim drugim mu'džizama su:

1. Plemeniti Kur'an

To je Allahova vječna Knjiga koja nije podložna promjenama i izmjenama. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَأَنَّهُ لَكِتَابٌ عَرَبِيٌّ ۝ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ۝﴾

"A on je, zaista, knjiga zaštićena, laž joj ne može prići ni ispred ni iza, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga." (*Fussilet*, 41-42.)

Ovom Knjigom izazvani su najrječitiji Arapi. Retorika, govorništvo i izvrstan govor bili su nešto najveće u čemu su se Arapi istakli. Izazvala ih je da načine jednu sličnu njoj ili s nekoliko sličnih ajeta, pa su bili nemoćni da to učine. Zatim ih je podučila da, kada bi se udružili i ljudi i džini zajedno da načine nešto slično Kur'anu, da to ne bi mogli učiniti. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۝﴾

"Reci: 'Kad bi se svi ljudi i džinovi udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali.'" (*El-Isra*, 88.)

2. Natprirodni veličanstveni i uzvišeni dokaz Vjerovjesnika, a.s., je i isra' i mi'radž.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى﴾

"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Mesdžidi-Harama u Mesdžidi-Aksa." (*El-Isra*, 1.)

Džibril ga je uzeo sa sobom pa su noću jašući na životinji zvanoj burak prešli od svete džamije u Meki do svete džamije Aksa u Jerusalemu. Tamo je Allah sakupio sve vjerovjesnike i naš Vjerovjesnik, a.s., ih je predvodio u namazu kao imam. Odatle se, s Džibrilom, uzdigao do najviših nebesa, a potom je prošao i najviše nebeske sfere i stigao do mjesta zvanog Sidretu-l-Munteha gdje je vidio velika znamenja. Vidio je Džibrila u njegovom izvornom, stvarnom izgledu u kojem ga je Uzvišeni Allah stvorio. S njim je razgovarao Njegov Gospodar i približio ga sebi, te mu propisao u obavezu pet namaza.

Kaže Uzvišeni:

﴿أَفْتَمَارُوهُ عَلَى مَا يَرَى ○ وَقَدْ رَأَاهُ نَزْلَةَ أُخْرَى ○ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ○ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ○ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى ○ مَا نَزَعَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ○ لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ○﴾

"Pa zašto se prepirete s njim o onom što je vidio? On ga je i drugi put vidio, kod Sidretu-l-Muntehaa, kod kojeg je džennetsko prebivalište. Kad je Sidra pokrivalo ono što je pokrivalo, pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio. Vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara." (*En-Nedžm*, 12-18.)

Potom se vratio u Mekku. Sve navedeno Poslanik, a.s., prešao je samo u jednom dijelu noći. Zaista Allah, dž.š., sve može!

3. U mu'džize Poslanika, a.s., ubraja se i liječenje bolesnih.

Poslanik, a.s., izliječio je brojne časne ashabe. Aliju b. Ebi Taliba izliječio je u bici na Hajberu. To se desilo kada je Poslanik, a.s., tražio da mu da bajrak, pa su mu ashabi saopštili da se žali na bol u očima. Vjerovjesnik, a.s., im je rekao da ga pozovu, te kada je došao pred njega, pljucnuo mu je u oči i on ozdravi Allahovom dozvolom. Potom Alija, r.a., ustade kao da ga ništa nije boljelo. Mnogo je drugih mu'džiza kojima je Allah, dž.š., pomogao Svome poslaniku i potvrdio njegovu istinitost.

Posebnosti Muhammeda, a.s.

Uzvišeni Allah izdvojio je našeg vjerovjesnika Muhammeda, a.s., mnogim posebnostima i vrlinama kojima ga je odlikovao u odnosu na druge poslanike. Time ga je izdvojio od svih ostalih svjetova. Buharija i Muslim bilježe hadis u kome je Vjerovjesnik, a.s., ukazao na ovaj božanski dar rekavši: "Dato mi je petero što nije bilo dato nikom prije mene..."

U Muslimovom Sahihu prenosi se predaja u kojoj je Poslanik, a.s., rekao: "Data mi je prednost nad vjerovjesnicima u šest stvari..." Ahmed također prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: "Dato mi je što nije dato nijednom vjerovjesniku..."

Na sljedećim stranicama izložiti ćemo najvažnije posebnosti našeg vjerovjesnika Muhammeda, a.s.

1. Njegova poslanica upućena je i džinnima i ljudima, zbog toga su obavezni da ga slijede i da vjeruju u njegovo poslanstvo i poslanicu.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾

"Mi smo te poslali svim ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ." (Sebe', 28.)

I kaže Uzvišeni:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

"Neizmjereno je Blagoslovljen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opominjač." (El-Furkan, 1.)

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Meni je dato pet odlika koje nisu date nikom prije mene. Svaki vjerovjesnik bio je upućen samo svome narodu, a ja cjelokupnom čovječanstvu." Muslim bilježi, također, hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Tako mi onoga u čijoj je ruci duša Muhammedova, ko bude čuo za mene, od pripadnika ovog ummeta, židova ili kršćana, i umre, a ne povjeruje u ono s čim sam poslan, bit će stanovnik vatre."

2. On je pečat svih vjerovjesnika i poslanika tako da nakon njega nema vjerovjesnika.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾

"Muhammed nije otac nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik." (*El-Ahzab*, 40)

Buharija i Muslim bilježe da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Moj primjer i primjer vjerovjesnika prije mene je kao primjer čovjeka koji je sagradio kuću, dotjerao je i uljepšao, osim mjesta jedne cigle na uglu. Ljudi su obilazili oko nje, divili se i govorili: 'Da je samo još cigla postavljena.' Pa, ja sam ta cigla, a ja sam Pečat vjerovjesnika."

3. Njegov ummet (narod) je najbolji ummet i najviše će ih biti u džennetu.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾

"Vi ste najbolji narod koji se ikada pojavio: tražite da se čini dobro, a odvrćete od zla, i vjerujete u Allaha!" (*Ali-Imran*, 110.)

Buharija i Muslim bilježe hadis od Abdullaha ibn Mesuda, r.a., da je kazao: "Bili smo s vjerovjesnikom, a.s., pod šatorom, pa nas je on upitao: 'Biste li voljeli biti četvrtina stanovnika Dženneta?' 'Da', odgovorili smo. 'A biste li voljeli biti polovina stanovnika Dženneta?', upitao je on. 'Da', odgovorili smo. 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša', reče on, 'ja zaista očekujem da ćete biti polovina stanovnika Dženneta i to zato što u Džennet neće ući nikakva druga, nego samo muslimanska duša. Vi ste u odnosu na mnogobošce tek kao bijela dlaka na koži crnog vola, ili kao crna dlaka na koži crvenog vola.'"

4. Vjerovjesnik će biti prvak Ademovog potomstva na Sudnjem danu. Muslim bilježi hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Ja ću na Sudnjem danu biti prvak Ademovog potomstva. Bit ću prvi čiji će se kabur otvoriti, prvi koji će imati pravo zagovorništva i prvi čije će zagovorništvo biti uslišano."

5. On ima pravo na veliko zagovorništvo na Sudnjem danu. To jest, kada na Sudnjem danu bude Gospodar presuđivao narodu, on će se zauzimati za njih i tražit će oprost za njih najodabraniji među poslanicima. Ovo zagovorništvo je pohvalni stepen spomenut u riječima Uzvišenog:

﴿عَسَىٰ أَن يَنفَعَكَ رَبُّكَ بِمَا مَخْمُودًا﴾

"Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati." (*El-Isra*, 79.)

6. On je vlasnik vesileta, a vesilet je visoki stepen u Džennetu koji će biti samo za jednog roba. Vesilet je najviši stepen u Džennetu. Muslim bilježi hadis od Abdullaha bin Amra bin el-'Asa, r.a., da je čuo Vjerovjesnika, a.s., da je rekao: "Kada čujete mujezina, ponavljajte isto što on uči, a zatim donesite salavat na mene. Uistinu, ko donese salavate na mene, Allah će donijeti na njega deset salavata. Zatim zamolite za mene vesile. To je položaj u Džennetu koji je određen samo jednom od Njegovih robova. Ja se nadam da sam ja taj rob. Ko bude molio Allaha za mene da mi da vesile, bit će mu dozvoljeno moje zauzimanje."

Ovo su brojne vjerovjesnikove, a.s., posebnosti i vrline kao i mnoge druge koje ukazuju na njegov stepen kod njegova Gospodara i na njegov počasni položaj na dunjaluku i na ahiretu

Poslanikova, a.s., prava kod njegovog ummeta

Ummet je spram vjerovjesnika obavezan brojne stvari, tj. da ispoštuje njegova prava, a ona su:

1. Obaveza vjerovanja da je Vjerovjesnik, a.s., dostavio poslanicu, ispunio povjerenje i savjetovao tako da nema dobra, a da nije ummetu ukazao na njega i ponudio mu želju za njime, i da nema zla, a da ga nije ummetu zabranio i upozorio na njega. Kaže Uzvišeni:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

"Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam Islam bude vjera." (*El-Maide*, 3.)

Muslim bilježi hadis u kome je Poslanik, a.s., na oprosnom hadžu održao veoma značajnu i izrazitu hutbu u kojoj je prisutnima pojasnio ono čime ih je Allah obavezao i ono što im je zabranio, te im je oporučio Allahovu Knjigu, rekavši: "Vi ćete biti pitani o meni pa šta ćete reći? Rekli su: 'Svjedočimo da si dostavio, izvršio i savjetovao.' Ispružio je svoj kažiprst, podižući ga ka nebesima i upirući prema ljudima i rekao: 'Allahu, budi svjedok, Allahu, budi svjedok!' – ponavljajući to tri puta." Ahmed ibn Hanbel bilježi da je Ebu Zer, r.a., rekao: "Muhammed, a.s., nas je napustio, ali ni ptica na nebu ne pomjeri krilima da nam nije ukazao na znanje o tome."

2. Ljubav prema vjerovjesniku, a.s., tj. davanje prednosti toj ljubavi nad ljubavi prema sebi, nad ljubavi prema svome djetetu, i nad ljubavi prema cijelome svijetu. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Niko od vas neće vjerovati sve dok mu ja ne budem draži od njegovih roditelja, djeteta i svih ljudi." Buharija bilježi hadis u kome je Omer, r.a., rekao Vjerovjesniku, a.s.: "Allahov poslaniče, draži si mi od svakoga, izuzev mene samog!" Vjerovjesnik, a.s., mu odgovori: 'Ne, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nije dobro sve dok ti ne budem draži od tebe samog!' 'Sada si mi zaista', reče Omer, 'tako mi Allaha, draži od mene samog!' 'Sada je dobro Omere', reče Vjerovjesnik, a.s."

3. Uzdizanje, poštivanje, isticanje vjerovjesnikova veličanstva, jer je to pravo vjerovjesnika, a.s., kojim nas je obavezao Allah u Svojoj Knjizi.

Kaže Uzvišeni:

﴿لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُغَيِّرُوهُ وَتُقَرَّرُوهُ﴾

"Da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da ga uznosite i štujete." (*El-Feth*, 9.) Ibn Abbas kaže da riječ 'tuaziruhu' (da ga uznosite) znači da ističete njegovu veličanstvenost, a riječ 'tuvekkiruhu' (da ga štujete) znači da ga uznosite i počast odajete. Počast odavati Vjerovjesniku, a.s., obaveza je poslije njegove smrti kao i kada je bio živ. Obavezni smo mu odavati počast kada se spomene salavatom na njega, kada spominjemo njegove hadise i njegov sunnet, kada čujemo njegovo ime, i o njegovom životopisu.

4. Donošenje salavata i selama na Vjerovjesnika. Uzvišeni Allah nam je naredio da donosimo puno salavata na Poslanika, a.s. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

"Allah i melec Njegovi blagosiljaju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav." (*El-Ahzab*, 56.)

5. Kloniti se od svakog pretjerivanja u pogledu Vjerovjesnika, a.s., i biti konstantno na oprezu od toga. Time se najviše uznemirava Vjerovjesnik, a.s. Uzvišeni Allah naređuje Svome vjerovjesniku, a.s., da se obrati svome ummetu riječima:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

"Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je Vaš Bog – jedan Bog. Pa

ko se nada susretu s Gospodarom svojim, neka čini dobra djela i neka u ibadetu Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga.'" (*El-Kehf*, 110.)

Buhari bilježi od Omera, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Nemojte me uzdizati kao što su kršćani uzdigli sina Merjemina. Ja sam samo Njegov rob, pa recite: Allahov rob i Njegov poslanik." Riječ 'el-itra'u' (uzdizanje) prema arapskom rječniku *Lisanul-arebi*, znači prelaženje granica u hvaljenju. Ovim hadisom Vjerovjesnik, a.s., je upozorio na pretjerivanje u pogledu njega i da se on ne postavlja na stepen koji pripada isključivo Uzvišenom Gospodaru.

6. Ljubav prema njegovim ashabima, njegovoj porodici, njegovim suprugama i pažnja prema njima, a oprez od njihova prekoravanja, vrijeđanja ili njihova klevetanja na bilo koji način. Uzvišeni Allah obavezao je ovaj ummet na pažnju i ljubav ashaba Njegova vjerovjesnika i podsticao je sve one koji su došli poslije njih da traže oprost za njih te mole Allaha da ne stvori nikakvu zlobu spram njih u njihovim srcima. Uzvišeni Allah, nakon što je spomenuo muhadžire i ensarije, rekao je:

﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾

"Oni koji poslije njih dolaze – govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti Si, zaista, dobar i milostiv!'" (*El-Hašr*, 10.)

Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Ne vrijeđajte moje ashabe, ne vrijeđajte moje ashabe! Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada bi neko od vas udijelio koliko Uhud zlata, ne bi dostigao vrijednost njihove pregršti, niti pola toga."

Ovo su samo neke od obaveza ummeta spram Vjerovjesnika, a.s. Molim Allaha da nas učini jednim od onih koji će ih izvršavati i bdjeti nad njima i da nas učvrsti u Njegovoj vjeri, u slijeđenju sunneta Njegova Vjerovjesnika i da nas proživi ispod njegove zastave. Zaista On, Slavljen neka je, upravlja time i On je Zaštitnik.

ČETVRTI RUKN: VJEROVANJE U KNJIGE

Uzvišeni Allah je slao Svoje poslanike robovima iz Svoje veličanstvene milosti prema njima da bi ih vratio na ispravan put i na put istine i upute, nakon što bi zapali u kandže širka i idolopoklonstva i nakon što bi skrenuli s urođene vjere s kojom ih je Uzvišeni Allah stvorio. Savršenstvo Njegova dobročinstva, Slavljen neka je On, ogleda se u tome što je objavio poslanicima Knjige koje sadrže Njegove propise, naučavanja i upute da bi bile pravilnik i zakonik u njihovom životu, da bi se uputili njihovom uputom i da bi ih obasjala njihova svjetlost. Te bi im Knjige, shodno onome što od mudrosti i upute nose u sebi, bile vodilje svakom dobru i blagostanju i sreći i na dunjaluku i na ahiretu. Sve puteve u životu bi im obasjale. Te Knjige su im poslate da bi bile svjetlost koja će oživjeti njihove duše i očistiti ih. To je razlog da je vjerovanje u Knjige Uzvišenog Allaha koje je objavio Svojim poslanicima jedan od ruknova imana koji je obaveza ispuniti i realizirati u životu. U ovom poglavlju pokušat ćemo osvijetliti ovaj uzvišeni rukn i o svemu onome što je u vezi s njim, uz pomoć Uzvišenog Allaha.

Šta se misli pod pojmom *Knjige*

Knjige podrazumijevaju podučavanja koja je Uzvišeni Allah objavio svojim poslanicima kao milost i uputu stvorenjima da bi postigli sreću na dunjaluku i na ahiretu.

Knjige o kojima nas je u Kur'anu Uzvišeni Allah obavijestio da ih je objavio Svojim poslanicima:

1. Tevrat

To je Allahova Knjiga koju je objavio Musau, a.s. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بِصَاحِبِ النَّاسِ﴾

"I Mi smo Musau Knjigu dali, nakon što smo drevne narode uništili, da bude svjetlo ljudima." (*El-Kasas*, 43.) Buharija i Muslim bilježe hadis o zagovorništvu da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Otiđite vi Musau, robu s kojim je Allah razgovarao i Tevrat mu dao."

2. Indžil

To je Allahova Knjiga koju je objavio Isau, a.s. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَبُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾

"Poslije njih smo Isaa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrat, prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžil, u kome je bilo uputstvo i svjetlo, i da potvrdi Tevrat, prije njega objavljen, u kome je također bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali." (*El-Maide*, 46.)

3. Zebur

To je Allahova Knjiga koju je objavio Davudu, a.s. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾

"A Davudu smo dali Zebur." (*En-Nisa*, 163.)

4. Suhufi (listovi) Ibrahimovi i Musaovi

Suhufi Ibrahimovi i Musaovi spomenuti su na dva mjesta u Allahovoj Knjizi. Prvi put su spomenuti u suri *En-Nedžm*, u riječima Uzvišenog Allaha:

﴿أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى الْأَنْتَرُ وَانْمِرَةَ وَنَمِرَ أَخْرَى﴾

"Zar on nije obaviješten o onome što se nalazi u listovima Musaovim i Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao da ni jedan griješnik tuđe grijehe neće nositi." (*En-Nedžm*, 36-38.)

Drugi put su spomenuti u suri *Al-'Ala*, u riječima Uzvišenog Allaha:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَرَكَى وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ﴾

"Postići će šta želi onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga pa klanja! Ali, vi više život na ovom svijetu volite, a onaj svijet je bolji i vječan je. Ovo, doista, ima u listovima prvim, listovima Ibrahimovim i Musaovim." (*El-'Ala*, 14-19.)

Uzvišeni Allah obavještava o onome što je spuštano u ovim listovima od objave koju je objavio dvojici svojih poslanika, Ibrahimu i Musau, a.s.

5. Kur'an Uzvišeni:

To je Allahova Knjiga koju je objavio našem Vjerovjesniku Muhammedu, a.s., i to je posljednja objavljena Allahova Knjiga koja je najpotpunija i najčasnija. Kur'an je derogirao sve Knjige koje su objavljene prije njega i njegov poziv upućen je svim ljudima i džinnima.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ﴾

"A tebi objavljujemo Knjigu, s Istinom, da potvrdi Knjige, prije objavljene i da nad njima bdi." (*El-Maide*, 48.)

Riječi u ajetu 'i da nad njima bdi' podrazumijevaju 'da bude svjedok za Knjige koje su mu prethodile i da donese sud'. Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ أَنَذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾

"Reci: 'Ko je po svjedočenju najveći?' – i odgovori: 'Allah, On će između mene i vas svjedok biti. A meni se ovaj Kur'an objavljuje da njime vas i one do kojih on dopre opominjem!'" (*El-En'am*, 19.)

Kur'an ima brojna imena, a najpoznatija su: Kur'an, Furkan, Kitab, Tenzil i Zikr.

Status vjerovanja u Knjige

Vjerovanje u Allahove Knjige koje je objavio Svojim poslanicima, uzvišeni je rukn, jedan od ruknova imana. To je jedan od velikih temelja vjere tako da bez njega vjera nije upotpunjena.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلْنَا مِن قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾

"O vjernici, vjerujte u Allaha i poslanika Njegova i u Knjigu koju On Svome poslaniku objavljuje i u Knjige koje je objavio prije. A onaj koji ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u Knjige Njegove i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao." (*En-Nisa'*, 136.)

Uzvišeni Allah naredio je Svojim robovima vjernicima da vjeruju u Allaha,

Njegovog poslanika, a on je Muhammed, a.s., i da vjeruju u Kitab koji je objavio Svome Poslaniku, a on je Kur'an, i da vjeruje sve prethodno objavljene Knjige: Tevrat, Indžil, Zebur i Suhufi. Na kraju ajeta Uzvišeni Allah pojasnio je da, ako neko ne bude vjerovao u jedan od ruknova imana, pa između ostalog i u rukn vjerovanja u Allahove Knjige, da je zaista daleko zalutao.

Kakvo treba da bude vjerovanje u Knjige

Vjerovanje u Knjige Uzvišenog Allaha obuhvata u sebi nekoliko pitanja u koja smo obavezni čvrsto vjerovati i potvrditi ih. To je uvjet da bismo upotpunili ovaj uzvišeni rukn.

Načela u koja smo obavezni vjerovati i potvrditi ih:

1. Čvrsto vjerovanje da su sve Knjige objavljene od Uzvišenog Allaha, da su one govor Uzvišenog Allaha, a ne govor nekog drugog i da je Allah preko njih uistinu govorio po Svojoj volji i na način na koji je On želio.

2. Vjerovanje da su sve one pozivale obožavanju samo Allaha i da su one došle s dobrom, uputom i svjetlošću.

3. Vjerovanje u imena kojima je Uzvišeni Allah posebno nazvao ove Knjige te vjerovanje u njih i u ono što su nas Allah i Njegov poslanik obavijestili o njima. Te knjige su: Kur'an, Tevrat, Indžil, Zebur i Ibrahimovi i Musaovi suhufi. Što se tiče objavljenih Knjiga koje Allah nije imenovao, mi također u sve njih vjerujemo. Allah je to isto naredio Svom Vjerovjesniku, a.s., rekavši:

﴿وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ﴾

"I reci: 'Ja vjerujem u Knjige koje je Allah objavio.'" (Eš-Šura, 15.)

4. Vjerovanje u vjerodostojna predanja o njima kao što su Kur'anska predanja i predanja koja nisu izmijenjena ili iskrivljena iz prethodnih knjiga.

5. Čvrsto uvjerenje u derogaciju, odnosno zamjenu svih propisa koji su obuhvaćeni u knjigama i suhufima koje je Allah objavio Njegovim poslanicima propisima plemenitog Kur'ana. Uzvišeni Allah Kur'anom je dokinuo sve propise koji su bili u prethodnim Knjigama osim onih koje je Kur'an potvrdio. Zato nije dozvoljeno nikome, ni od ljudi, a ni od džina, niti nekome od sljedbenika prethodnih knjiga, a niti nekome drugome mimo njih, da poslije objave Kur'ana

obožava Allaha na neki drugi način koji se ne navodi u njemu ili da međusobno presuđuju po nekoj od prethodnih Knjiga. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

"Neizmjerno je Blagoslovljen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opominjač." (*El-Furkan*, 1.)

I veli Uzvišeni:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾

"O sljedbenici Knjige, došao vam je Poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, a preko mnogo čega će i prijeći. A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna." (*El-Maide*, 15.)

Uzvišeni Allah naređuje Svome Vjerovjesniku, a.s., da presuđuje između sljedbenika Knjige po Kur'anu. Kaže Uzvišeni:

﴿فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ﴾

"I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi." (*El-Maide*, 48.)

Iskrivljivanje Allahova govora od strane sljedbenika Knjige

Uzvišeni Allah nas je u časnom Kur'anu obavijestio da su sljedbenici Knjige, jevreji i kršćani, iskrivili, zamijenili i promijenili Allahove knjige koje su njima objavljene. Kaže Uzvišeni Allah o jevrejima:

﴿أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرِفُونَ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

"Zar se vi nadate da će vam oni povjerovati, iako su neki od njih Allahov govor slušali, da bi ga, nakon što su ga shvatili, svjesno iskrivili?" (*El-Bekare*, 75.)

Kaže Uzvišeni Allah o kršćanima:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ﴾

"O sljedbenici Knjige, došao vam je Poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, a preko mnogo čega će i prijeći." (*El-Maide*, 15.) Brojni su

ajeti i hadisi koji ukazuju na njihovo iskrivljavanje Allahovog govora. Što se tiče Kur'ana, on je sačuvan od onoga što je zadesilo prethodne knjige od iskrivljenja i izmjena. Njega je Allah sačuvao od svega toga i On je Njegova zaštita. Uzvišeni Allah nas obavještava o tome Svojim riječima:

﴿إِنَّا حُنَّ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti." (*El-Hidžr*, 9.)

Posebnosti vjerovanja u Kur'an

S obzirom na to da je uzvišeni Kur'an Knjiga kojom su derogirane prethodne Knjige i da ona nad njima bdije, posredstvom nje ibadet čine i ljudi i džini poslije poslanja našeg vjerovjesnika Muhammeda, a.s., i objavljivanja ove Knjige njemu. Vjerovanje u Kur'an istaknuto je posebnostima i odlikama koje je obaveza ispuniti i implementirati da bi se potvrdilo vjerovanje u njega.

Te posebnosti su:

1. Vjerovanje da je njegov poziv upućen svima i da njegov vjerezakon obuhvata i džine i ljude, tako da nikom od njih ne preostaje ništa drugo osim da vjeruje u njega.

Kaže Uzvišeni:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

"Neizmjereno je Blagoslovljen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opominjač." (*El-Furkan*, 1.)

2. Vjerovanje da je on derogirao sve prethodne Knjige. Nije dozvoljeno sljedbenicima Knjige, a niti nekima drugima, da čine ibadete Allahu poslije objavljivanja Kur'ana posredstvom neke druge Knjige mimo njega, jer nema druge vjere osim one s kojom je on došao, niti ima ibadeta osim onoga kojeg je u njemu Allah propisao, niti je halal osim ono što je on ohalalio i niti je haram osim ono što je on oharamio. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾

"A onaj koji želi neku drugu vjeru osim Islama, neće mu biti primljeno." (*Ali-Imran*, 85.)

3. Dobrostitivost i lahkoća vjerzakona s kojim je došao Kur'an. U tom se znatno razlikuje u odnosu na vjerzakone prethodnih Knjiga. Ti vjerzakoni obuhvatali su u sebi brojna ograničenja i terete kojima su bili obavezani njihovi sljedbenici.

Kaže Uzvišeni:

﴿الَّذِينَ يَسْعَوْنَ الرِّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَدْعُوهُمْ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْجَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾

"Onima koji će slijediti poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi." (*El-A'raf*, 157.)

4. Plemeniti Kur'ana je jedina Božanska Knjiga za koju se zauzeo Allah da će čuvati njenu riječ i značenje od iskrivljenja u riječi i značenju.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّا نَحْنُ نُزِّلُ الْكِتَابَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bditi." (*El-Hidžr*, 9.)

I veli Uzvišeni:

﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَكَانَ مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾

"Laž joj ne može prići ni ispred ni iza, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga." (*Fussilet*, 42.)

5. Uzvišeni Allah pojasnio je u Kur'anu sve što je potrebno narodu u pogledu njihove vjere i dunjaluka i u pogledu njihova života na dunjaluku i na ahiretu.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾

"Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za muslimane." (*En-Nahl*, 89.)

I kaže Uzvišeni:

﴿مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ﴾

"U Knjizi Mi nismo ništa izostavili." (*El-En'am*, 38.)

6. Uzvišeni Allah učinio je Kur'an lahkim za pouku i razumijevanje i to je jedna od najuzvišenijih njegovih posebnosti. Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾

"A Mi smo Kur'an olakšali za pouku, pa ima li ikoga ko bi pouku primio." (*El-Kamer*, 17.) To jest, olakšali smo njegovo učenje jezicima.

7. Kur'an obuhvata sažeta učenja prethodnih Knjiga i osnove vjerzakona prethodnih poslanika.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ﴾

"A tebi objavljujemo Knjigu, s Istinom, da potvrdi Knjige prije objavljene i da nad njima bdi." (*El-Maide*, 48.)

I veli Uzvišeni:

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾

"On vam propisuje u vjeri isto ono što je naredio Nuhu i ono što objavljuje tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: Pravu vjeru ispovjedajte i u tome se ne podvajajte!" (*Es-Šura*, 13.)

Ovo su neke od posebnosti Kur'ana po kojima se odlikuje nad drugim knjigama. Bez vjerovanja u njih i bez njihove primjene u znanju i praksi naše vjerovanje neće biti potpuno.

PETI RUKN: VJEROVANJE U SUDNJI DAN

Vjerovanje u sudnji dan jedan je od ruknova vjerovanja u koji je musliman obavezan vjerovati jer vjerovanje mu nije ispravno bez potvrde ovoga rukna, odnosno vjerovanja u Sudnji dan.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيِّينَ﴾

"Nije dobročinstvo u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu, nego su dobročinitelji oni koji vjeruju u Allaha, u drugi svijet, u meleke, u knjige, u vjerovjesnike." (*El-Bekare*, 177.)

U ovom poglavlju obradit ćemo sljedeće tematske cjeline: Definicija Sudnjeg dana, njegova imena, obaveznost vjerovanja u njega, predznaci Sudnjeg dana, kaburske patnje i blagodati, puhanje u rog-sur, proživljenje i okupljanje, strahote Sudnjeg dana, obračun i nagrada, vaga – mizan terezija, vrelo Havd, Sirat ćuprija, džennet i njegovi opisi, džehennem i njegovi opisi i o rezultatima vjerovanja u Sudnji dan.

Šta se podrazumijeva pod Sudnjim danom?

Sudnji dan je dan ustajanja u kome će Allah proživjeti ljude iz njihovih kaburova za obračune i nagrade. Nazvan je Posljednjim danom, jer poslije njega nema dana. Tada će se nastaniti stanovnici dženneta u njihovim prebivalištima a stanovnici džehennema u njihovim prebivalištima. Vjerovanje u Sudnji dan obuhvata vjerovanje u sve ono što se navodi u predanjima o tom danu i ono što je vezano za njega. U to se ubraja: vjerovanje u predznake Sudnjeg dana i njegova obilježja koja su znak njegove blizine, vjerovanje u smrt i sve što dolazi poslije smrti od kaburskih iskušenja, kazne i blagostanja, vjerovanje u puhanje u rog-sur koji je nagovijest početka Sudnjeg dana, vjerovanje u izlazak stvorenja iz njihovih kaburova, vjerovanje u obračun i nagradu i strahote Sudnjeg dana, vjerovanje u podjelu listova na kojima su zapisana djela robova, vjerovanje u postavljanje vaga za mjerenje dobrih i loših djela, vjerovanje u Sirat ćupriju, a to je most iznad džehennema preko kojeg će ljudi prelaziti, tako da će se vjernici spasiti, a nevjernici će pasti, vjerovanje u Vjerovjesnikovo vrelo – Havd s kojeg će se vjernik napiti

tako da će mu se žed ugasiti tog dana, vjerovanje u džennet i njegove blagodati od kojih je najveća gledanje u lice Uzvišenog Allaha, vjerovanje u džehennem i njegove kazne od kojih je najžešća postavljanje zastora između nevjernika i njihova Uzvišenog Gospodara.

Imena sudnjeg dana

Nazvao je Uzvišeni Allah u časnom Kur'anu Sudnji dan, u kojem će biti kraj svijeta, brojnim imenima:

- Jevmu-l-kijame (Dan ustajanja).

Nazvan je tako jer će svi ljudi stajati pred Uzvišenim Allahom.

- Jevmu-l-Ba's (Dan proživljenja).

Nazvan je tako jer će svi ljudi biti proživljeni iz svojih kaburova.

- Jevmu-l-Fasl (Dan presuđivanja).

Nazvan je tako jer će se tog dana presuđivati ljudima.

- Jevmu-l-Hisab (Dan obračuna) i

- Jevmu-l-Hurudž (Dan izlaska).

Brojna su još imena i opisi koji ukazuju na važnost i veličinu ovog dana.

Obaveznost vjerovanja u Sudnji dan

Obaveza je muslimanu da čvrsto vjeruje da ima Dan o kome je Uzvišeni Allah ostavio znanje samo za Sebe. U tom Danu završit će život na dunjaluku i preselit će robovi na budući svijet. To je Dan u kome će Allah sakupiti prve i potonje generacije i nagrađivat će svakoga shodno njegovim djelima, tako da će biti dvije skupine: skupina za džennet i skupina za džehennem.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيِّينَ﴾

"Nije dobročinstvo u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu, nego su dobročinitelji oni koji vjeruju u Allaha, u drugi svijet, u meleke, u knjige, u vjerovjesnike." (*El-Bekare*, 177.)

Vjerovanje u Sudnji dan peti je rukn od šest ruknova vjerovanja spomenutih u hadisu Džibrila kada je upitao Vjerovjesnika, a.s., o imanu, pa mu je Poslanik, a.s., odgovorio: "Da vjeruješ u Allaha, u Njegove meleke, Njegove Knjige, u Njegove poslanike, u Sudnji dan i da vjeruješ da sve što se događa da biva s Božijom voljom i s Božijim određenjem."²³ Neispravno je vjerovanje roba bez vjerovanja u Sudnji dan, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ صُلَاً بَعِيداً﴾

"A onaj ko ne bude vjerovao u Allaha i u meleke Njegove, i u Knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao." (*En-Nisa*, 136.)

Predznaci Sudnjeg dana

Obaveza je vjerovati u prethodnice Sudnjeg dana o kojima nas je obavijestio Allahov poslanik, a.s., a to su predznaci i obilježja Sudnjeg dana. Učenjaci su ih podijelili na dvije vrste:

Prva vrsta: mali predznaci Sudnjeg dana

Mali predznaci ukazuju na približavanje Sudnjeg dana i kraj ovog svijeta. Oni su mnogobrojni, a neki od njih su se već i desili, kao naprimjer: iščezavanje povjerenja, kratkoća vremena, mnoštvo nedaća u svijetu, brojna ubistva, mnoštvo bluda i grijšenja itd.

Kaže Uzvišeni:

﴿اَفْشَرَّتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾

"Bliži se čas i mjesec se raspolutio!" (*El-Kamer*, 1.)

Druga vrsta: veliki predznaci Sudnjeg dana

Veliki predznaci Sudnjeg dana bit će pred sami čas njegova nastupanja i upozorit će na njegov početak. Velikih predznaka je deset, ali se još nijedan nije pojavio. Muslim bilježi hadis od Huzejfe b. Esida el-Gifarija, r.a., da je rekao: "Poslanik, a.s., nas je gledao dok smo razgovarali, pa je upitao: 'O čemu to pričate?' Rekli smo: 'Prisjećamo se Sudnjeg dana.' Rekao je on: 'On neće nastupiti prije deset znakova', a zatim je spomenuo: dim, Dedždžala, životinju, izlazak sunca sa zapada, silazak Isaa sina Merjemina, pojava Je'džudža i Me'džudža, tri

²³ Hadis bilježi Muslim.

propadanja u zemlju: jedno na istoku, jedno na zapadu i jedno na Arapskom poluotoku, a zadnji predznak je vatra koja će izaći iz Jemena tjerajući ljude prema njihovom sastajalištu."

Kaburska iskušenja

Kada mrtvi bude spušan u kabur, doći će mu dva meleka koja se zovu Munkir i Nekir. Oni će ga pitati za njegova Gospodara, za njegovu vjeru i za njegova vjerovjesnika. Tada će Uzvišeni Allah učiniti postojanim vjernika, pa će reći: "Moj Gospodar je Allah, moja vjera je Islam i moj vjerovjesnik je Muhammed, a.s."²⁴ Nevjernik i licemjer će reći: "Ah, ah, ne znam!"²⁵ U drugom predanju stoji da će reći: "Čuo sam ljude kako nešto izgovaraju pa sam i ja izgovarao, ne znam!"²⁶ Obaveza je vjerovati u ono na što ukazuju hadisi o ispitivanju dvojice meleka, u način tog ispitivanja, u ono što je odgovorio vjernik i u ono što je odgovorio nevjernik i licemjer. Ovo kabursko iskušenje obuhvata sve punoljetne osobe, osim vjerovjesnika i poslanika, šehida, boraca na Allahovom putu, onoga ko umre na dan džume i onoga ko umre od neke stomačne bolesti, kao što sve to potvrđuju vjerodostojni hadisi.

Kaburska patnja i uživanje

Obaveza je vjerovati u kabursku patnju i uživanje i da će kabur svome vlasniku biti ili bašča od džennetskih bašči ili će za njega biti jama od džehennemskih jama. Blagodati i kažnjavanje zadesit će i dušu i tijelo zajedno u kaburu, a ponekad će samo duše zadesiti. Njegove blagodati bit će za iskrene vjernike, a njegove kazne za nevjernike i za neke griješne muslimane.

Na vjerovanje u kabursko kažnjavanje i blagodati ukazuju kur'ansko-hadiski i racionalni dokazi:

Kur'anski dokaz su riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ۝ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾

"A Faraonove pristalice zla patnja zadesi. Vatra kojoj će izloženi jutrom i večerom biti, a kada nastupi Čas: Uvedite Faraonove ljude u patnju najtežu!" (*El-Mu'min*, 45-46.)

²⁴ Hadis bilježi Muslim.

²⁵ Hadis bilježi Ebu Davud.

²⁶ Hadis bilježi Tirmizi.

Uzvišeni Allah pojasnio je da će Firavn i njegove pristalice dva puta biti kažnjavani. Prvi put bit će kažnjavani prije Sudnjeg dana, tj. u kaburu, jutrom i večerom, a drugi put, nakon što nastupi Sudnji dan, bit će žestoko kažnjavani u džehennemu. Ahmed i Ebu Davud bilježe hadis od El-Bera bin Aziba, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., o ispitivanju vjernika u kaburu od strane dvojice meleka, rekao: "Glas povika s neba: 'Istinu je rekao Moj rob, pripremite mu mjesto u Džennetu i otvorite mu džennetska vrata.' Do njega će doprijeti lijep i ugodan džennetski miris, a kabur će se proširiti koliko njegove oči mogu vidjeti." A što se tiče nevjernika, o njemu je rekao: "Glas povika s neba: 'On laže, pripremite mu mjesto u džehennemu, otvorite mu vrata vatre.' Tada će osjetiti vrućinu džehennema i njegov smrad. Kabur će se stisnuti tako da će kosti mimo kosti prolaziti."

Racionalni dokaz za vjerovanje u Sudnji dan je kada čovjek vidi na snu nešto što ga raduje, pa u tome uživa i to prijatno djeluje na njegovu dušu ili pak kad vidi nešto što prezire, osjeća se neprijatno i to ga rastuži. Ovaj užitak ili kažnjavanje dešava se u stvarnosti na snu duši i to na nju ostavi traga, a san je neopipljiv i mi ga ne vidimo i ne poriče ga niko. Kako, onda, može neko da poriče kabursko kažnjavanje i blagodati, a san je potpuno sličan ovome?

Puhanje u rog-sur

Sur je rog u koji će puhnuti melek Israfil, a.s. Prvi put će puhnuti i sva stvorenja će umrijeti, osim onoga koga Allah ne bude želio usmrtniti, zatim će drugi put puhnuti i bit će proživljena sva stvorenja otkako je Allah stvorio dunjaluk pa do Sudnjeg dana.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾

"I u rog će se puhnuti, i umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji, ostat će oni koje bude Allah odabrao; poslije će se u rog po drugi put puhnuti i oni će, odjednom, ustati i čekati." (*Ez-Zumer*, 68.)

Proživljenje i sakupljanje

Pod proživljenjem se podrazumijeva da će Allah oživjeti mrtve kada se puhne u rog drugi put i ljudi ustanu zbog Gospodara svjetova. Kad Allah Uzvišeni dozvoli da se puhne u rog i dušama dozvoli da se vrate u svoja tijela, tada će ljudi

izaći iz svojih kaburova. Ići će žurno i bit će sakupljani i vođeni do mjesta njihova obračuna, nagrađivanja i suđenja.

Kaže Uzvišeni:

﴿وُفِّحَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ﴾

"I puhnut će se u rog, pa će oni iz grobova prema Gospodaru svome pohrliti." (*Jasin*, 51.)

﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾

I veli Uzvišeni: "A njih smo već sakupili, nijednog nismo zaboravili!" (*El-Kehf*, 47.) Obaveza je muslimanu da vjeruje u proživljenje, jer na proživljenje ukazuju i vjera i osjetila. Dokaz u vjeri su riječi Uzvišenog:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ نَضْفَهُ ثُمَّ مِّنْ تُطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عُقْلَةٍ ثُمَّ مِّنْ مَّصْعَةٍ مُّحَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُحَلَّقَةٍ لَّنَبْنِيَنَ لَكُمْ وَنَقْرُ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّؤَقَىٰ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَنَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَبْتَتْ مِن كُلِّ رَوْحٍ يُّهِيجُ ۝ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَلَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَأَلَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مِّن فِي الْقُبُورِ﴾

"O ljudi! Ako ste u sumnji spram proživljenja – pa Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od ugruška, zatim od grude mesa, oblikovanog i neoblikovanog, da bismo vama objasnili! A u matericama zadržavamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad radate i da poslije do muževnog doba uzrastete; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, da ne zna, nakon što je znao, ništa. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno. To je zato što je On, Allah, zaista, Istina i što je On Kadar da mrtve oživi, i što On sve može, i što će Čas oživljenja, u to nema sumnje, doći i što će Allah one u grobovima oživiti." (*El-Hadždž*, 5-7.)

Muslim bilježi hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Zatim će se puhnuti u rog tako da nema nikog ko ga čuje, a da neće pogledom tražiti odakle dolazi taj zvuk. Pa će popadati i umrijeti ljudi. Zatim će Allah poslati, ili je rečeno, zatim će Allah spustiti kišu u vidu rose pomoću koje će niknuti ljudska tijela, 'a potom će se puhnuti u rog po drugi put i ljudi će odjednom ustati i čekati.'"

Osjetilni dokaz ogleda se u tome da je Uzvišeni Allah pokazao Svojim robovima kako oživljava mrtve na ovome svijetu. U suri *El-Bekare* pet je primjera za to, a oni su: narod Musaov kojeg je Allah oživio nakon što ih je usmrtio, ubijeni među sinovima Israilovim, narod koji je izašao iz svojih kuća bježeći od smrti, onaj koji je prolazeći pored jednog do temelja porušenog grada, kazao: "Kako će Allah oživjeti ove što su pomrli?", te ptice Ibrahima, a.s.

Strahote Sudnjeg dana

Na Sudnjem danu bit će velike strahote i ogromne nevolje, tako da će dojilja zaboraviti na svoje dojenče i djeca će osijediti. Uzvišeni Allah opisao je strahote tog dana brojnim ajetima. U tom kontekstu govore i sljedeće riječi Uzvišenog:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زُرْجَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذْهِلُ كُلُّ مَرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَامٍ وَمَا هُمْ بِسُكَامٍ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾

"O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kad Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kad ga vidite vi, svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, nego će kazna Allahova žestoka biti!" (*El-Hadždž*, 1-2.)

Jedna od najvećih strahota je uništenje ovog svemira koje će obuhvatiti Zemlju i njena brda, nebo i zvijezde, Sunce i Mjesec. Naš Gospodar nas obavještava da će se Zemlja uzdrmati i zatresti i da će brda poletjeti i sa zemljom se sravniti, mora vatrom napuniti, izliti, nebo rascijepiti i uzavrijeti, sunce sjaj izgubiti i nestati, Mjesec ostati bez svjetla, zvijezde popadati, sjaj izgubiti i iz svojih orbita izaći.

Zbog strahote tog dana nevjernik će poželjeti da založi sve samo da se spasi od kazne.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ﴾

"Kad bi nevjernik imao sve ono što na Zemlji postoji, sve bi on to dao samo da se iskupi." (*Junus*, 54.)

Nevjernik će doći u takvo stanje da će poželjeti da i ono što mu je najdraže gurne u Vatru da bi se spasio. Kaže Uzvišeni:

﴿يَوْمَ الْمُجْرِمِ لَوْ يَفْقَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمِذٍ بَنِيهِ ۝ وَصَاحِبِهِ وَآخِيهِ ۝ وَقَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ۝ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ۝ كَلَّا إِنَّا لَنُفْلِي ۝﴾

"Zlikovac bi jedva dočekaao da se od patnje Toga dana iskupi sinovima svojim, i ženom svojom, i bratom svojim, i porodicom svojom koja ga štiti, i svima ostalima na Zemlji, samo da se izbavi. Nikada! Ona će buktinja sama biti." (*El-Mea'ridž*, 11-15.)

Zabilježeni su vjerodostojni hadisi da će ljudi na Sudnjem danu biti sakupljeni bos, goli, neobrezani i bez ičega. Stajanje tog dana će se oduljiti. Sunce će se približiti na jednu milju iznad stvorenja, tako da će ih znoj zapljuskivati. Nekome će znoj dosežati do nožnih članaka, nekom do koljena, nekom do pojaša, nekom do prsa, nekom do ramena, a nekom će znoj dopirati do usta, poput povodca u ustima konja. Sve to će biti shodno njihovim djelima.

Polaganje računa, nagrađivanje i kažnjavanje

Pod polaganjem računa i nagrađivanja se podrazumijeva to da će Allah, dž.š., sakupiti sve ljude pred Sobom i predočiti im djela koja su učinili. Polaganje računa obuhvata sve što će Allah, dž.š., reći Svojim robovima i ono što će oni reći Njemu, kao i dokaze koje će Allah, dž.š., izložiti pred njih, svjedočenje svjedoka, odmazde među ljudima i vaganje djela.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّا لَنَآيِبُهُمْ ۝ ثُمَّ إِنَّا عَكَبْنَا حِسَابَهُمْ ۝﴾

"Nama će se oni, zaista, vratiti i pred Nama će, doista, račun polagati." (*El-Gašije*, 25-26.)

I veli Uzvišeni:

﴿يَوْمَ يَعْتَصِمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنْجِيهِمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوءَهُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۝﴾

"Na dan kad ih Allah sve oživi, pa ih obavijesti o onom što su radili, Allah je o tome račun sveo, a oni su to zaboravili – Allah je svemu svjedok." (*El-Mudžadele*, 6.)

Polaganje računa bit će različito. Nekome će polaganje računa biti teško, nekome lahko, nekome će to biti ukazivanje počasti, a nekome korenje i poniženje. Nekome će to biti odlikovanje i oprost, a Gospodar svega toga će biti Najplemenitiji i Najuzvišeniji. Bogobojazni vjernici polagat će račun tako što će im biti

izložena djela da bi spoznali Allahovu milost jer im je prekrpio njihova djela na dunjaluku, a oprostio im je i na ahiretu. Što se tiče onih koji su poricali vjeru i bili njeni protivnici, oni će polagati težak i precizan račun za svaki učinjeni i mali i veliki grijeh. U vrijeme polaganja računa meleki će donijeti knjige u kojima su sabrana i zapisana sva djela i postupci ljudi. To je knjiga koja nije ništa izostavila, ni malo ni veliko, a da ga nije pobrojala i zapisala. Kaže Uzvišeni:

﴿وَكُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْشُورًا ۝ اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ نَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾

"I svakom čovjeku ćemo ono što uradi o vrat privezati, a na sudnjem danu ćemo mu knjigu otvorenu pokazati: Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati!" (*El-Isra*, 13-14.)

Među ljudima ima onih kojima će knjiga njegova biti data u desnu ruku njihovu, ima i onih kojima će knjiga njihova biti data u lijevu ruku njihovu i iza leđa njihovih, kao što je o tome Uzvišeni Allah pojasnio u brojnim ajetima u Svojoj Knjizi.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۖ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۖ وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مُسْرُورًا ۖ وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۖ فَسَوْفَ يَدْعُو بُرْئًا ۖ وَيَصْلىٰ سَعِيرًا﴾

"Onaj kome bude knjiga njegova u desnu ruku njegovu data, lahak račun će polagati i svojim će se radostan vratiti; a onaj kome bude knjiga njegova iza leđa njegovih data, propast će prizivati, i u ognju će gorjeti." (*El-Inšikak*, 7-12.)

Potvrđeno je u vjerodostojnim hadisima da će ummet Muhammeda, a.s., prvi polagati račun među svim ostalim ummetima (narodima). Namaz je prvo za što će rob polagati račun tog dana po pitanju Allahova prava kod nas. Prvo što će biti presuđeno među ljudima tog dana je prolivena krv. Tog dana izvršit će se odmazda (poravnanje) među ljudima tako što će se izmiriti pravo onoga kome je učinjena nepravda od onoga ko mu je učinio nepravdu.

Mizan-terezija

Pod mizan-terezijom se porazumijeva ono što će se postaviti na Sudnjem danu da se vagaju djela robova. Mizan je vaga koja je opipljiva i ima dva tasa i jezičak.

Pomoću nje će se vagati djela tako što će se na jedan tas postaviti dobra, a na drugi loša djela.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ﴾

"Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne tezulje postaviti, pa se nikome neće krivo učiniti: ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je to što ćemo Mi račune ispitivati." (*El-Enbija*, 47.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْحَقِّ فَمَنْ تَقَلَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ۖ مَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظُنُّونَ﴾

"Mjerenje toga dana bit će pravedno: oni čija dobra djela prevagnu, oni će šta žele postići; a oni čija dobra djela budu lahka, oni će, zato što dokaze Naše nisu priznavali, stradati." (*El-A'raf*, 8-9.)

Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Čistoća je pola imana, a riječi 'Elhamdulillah' – hvala Allahu pune mizan (vagu)."

Havd – vrelo Allahovog poslanika, a.s.

Havd je vrelo koje će doticati iz rijeke Kevser Vjerovjesnika, a.s., pri polaganju računa na Sudnjem danu, prije prelaska preko Sirat-čuprije.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿إِنَّا آغْضَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾

"Mi smo ti, uistinu, Kevser dali." (*El-Kevser*, 1.)

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Moje vrelo je veličine koliko mjesec putovanja. Njegova voda je bjelja od mlijeka, a miris ugodniji od miska, posude na njemu su poput zvijezda na nebu. Ko se s njega napije, nikad više neće ožednjeti." Ovim vrelom Allah će počastiti Svoga roba i poslanika Muhammeda, a.s., u tom velikom danu. Iz njega će se napiti vjernici iz njegova ummeta, a bit će otjerani i vraćeni oni koji su se odmetnuli od Allahove vjere ili su u vjeru uveli novotarije kojima Uzvišeni Allah nije zadovoljan. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ja ću stići prvi do Havda – vrela. Pokazat će mi se jedna skupina od vas i kad krenem prema

njima da ih preuzmem i povedem sa sobom, bit će otrgnuti od mene. Ja ću reći: 'Gospodaru, to su moji drugovi!' Odgovorit će Uzvišeni Allah: 'Ti ne znaš šta su oni radili poslije tebe.'"

Sirat-ćuprija

Sirat-ćuprija je most postavljen iznad džehennema preko kojeg će narod prelaziti do Dženneta.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ۖ ثُمَّ نَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَذَرُ الْأَغْلَظِينَ فِيهَا جِثَا﴾

"I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao! Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a zulumčare ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti." (*Merjem*, 71-72.)

Skupina učenjaka prokomentarisala je ove ajete tako što će vjernici preći preko Sirat ćuprije, dok će nevjernici odmah ući u džehennem. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: «Tada će se postaviti Sirat-ćuprija iznad džehennema. Ja i moj ummet ćemo biti prvi koji će je preći. Tada niko ništa neće govoriti, osim poslanika. Njihova dova tog dana će biti: Allahu, spasi, spasi! U Džehennemu su željezne kuke kao veliko trnje drveta zvanog sa'dan. Njihovu veličinu ne zna niko osim Allaha. Povlačit će ljude u džehennem prema njihovim djelima. Među njima će biti onih koji će propasti u džehennem zbog svojih djela, a bit će i onih koje će te kuke pocijepati, ali će se ipak spasiti.»

Opis Sirat-ćuprije

Sirat-ćuprija je oštija od sablje, tanja od dlake i klizava je tako da se na njoj neće moći ustabiliti ničija noga osim onih koje Uzvišeni Allah učini stabilnim. Vjernici će preći preko nje shodno njihovim djelima. Neki od njih će je preći brzinom treptaja oka, neki kao munja, neki brzinom vjetra, neki kao ptice, neki kao trkaći konji, neki će žurno (brzim hodom) preći, a posljednji će prelaziti vukući se.

Kantaratun (most) između dženneta i Džehennema

Kantarun je mjesto između dženneta i džehennema gdje će biti zaustavljeni vjernici koji su prešli Sirat-ćupriju i spasili se od džehennemske vatre, pa će među

njima biti izvršena odmazda (poravnanje) prije ulaska u džennet. A kada se očiste, dozvolit će im se da uđu u džennet. Buharija bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Spasit će se vjernici od (džehennemske) vatre i bit će zadržani na mostu između dženneta i džehennemske vatre, pa će među njima biti izvršena odmazda (poravnanje) zbog nepravdi koje su se među njima zbile na dunjaluku. A kada se očiste, dozvolit će im se da uđu u džennet. Tako mi Onoga u čijoj Ruci je Muhammedova duša, oni će bolje prepoznati svoja boravišta u džennetu nego što su poznavali svoje kuće na dunjaluku."

Džennet i njegovi opisi (svojstva)

Džennet je boravište s baščama naslada koje je Uzvišeni Allah pripremio na ahiretu za vjernike.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ كَيْفَ يُحِبُّهُمْ فِيهَا سَلَامٌ﴾

"A oni koji su vjerovali i dobra djela činili, bit će uvedeni, voljom Gospodara njihova, u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći i u njima će vječno boraviti, u njima će se riječju 'Selam!' pozdravljati." (*Ibrahim*, 23.)

Opisi dženneta spomenuti u Kur'anu i sunnetu

U džennetu su rijeke koje teku, prostrane odaje, lijepa supruga, sve ono za čim duše žude i čime se oči naslađuju. U njemu se nalazi ono što oči nisu vidjele, što uho nije čulo i ono što nikome od ljudi nije na um palo. U njemu će biti miris koji će se osjetiti na četrdeset godina hoda. Najveća počast za vjernike u džennetu bit će gledanje u lice njihova Gospodara. U džennetu ima sto deredža, a između svake deredže je koliko između nebesa i zemlje. Najviši nivo dženneta je Firdevs, čiji je strop Arš (Allahovo prijestolje). Džennetskih vrata ima osam, udaljenost između štokova je koliko između Mekke i Hadžera.²⁷ Oni koji budu na najnižoj deredži u džennetu, njihovo boravište bit će poput dunjaluka i još toliko deset puta. Džennet je stvoren i postoji sada. Pripremio ga je Uzvišeni Allah za Njegove dobre i bogobojazne robove.

Kaže Uzvišeni:

²⁷ Udaljenost od Mekke do Hadžera je 1160 kilometara. (Op. prev.)

﴿وَسَامِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾

"I požurite oprost od Gospodara vašega, i džennetu širokom kao nebesa i Zemlja, pripremljenim za bogobojazne!" (*Ali-Imran*, 133.)

Džennetske bašče naslada ne presahnjuju i neće isčeznuti. One su vječne bez prestanka. Njeni stanovnici vječno će ostati u njima.

Kaže Uzvišeni:

﴿جَزَاؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عِدْنُ يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا مَرْضَىٰ اللَّهُ عَنْهُمْ وَمَرْضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَشِيَ رَبَّهُ﴾

"Njihova nagrada kod Njihova Gospodara je: vrtovi Adna kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno i zauvijek boraviti: Allah će biti njima zadovoljan, a i oni će biti Njime zadovoljni. To će bit za onoga koji se bude bojava Gospodara svoga." (*El-Bejjine*, 8.)

Džehennem i njegovi opisi

Džehennem je boravište kažnjavanja koje je Uzvišeni Allah pripremio za nevjernike, silnike i zločince na ahiretu. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ﴾

"I tako će se riječ Gospodara tvoga ispuniti i da će oni koji nisu htjeli vjerovati – stanovnici u Vatri biti." (*El-Mu'min*, 6.)

Opisi džehennema spomenuti u Kur'anu i sunnetu

U džehennemu su najžešće vrste i načini kažnjavanja, ljudi i kamenje bit će njegovo gorivo. Hrana njegovih stanovnika bit će drvo Zekum, a njihovo piće bit će smrdljive kapljevine gnoja i ključala voda. Dunjalučka vatra je samo sedam-deseti dio džehennemske vatre. Džehennemska vatra je šezdeset devet puta jača od dunjalučke, a svaki njen dio je žestok kao ova vatra. Džehennem ima svoje stepene koji su jedan iznad drugog po žestini kažnjavanja. U džehennemu ima sedam vrata i za svaka vrata bit će dio od njih podijeljen. Čuvari džehennema bit će grubi i silni meleki. Džehennemskoj vatri neće dodijati oni koji budu stavljeni u nju i bačeni na njeno dno. Štaviše, džehennem će govoriti: "Ima li još?" Džehennem je stvoren i postoji sad. Uzvišeni Allah ga je pripremio za nevjernike.

Njegovo kažnjavanje je vječno i neće se prekinuti. Njegovi stanovnici vječno će ostati u njemu.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۖ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلَا يَصِيرُونَ﴾

"Allah je nevjernike prokleo i za njih oganj razbuktali pripremio, u njemu će vječno i zauvijek boraviti, ni zaštitnika ni pomagača neće naći." (*El-Ahzab*, 64-65.)

Što se tiče silnika i grijешnika među vjernicima, oni će biti kažnjavani, zatim će izaći iz džehennema milošću Najmilostivijeg ili zagovorništvom (šefaatom) zagovornika.

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Uvest će Allah koga hoće Svojom milošću od stanovnika dženneta u džennet i uvest će stanovnika džehennema u džehennem, zatim će reći: 'Izvadite onoga u čijem srcu ima koliko trun imana.' Oni će tada izići, a bit će već spaljeni do kostiju, pa će biti bačeni u rijeku života, a potom će iz nje iznići kao što iznikne sjemenka iz mulja bujice."

Rezultati vjerovanja u Sudnji dan

Vjerovanje u Sudnji dan polučuje uzvišene rezultate:

1. Vjerovanje u Sudnji dan podstiče u duši vjernika sigurnost, jer je on čvrsto uvjeren da je ovaj dunjaluk kratkotrajan i da je prolazno boravište, a da je ahiret vječno boravište i u njemu je sreća ili nesreća vječna.

2. Vjerovanje u Sudnji dan podstiče roba da se natječe i žuri ka činjenju dobra, a da se čuva i suzdržava od činjenja zabranjenih stvari, jer je on uvjeren da će za sve to polagati račun pred Uzvišenim Allahom.

3. Vjerovanje u Sudnji dan pruža utjehu vjerniku za ono što ga je prošlo na dunjaluku od njegovih užitaka time što on priželjkuje ahiretske užitke i nagradu.

4. Vjerovanje u Sudnji dan je osnova za popravku pojedinca i zajednice, jer insan, ako vjeruje da će Uzvišeni Allah proživjeti stvorenja poslije smrti, da će polagati račun, da će ih nagraditi za njihova djela, da će biti izvršena odmazda (poravnanje) između onoga kome je učinjena nepravda i onoga ko je počinio nepravdu, on će ustrajati u pokornosti Allahu i prekinut će se zlo u korijenu, tako da će zajednicom zavladata sigurnost i dobro.

5. Vjerkvanjem u Sudnji dan spoznajemo pravednost Uzvišenog Allaha, Njegovu dobrotu i mudrost, jer On nagrađuje one koji zasluđu nagrađu iz Njegove dobrote, a kažnjava Svojom pravednošću one koji zasluđu kaznu.

ŠESTI RUKN: VJEROVANJE U ALLAHOVO ODREĐENJE (KADER)

Vjerovanje u Allahovo određenje (kader) šesti je rukn od ruknova vjerovanja u koji je musliman obavezan da čvrsto vjeruje i vjerovanje mu nije ispravno bez vjerovanja u Allahovo određenje. Muslim bilježi hadis u kome je Džibril, a.s., upitao Allahova poslanika, a.s., o temeljima islamskog vjerovanja, pa je odgovorio: "Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove Knjige, poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ u određenje bilo ono dobro ili loše." Vjerovanje u određenje podrazumijeva čvrsto uvjerenje da je Uzvišeni Allah Stvoritelj, Gospodar i Vladar svega. Uzvišeni Allah je odredio sudbine stvorenja prije nego ih je stvorio, odredio je njihov smrtni čas, njihovu nafaku, njihova djela i hoće li biti sretni ili nesretni. Sve to je Uzvišeni Allah zapisao u Lewhi-l-Mahfuzu. I dobro i zlo biva po Allahovoj odredbi. Ništa se ne može desiti u ovome svemiru bez Njegova znanja i volje i ništa ne može izaći izvan granica Njegove volje i određenja. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾

"Mi sve s mjerom stvaramo." (*El-Kamer*, 49.)

I veli Uzvišeni:

﴿أَلَمْ نَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾

"Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji, to je sve u Knjizi, to je uistinu lahko." (*El-Hadž*, 70.)

Uzvišeni Allah zna ono što je bilo i ono što će biti. On zna i što nije bilo kako bi bilo da je bilo. Ono što Allah hoće, to i bude, a ono što neće, to i ne bude. Uzvišeni Allah je Stvoritelj robova i njihovih djela.

U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾

"Allah stvara vas i ono što napravite." (*Es-Saffat*, 96.)

Robovi su stvarni činitelji svojih djela, jer je Uzvišeni Allah stvorio u njima volju i moć da ih mogu činiti, ali ta njihova volja i moć odvija se shodno volji i moći Uzvišenog Allaha.

Kaže Uzvišeni:

﴿لَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

"Onome od vas koji hoće da je na pravom putu, a vi ne možete ništa htjeti, ako to Allah, Gospodar svjetova neće!" (*Et-Tekvir*, 28-29.)

Muslimanu je obaveza da vjeruje u sve ono što je određeno, te da je i dobro i zlo i slatko i gorko od Uzvišenog Allaha. Ako ga snađe dobro, obaveza mu je da se zahvaljuje Uzvišenom Allahu na lijepoj odredbi spram njega i na Njegovu dobru i dobročinstvu kojim ga je obasuo.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا يَكُم مِّن نِّعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ﴾

"Od Allaha je svaka blagodat koju uživate." (*En-Nahl*, 53.)

Allahovo je pravo da Mu se na blagodatima i dobroti rob zahvaljuje svojim jezikom i da ga upotrijebi i da se njime potpomogne u pokornosti Uzvišenom Allahu.

Kaže Uzvišeni:

﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا﴾

"Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Davudova!" (*Sebe'*, 13.), tj. radite djelo kojim ćete se zahvaliti. Također, trebao bi da se na robu ispolji trag blagodati, jer pokazivanje blagodati i pričanje o njoj jedan je od vidova zahvale na toj blagodati.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَأَمَّا نِيعْمَةُ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾

"I o blagodati Gospodara svoga kazuj!" (*Ed-Duha*, 11.)

Kada roba snađe ono što mu je Uzvišeni Allah odredio, a on to prezire, obaveza mu je nekoliko stvari:

1. Strpit će se na onome što mu je određeno i neće se žalostiti i očajavati, jer zna da ga ono što ga je zadesilo nije moglo mimoići, a ono što ga je mimoišlo nije ga moglo zadesiti. Ebu Davud prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ti nećeš okusiti slast pravog imana, sve dok ne budeš znao da te ono što te zadesilo nije moglo mimoići, a ono što te mimoišlo nije te moglo zadesiti."

2. Bit će zadovoljan i predat će se određenju, jer je to dio potpunosti vjerovanja u to da je samo Allah Gospodar svega i da je svako Njegovo djelo i odredba, dobrota, pravda i mudrost. Kada musliman to potvrdi, osjetit će duševni smiraj i spokoj za ono što mu se dešava od Allahova određenja. On se neće brinuti za ono što mu je promaklo, a drago mu je, ili zbog onoga što će postići, a što prezire. On će se zahvaljivati Uzvišenom Allahu na svakom stanju, jer on zna da se sve dešava po određenju Uzvišenog Allaha Koji je Vladař nebesa i Zemlje i zna da će se to zasigurno dogoditi. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ لَكُمْ يَسِيرٌ كِتَابٌ عَلَيْكُمْ فَلَا تُفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴾

"Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi, to je Allahu, uistinu, lahko – da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne biste previše radovali onome što vam On dadne. Allah ne voli nikakve razmetljivce, hvalisavce." (*El-Hadid*, 22-23.)

Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Čudan li je slučaj s vjernikom? Sve što mu se desi za njega je dobro. A tako nije nikome osim vjerniku. Ako ga zadesi sreća, zahvali se pa dobije nagradu za to, a ako ga zadesi nesreća, strpi se pa ponovo dobije nagradu i za to."

3. Poduzet će sve uzroke koji će mu pomoći da ukloni ono što mu nije drago od određenja, jer Uzvišeni Allah učinio je za određenja uzroke kojima se mogu otkloniti kao što su dova, sadaka, lijekovi i dr. Uzimanje uzroka za postizanje dobra i otklanjanje zla ne negira vjerovanje u Allahovo određenje niti pouzdanje i oslanjanje na Allaha, već to čini potpunim pouzdanje u Uzvišenog Allaha. Muslim bilježi hadis u kome Vjerovjesnik, a.s., ukazuje na navedeno: "Žudi za onim što će ti koristiti, traži pomoć od Allaha i nemoj klonuti! Ako te nešto zadesi, ne reci: 'Da sam uradio to i to, bilo bi to i to', nego reci: 'To je, Allahova odredba i On radi šta hoće, jer riječi 'da sam' otvaraju prostor za šejtansko djelovanje.'"

PRIJESTUPI NA KOJE JE UPOZORIO ISLAM

Sihr

Definicija sihra: Sihr je čvor u koji se pljučka (puše) i odučavaju riječi vradžbine kojima se pripisuje Allahu neko ravan, te izgovaraju nerazumne riječi ili ih sihirbaz zapiše ili pak uradi nešto što će utjecati na tijelo, pamet ili na srce opsihrene osobe, a da ga i ne dodirne direktno. Sihrom se naziva i mađioničarska vještina ili trik, a to je ustvari okretnost i brzina ruke tako da onoga ko gleda u to dovodi u sumnju da je to stvarnost, a zapravo nije tako.

Vrste sihra

Sihr se dijeli na dvije vrste:

1. Varka, mađioničarski trik i obmana, a to su zapravo stvari koje nisu stvarne ili pak nekad i budu stvarne ali ih čovjek ne može shvatiti izuzev da razotkrije okolnosti u vezi s njima.

2. Stvarni sihr koji postoji i koji ima utjecaja na tijela tako da izazove i još pridoda bolest i štetu kod opsihrene osobe.

Stav Islama po pitanju sihra i njegova učenja

Sihr je čin kojeg je zabranio Islam, ali i svi nebeski vjerzakoni. On izvodi iz Islama i ima status velikog grijeha. Kur'an, sunnet i konsenzus islamskih učenjaka izričito ga zabranjuju.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى﴾

"Ono što su oni napravili samo je varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti." (*Taha*, 69.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ﴾

"Nevjernici su šejtani koji ljude uče vradžbini." (*El-Bekare*, 102.)

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Klonite se sedam stvari koje vode u propast!" Prisutni upitaše: "O Allahov poslaniče, kojih je to sedam stvari!?" Poslanik im odgovori: "Pripisivanje Allahu nekoga ravnim, sihr, ..." Vjerovjesnik, a.s., je pojasnio da je sihr veliki grijeh i da je obaveza

kloniti ga se, a zabranjeno ga je prakticirati. Analogno navedenom mi znamo da je učenje sihra zabranjeno i da je to jedna od kapija koje vode u nevjerstvo i smatranju nekoga ravnim Allahu, jer sihirbaz ne bi bio to što jeste da nije uradio stvari kojima je počinio nevjerstvo, kao što je približavanje džinnima i šejtanima i traženje pomoći od njih. Sihirbaz uglavnom upotrebljava svoju vradžbinu da bi nekima nanio štetu ili da bi ih pak uznemiravao. Na to upozorava Uzvišeni Allah kada kaže:

﴿فَيَعْلَمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَوَجْهِهِ وَمَا هُمْ بِضَّالِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَعْلَمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ﴾

"I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali oni nisu mogli nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega koristi neće imati." (*El-Bekare*, 102.)

Varka i mađioničarski trikovi također imaju status zabranjenog jer su vrsta čarolije. Allahov vjerovjesnik, Musa, a.s., prekorio je Faraonove čarobnjake i opisao ih kao pokvarenjake.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَلَمَّا أَتَوْا قَالُوا لِمُوسَى مَا جِئْتُم بِهِ السَّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُطْلِعُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِلُّ عَمَلُ الْمُفْسِدِينَ﴾

"I kad oni baciše, Musa uzviknu: 'Ono što ste priredili, čarolija je! Allah će je uništiti, jer Allah ne dopušta da djelo pokvarenjaka uspije.'" (*Junus*, 81.)

Uzvišeni Allah naziva ih pokvarenjacima, iako je ono što su oni priredili opsesija i obmana.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيَّهُمْ تُحِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَلَّا تَسْعَى﴾

"I odjednom mu se pričini da se konopci njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću." (*Taha*, 66.)

Ono što su oni priredili, iako to nije bila u stvarnosti, ličilo je na vradžbinu, tako da su ta praznovjerja i obmane ostavljale utjecaja na srca i pamet onih koji se za njima povode.

Islamski stav po pitanju odlaska sihirbazima

Čovjek odlazi sihirbazima iz dva razloga:

1. Da traži od sihirbaza lijek za bolesnog.
2. Da ode kod sihirbaza s namjerom spravljanja sihra kojim bi nanio štetu drugome, ili da bi približio voljenog ili da bi pronašao izgubljeno. Bez obzira na razlog, Allahova vjera zabranjuje odlazak njima. Ebu Ja'la prenosi od Abdullaha b. Mesuda, r.a., da je rekao: "Ko ode gataru, sihirbazu ili vračaru i povjeruje mu u ono što kaže, zaniijekao je ono što je objavljeno Muhammedu, a.s. Nije od nas onaj ko proriče (sudbinu) ili onaj kome se proriče (sudbina), niti onaj koji proriče ili naslućuje drugom nesreću ili se pak njemu proriče ili naslućuje nesreća", te dodaje da misli da je rekao još i: "Ko čini vradžbinu i onaj za koga se čini vradžbina." Ahmed i Ebu Davud bilježe hadis od Džabira, r.a., da je rekao: "Upitan je vjerovjesnik, a.s., o otklanjanju sihra sihrom, pa je odgovorio: "To je šejtanski posao." Rekao je Hasan (el-Basrij): "Otklanjanje sihra sihrom je sihr." Pored toga što je odlazak sihirbazu, zbog spomenutih razloga i namjera očito zabranjen, također je to i vezivanje za nekog drugog mimo Uzvišenog Allaha u čijoj ruci je i korist i šteta. Odlazak sihirbazu je opravdanje onoga što on radi i spravlja i to je čin nevjerstva, a podržati takvo nešto je strogo zabranjeno muslimanu koji vjeruje u Uzvišenog Allaha.

Proricanje i gatanje

Definicija proricanja i gatanja:

Proricanje je izvještavanje o skrivenim stvarima i pitanjima iz prošlosti ili budućnosti posredstvom obraćanja džinu. Onaj koji to radi naziva se vrač.

Gatanje je tvrdnja poznavanja skrivenog znanja posredstvom povlačenja crte na zemlji ili čitanjem s dlana, itd. Osoba koja to radi naziva se gatar.

Proricanje putem zvijezda je u stvari tvrdnja mogućnosti čitanja pokreta zvijezda i njihovog utjecaja na niži svijet. Astrolog je onaj koji gleda u zvijezde i planete i tvrdi da one utječu na kosmička dešavanja kao što su kiša i vjetar, vrućina i hladnoća, dobro i zlo, sreća i nesreća.

Islamski stav po pitanju proricanja i gatanja

Proricanje i gatanje zabranjeno je u Allahovoj vjeri i ima status velikog grijeha. To su jedna od vrata nevjerovanja u Uzvišenog Allaha. Zbog toga muslimanu nije

dozvoljeno da uči proricanje i gatanje niti da ih prakticira ili da odlazi vračaru ili gataru. Vjerovjesnik, a.s., pojasnio je opasnosti takvih nedjela u odnosu na vjervanje čovjeka i na njegova dobra djela. Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Ko ode vračaru ili gataru i povjeruje mu ono što kaže, zanijekao je ono što je objavljeno Muhammedu, a.s."²⁸ Muslim bilježi od Safije, a ona od nekih Poslanikovih, a.s., supruga, da je on rekao: "Ko ode gataru pa ga upita o nečemu, namaz mu neće biti primljen četrdeset noći." Allahov poslanik, a.s., je rekao: "Ko nauči znanje o zvijezdama, on je naučio jedan dio vradžbine i ona se povećava koliko se povećava njegovo znanje o zvijezdama."

Obećanje žestoke kazne za one koji budu namjeravali otići gataru i vračaru, jasno ukazuje na veličinu ovog grijeha.

Obećanje žestoke kazne je zbog nekoliko razloga:

1. Vračanje, gatanje i proricanje pomoću zvijezda jedna je od vrsta vradžbine.
2. Vračanje, gatanje i proricanje pomoću zvijezda je tvrdnja poznavanja skrivenog znanja koje ne poznaje niko osim Uzvišenog Allaha.
3. Vračanjem, gatanjem i proricanjem otvaraju se vrata praznovjerju i obmani te se vezujemo za nekog drugog mimo Uzvišenog Allaha.

Djela koja potpadaju pod vraćanje i gatanje i njihovi oblici:

U gatanje i vraćanje potpadaju mnoge stvari. Neke od njih su:

1. Prizivanje duhova, tj. tvrdnja da se mogu prizivati duše umrlih, da se može s njima tajno razgovarati i pitati ih za rješenje određenih problema, da se može od njih tražiti pomoć za ozdravljenje bolesnika, da mogu razotkriti pitanja iz skrivenog svijeta i da mogu predskazati budućnost.
2. Čitanje iz dlana, findžana i karata, tj. tvrdnj da se o osobinama i budućnosti osobe može saznati nešto gledanjem u crte dlanova, telvu u findžanu ili karte.
3. Bacanje školjki, tj. nasumično pomjeranje školjki da bi se na osnovu njihovog rasporeda predvidjela i saznala budućnost.
4. Povlačenje crta na pijesku, tj. tvrdnja da se čitanjem onoga što astrolog nacrtu pomoću crta na pijesku može saznati budućnosti neke osobe.
5. Čitanje znakova zodijskih, ²⁹ tj. tvrdnja da se osobine osobe i njena budućnost mogu saznati na osnovu zodijskih znakova kojima pojedine osobe teže.

²⁸ Hadis bilježe Ahmed, Hakim i Bejheki.

²⁹ U ovo se ubraja i horoskop. (Op. prev.)

Nema nimalo sumnje da se sva ova nedjela i oblici ubrajaju u vradžbinu, gatanje i proricanje pomoću zvijezda i time se tvrdi da se posjeduje znanje o skrivenom svijetu (gajbu) kojeg jedino poznaje Uzvišeni Allah. Ko bude prakticirao bilo koju od ovih vrsta, spada među one za koje su i vjerozakon i Vjerovjesnik upozorili i ukazali na to da ih očekuje kazna na ahiretu. Prema tome, nije dozvoljeno poučavati ovakve stvari, odlaziti onima koji se time bave, povjerovati u ono što izvještavaju, sve ako bi i bilo podudarnosti između onoga što su oni rekli i onoga što se dogodilo, jer se sve dešava po određenju Uzvišenog Allaha. Vjerovjesnik, a.s., nas obavještava da oni iznose vijesti nakon što njima njihove slugе od džina donesu vijesti, a džinske laži prevazilaze stotinu laži. Neznalica pomisli da će se doista zbiti ono o čemu su ih oni izvijestili, i ne obraća pažnju na laž u onome što oni iznose.

Buharija bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Kada Allah nešto odluči na nebu, melec udare svojim krilima iz pokornosti Njegovim riječima, kao da su ona metalni lanac kojim se udara po kamenu,

﴿فُتِحَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

"a kad iz njihovih srca nestane straha, oni upitaju: 'Šta je to rekao Gospodar vaš?' 'Istinu', odgovorit će onome koji pita, 'a On je uzvišen i velik!'" (Sebe', 23.) Taj govor čuje onaj koji tajno prisluškuje – a oni su ovako postavljeni jedan iznad drugog' (Sufjan je to opisao tako što je šaku prevrnuo i razdvojio prste) – 'pa čuje riječ i prenese je onome koji je ispod njega, a on je proslijedi onome ispod njega, sve dok ne dođe na jezik sihirbaza ili vračara. Postoji mogućnost da ga pogodi svjetlica prije nego što je proslijedi, a postoji i mogućnost da on na nju doda stotinu laži prije negoli ga ona stigne, te se kaže: 'Nije li nam već rekao toga i toga, i toga i toga dana?'" Tako se povjeruje zbog te riječi koja se čula s neba."

Zapisi i talismani

Zapisi i talismani su stvari na koje je Islam upozorio i zabranio ih svojim sljedbenicima s obzirom na njihovu opasnost za njihovo vjerovanje i potvrđivanje Allahove jednoće. Ta opasnost ogleda se u njihovom vezivanju za hamajlije, vraćanje i zapise i pouzdanju u njih da će odagnati ono čega se boje da će im naštetiti ili da će im pak pribaviti ono što će im koristiti.

Definicija zapisa:

Zapis je sve ono što se okači na čovjeka, stoku ili jahalicu (auto), napravljeno od kamenčića, platna, kosti, konca ili školjke ili od nečeg drugog da bi se otklonio urok, zlo ili da bi se postigla dobrobit i korist.

Islamski stav o nošenju zapisa:

Nošenje zapisa spada u nedjela koja je zabranio islam. To su nedjela predislamskih idolopoklonika. Vjerovjesnik, a.s., naročito je upozorio na vješanje zapisa i pojasnio da je to jedno od sredstava zapadanja u širk. Ibn Mesud, r.a., prenosi da je čuo Allahovog poslanika, a.s., da je rekao: "Neke rukje, zapisi i ljubavne bajalice (vradžbine) su širk."³⁰ Preneseno je od 'Ukbea ibn Amira, r.a., da je Poslaniku, a.s., došla jedna grupa ljudi da mu daju prisegu. On je prisegu prihvatio od devetorice, a od desetog nije. Upitali su ga: "Allahov poslaniče, prihvatio si prisegu od devetorice, a nisi od ovog?" Poslanik, a.s., reče: "On nosi zapis!" Dotični je izvadio zapis i pocijepao ga svojom rukom, a nakon toga je Poslanik, a.s., prihvatio prisegu i od njega i rekao: "Ko objesi (nosi) zapis, učinio je nekog drugog Allahu ravnim (širk)."³¹ Ako čovjek vjeruje da mu zapisi, neovisno o Uzvišenom Allahu mogu donijeti korist ili štetu, to je veliki širk koji izvodi počinitelja iz vjere. Međutim, ako čovjek vjeruje da je Allah zapise učinio zaštitom od zla, uroka i džina, onda je to mali širk, jer ih Allah nije učinio nikakvom zaštitom.

Vrste zabranjenih zapisa

Zabranjenih zapisa ima mnogo vrsta i oblika. Neki od njih su naslijeđeni od davnina, a neki su inovirani u ovom vremenu. Namjera i jednih i drugih je ista, a to je otklanjanje nesreća i pribavljanje neke koristi. Sve ove vrste imaju status zabranjenog i ne postoji među njima razlika u tom pogledu.

Oblici i vrste zapisa

Et-Tivele je zapis koji spravlja žena mužu tvrdeći da će to učiniti da jedno drugo više vole. U njih spadaju i sljedeći: dijelovi konjske kože, mala obuća, plavi kamenčići, slika s okom, slika s dlanom, vješanje konca ili komada platna

³⁰ Hadis bilježi Ahmed, Ebu Davud i Ibn Madže.

³¹ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Ja'la i Hakim.

na ruku ili oko vrata, vješanje neke određene vrste školjki i karata s nekim znakovima i talismanima.

Zloslutnja i pesimizam

To su stvari na koje je Islam upozorio i od kojih je naredio udaljavanje s obzirom na njihov utjecaj na čistotu imana i na čistotu vjerovanja u Allahovu jednoću.

Definicija zloslutnje:

Zloslutnja je kada čovjek naslućuje zlo koje prezire zbog toga što je nešto vidio ili čuo, kao što je naslućivanje zla kada se čuje glas vrane ili kada se vidi sova.

Oblici zloslutnje i pesimizma:

Među narodom su se namnožili brojni oblici zloslutnje. Neki od njih su:

- naslućivanje zla kada se vidi gavran, vrana, sova, crna mačka i nesreća;
- naslućivanje zla od određenog mjeseca ili od određenog dana;
- naslućivanje zla od određenog broja i
- naslućivanje zla kada igra oko.

Islamski stav po pitanju zloslutnje

Zloslutnju islam je zabranio, jer ona ima utjecaja na slabljenje uvjerenja i doводи do nepovjerenja u Allahovu odredbu i određenje. Vjerovjesnik, a.s., smatra ga jednom vrstom širka. Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Zloslutnja (tijere) je širk,³² zloslutnja je širk, zloslutnja je širk."³³ Abdullah ibn Amr, r.a., prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Onaj koga zloslutnja (tijere) odvrati od njegove potrebe, počinio je širk."³⁴ Zloslutnja se smatra širkom, jer oni koji od nekih stvari naslućuju zlo, vjeruju da te stvari pribavljaju korist i otklanjaju štetu. Tako su oni pripisali Allahu sudruga u tome, a to proturječi onome što je obaveza muslimanu da vjeruje, tj. da je jedino u Allahovoj ruci i dobro i zlo. Kaže Uzvišeni:

³² Smatranje nekoga Allahu ravnim. (Op. prev.)

³³ Hadis bilježe Ebu Davud i Et-Tirmizi.

³⁴ Hadis bilježi Ahmed.

﴿وَإِنْ يَنْسَأَنَّ اللَّهُ بَضْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِحَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ﴾

"Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro, pa – niko ne može blagodat Njegovu spriječiti." (*Junus*, 107.)

Zloslutnja, pored toga što protivriječi obožavanju Allaha posredstvom pouzdanja i oslanjanja na Njega, Slavljén i Uzvišen neka je On, otvara insanu vrata straha i vezuje ga za nekog drugog mimo Allaha.

Liječenje zloslutnje i pesimizma

Zloslutnja se ponekad pojavi u ljudskom srcu, pa ga spopadne briga i uznemirenost zbog iznošenja zloslutnji drugih pred njim. Ta uznemirenost proдре u srce zbog šejtanskih došaptavanja i to oslabi pouzdanje u Allaha. U sljedećem hadisu vidjet ćemo kako Vjerovjesnik, a.s., liječi ovaj problem. **Abdullah ibn Amr, r.a.**, prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Onaj koga zloslutnja odvрати od njegove potrebe, počinio je širk." Prisutni su upitali: "Allahov poslanice, a šta je iskup za to?" Allahov poslanik, a.s. im odgovara: "Da kažeš, 'Allahu, svako dobro je od Tebe, sve ptice su Tvoje, i nema boga osim Tebe.'"³⁵ Teško da postoji i jedno srce bez brige nastale zbog zloslutnje. Međutim, moguće je otkloniti tu brigu pouzdanjem u Allaha. **Ibn Mesud, r.a.**, je rekao: "Nema nikog od nas a da nije³⁶... (da mu zloslutnja nekada ne dođe) Međutim, Allah to otklanja pouzdanjem u Njega."³⁷

Upućivanje dove nekom drugom pored Allaha

Dova je ibadet koji zauzima uzvišeni stepen u Allahovoj vjeri, jer je ona veza između roba i njegova Gospodara. Kaže Uzvišeni:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلَيْسَ سَجِيئُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾

"A kada te robovi Moji za mene upitaju, Ja sam, sigurno blizu: Odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli. Zato, neka se i oni na Moj poziv odazovu, neka vjeruju u Mene, kako bi bili na Pravom putu." (*El-Bekare*, 186.)

³⁵ Hadis bilježi Ahmed.

³⁶ Hattab je rekao: «Nema nikog od nas, a da nije», znači «Nema nikog od nas, a da mu zloslutnja nekada ne dođe.» (Op. prev.)

³⁷ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud, Et-Tirmizi i Ibn Madže.

S obzirom na ovaj Uzvišeni stepen, Vjerovjesnik, a.s., učinio je dovu jednim od najvažnijih vrsta ibadeta. **Vjerovjesnik, a.s. je rekao: "Dova je (srž) ibadeta."**³⁸

Dova je adresa za potvrdu Allahove jednoće

Ko promisli o dovi kao ibadetu, shvatit će da ona obuhvata tri vrste tevhida. Rob dovom potvrđuje vjerovanje da je samo Allah Gospodar i Tvorac svega, jer on dovu upućuje jedino Allahu da bi mu On riješio tu njegovu potrebu i otklonio od njega nedaću, te time potvrđuje da je On Svemoćan da sve učini i da je u Njegovim rukama uprava nad svim stvarima. Rob dovom potvrđuje i vjerovanje da je Allah jedini dostojan da bude obožavan, jer kada iskreno upućuje dovu Allahu, on izjavljuje svoju potrebu i nemoć pred svojim Gospodarom i izjavljuje da samo kod Njega traži utočište i da se samo u Njega uzda, da se vraća Njemu zbog straha od Njega i iz želje za njim, odnosno zbog straha od Njegove kazne i iz želje za Njegovom nagradom. Također, rob dovom potvrđuje vjerovanje da samo Uzvišenom Allahu pripadaju svojstva savršenstva i najljepša imena. Kada rob uputi Allahu dovu, on predoči svoje pitanje pred Allaha, veličajući Allaha, Njegovim imenima i svojstvima koja priliče Njegovoj Uzvišenosti. Njegova ime na sva su sveta i blagoslovljena.

Upućivanje dove nekom drugom pored Allaha

Uzvišeni Allah naredio je svim Svojim robovima da budu iskreni u njihovim dovama i da Mu kao sudruga ne pripisuju u dovama nikoga od stvorenja, čak kada bi onaj kome je upućena dova bio jedan od bliskih meleka, jedan od vjerovjesnika koji je bio poslanik ili pak neko od dobrih robova. Kaže Uzvišeni:

﴿فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾

"Ispovijedajte Mu iskreno vjeru." (*El-Mu'min*, 65.)

Uzvišeni Allah je pojasnio da je u veliku zabludu zapao onaj ko uputi dovu nekome drugome pored Allaha i da on po svome postupku liči na predislamske idolopoklonike.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ﴾

"Ko je u većoj zabludi od onih koji, umjesto Allaha, mole one koji im se do

³⁸ Hadis bilježe Ebu Davud, Et-Tirmizi i Ibn Madže.

Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni." (*El-Abkaf*, 5.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾

"A onaj koji se, pored Allaha, moli drugom bogu, bez ikakva dokaza o njemu, pred Gospodarom svojim će račun polagati, i nevjernici se neće spasiti." (*El-Mu'minun*, 117.)

Buharija bilježi hadis od Ibn Mesuda, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Ko umre, a bude mimo Allaha upućivao dovu Njegovom sudrugu – ući će u džehennem." Iz ovog saznajemo da upućivanje dove i traženje pomoći od stvorenja u pogledu onoga za što niko nije u mogućnosti ispuniti osim Uzvišenog Allaha, uvaljuje njegova počinitelja u veliki širk koji izvodi iz vjere islama, poništava sva njegova djela i on će vječno ostati u Vatri džehennemskoj. Ako, pak, bude tražio od stvorenja što su oni u mogućnosti da mu ispune i bude osoba od koje traži živa i prisutna, nije sporno u tom slučaju da traži od njih pomoć. Ukoliko jedan od ovih uslova izostane, rob je svoj ibadet usmjerio nekom drugom pored Allaha. Promisli, o brate muslimanu, kako je Uzvišeni Allah poništio dovu upućenu stvorenjima i traženje pomoći od njih s objašnjenjem da su oni slabašni i nemoćni da odgovore onima koji njima upućuju dovu.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ مَرَعْتُمْ مِّنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا﴾

"Reci: 'Molite se onima, koje pored Njega, smatrate bogovima, pa, oni vas neće moći nevolje osloboditi niti je preusmjeriti.'" (*El-Isra*, 56.)

I veli Uzvišeni:

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا كَدُّ عُونٍ مِّنْ دُونِ اللَّهِ أَمْ يُرِيدُونَ مَا كَدَّ خَلْقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ أَتُنَبِّئُ بِكِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَامَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۝ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ۝ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾

"Reci: 'Šta mislite o onima koje mimo Allaha molite? Pokažite mi koji dio su zemlje stvorili, i da li imaju ikakva udjela u nebesima? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite. Ko je u većoj zabludi od onih koji, umjesto Allaha, mole one koji im se do Sudnjeg dana

neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni. Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su ih obožavali." (*El-Ahkaf*, 4-6.)

Ovo je jasno i konačno objašnjenje da muslimanu nije dozvoljeno da upućuje dovu nekom od stvorenja pored Uzvišenog Allaha, jer su stvorenja nemoćna da doprinesu neku korist, kao i da nanesu kakvu štetu nekome. Oni nisu ni suparnici Uzvišenom Allahu u Njegovom stvaranju, a kamoli da su stvorili nešto samostalno. Na osnovu kojeg razloga ili s kojim pravom da čovjek upućuje njima dovu?!

Traženje berićeta posredstvom zaostavština (et-teberruk)

Definicija et-teberruka:

Termin et-teberruk izveden je iz riječi el-bereke (berićet) koja označava obilje nečega u čemu ima dobra, trajnost tog dobra i njegova postojanost. Et-teberruk znači i traženje dobra i obilja, kao i traženje njegove postojanosti i trajnosti.

Vrste et-teberruka:

Dobro i berićet su dvije stvari koje su u ruci Uzvišenog Allaha. Uzvišeni Allah odlikovao je neke stvari dobrom i berićetom i učinio u njima dobrotu i berićet. Ovakve stvari podijeljene su na mnoge vrste.

Neke od njih su:

1. Traženje berićeta posredstvom riječi:

Primjer toga je traženje berićeta posredstvom plemenitog Kur'ana, ili posredstvom Allahovih imena i Njegovih svojstava ili posredstvom dova i zikrova prenesenih od Vjerovjesnika, a.s. Tražiti berićet posredstvom njih ne znači tražiti da se ukrase kuće, zidovi i pročelja sjedišta, nego biti ustrajan u spominjanju i slavljenju Allaha i u donošenju hvale na Allaha posredstvom Njegovih imena i svojstava, kao i žudniti za učenjem Kur'ana onako kako to njemu dolikuje, te raditi po njegovim propisima s težnjom da se zadobije berićet nagrade i sevapa za to, da se srce smiri, da se oproste grijesi i da se postigne Vjerovjesnikovo zagovornništvo na Sudnjem danu.

2. Traženje berićeta posredstvom mjesta:

Primjer toga je traženje berićeta posredstvom Mekke i njenoga svetoga hrama, posredstvom Medine i poslanikove džamije, posredstvom džamije u Jerusalemu (Mesdžidu-l-Aksa), posredstvom Kuba džamije i ostalih Allahovih kuća, jer je Uzvišeni Allah ova mjesta odlikovao povećanim dobrom i velikom nagradom.

3. Traženje berićeta posredstvom vremena:

Primjer za to je traženje berićeta posredstvom mjeseca Ramazana, noći Kadra, prvih deset dana Zul-hidždžeta, dana petka i posredstvom zadnje trećine noći. Zato rob nastoji činiti ibadete i što više pokornosti u berićetnim i odabranim vremenima i mjestima, kako bi postigao u njima veliku nagradu, mnoge sevabe, udvostručena dobra djela i visoke stepene koji su rezultat ovih pokornosti.

4. Traženje berićeta posredstvom stvari:

To je, na primjer, traženje berićeta posredstvom zemzem vode i maslinovog drveta s obzirom na ljekovitost koja im je data te posredstvom kišnice jer je Allah učinio da se njome postiže ono što je dobro i korisno, nicanje usjeva i oživljavanje umrtvljene zemlje.

5. Traženje berićeta posredstvom djela:

Primjer toga je traženje berićeta posredstvom dobrih djela.

6. Traženje berićeta posredstvom pojedinaca:

Primjer za to je traženje berićeta posredstvom vjerovjesnikā, a.s., i njihovih predanja, posredstvom Allahovih dobrih robova i njihovih života, slijeđenjem njihove upute, ugledanjem na njih i okorištavanjem njihovim dovama i znanjem. Tako musliman postigne i ovozemaljsku i onozemaljsku dobit.

Stav islama spram zabranjenog traženja berićeta posredstvom nečega

Kada musliman poželi da zatraži berićet posredstvom nečega, obavezan je da dokaz za to potraži u Kur'anu i sunnetu. Muslimanu nije dozvoljeno da pridoda neke novine pri traženju berićeta bez vjerodostojnog dokaza na koji se poziva jer, u suprotnom, takvo traženje berićeta postaje zabranjeno.

Zabranjeno traženje berićeta jedna je od najopasnijih stvari po vjerovanje – iman i jedno od najvećih štetnih sredstava po vjerovanje u Allahovu jednoću, jer ko povjeruje da berićet posjeduju određene vrste drveća, kamenja, neki kaburovi, neki predjeli, neke vrste zemlje, neke planine, neke pećine i špilje bez argumenta iz Kur'ana ili sunneta i dozvoli potiranje po svemu tome, ili ako pak šta i uzme od toga, on je zapao u ogromnu zabranjenu stvar i time prekršio čistu izvornu vjeru. Od Ebu Vakida el-Lejsija, r.a., prenosi se da je rekao: "Krenuli smo na pohod sa Poslanikom, a.s., a tek odnedavno smo napustili nevjerovanje (prešli su na islam nakon osvajanja Mekke). Naišli smo pored jednog drveta na koje su idolopoklonici vješali svoje oružje i kod kojeg su skrušeno klečali, kao što su to činili raniji narodi. Drvo se zvalo Zatu-envat, pa smo upitali: 'Jesi li i ti

nama odredio Zatu-envat?', a Vjerovjesnik, a.s., nam je odgovorio ovako: 'Allah je najveći, rekli ste isto ono što su Izraelićani rekli Musau:

﴿وَأَوْفَرْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَعْفُونَ مَسَارِقَ الْأَرْضِ وَمَعَارِبَهَا الَّتِي بَايَرُكُنَا فِيهَا وَنَمَتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ نَبِيِّ إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ﴾

"Odredi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" (*El-E'araf*, 137.)

Potom je rekao: 'Vi ćete uistinu slijediti primjere onih koji su bili prije vas.'³⁹ Vjerovjesnik, a.s., uporedio je njihov zahtjev da im se odredi neko drvo posredstvom kojeg bi tražili berićet i na koje bi vješali oružje s traženjem Izraelićana da im se odredi neko božanstvo pored Allaha, iako ga oni nisu obožavali i njemu upućivali dovu. Od Nafia', r.a., se prenosi da je rekao: "Do Omera, r.a., doprla je vijest da neki narod posjećuje drvo zvano Rudvan i klanjaju kod njega, pa im je zaprijetio i naredio da se drvo posiječe te je i posječeno."⁴⁰ Od El-Ma'rura ibn Suvejda, r.a., se prenosi da je rekao: "Izašli smo s Omerom u vrijeme hadždža, a on je te godine hadž obavljaao. Na sabah namazu nas je predvodio i učio suru *Elem tere kejfe feale rabbuke bi ashabil-fil* i suru *Li ilafi kurejšin*. Kada je obavio hadž i vratio se, vidio je narod kako nekuda žuri, pa je upitao: 'Šta je ovo?' Odgovorili su mu: 'To je mesdžid u kojem je klanjao Allahov Poslanik, a.s.' Potom je rekao: 'Ovako su uništeni sljedbenici Knjige, jer su oni na zaostavštinama svojih vjerovjesnika napravili hramove. Ko se zadesi na tom mjestu za vrijeme namaza, neka ga klanja, a ko se ne zadesi na tom mjestu u vrijeme namaza, neka ne klanja.'⁴¹ Ko povjeruje da te stvari same po sebi koriste i štete ili da one mogu podariti ili zabraniti berićet i dobro, a što je pak isključivo karakteristika Uzvišenog Gospodara, pa to je veliki širk koji izvodi iz vjere. Što se tiče onoga ko traži posredstvom spomenutih stvari bereket (obilje) od Allaha, taj je unio novinu u Allahovu vjeru za koju nije dobio dozvolu niti je to vjerom propisano.

³⁹ Hadis bilježe Ahmed, Et-Tirmizi i Et-Taberani.

⁴⁰ Hadis bilježe Ibn Ebi Šejbe i Ibn Sa'd u Et-Tabekatu.

⁴¹ Hadis bilježi Ibn Ebi Šejbe.

Reinkarnacija duša

Značenje reinkarnacije duša:

To je uvjerenje da duše prelaze iz tijela poslije smrti u druga tijela da bi se u njima nastanila. Ako čovjek bude loš, njegova duša prelazi u tijelo neke životinje i to je kazna za njega, a ako je bio dobar, njegova duša prelazi u drugog čovjeka i tako ove duše nastavljaju prelaziti iz jednih tijela u druga do beskonačnosti.

Stav islama po pitanju reinkarnacije duša:

Onaj ko promotri vjerovanje u reinkarnaciju duša, shvatit će da je u kontradikciji s vjerovjesnicima nebeskih religija. To se može zaključiti kroz nekoliko stanovišta:

1. Duša je iz domena skrivenoga svijeta i tajna od tajni Uzvišenog Allaha o čemu je znanje Uzvišeni Allah ostavio za Sebe i jedino On zna istinu o njoj.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾

"Pitaju te o duši. Reci: 'Duša je nešto što – samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja.'" (*El Isra*, 85.)

2. Pitanja skrivenog svijeta, kao i duše jedino je moguće znati putem Božanske objave koju je Allah spuštao Svojim poslanicima i vjerovjesnicima, a gdje je vjerodostojan dokaz za ovo izmišljeno praznovjerje?

3. Stvarni dunjalučki život i znanstvena načela potvrđuju ništavnost ovog praznovjerja, jer savremena nauka nije razotkrila bilo kakvu pojavu koja dokazuje reinkarnaciju duša i njihova nastanjivanja u stvorenja, a tajne smrti, svijet berzеха i pitanje kabura niko nije u mogućnosti razotkriti ili proniknuti u njih. Sve navedeno potvrđuje da je duša pitanje skrivenog svijeta i da čovjek nije u mogućnosti, ni putem eksperimenta niti posmatranjem, da spozna tajne i činjenice o njoj.

Strah od džina i šejtana

Strah ljudi dijeli se na tri vrste:

Prvi je prirodni strah, kao što je strah od neprijatelja ili zvijeri itd. Ova vrsta straha nije pokuđena. Ova vrsta straha prisutna je kod svih ljudi, pa čak i kod vjerovjesnikā, a.s.

Kaže Uzvišeni o Musau, a.s.:

﴿فَخَرَّ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ﴾

"I Musa iziđe iz grada ustrašen." (*El-Kasas*, 21.)

Drugi je strah od stvorenja koji dovede do toga da čovjek ostavi neku od naredbi ili pak počini neku od zabrana, kao da čovjek lažno svjedoči iz straha od vladara i uticajnih ljudi. **O ovome nas je obavijestio Vjerovjesnik, a.s., kada je rekao: " Neka ni jednog od vas bojazan od ljudi ne spriječi da kaže istinu ako se osvjedočio u nju ili ako ima znanje o tome."**⁴² Ova vrsta straha je zabranjena, jer je ona vezana za prava ibadeta i njihovih dopuna.

Treći je strah od tajnovitog i skrivenog, a to je ustvari strah od nekog drugog mimo Allaha za ono što nije niko drugi u mogućnosti osim Uzvišeni Allah, kao što je strah od džina i šejtana, sihirbaza i vračara s uvjerenjem da oni lično imaju moć da nanesu čovjeku štetu i zlo. Ova vrsta straha je jedna vrsta srčanog ibadeta koji čovjek ne bi trebao da posvećuje nikom osim Uzvišenom Allahu. U ljudskom srcu ne bi trebao da bude strah ni od koga do li Uzvišenog Allaha, jer je jedino On Onaj Koji daje korist i nanosi štetu. Dobro i zlo Njegova su stvorenja. On određuje sve ove stvari stvorenjima. On ih je učinio djelotvornim uzrocima. Džini i šejtani su stvorenja koja je Uzvišeni Allah učinio samo uzrocima za realizaciju kozmičkih odredbi koje je On odredio. Musliman se ne boji lično njih kao što je Uzvišeni Allah rekao:

﴿فَلَا يَحْزَنُهُمْ وَهَافُونَ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ﴾

"Pa ih se ne bojte, nego se Mene bojte." (*Ali Imran*, 175.)

Ko usmjeri ovu vrstu srčanog ibadeta i posveti je nekom drugom pored Allaha, taj je zapao u veliki širk. Džini i šejtani su bez imalo sumnje slabiji od čovjeka vjernika čije je srce ispunjeno vjerom i izgrađeno u pokornosti Milostivom. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا﴾

"Šejtanovo lukavstvo je doista slabo!" (*En-Nisa*, 76.)

Uzvišeni Allah nije učinio da oni imaju vlast i upravu nad njegovim robovima vjernicima.

Kaže Uzvišeni:

⁴² Hadis bilježe Ahmed i Ibn Hibban.

﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا﴾

"Ali, ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim! A Gospodar tvoj je dovoljan kao zaštitnik!" (*El-Isra*, 65.)

Vjerovjesnik, a.s., nas je izvijestio da se šejtani boje vjernika, kada se obratio Omeru, r.a.: "Zaista se šejtani boje tebe, o Omere."⁴³ Ovo se ne odnosi samo na Omera, r.a., nego će to postići svako ko je jakog vjerovanja i čije je srce vezano samo za Jednoga Jedinoga Allaha. Ahmed bilježi od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Zaista vjernik premori svoje šejtane kao što neko od vas premori svoju devu na putovanju." Također, ono što potvrđuje slabost džina i šejtana pred čovjekom jest njihova nemoć da slušaju spominjanje Allaha, učenje ezana i izgovaranje tekbira. Oni zapravo bježe iz mjesta gdje se spominje Allahovo ime i ne mogu otvoriti vrata niti posuđe pri čijem je zatvaranju spomenuto Allahovo ime.

Kako nastaje strah kod ljudi od džina i šejtana?

Odgovor na ovo pitanje je u riječima Uzvišenog Allaha:

﴿إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَمْلِكُونَ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ﴾

"Njegova vlast je jedino nad onima koji njega za zaštitnika uzimaju i koji druge Allahu ravnim smatraju." (*En-Nahl*, 100.)

Ko se ponizi pokoravajući se džinnima i šejtanima, spopadnu ga nemoć, malaksalost i strah, kao što to kaže Uzvišeni:

﴿وَأَنَّهُ كَانَ مِنْ جِوَاعِلِ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالِ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾

"I bilo je ljudi koji su zaštitu od džina tražili, pa su im tako obijest povećali." (*El-Džinn*, 6.)

Također veli Uzvišeni:

﴿أَلَمْ نَرَاكَ أَتَىٰ السَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَقُولُ لَهُمْ أَمْرًا﴾

"Zar ne vidiš da Mi šejtane na nevjernike šaljemo da ih što više na zlo navraćaju?" (*Merjem*, 83.)

To jest, oni ih podstiču i pobuđuju, pa čije srce ostane bez vjerovanja i prestane Allaha spominjati i od Njega utočište tražiti, te se prestane štititi spominjanjem

⁴³ Hadis bilježi et-Tirmizi.

i veličanjem Allaha, šejtani njime ovladaju i uznemiravaju ga tako da se njegovo srce ispuni strahom od njih, a sve zbog njegova nepouzdanja u Uzvišenog Allaha i u Njegovu pomoć i čuvanje. Njemu onda ne preostane štit nesavladiv niti zaklon koji bi ga čuvao od njih. Ako kod čovjeka strah od džina dosegne do stepena da vjeruje da oni imaju moć i da mu mogu nauditi bez ikakvog povoda, pa to je strah od skrivenog, a to je veliki širk. Od Allaha tražim zaštitu od toga. Ako pak strah bude rezultat ljudske slabosti, pa se uplaši njihova uznemiravanja i neprijateljstva zbog nekog razloga kao naprimjer ulaska u napuštena i mračna mjesta, ovo spada u prirodni strah, jer je u prirodi džina i šejtana da uznemiravaju sinove Ademove. Ovaj strah ne spada u zabranjeni strah a ni u strah koji vodi u širk.

Proslavljanje nemuslimanskih praznika i učestvovanje u njima

Praznici zajednica, naroda i religija smatraju se simbolom i obilježjem njihovih vjerskih uvjerenja. Nema naroda niti zajednice a da nemaju praznika koji proslavljaju i pri tome prakticiraju određene obrede shodno tome kako su zabilježeni u njihovim vjerovanjima. Na to je ukazao i sam Vjerovjesnik, a.s., kada je rekao: "Svaki narod ima svoj praznik, a ovo je naš praznik"⁴⁴.⁴⁵

Učestvovanje muslimana u proslavi nemuslimanskih praznika

S obzirom na to da praznik predstavlja vjerovanje onoga ko proslavlja taj praznik i njegovo obilježje kojim se ponosi, islam je težio da se odlikuje praznicima koji će ukazivati na njegovo postojano i vječno vjerovanje. Zato je zabranjeno proslavljati praznik koji Uzvišeni Allah nije propisao u Svojoj vjeri. Od Enesa b. Malika, r.a., prenosi se da je rekao: "Kada je Poslanik, a.s., došao u Medinu, stanovnici Medine imali su dva dana u kojima su se zabavljali. Poslanik, a.s., ih je upitao: 'Koja su ova dva dana?' i odgovorili su: 'Još u pagansko doba zabavljali smo se u ta dva dana.' Poslanik, a.s., im je na to rekao: 'Allah vam je te dane zamijenio boljim od njih: Ramazanskim i Kurbarskim bajramom!'"⁴⁶

Vjerovjesnik, a.s., nije odobrio svojim ashabima da se zabavljaju prilikom paganskih praznika kao što je to do tada bila tradicija. On im je objasnio da im je Allah te dane zamijenio boljim od njih tako da nije ispravno spojiti ono što je

⁴⁴ Tj. misli se na dva Bajrama. (Op. prev.)

⁴⁵ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁴⁶ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

zamijenjeno i ono čime je zamijenjeno. Ovakvo značenje se ustalilo kod dobrih prethodnika ashaba i tabiina, pa su se čuvali proslava nemuslimanskih praznika. Od Omera, r.a., prenosi se da je rekao: "Klonite se Allahovih neprijatelja dok proslavljaju svoje praznike."⁴⁷ Od Abdullaha b. Amra b. El-'Asa, r.a., prenosi se da je rekao: "Ko se nastani u nearapskom gradu i bude proslavljao s njima nej-ruz⁴⁸ i njihove proslave i bude ih oponašao sve do svoje smrti, bit će proživljen s njima na Sudnjem danu."⁴⁹

Ibn Abbas, r.a., je u vezi s riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّمَرِ﴾

"I oni koji ne prisustvuju laži i nevaljalštini." (*El-Furkan*, 72.), rekao da se to odnosi na idolopokloničke praznike.⁵⁰

Od Ibn Sirina se prenosi da je rekao da riječi Uzvišenog Allaha: "I oni koji ne prisustvuju laži i nevaljalštini", podrazumijevaju kršćanski praznik. Od Er-Rebia' b. Enesa prenosi se da je rekao da navedeni ajet podrazumijeva idolo-pokloničke praznike. Muslimanu je naređeno da se razlikuje od nemuslimana u vjerovanju, običajima i izgledu, jer sličnost po vanjštini rezultira sličnošću u unutrašnjosti. Na to je upozorio Vjerovjesnik, a.s.: "Ko oponaša neki narod, on mu i pripada."⁵¹

⁴⁷ Hadis bilježi Buharija u *Et-Tarihu el-Kebiru*.

⁴⁸ Tj. nova godina u Perziji. (Op. prev.)

⁴⁹ Hadis bilježi Bejheki.

⁵⁰ Ovo predanje bilježi El-Hatib u *Tarihu Bagdadi*.

⁵¹ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

Čestitanje praznika nemuslimanima njihovih praznika⁵²

Čestitanje znači blagoslov poslije radosti za obnovu blagodat i zbog otklonjanja nedaće. Čestitanje biva između ljudi shodno stepenu ljubavi među njima, a prevashodno zbog poznanstva i suživota. Islamski učenjaci pojasnili su da su čestitanje nemuslimanima obilježja njihove vjere i čestitanje praznika striktno vezanih za njih pitanja po kojima imaju jedinstven stav o njihovoj zabrani. Na njihovim proslavama ne treba im blagosiljati i ne treba im čestitati njihove praznike sve ako bi nemusliman čestitao muslimanu njegov praznik, jer musliman vjeruje da je njegova vjera istina i da je sve ono s čime je došao islam, istina, a da je ono što je mimo islama, što su ga njegovi sljedbenici iskrivili ili su sami od sebe u to mnogo šta unijeli, neistina. S obzirom na to da su praznici neodvojivo dio vjerovanja, onda su i praznici nemuslimana neistina koju muslimanu nije dozvoljeno potvrđivati. Musliman im neće čestitati taj praznik, jer je čestitanje praznika, zapravo, njegova potvrda i potvrda onoga što je u njemu neistinito.

Na kraju možemo konstatovati da su ova pitanja, od kojih smo samo jedan segment izložili, veoma važna i opasna. Zato bi musliman trebao da se zanima za propise vezane za ova pitanja kako bi sačuvao svoju vjeru i vjerovanje i da ne bi s njima pomiješao ono što bi ga pomutilo ili pak razorilo, a sve s ciljem da bi susreo Uzvišenog Allaha zadovoljan, a i da je Allah zadovoljan njime te s dobrim djelima i i obilnom nagradom.

⁵² Pitanje čestitanja nemuslimanima njihovih vjerskih praznika ne treba dizati na nivo akaiidskog pitanja, već ga posmatrati kao praktično-pravno pitanje koje spada u domen sijase šer'ije ili društvenih odnosa. To što se nekome čestita njegov vjerski praznik ne znači podržavanje bilo čijih doktrina i vjerovanja s kojima se ne slažemo, jer kad bi se stvari tako posmatrale, onda bi se i poseban status koji Kitabije imaju u muslimanskoj državi, ili Poslanikovo, a.s., primanje kršćanskih delegacija u džamiji, mogao tako tumačiti. Tom činu (čestitanju) ne treba davati značenje koje mu ne pripada. Radi se o uobičajenim, kurtoaznim čestitkama koje jedni drugima upućuju sljedbenici različitih religija, ni manje ni više od toga. Fetva preuzeta od prof. dr. Enesa Ljevakovića - fetva-i-emin. Dostupno na: www.rijaset.ba (Op. prev.)

PROPISI O ČISTOĆI

Čistoća je polovina vjerovanja, ključ namaza, jedan od najneophodnijih njegovih uvjeta i prva stvar za onoga ko želi da obavi namaz, jer uvjet ima prioritet nad onim što je uvjetovano. Čistoća je ibadet kojim se klanjač približava Uzvišenom Allahu. Zbog toga je Uzvišeni Allah pohvalio stanovnike mjesta Kuba'. Kaže Uzvišeni:

﴿فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّخِروا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ﴾

"U njoj su ljudi koji vole da se često peru, a Allah voli one koji se mnogo čiste." (*Et-Tewba*, 108.)

Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Čistoća je polovina vjerovanja."

U ovom poglavlju obradit ćemo sljedeće tematske cjeline: Filološka i terminološka definicija čistoće, vrste vode kojom se čisti, propisi o posuđu u koje se sipa voda, adabi vršenja nužde i čišćenja koje obično biva pred abdest, propisi abdesta, propisi potiranja mesha po mestvama, propisi gusula (kupanja), propisi tejemmuma usljed nedostatka vode ili usljed nemoći njena korištenja.

Definicija čistoće

Filološki pojam et-tahare podrazumijeva čistoću od fizičke nečistoće, kao što su urin i izmet, i apstraktne nečistoće, kao što su širk i grijesi.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

"Allah želi da od vas, Porodico Poslanikova, grijehe odstrani, i da vas potpuno očisti. (*El-Ahzab*, 33.)

Terminološki, et-taharet je odstranjivanje hadesa i prestanak hubsa. Pod hade-som (nečistoća) se misli na opis stanja tjelesnih organa koji onemogućava obavljanje namaza i drugih ibadeta.

Dvije su vrste hadesa (nečistog stanja):

- mali hades (nečistoća), koji obavezuje uzimanje abdesta, kao što je puštanje vjetra.

- veliki hades (nečistoća), koji obavezuje gusul (kupanje), kao što je izlazak sperme s požudom. Onaj ko bude u stanju hadesa (u nečistom stanju) zove se muhdes (nečist). Pod pojmom prestanka hubsa podrazumijeva se nestanak nečistoća s tijela, odjeće i mjesta.

Vrste vode

Voda se dijeli na tri vrste:

1. Čista voda

Ovo je voda koja je ostala u svojim osnovnim karakteristikama u kojima je i stvorena, bila to voda koja izvire iz zemlje ili voda koja se spušta s neba, kao što su izvori, mora, rijeke, bunarevi i kišnice.

Status ovakve vode je da je ona sama po sebi čista i njome se može čistiti (čisteća). Tom vodom se otklanja mala nečistoća tako što se njome abdestimo, a njom otklanjamo i veliku nečistoću, tako što se okupamo poslije džunubluka. Ona otklanja nečistoću shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَ بِهِ﴾

"I s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio." (*El-Enfal*, 11.)

Vjerovjesnik, a.s., rekao je o vodi iz mora: "Morska voda je čista, a ono što ugrine u moru⁵³ dozvoljeno je jesti."⁵⁴ Ako se s čistom vodom pomiješa nešto što je isto tako čisto, kao listovi drveća ili lotosa ili nečeg drugog, što ne nadvlada osnovna svojstva vode, ta voda je čista i dozvoljeno se njome čistiti.

2. Čista nečisteća voda

To je voda koja je skoro u potpunosti promijenila svoju boju, okus i miris pomoću nečeg čistog što promijeni njeno ime tako da, naprimjer, postane sirće, te tako vodu liši kvalifikacije čisteće. Status ovakve vode je da ju je dozvoljeno upotrebljavati, ali ne za uzimanje abdesta i gusula.

3. Nečista voda

Nečista voda je ona voda u koju je upala nečist i promijenilo se jedno od tri njena svojstva: njen okus, boja ili miris.

Nečistoćom se smatraju sve prljavštine koje je musliman obavezan odstraniti,

⁵³ Tj. ono što isključivo živi u moru. (Op. prev.)

⁵⁴ Hadis bilježe Ebu Davud, Et-Tirmizi, En-Nesai i Ibn Madže.

očistiti i oprati, kao što su ljudski urin, izmet i krv koja se izlijeva (teče). Ako musliman posumnja je li voda čista ili nečista, sud će donijeti prema pravilu *sve stvari su u osnovi čiste*.⁵⁵ Ako bi voda kojom se dozvoljeno čistiti ličila na onu kojom se nije dozvoljeno čistiti, neće upotrijebiti nijednu, već će uzeti tejemmum.

Propisi o posuđu

Definicija posuđa: To je posuda u kojoj se čuva voda ili pak nešto drugo. Posuđe je u osnovi dozvoljeno na osnovu riječi Uzvišenog Allaha:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾

"On je za vas sve na Zemlji stvorio." (*El-Bekare*, 29.)

Uvjeti za posuđe:

Tri su uvjeta za dozvoljenu upotrebu posuđa:

1. Da bude čisto: nije dozvoljeno upotrebljavati posuđe proizvedeno od pseće kože ili od svinje, jer se njih dvoje ne mogu očistiti ni klanjem, a ni štavljenjem. Štavljenje je prerađivanje kože solju ili nečim sličnim da bi se odstranilo ono što je struhlo i pokvareno te isušilo vlagu. Također nije dozvoljeno upotrebljavati posuđe proizvedeno od strvine, izuzev ako je strvina od životinje čije meso je dozvoljeno jesti i ako se njena koža štavi. **U tom kontekstu Muslim bilježi hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Ako se uštavi koža, ona postaje čistom."**

2. Da bude u posjedu onoga ko ga upotrebljava ili ima dozvolu da ga upotrijebi, jer nije dozvoljeno čistiti se iz ukradenog posuđa, a niti iz onoga za koje nismo dobili dozvolu od njegova vlasnika.

3. Da ga ne bude zabranjeno upotrebljavati. **Nije dozvoljena upotreba zlatnog i srebrenog posuđa niti posipanje vode iz njih za čišćenje, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Ne pijte iz zlatnih niti srebrenih posuda i ne jedite iz njih, jer su one za njih (nevjernike) na dunjaluku, a za nas na ahiretu."**⁵⁶ Zabrana se jednako odnosi i na ljude i na žene. Upotreba zlatnog i srebrenog posuđa za čišćenje je kao i upotreba za hranu i piće. Ako bi se pak neko čistio iz zlatnog i srebrenog ili iz ukradenog posuđa, on je počinio grijeh što ga je upotrijebio, ali čišćenje mu je ispravno. Dozvoljena je upotreba posuđa zakrpljenog malom koli-

⁵⁵ Tj. ako je neko siguran za neku vodu da je u osnovi čista, ali nije siguran u njenu nečistoću, kod njega će prevladati stav da je ona čista. (Op. prev.)

⁵⁶ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

činom srebra u slučaju potrebe. Buhari bilježi hadis od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: "Razbio se vrč Vjerovjesnika, a.s., pa je on na mjesto pukotine stavio srebreni lanac."

Propis upotrebe nemuslimanskog posuđa i odjeće

1. Posuđe nemuslimana u osnovi je čisto, jer je Vjerovjesnik, a.s., nasuo vode iz mješine jedne idolopokloničke žene, pa je napojio i dao čovjeku koji je bio džunub da se okupa.⁵⁷

2. Ako saznamo od nemuslimana da su posuđe koristili za nečistoće, obaveza ga je oprati prije upotrebe. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Sa'leba el-Hušenija, r.a., da je rekao: "Allahov poslanice, mi živimo u zemlji gdje ima kitabija, jedemo iz njihovih posuda. Rekao je Poslanik: 'Ako nađete druge mimo njihovih posuda, nemojte jesti iz njih, a ako ne nađete, operite ih i jedite iz njih.'"

3. Odjeća koju istkaju ili proizvedu je čista. Dozvoljeno je oblačiti odjeću koju su oni oblačili, međutim, ako je to odjeća koja je doticala njihov stidni dio tijela, obavezno ju je oprati prije upotrebe zbog njihove nepažnje i nečuvanja od nečistoća.

4. Nečistoća se ne zasniva na sumnji u nečistoću bez sigurnog znanja, jer su sve stvari u osnovi čiste.

Pravila pristojnosti pri čišćenju nakon obavljene nužde (el-istindža)

Pod gornjim pojmom podrazumijeva se odstranjivanje tragova onoga što izađe nakon obavljanja velike i male nužde vodom.

Pod pojmom el-istidžmar podrazumijeva se odstranjivanje tragova onoga što izađe nakon obavljanja velike i male nužde kamenom ili listom i slično.

Čišćenje vodom bolje je od čišćenja kamenjem, jer je čišćenje efikasnije i potpunije, a ako se pak oboje primijeni u čišćenju, to je najpotpunije.

Status čišćenja poslije obavljene nužde

Obavezno je čišćenje od svega onoga što izađe putem velike i male nužde. Ebu Davud, a.s., bilježi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ako neko od vas ode da

⁵⁷ Hadis bilježi Buharija.

obavi veliku nuždu, neka ponese sa sobom tri kamena da se njima očisti, to će mu biti dovoljno da otkloni nečistoću."

Za mezij⁵⁸ je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Oprat će svoj spolni organ, potom će se abdestiti."⁵⁹ Ako pak iz spomenuta dva izlaza izađe nešto što je čisto, kao što je vjetar, tada nije obavezno čišćenje.

O pravilima pristojnosti pri obavljanju nužde

1. Ne čistiti se desnom rukom, ni s manje od tri kamena, ni kostima, ni ba- legom, niti hranom.

2. Ne okretati se ni prednjom ni zadnjom stranom prema Kibli pri obavljanju nužde.

3. Udaljiti se od naroda tako da smo skriveni od njih, a naročito pri obavljanju velike nužde.

4. Davati prednost lijevoj nozi pri ulasku u toalet i proučiti dovu: "Bismillahi, Allahumme inni e'uzu bike mine-l-hubsi ve-l-habaisi!" – "*U ime Allaha! Allahu, utječem Ti se od svih nečistoća i zlih džina!*" Pri izlasku iz toaleta davati prednost desnoj nozi i proučiti dovu: "Gufraneke" – "*Tražim oprost od Tebe.*"

5. Vršiti malu nuždu na mjestu gdje se urin neće odbijati, frcati i vraćati, kako se ne bi onečistilo. Najbolje je da čovjek vrši malu nuždu čučajući, a nije pokuđeno da obavlja i stojeći, ako je siguran da se neće uprljati.

6. Sa sobom pri obavljanju nužde ne nositi ništa na čemu je napisano Allahovo ime, izuzev u slučaju potrebe.

7. Bez nužde ne razgovarati sa drugim, kao naprimjer usmjeravati slijepca, iz bojazni da ne bi pao.

8. Ne obavljati malu ili veliku nuždu po putevima kojima prolaze ljudi, u hladovima, u vodi i ispod voćki koje rađaju te na drugim mjestima koja ljudi koriste.

9. Očistiti vodom odjeću koja se zaprlja nečistoćom, a ako je zaprljani dio odjeće nepoznat, onda oprati cijelu odjeću.

⁵⁸ Rijetka sluzava tečnost koja izlazi prilikom nadražaja prije sjemenja. (Op. prev.)

⁵⁹ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

Propisi abdesta

Definicija abdesta:

Terminološki, to je pranje čistom vodom četiri dijela tijela: lica, ruku, glave i nogu, na specifičan način kako je vjerom određeno, tako što će se obavljati po redoslijedu kako slijede farzi, jedan poslije drugog.

Status abdesta:

Abdest je obaveza svakoj osobi koja nema abdesta, a želi klanjati ili obaviti neki drugi od obreda, kao što je tavaf i doticanje Mushafa.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَمْزِجْكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

"O vjernici, kad hoćete da namaz obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a dio glava svojih potarite – i noge svoje do iza članaka ..." (*El-Ma'ide*, 6.)

Namaz se ne prima bez abdesta, prema riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Ne prima se namaz onoga ko je abdest izgubio, dok ga ponovo ne uzme."⁶⁰

Vrijednost abdesta

Zabilježeni su brojni Vjerovjesnikovi, a.s., hadisi, koji ukazuju na vrijednost abdesta. U tom kontekstu Muslim bilježi hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Kada čovjek musliman, ili je rekao, mu'min, uzima abdest pa opere lice, s njegova lica s vodom ili s posljednjom kapi vode silaze svi grijesi koje je stekao gledajući očima. Kada opere ruke, s njih spadaju zajedno s vodom ili s posljednjom kapi vode svi grijesi koje su počinile njegove ruke. Kada opere noge, spadaju zajedno s vodom ili s posljednjom kapi vode svi grijesi koje je hodanjem stekao, sve dok ne bude potpuno čist od grijeha."

⁶⁰ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

Farzovi abdesta

Šest je farzova abdesta:⁶¹

1. Pranje lica, a pod time se podrazumijeva ispiranje usta i nosa.
2. Pranje ruku s laktovima.
3. Potiranje cijele glave i ušiju.
4. Pranje nogu s člancima.
5. Pridržavanje redosljeda radnji između dijelova tijela, tj. prvo pranje lica, zatim ruku, zatim potiranje glave i onda pranje nogu.
6. Vremenski kontinuitet između dijelova tijela pri uzimanju abdesta, tj. da se ne prave duge pauze između pranja jednoga dijela tijela i onoga što je oprano prije toga.

Sunneti abdesta

1. Koristiti misvak.
2. Proučiti Bismillu na početku uzimanja abdesta.
3. Oprati ruke do gležanja tri puta. Nakon buđenja iz sna, prije zahvaćanja vode rukama iz posude, obavezno je oprati ruke tri puta.
4. Isprati usta i nos prije pranja lica tako što ćemo ih istim pregrštom vode oprati. Ako ne postimo, onda ćemo se malo više ispirati i prati.
5. Provući prste kroz gustu bradu te između prstiju pri pranju ruku i nogu.
6. Prilikom pranja ruku i nogu, prvo oprati desnu pa onda lijevu.
7. Istrljati dijelove tijela vodom ili nakon što pospemo vodu.
8. Oprati dijelove tijela drugi i treći put.
9. Prilikom pranja, oprati i malo više nego što je propisima obavezno.
10. Poslije uzetog abdesta proučiti zikr i dovu.
11. Klanjati dva rekata (nafile) poslije abdesta.

⁶¹ U Hanefijskom mezhebu četiri su farza abdesta: pranje lica jedanput, pranje ruku s laktovima jedanput, pranje najmanje četvrtine glave jedanput i pranje nogu s člancima jedanput. (Op. prev.)

Način uzimanja abdesta

Način potpunog uzimanja abdesta koji obuhvata farzove i sunnete:

1. Srcem zaniijetiti abdest, bez izgovaranja nijjeta riječima.
2. Zatim reći: Bismillahi.
3. Oprati ruke do gležanja tri puta. Potrebno je otkloniti ako se nešto zalije pilo za ruke, naprimjer farba ili nešto slično što sprečava da voda dospije do kože prije pranja ruku.
4. Isprati usta i nos desnom rukom pomoću jedne šake vode, a nos iseknuti pri pranju lijevom rukom. Sve to ponoviti tri puta i malo snažnije, izuzev ako postimo.
5. Lice oprati tri puta, od uha do uha po širini, a po dužini od vrha čela, odakle je nikla kosa, pa do donjeg dijela brade, odnosno vilice. Kroz bradu provući prste.
6. Oprati tri puta desnu ruku od vrhova prstiju do laktova, istrljati podlaktice, oprati laktove i provući prste između prstiju (istrljati ih), zatim isto tako oprati lijevu ruku.
7. Potrati glavu jedanput kvaseći ruke vodom i prelazeći njima sprijeda glave pa do potiljka, a onda ih vratiti odakle se i počelo, zatim staviti kažiprste u uši i njima potrati unutarnji dio ušiju, a palčevima potrati vanjski dio ušiju.
8. Oprati desnu nogu tri puta počevši od vrhova prstiju nogu pa do članaka, oprati članke i istrljati između prstiju, zatim isto tako oprati lijevu nogu.
9. Poslije uzetog abdesta proučiti: "Ešhedu en la ilahe illellah vahdehu la šerike lehu ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu. Allahummedž'alni minet-tevvabine vedž'alni minel-mutetahhirine!" – "*Svjedočim da nema boga osim Jednog i Jedinog Allaha, Koji nema nikakva sudruga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik. Allahu, učini me od onih koji se kaju i učini me od onih koji se čiste!*"

Ono što kvari abdest

Abdest kvari sljedećih pet stvari:

1. Sve što izađe na dva prirodna otvora, na otvor urina i na otvor izmeta.
2. Izlazak nečistoća iz preostalih dijelova tijela.
3. Gubljenje svijesti, bez obzira da li se radilo o ludilu, pijanstvu, padanju u nesvijest ili snu.
4. Dodirivanje spolnog organa sa strašću.
5. Otpadništvo od islama.

Propisi o meshu po mestvama

Definicija mesha po mestvama u toku uzimanja abdesta

Mestva je ono što se obuje na nogu od kože ili nečeg drugog sličnog koži. Status mestvi imaju i čarape te sve drugo što se obuje na noge ispletено od vune i sličnog.

Mesh po mestvama podrazumijeva povlačenje mokrim rukama po mestvama s nijetom čišćenja tako da s njega spada obaveza pranja nogu.

Status potiranja mesha po mestvama

Mesh po mestvama je olakšica od Uzvišenog Allaha s namjerom da olakša ljudima i otkloni od njih poteškoću. Ako je insan obuo mestve, bolje je da učini mesh po njima nego da ih skine i opere noge, jer se Vjerovjesnik, a.s., nije opterećavao drugačije kada je bio u istoj situaciji. Zapravo, on je uzimao mesh po mestvama kada je imao mestve na nogama, a kada ih nije imao, prao je noge.

Trajanje mesha

Osobi koja je kod kuće dozvoljeno je činiti mesh po mestvama jedan dan i noć, a putniku tri dana i tri noći. Trajanje mesha se računa od trenutka prvog gubljenja abdesta po obuvanju mestvi, a prestaje, za osobu koja je kod kuće, poslije jednog dana i noći (odnosno poslije dvadeset i četiri sata), a putniku prestaje poslije tri dana i tri noći (odnosno poslije sedamdeset i dva sata).

Uvjeti za potiranje mesha po mestvama

1. Da se mestve obuju za vrijeme potpune čistoće (koja je postignuta uzimanjem potpunog abdesta).
2. Da mestve budu dozvoljene, tj. da nisu otete, ukradene ili od svile kod muškaraca.
3. Da budu mestve čiste i da nisu napravljene od svinjske i pseće kože ili kože strvine.
4. Da pokrivaju cijelu površinu noge koju je obaveza oprati pri abdestu.
5. Da budu dovoljno debele (gusto tkane) tako da se kroz njih ne nazire koža.
6. Da mesh traje tačno onoliko koliko je šerijatom propisano.

Opis uzimanja mesha po mestvama

Propisani dio potiranja mesha po mestvama je vanjski (gornji) dio mestvi bez da se potire po donjem dijelu i po peti. Mesh po obući uzima se tako da se mokre ruke stave na prednji dio mestvi, od nožnih prstiju, zatim se povuku do potkoljenica tako što se desnom rukom potare desna noga, a lijevom rukom lijeva noga jedanput, bez ponavljanja.

Razlozi koji kvare mesh po mestvama

Tri stvari kvare mesh po mestvama:

1. Ako se pojavi nešto što nas obavezuje da se okupamo, kao naprimjer ejakulacija na snu.
2. Prestanak vremena trajanja mesha.
3. Skidanje mestvi s nogu.

Dozvoljeno je činiti mesh po čarapama s tim da treba voditi računa o prethodno spomenutim uvjetima vezanim za potiranje mesha po mestvama. Nećemo potirati mesh po čarapama ako budu tanke, pocijepane ili pak ne pokrivaju površinu nogu koju je obaveza oprati pri abdestu.

Mesh po povezu za imobilizaciju (gips)

Dozvoljeno je činiti mesh po zavoju. Pod povezom ili zavojem podrazumijeva se štap (drvo, šipka...) i ono što se zamotava na slomljeni dio (tijela) u toku uzimanja abdesta. Dozvoljeno je činiti mesh po povezu koji je na rani i po flasteru koji je zalijepljen na čirevima.

Za sve navedeno dozvoljeno je uzimati mesh pri uzimanju abdesta poslije male i velike nečistoće pod uvjetom da je lom rana i slično tome na stepenu potrebe da se mesh čini po njoj. Mesh će se potirati po cijelom povezu ili zavoju. Za ovakvo potiranje mesha nije određeno tačno vremensko ograničenje, tj. mesh se može potirati sve dok se ne skine povez ili zacijeli lom. Nije uvjet da čovjek bude pod abdestom prije zamotavanja i vezivanja poveza, zavoja i flastera.

Propisi kupanja

Definicija kupanja:

Pod kupanjem se podrazumijeva upotreba čiste vode za pranje cijelog tijela na poseban način, što će biti pojašnjeno u tekstu koji slijedi.

Status kupanja

Čovjeku je obaveza okupati se kod pojave i prisustva onoga što čini čovjeka obaveznim da se okupa. U tom kontekstu kaže Uzvišeni Allah:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا﴾

"O vjernici, ne prisustupajte namazu pijani, dok ne budete znali šta govorite, niti kada ste džunubi, osim ako prelazite put, sve dok se ne okupate." (*En-Nisa*, 43.)

Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Kada se nađe među njena četiri uda i dodirnu se spolni organi, kupanje je obavezno."

Situacije u kojima je kupanje obaveza

Kupanje je obavezno u šest slučajeva:

1. Nakon izlaska sjemena u mlazu sa strašću kod muškarca ili žene. Onaj kome na snu izađe sjeme, okupat će se i ako samo vidi sjeme, bez obzira na to sjeća li se polucije.
2. Samim ulaskom vrha spolnog organa muškarca u ženski spolni organ.
3. Nakon smrti, osim šehida koji pogine na bojnom polju. On se ne kup.
4. Nakon prestanka hajza. Hajz je krv koja izlazi iz materice žene nakon što postane punoljetna.
5. Nakon prestanka nifasa. Nifas je krv koja izlazi iz stidnice žene nakon porođaja.

Prilike u kojima je mustehab⁶² (lijepo) okupati se

Nekoliko je prilika kada se musliman nije obavezan okupati, ali je lijepo i preporučeno da održava i čuva naviku kupanja u tim prilikama. Te prilike su:

1. Kupanje za džumu namaz.

⁶² U hanefijskom mezhebu sunnet je okupati se u ovim prilikama. (Op. prev.)

2. Kupanje za bajram namaze.
3. Kupanje zbog ihrama za hadž i umru.
4. Kupanje prije ulaska u Mekku.
5. Kupanje zbog stajanja na Arefatu.
6. Kupanje poslije kupanja mrtvacu.
7. Kupanje nakon zapadanja u nesvijest.
8. Kupanje zbog primanja islama.

Farzovi kupanja

Farzovi kupanja⁶³ su:

1. Nijjet (namjera): Pod nijjetom se podrazumijeva da se namjerava uzeti obavezni gusul, nakon izlaska sjemena, hajza ili nifasa, ili pak mustehab (preporučeno) kupanje.

2. Da se kupanjem obuhvati cijelo tijelo, a to podrazumijeva da voda dospije na cjelokupnu vanjsku površinu tijela te dio unutrašnjosti, kao što su usta, nos, pupak, donji dio brade – vilice, pazuh, prostor između listova stražnjice, ispod koljena itd.

3. Provlačenje prstiju kroz kosu da bi voda doprla do korijena.

4. Žena će rasplesti kosu pri kupanju nakon hajza i nifasa, a nakon intimnog odnosa ili izlaska sjemena ne mora.

Sunneti kupanja

Sunneti kupanja su:

1. Početi s Bismillom.⁶⁴

2. Oprati ruke do gležanja tri puta.

3. Početi prvo s uklanjanjem nečistoće, zatim ruku istrljati i oprati.

4. Uzeti abdest prije kupanja.

5. Zatim se tri puta politi vodom po glavi.

6. Oprati prvo desni dio glave, a tako i preostali dio tijela.

⁶³ U hanefijskom mezhebu dva su farza kupanja: 1. Pranje i ispiranje usta i nosa i 2. Pranje cijelog tijela da nigdje ne ostane suho.

⁶⁴ Ako je kupatilo zajedno s nužnikom, onda će se Bismilla proučiti u mislima. (Op. prev.)

7. Trljati povlačenjem ruku cijelo tijelo.
8. Ponoviti pranje nogu na drugom mjestu.
9. Štediti vodu i ne rasipati je.
10. Proučiti zikr i dovu poslije kupanja kao i poslije abdesta.

Način kupanja

Dva su načina kupanja: potpuno i minimalno dozvoljeno kupanje.

Prvi način: potpuno kupanje

Ovaj način kupanja obuhvata sve farzove i sunnete kupanja:

1. Srcem zaniijetiti da će se okupati.
2. Proučiti Bismillu i oprati ruke tri puta.
3. Zatim oprati spolni organ lijevom rukom vodom i sapunom da bi se s njega otklonila nečistoća.
4. Uzeti potpun abdest s pranjem nogu, a ponekad odgađati pranje nogu do kraja kupanja.
5. Posuti po glavi rukom tri posude vode počevši s desnom polovicom glave, zatim lijevu i onda po sredini glave. Prste provući kroz kosu da bi doprla voda do korijena kose.
6. Pranjem obuhvatiti cijelo tijelo jedanput. Preporučeno je da se prvo peru desni dijelovi tijela te da se cijelo tijelo istrlja kako bi voda u potpunosti doprla do njega.
7. Zatim proučiti zikrove koji su zabilježeni da se uče pri uzimanju abdesta.

Drugi način: opis minimalno dozvoljenog kupanja

Ovaj način obuhvata: donošenje nijjeta, sapiranje vodom cijeloga tijela, ispiranje usta i nosa.

Šta je zabranjeno onome ko je pod velikom nečistoćom?

Onome ko je pod velikom nečistoćom zabranjeno je sljedeće:

1. Namaz.
2. Tavaf oko kabe.
3. Boravak u džamiji (mesdžidu).

4. Doticanje Mushafa.

5. Učenje Kur'ana.

Propisi tejemmuma

Definicija tejemmuma:

Tejemmum označava potiranje lica i ruku čistom zemljanom prašinom na poseban način.

Status tejemmuma:

Tehemmum je propisan onome ko se odluči da uzme abdest za namaz ili neki drugi ibadet, a ne nađe vode.

Tejemmum je olakšica od Uzvišenog Allaha Njegovim robovima pri nestašici vode ili kada je čovjek u nemogućnosti da je upotrijebi. Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَمْزِجْكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

"O vjernici, kada hoćete namaz obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza laktova operite – a glave svoje potarite – i noge svoje do iza članaka. A ako ste džunubi, onda se okupajte; a ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nadete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih prijedite. Allah vam ne želi pričiniti poteškoće, već vas želi učiniti čistim i blagodat Svoju vam upotpuniti, da biste bili zahvalni." (*El-Maide*, 6.)

Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "Čista zemlja je muslimanu sredstvo za čišćenje, makar deset godina ne našao vode. Onda kada nađe vodu, neka njome pokvasi svoju kožu, jer to je bolje."

Tejemmum, uzet zemljom, otklanja malu i veliku nečistoću kao i voda sve do prestanka uzroka zbog kojeg smo uzeli tejemmum ili do pojave i dolaska vode. Kada prestane uzrok ili dođe voda, tejemmum je pokvaren.

Kome je propisan tejemmum?

1. Onome ko nema vode, zbog nestašice ili zato što je toliko udaljena da ne može doći do nje.

2. Onome ko se plaši da upotrijebi vodu zbog bolesti tijela ili zbog žestoke hladnoće.

3. Onome ko ima vodu, ali mu je potrebna za piće, ili je potrebna za piće nekom drugom, ili se pak plaši žeđi.

U slučaju da se ne pronađe dovoljno vode za abdest ili kupanje, abdesti se onom količinom vode koliko se ima ili se pak okupa u slučaju džunubluka, a zatim se uzme tejemmum za preostale dijelove tijela dokle nije doprla voda.

Farzovi tejemmuma:

1. Nijjet, tj. namjera da se tejemmumom otkloni zabrana za ibadet.
2. Potiranje lica.
3. Potiranje ruku do iza laktova.
4. Vremenski kontinuitet u potiranju lica i ruku.

Sunneti tejemmuma:

1. Proučiti Bismillu.
2. Redoslijed radnji pri potiranju lica i ruku.
3. Raširiti prste pri doticanju mjesta s kojega se uzima tejemmum.
4. Puhnuti u ruke ili ih otresti ako se za njih nalijepi zemlje ili prašine.

Način uzimanja tejemmuma:

Prvo se odluči da će se uzeti tejemmum (nijjet), potom se prouči Bismilla, a onda se dlanovima jedanput dotakne čista zemlja te se potare po licu. Potom se jednom rukom potare druga ruka i suprotno od vrhova prstiju do iza laktova.

Šta kvari tejemmum?

Tejemmum kvari jedna od dvije stvari:

1. Dolazak vode ili prestanak postojanja uzroka zbog kojeg je propisan tejemmum.

2. Postojanje nekog od uzroka koji kvari abdest ili nekog od uzroka koji kvari tejemmmum, jer je tejemmmum zamjena za abdest i kupanje. Općepoznato je pravilo da sve što kvari osnovu, kvari i zamjenu osnove.

Ako bi muslimanu nestalo vode ili ako je ne bi mogao upotrijebiti, pa uzeo tejemmmum i klanjao, a zatim došla voda i on bio u mogućnosti da je upotrijebi nakon što je obavio namaz, neće ponavljati namaz sve ako je i preostalo vremena od tog namaza. Ako bi pak došla voda ili se stvorila mogućnost da je upotrijebi, a on se našao u sred namaza, namaz bi mu bio pokvaren i bio bi obavezan da se očisti vodom.

Status onoga ko nema ni vode ni čiste zemlje

Ako musliman ne bi imao ni vode ni čiste zemlje niti mogućnosti da dospije do njih, ili pak ako bi našao vodu i čistu zemlju, ali je ne bi mogao upotrijebiti, on bi klanjao shodno stanju u kom se nalazi, kao onaj ko je svezan i nije u mogućnosti uzeti ni abdest ni tejemmmum.

PROPISI NAMAZA

Definicija namaza

Namaz je ibadet sačinjen od posebnih riječi i djela. Počinje tekbirom, a završava selamom. O tome slijedi detaljno pojašnjenje, ako Bog da.

Status namaza

Namaz je najuzvišeniji rukn Islama poslije dva šehadeta, najočitije njegovo obilježje i njegov stub, kao što je izvijestio Allahov Poslanik, a.s. Uzvišeni Allah propisao ga je kao strogu obavezu Svome vjerovjesniku Muhammedu, a.s., u noći mi'radža iznad sedam nebesa. Ovo ukazuje na uzvišenost njegova stepena kod Uzvišenog Allaha kao i na njegovu važnost u životu muslimana. Zbog toga je naređeno da se namaz redovno obavlja. U tom kontekstu kaže Uzvišeni Allah:

﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾

"Redovno namaz obavljajte, naročito onaj krajem dana, i pred Allahom ponizno stojte." (*El-Bekare*, 238.)

Vrijednost namaza

Vjerovjesnik, a.s., pojasnio je vrijednosti namaza i veličinu nagrade za njega u brojnim hadisima. Muslim bilježi hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "Pet dnevnih namaza i džuma do džume, otkup su za grijehе počinjene između njih, ako se ne urade veliki grijesi. Ramazan do ramazana je otkup za grijehе počinjene između njih, ako se kloni velikih grijehа." Buharija i Muslim bilježe hadis da je Poslanik, a.s., rekao: "'Šta mislite, ako bi pored nečijih vrata tekla voda, u kojoj bi se on kupao pet puta dnevno, bi li na njegovom tijelu ostalo imalo prljavštine?' Rekoše prisutni: 'Ne, ne bi!' 'Takvi su i namazi, njima Allah briše grijehе'."

Broj propisanih namaza i njihova vremena

Namaza kojima nas je Uzvišeni Allah zadužio ima pet u toku dana i noći, a oni su: sabah namaz i on ima dva rekjata, podne namaz i on ima četiri rekjata, ikindija namaz i on ima četiri rekjata, akšam namaz i on ima tri rekjata, i jacija namaz koji ima četiri rekjata. Svaki od ovih namaza ima tačno određeno vrijeme

u kome se obavlja.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾

"Vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju." (*En-Nisa*, 103.), to jest, farzove u tačno određeno vrijeme.

Namaska vremena

1. Vrijeme podne namaza otpočinje od trenutka kada sunce prođe zenit i krene ka zapadu i traje dok sjenka nekog predmeta ne bude veličine kolike je i on sam. Zatim tu prestaje.

2. Vrijeme ikindije namaza otpočinje po završetku podne namaza, tj. dok sjenka nekog predmeta ne bude veličine koliki je i on sam, sve dok sunce ne zađe.

3. Vrijeme akšam namaza otpočinje od zalaska sunca i traje dok ne nestane večernjeg rumenila.

4. Vrijeme jacije namaza otpočinje kada nestane večernjeg crvenila i traje sve do pola noći.

5. Vrijeme sabah namaza otpočinje od pojave prave zore i traje do izlaska sunca.

Ovo je pet namaskih vremena koje je Uzvišeni Allah propisao za namaze. Musliman je obavezan da se veže za njih. Obavezan je da ne obavlja namaze prije njihova vremena niti ih odgađa poslije njihova vremena. Uzvišeni Allah zaprijetio je onima koji namaze odgađaju poslije njihova vremena. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿قَوْلِ الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾

"Pa teško klanjačima, koji su nemarni prema svome namazu." (*El-Maun*, 4-5.), to jest, onima koji svoje namaze odgađaju poslije njihova vremena. Ko zaboravi namaz ili ga prespava, obavezan je da nastoji da ga odmah klanja, shodno Vjerovjesnikovim, a.s., riječima: "Ko prespava ili zaboravi namaz, otkup za to je da ga klanja kada se sjeti."⁶⁵ Musliman treba da zna da je kod Allaha najdraže i najbolje djelo klanjanje namaza u njihovom vremenu. **Buharija i Muslim bilježe**

⁶⁵ Hadis bilježi Muslim.

hadis u kome je Vjerovjesnik, a.s., upitan: "Koje je djelo najdraže kod Allaha?" Rekao je: 'Klanjanje namaza u njegovu vremenu.'"

Ko je obavezan klanjati namaz?

Namaz je obavezan klanjati svaki punodobni i pametni musliman. Također, namaz je obavezna klanjati svaka punodobna i pametna žena koja nije u stanju hajza i nifasa. Namaz nije obavezan klanjati nevjernik, malo dijete, luda osoba i žena u stanju hajza ili nifasa, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Odgovornost je skinuta s tri osobe: s onoga ko spava dok se ne probudi, s djeteta dok ne postane punodobno i s lude osobe dok ne dođe pameti."⁶⁶ Muslim bilježi hadis od Muaze el-'Adevije da je rekla: "Pitala sam Aišu, r.a.: 'Zašto žena napašta post propušten zbog menstruacije, a ne naklanjava namaze?' Rekla je: 'To bi nam se događalo, pa bi nam bilo naređeno da napostimo post, a nije nam naređivano da naklanjamo namaze.'"

Kada djeca napune sedam godina, naređivat će im se da klanjaju da bi se navikli na namaz, a kad napune deset godina i izostave namaz, istući će se. U tom kontekstu Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "Naređujte svojoj djeci da klanjaju kada napune sedam godina, a od deset godina ih na namaz – ako je potrebno – nagonite i batinama, i razdvojite ih u postelji."⁶⁷

Uvjeti za valjanost namaza

Da bi namaz nekome bio valjan, neophodno je da ispunjava nekoliko uvjeta:

1. Da je musliman. Prema tome, namaz nije ispravan od nevjernika.
2. Da je pametan, jer ludoj i pijanoj osobi nije ispravan namaz.
3. Da je čist od male i velike nečistoće, jer nije ispravan namaz od nečiste osobe shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Allah neće primiti namaz obavljen bez propisane čistoće."⁶⁸ U malu nečistoću spada vršenje male i velike nužde i za to je obaveza uzimanje abdesta. Velikom nečistoćom smatra se izlazak sjemena i za to je obaveza okupati se.
4. Da je nastupilo vrijeme namaza, shodno riječima Uzvišenog Allaha:

⁶⁶ Hadis bilježi Ebu Davud.

⁶⁷ Hadis bilježi Ebu Davud.

⁶⁸ Hadis bilježi Muslim.

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾

"Vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju." (*En-Nisa*, 103.)

Prema tome, namaz koji se obavi prije njegova vremena je neispravan.

5. Da pokrije stidne dijelove tijela koliko je moguće da se ne oslikava koža. U tom kontekstu kaže Uzvišeni Allah:

﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾

"O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kada hoćete da namaz obavite." (*El-A'raf*, 31.), tj. pri svakom namazu. Stidni dio tijela kod muškarca podrazumijeva sve od pupka pa do koljena, a kod žene cijelo tijelo osim lica i šaka.

6. Da se udalji od nečistoće koliko god je moguće. Prema tome, onaj ko klanja udaljit će se od nečistoće i odstranit će je u potpunosti sa svoga tijela, odjeće i mjesta gdje klanja.

7. Da se okrene prema kibli – časnoj Kabi, koliko je moguće shodno riječima Uzvišenog:

﴿قُلْ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾

"Okreni zato lice svoje prema Časnom hramu!" (*El-Bekare*, 144.)

8. Da donese odluku (nijjet), tj. da srcem odluči da će klanjati naprimjer podne ili ikindiju ili akšam namaz. **Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Zaista se djela vrednuju prema namjerama."** Izgovaranje nijjeta riječima vjerom nije propisano, jer Vjerovjesnik, a.s., nije ga izgovarao riječima.

9. Da je, ako je u pitanju dijete, sposobno razlikovati, tj. namaz djeteta prije punodobnosti ispravan je ako je u mogućnosti da razlikuje između običaja i ibadeta.

Namaski ruknovi⁶⁹

Pod namaskim ruknovima se podrazumijevaju riječi i radnje od kojih je sačinjen namaz. Ruknova je četrnaest, koje smo obavezni izvršiti, jer u suprotnom namaz nije ispravan, bilo to iz zaborava ili neznanja.

1. Onaj ko je u stanju da klanja stojeći, klanjat će stojeći farz namaze, dok nije obavezan klanjati stojeći nafle namaze.

⁶⁹ U hanefijskom mezhebu ovo su uglavnom farzovi u namazu. (Op. prev.)

2. Početni tekbir, tj. izgovorit će na početku namaza riječi – Allahu ekber – Allah je najveći.

3. Proučiti fatihu.

4. Učiniti ruku'.

5. Uspraviti se nakon obavljenog ruku'a, tako da se potpuno umiri.

6. Učiniti sedždu. Sedžda se obavlja sa sedam dijelova tijela: čelom i nosom zajedno, dvjema rukama, koljenima i stopalima.

7. Vraćanje sa sedžde.

8. Sjedenje između dvije sedžde.

9. Smiriti se pri obavljanju navedenih ruknova.

10. i 11. Zadnje sjedenje i učenje tešehhuda na njemu, tj. da prouči na kraju namaza, a prije selama: *Ettehijatu lillahi vessalevatu vettajjibatu. Es-selamu 'alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, es-selamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu.*

12. Donošenje salavata na Vjerovjesnika, a.s.: *Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema sallejte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin kema barekte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid.*

13. Predati selam, tj. da nakon što prouči ettehijatu do šehadeta i salavat na Vjerovjesnika, a.s., kaže dva puta: *Esselamu 'alejkum ve rahmetullahi.*

14. Pridržavati se redosljeda u izvršavanju navedenih ruknova kako su navedeni. O ovome će doći detaljno pojašnjenje, ako Bog da, u poglavlju o načinu na koji se obavlja namaz.

Sunneti u namazu

To je skupina riječi i djela koje je pohvalno i lijepo izvršiti u svome namazu. Ako ih se obavi, za njih slijedi nagrada, a ako ne, za to neće biti sankcija i namaz je ispravan.

Dvije su vrste sunneta: sunneti koji se manifestuju djelima i sunneti koji se manifestuju riječima.

Sunneti koji se manifestuju djelima:

1. Dizanje ruku do ramena ili do ušiju, kod početnog tekbira, kada idemo i vraćamo se sa ruku'a te kada ustajemo na treći rekat.⁷⁰

⁷⁰ U hanefijskom mezhebu dižu se ruke samo kod početnog tekbira. (Op. prev.)

2. Stavljanje desne ruke na lijevu ruku na prsa.⁷¹ Stavljanje (vezivanje) desne ruke na lijevu ruku na prsa pri svakom uspravljanju na kijam u toku namaza.⁷²
3. Gledanje u mjesto sedžde.
4. Stavljanje ruku na koljena na ruku'.
5. Poravnanje leđa na ruku'u i zadržavanje toliko da se smiri. Glavu će poravnati spram leđa tako da neće biti ni spuštena, a ni podignuta u odnosu na leđa.
6. Doticanje zemlje dijelovima tijela koji čine sedždu.
7. Rastavljanje na sedždi nadlaktica od bokova, stomaka od stegana i stegana od potkoljenica.
8. Sjedenje na ispruženom stopalu lijeve noge na (kratkom) sjedenju između dvije sedžde, te i na prvom sjedenju (tešehhudu). Pri tome će stopalo desne noge držati uspravnim i ruke će staviti na stegna.
9. Na posljednjem sjedenju, sjedit će tako što će lijevu nogu podbaciti pod stegna i potkoljenice, dok će desnu nogu držati uspravnom.

Sunneti koji se manifestuju riječima:

1. Početna dova, tj. proučiti u sebi poslije početnog tekbira, a prije učenja *Fatihe* jednu od dova koje je učio Vjerovjesnik, a.s. Jedna od tih dova je: *Subhaneke Allahumme ve bihamdike ve tebarekesmuke ve te'ala džedduke ve la ilahe gajruke!*
2. Proučiti: *E'uzu billahimineš-šejtanir-radžim*, prije učenja *Fatihe*.
3. Proučiti *Bismillu* poslije proučene *Euzubille*, a prije učenja *Fatihe*.
4. Poslije proučene *Fatihe* izgovoriti: *Amin!*
5. Na sabahu učiti na prvom i drugom rekjatu i na ostalih pet namaza poslije *Fatihe* jednu suru ili ono što zna iz Kur'ana.
6. Učiti naglas prva dva rekata sabaha, akšama i jacije, a na preostalim rekjativa i namazima učiti u sebi (tiho).
7. Izgovarati tekbir (Allahu ekber) pri prelasku s jednog položaja u namazu na drugi. Tako će izgovoriti tekbir pri odlasku na ruku', pri odlasku na sedždu, zatim pri povratku sa sedžde te pri ustajanju na rekjat koji slijedi poslije njega. Što se tiče prvog tekbira na početku namaza, on je rukn kao što je objašnjeno.
8. Izgovoriti *Subhane rabbije-l-'azim*, tri ili više puta na ruku'u.

⁷¹ U hanefijskom mezhebu ruke se stavljaju (vežu) ispod pupka.

⁷² U hanefijskom mezhebu ovo se ne čini. (Op. prev.)

9. Izgovoriti *Semi'allahu limen hamideh*, po povratku s ruku'a bez obzira da li to bio sam imam ili pojedinac.

10. Izgovoriti riječi *Rabbena ve lekel hamd* nakon što izgovori *Semi'allahu limen hamideh*, bez obzira da li to bio imam ili onaj ko klanja za imamom ili pak sam pojedinac. Lijepo je da se pored ovoga još prouči i sljedeće: *Mile's-semavati ve-l-erdi ve mile' ma bejnehum a ve mile' ma šite min šejin b'ad*, ili pak nešto drugo što je zabilježeno od Vjerovjesnika, a.s.

11. Izgovoriti *Subhane rabbije-l'-ala*, tri ili više puta ne sedždi.

12. Izgovoriti *Rabbigfirli, rabbigfirli*, između dvije sedžde.

13. Proučiti dovu poslije posljednjeg tešehhuda, a prije selama i utjecati se Allahu od džehennemske patnje, od patnje u kaburu, od smutnje života i smrti i smutnje i iskušenja Mesiha Dedždžala.

Način obavljanja namaza

Nakon što smo pojasnili ruknove namaza, sunnete zasnovane na riječima i djelima, prikladno je da spomenemo način klanjanja namaza u potpunosti sa svim ruknovima i sunnetima shodno tekstovima koji su zabilježeni o načinu kako je Vjerovjesnik, a.s., klanjao namaz, da bi za muslimana to bio uzor u njegovom namazu i djelo, u skladu s riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Klanjajte kako vidite mene da ja klanjam."**⁷³

Allahov poslanik, a.s., kada bi ustao da klanja, okrenuo bi se prema Kibli, podigao bi ruke spram ramena ili ušiju, tako što bi unutrašnja strana prstiju bila okrenuta prema Kibli, potom bi izgovorio Allahu ekber.

Stavio bi šaku desne ruke na šaku lijeve ruke i stavio bi ih na prsa.

Učio bi početnu dovu o kojoj smo govorili pri govoru o sunnetima sazdanim na riječima. Poslije toga bi proučio *Euzu billahimineš-šejtanir-radžim*, a zatim bi proučio Fatihu i na kraju bi rekao *Amin*.

Kada bi završio Fatihu, proučio bi suru. Nekada bi učio dužu, nekada kraću, a nekada srednje dužine, kako je zabilježeno u sunnetu. Na sabah namazu bi učio duže nego na ostalim namazima. Naglas bi učio na prvom i drugom rekjatu sabaha, akšama i jacije namaza, a u sebi (tiho) bi učio na preostalim rekjatima i namazima. Na svakom prvom rekjatu učio bi duže nego na drugom rekjatu.

⁷³ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

Podigao bi ruke kao što ih je digao kod početnog tekbira kada bi išao na ruku'. Ruke bi stavio na koljena tako što bi prste raširio. Leđa bi držao poravnatim na ruku'. Poravnao bi glavu s leđima tako što ne bi glavu spuštao niti podizao. Na ruku' bi rekao: *Subhane rabbijel-'azim*, jedanput ili više puta. Podigao bi glavu, ispravio se s ruku'a i rekao: *Semi'allahu limen hamideh*. Potom bi podigao ruke spram ramena ili ušiju, kao što ih je podigao kada je išao na ruku'.

Kada bi se uspravio s ruku'a rekao bi: *Rabbena ve lekel hamd mile's-semavati ve-l-erdi ve mile' ma bejnehumma ve mile' ma ši'te min šej'in b'ad*. Na ovom stajanju zadržao bi se duže. Potom bi izgovorio tekbir (Allahu ekber), tako što ne bi dizao ruke i spustio bi se na sedždu. Sedždu bi učinio čelom, nosom, dvjema rukama, koljenima i vrhovima stopala. I ručne i nožne prste usmjerio bi u pravcu Kible. Na sedždi bi se zadržao, tako da bi se umirio. Čelom i nosom bi doticao zemlju, tako što bi se oslanjao na ruke, a svoje bi laktove podigao od zemlje, podlaktice bi razmakao od bokova, stomak bi podigao od stegana i stegna bi podigao od potkoljenica te bi rekao: *Subhane rabbije-l-'ala*, jedanput ili više puta.

Zatim bi podigao glavu i rekao: *Allahu ekber*, pa bi sjeo na ispruženom lijevom stopalu, pri čemu bi stopalo desne noge držao uspravno. Ruke bi stavio na stegna i rekao bi: *Rabbigfirli, rabbigfirli* ili bi rekao *Allahummagfirli verhamni, vedžburni, vehdini ve 'afni verzukni*.

Potom bi izgovorio tekbir i učinio sedždu. Na drugoj sedždi bi učinio isto kao i na prvoj sedždi.

Poslije učinjene sedžde podigao bi glavu izgovarajući tekbir, sjeo bi na lijevu nogu i umirio se, tako da bi mu se sve kosti umirile na svome mjestu, te bi ustao na drugi rekjat oslanjajući se na ruke.

Kada bi se uspravio, počeo bi učiti i klanjao bi drugi rekjat kao što je klanjao prvi rekjat.

Potom bi sjeo na prvo sjedenje, tako što bi sjeo kao što bi sjedio na sjedenju između dvije sedžde i stavio bi svoju desnu ruku na desno, a lijevu ruku na lijevo stegno. Palac svoje desne ruke stavio bi na svoj srednji prst, tako da je bio poput halke, pa bi kažiprst pomjerao kao da pokazuje njime te gledao u njega i učio *Ettehijatu lillahi, ves-salavatu, vet-tajjibatu*, pa do kraja *Et-tešehhuda*.

Potom bi ustao izgovarajući tekbir i klanjao treći i četvrti rekjat malo kraće nego prvi i drugi te na tim rekjatima proučio Fatihu.

Poslije završenog trećeg i četvrtog rekjata, sjeo bi na posljednje sjedenje, tako što bi lijevu nogu podbacio ispod stegna i potkoljenice, a desnu držao uspravnom.

Na posljednjem sjedenju proučio bi Ettehijatu do Šehadeta kao na prvom sjedenju, a zatim: *Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema sallejte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema barekte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid.*

Potom bi proučio: *Allahumme inni euzubike min 'azabi džehennemi ve min 'azabi-l-kabri ve min fitneti-l-mehja ve-l-me'mati ve min fitneti-l-mesihid-Dedžali* te upućivao dovu za ono što želi od dunjalučkog i ahiretskog dobra.

Na kraju bi predao selam na desnu stranu i rekao bi: *Esselamu 'alejkum ve rahmetullahi*, pa bi i na lijevu stranu isto tako učinio.

Kada bi predao selam rekao bi *Estagfirullah* tri puta, a zatim bi proučio: *Allahumme entes-selam ve minkes-selam tebarekte ja zel-dželali vel ikram.* Poslije toga bi učio: *La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu ve huve 'ala kulli šejin kadir, la ilahe illallahu ve la na'budu illa ijah, lehunni'ameh ve lehu-l-fadl, ve lehus-senau-l-hasen, la ilahe illallah muhlisine lehuddin ve lev kerihe-l-kafirun.*

Potom bi slavio Allaha izgovarajući trideset tri puta *Subhanallah*, zahvaljivao bi Mu izgovarajući trideset tri puta *Elhamdulillahi* i veličao bi Ga izgovarajući trideset tri puta *Allahu ekber*. Ovo devedeset devet puta što bi izgovorio, do stotine bi upotpunio rekavši: *La ilahe illallah vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu ve huve 'ala kulli šejin kadir.*

Radnje koje kvare namaz

Namaz kvari i obaveza je klanjaču da ga ponovi ako bi učinio jedan od sljedećih postupaka:

1. Izostavljanje jednog od prethodno spomenutih uvjeta za namaz bez opravdanog razloga.
2. Izostavljanje jednog od ruknova namaza bez obzira da li ga izostavio namjerno ili iz zaborava, o čemu slijedi pojašnjenje u poglavlju o sehvi-sedždi.
3. Ako se nešto pojede ili popije namjerno.
4. Ako namjerno progovorimo.
5. Smijeh.
6. Česte radnje i pokreti koji nisu vezani za namaz.
7. Namjerno dodavanje ruknova u namazu kao naprimjer dodavanje namazu dodatnog ruku'a i sedžde.

Sehvi-sedžda

Onome ko klanja namaz bi trebao biti ispunjen skrušenošću i pokornošću, trebao bi nastojati da se približava Uzvišenom Allahu i promišlja o onome što uči iz Kur'ana u svome namazu. Skrušenost je duša namaza i njegova slast. Namaz bez skrušenosti je kao tijelo bez duše. Uzvišeni Allah pohvalio je one koji su skrušeni u svojim namazima.

Kaže Uzvišeni:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾

"Uspjeli su vjernici, oni koji su u svojim namazima skrušeni." (*El-Mu'minun*, 1-2.)

I pored toga insan je u svome namazu izložen odsutnosti (nepažnji), zaboravu i smetenosti, a naročito šejtanskom nastojanju da pometa čovjeka u njegovom namazu tako što će mu došaptavati i napominjati ga o ovozemaljskim stvarima i zaokupljati ga njima. Ponekad to uzrokuje da čovjek u namazu nešto doda ili skрати ili ga pak dovede u sumnju da je dodao ili skratio nešto od namaza. Zbog toga je Uzvišeni Allah propisao onome ko klanja pa mu se desi nešto od toga u namazu, da učini na kraju namaza dvije sedžde poput sedždi u namazu, kako bi ponizio šejtana, popravio zaborav i Milostivog učinio zadovoljnim. Ovu sedždu učenjaci nazivaju sehvi-sedžda. U daljem izlaganju slijedi pojašnjenje njenih propisa.

Sehvi-sedžda se čini u tri situacije:

Kada se nešto doda ili skрати u namazu ili ako klanjač posumnja da je dodao ili skratio nešto od namaza.

Ako bi onaj ko klanja dodao u namazu neku od radnji u namazu, kao na primjer da doda ruku', sedždu, stajanje (kijam) i sjedenje, obavezan je da za to učini sehvi-sedždu. Ako se usred namaza dosjeti da je to što trenutno obavlja u namazu pridodao, to će odmah prekinuti i upotpuniti namaz shodno redoslijedu njegovih radnji, a zatim učiniti sehvi-sedždu.

Ako bi skratio neku od radnji u namazu iz zaborava, tako da je ono što je izostavio od namaza jedan od ruknova namaza, te taj rukn bude početni tekbir, njegov namaz ne bi bio validan i ne bi to mogao nadomjestiti sehvi-sedždom. U tom slučaju će donijeti tekbir i namaz klanjati iznova. Ako bi pak izostavljeni

rukn bio neki drugi mimo početnog tekbira, kao naprimjer da to bude ruku' ili sedžda, pa se onaj ko klanja sjeti da ga je izostavio prije negoli počne da uči na drugom rekjatu, obavezan je da se vrati do onog što je izostavio te poslije upotpuni preostali dio namaza i učini sehvi-sedždu. Ako bi se sjetio onoga što je izostavio nakon što bi počeo učiti na drugom rekjatu, prvi rekjat na kojem je to izostavio bio bi mu pokvaren, pa bi drugi rekjat učinio na mjesto prvog rekjata i tako upotpunio namaz, a zatim bi učinio sehvi-sedždu. Kada se ne bi dosjetio za izostavljeni rukn sve do poslije predaje selama, to bi računao kao da je cijeli rekjat izostavio. Ako bi se toga sjetio odmah poslije namaza ili pak nakon kraćeg vremena, a pod abdestom je, klanjao bi cijeli rekjat i učinio sehvi-sedždu, a zatim predao selam. Ako bi se pak sjetio nakon dužeg perioda ili nakon što bi izgubio abdest, ponovo bi klanjao taj namaz.

Sehvi-sedždu bi učinio ako bi ono što je izostavio bilo prvo sjedenje – tešehhud. U ovoj situaciji, ako bi se sjetio da je zaboravio prvo sjedenje prije nego se uspravi na trećem rekjatu, obavezan je da se vrati i upotpuni to sjedenje – tešehhud, a ako bi se u potpunosti uspravio, pokuđeno (mekruh) je da se vraća, ali ako bi se vratio, namaz mu ne bi bio pokvaren. Ako bi otpočeo učenje na trećem rekjatu, zabranjeno mu je da se vraća na tešehhud. Ako bi klanjač u namazu sumnjao je li klanjao dva ili tri rekjata, ili je li klanjao tri ili četiri rekjata, te ne bi mogao da se opredijeli za jednu od dvije mogućnosti, uzeo bi u obzir manji broj i upotpunio namaz shodno odluci koju je donio, a zatim učinio sehvi-sedždu. Ako bi pak kod klanjača preovladalo mišljenje i mogao se opredijeliti za jednu od dvije mogućnosti, postupio bi po toj odluci i upotpunio namaz uzimajući je u obzir, a zatim učinio sehvi-sedždu.

Napomena: Sehvi-sedždu ispravno je učiniti prije ili poslije selama.

PROPIISI DŽENAZE NAMAZA

Uzvišeni Allah Svojom mudrošću je htio da čovječiji život na dunjaluku prestane i okonča, bez obzira koliko on na njemu živio i koliko njegov život dugo trajao. Allah će mu uzeti dušu, zemlja će mu izjesti tijelo, tako da bi sebe vidio na danu čiji rok ne zna niko osim Uzvišenog Allaha, kako stoji ispred Gospodara svih svjetova za obračun, a ne nalazi pred sobom ništa osim onoga što je kazao ili uradio. Zaista insan, kada čuje o smrti, srce mu se zatrese i koža mu se naježi iz straha da mu ne dođe iznenada, a on se za nju još nije ni pripremio, niti je uopće na nju mislio. Najveća je nesreća da čovjek zaboravi da se sjeti smrti i da se od sjećanja na smrt zaokupi zabavom i trčkanjem za ovozemaljskim užicima i prohtjevima. **Jednog dana došao je melek Džibril, a.s., kod Poslanika, a.s., i rekao: "O Muhammede! Živi kako hoćeš, ali ćeš na kraju umrijeti. Zavoli koga hoćeš, ali ćeš ga na kraju ostaviti. Radi šta hoćeš, zaista ćeš za to biti nagrađen (kažnjen)."**⁷⁴ Prisjeti se, brate muslimanu, ovoga velikog časa i da će svakom čovjeku zasigurno doći njegov čas.

Kaže Uzvišeni:

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾

"Svaka duša smrt će okusiti." (*Ali-Imran*, 185.)

Šta si pripremio za susret sa svojim Gospodarom kada te upita u čemu si proveo svoj život? Šta ćeš odgovoriti kada te upita gdje si svoju mladost potrošio? Šta ćeš odgovoriti kada te upita šta si uradio sa svojim znanjem? Šta ćeš odgovoriti kada te upita za imetak, kako si ga zaradio i u šta si ga potrošio? Jesi li pripremio odgovor za dan sličan ovom? Nemoj misliti da će te tvoj imetak spasiti ili da će te tvoj ugled i vlast zaštititi od smrti. U tom momentu jednaki su i onaj ko ostavi iza sebe bogatstvo i ugled i onaj ko ne ostavi iza sebe nijednog srebrenjaka niti zlatnika. U tom času jednaki su i onaj ko umre, a bude sam, kao i onaj ko umre, a oko njega su doktori, porodica i prijatelji. Musliman bi trebao da je uvijek spreman za ovaj veliki čas, što znači da treba da čini što više dobrih djela, da se kloni haram djela te da učini ovaj dunjaluk stanicom na prijelazu do ahireta, tj. da se na dunjaluku opskrbi onime što će ga odvesti do Allahovog zadovoljstva, milosti, oprosta i Njegovog Dženneta.

⁷⁴ Hadis bilježe Taberani u *El-Evsatu* i Hakim.

Stanje muslimana u bolesti i na smrti

1. Kada se čovjek razboli, to je Allahovo određenje koje mu je Allah zapisao da bi ga time iskušao. Musliman treba biti zadovoljan Allahovom odredbom i strpiti se u onome što mu je određeno te zadržati lijepo mišljenje o svome Gospodaru, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Čudan li je slučaj s vjernikom? Sve što mu se desi, za njega je dobro. A tako nije nikome osim vjerniku. Ako ga zadesi sreća, zahvali se pa dobije nagradu za to, a ako ga zadesi nesreća, strpi se pa ponovo dobije nagradu i za to."⁷⁵ Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Neka niko od vas ne umre prije nego što bude imao lijepo mišljenje o Allahu."

2. Nije dozvoljeno muslimanu, kada ga spopadne teška bolest ili kada ga pogodi nevolja, priželjkivati smrt, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Neka niko od vas ne traži smrt zbog neke tegobe koja ga zadesi. Pa ako bude prisiljen da je poželi, neka kaže: 'Allahu, poživi me sve dok je život dobar za mene, a usmrti me kada smrt bude bolja za mene'."⁷⁶

3. Ko osjeti blizinu smrtnog časa i želi nešto da oporuči ili je nekome nešto dužan, obavezan je da napiše oporuku (testament) shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Dužnost je svakog muslimana koji ima nešto za oporuku, da ne prenoći ni dvije noći, a da njegova oporuka ne bude kod njega napisana."⁷⁷

4. Kada se smrt približi bolesniku i nastupi smrtni čas, na prisutnima je od članova porodice da ga podsjećaju da izgovara riječi *Kelime-i-šehadeta* i da ga navode da izgovori s njima riječi: *La ilahe illallah*, kako bi to bile njegove posljednje riječi na dunjaluku ako bi ga napustio shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Podstičite one od vas koji su na smrti da izgovore *La ilahe illallah*, jer onaj čije posljednje riječi pred smrt budu *La ilahe illallah*, ući će u Džennet jednog dana sve ako bi ga i snašlo prije toga ono što ga je nekad snalazilo."⁷⁸

5. Kada duša napusti tijelo i porodica bude uvjerena da je umro, zatvorit će mu oči, jer kada je Vjerovjesnik, a.s., ušao kod Ebu Seleme, nakon što mu se ukočio vid, zatvorio mu je oči, a zatim rekao: "Kada duša napusti tijelo, pogled se upravi za njom."⁷⁹

6. Ko se zadesi kod umrlog nakon što mu izađe duša, uputit će dovu za njega

⁷⁵ Hadis bilježi Muslim.

⁷⁶ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁷⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁷⁸ Hadis bilježi Ibn Hibban.

⁷⁹ Hadis bilježi Muslim.

shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Molite za sebe samo što je dobro. Meleki, uistinu, aminuju na ono što govorite." Zatim je rekao: "Allahu, oprosti Ebu Selemi. Podigni njegove stepene među onim koji su upućeni. Nadomjesti njegovim nasljednicima dobrim iza njega. Oprosti nama i njemu, Gospodaru svjetova. Proširi mu kabur i osvijetli mu ga."⁸⁰

7. Porodica će umrlom zatvoriti usta i prekriti tijelo da ne bi bilo izloženo gledanju prisutnih. Ako bi umrli bio pod ihramom za hadž i umru, neće mu se pokrivati glava i lice, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s., za čovjeka koji je bio u ihramima i njegova deva ga usmrtila nogom: "Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dva haljinčeta (dva komada platna), a nemojte ga namirisavati niti mu glavu pokrivati, jer će ga Allah na Sudnjem danu proživjeti, a on će izgovarati telbijju."⁸¹

8. Porodica umrlog nastojat će da što prije vrati dug umrlog iz imovine koju je iza sebe ostavio, a prije podjele zaostavštine. Ako pak ne bi imao imovine, dozvoljeno je da se neko dobrovoljno javi da dug izmiri za njega.

Kupanje umrlog

Kupanje umrlog je farz kifaje, tj. ako to neko obavi, s drugih spada ta obaveza. Obaveza je porodici umrlog da požure s kupanjem umrlog, njegovim zamotavanjem u kefine i pripremanjem za dženazu.

Propisi o kojima treba voditi pažnju prilikom kupanja umrlog:

1. Da umrlog kupa čovjek musliman koji poznaje propise kupanja i da je pouzdan i povjerljiv kako bi sakrio neugodnosti koje vidi na tijelu umrlog, kao što je modrica, crnilo na licu ili neki nedostaci na njegovom tijelu i slično tome. Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "Ko bude kupao (gasulio umrlog) muslimana, pa sakrije ono što vidi na njemu, Allah će mu oprostiti četrdeset puta."⁸² Najpreče je da umrlog okupa onaj koga je on oporučio da ga okupa, zatim otac umrlog, potom njegov sin te sve tako ko mu je bliži od rodbine.

Ako bi umrli bio žensko, najpreče je da je okupa ona koju je oporučila da je okupa, zatim njena majka, potom njena kćerka te sve tako ko joj je bliži od ženske rodbine. Dozvoljeno je supružnicima da okupaju jedno drugo shodno riječima

⁸⁰ Hadis bilježi Muslim.

⁸¹ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁸² Hadis bilježi Taberani u *El-Kebiru*, te Hakim i Bejhaki.

Vjerovjesnika, a.s., Aiši, r.a.: **"Kada bi umrla, ja bih te okupao."**⁸³ **Esma kćerka Umejsa okupala je svoga muža Ebu Bekra.**⁸⁴ Dozvoljeno je i ženi i čovjeku da okupaju umrlo i muško i žensko koje ima manje od sedam godina. Ako bi se našao umrli između žena koje mu nisu mahrem, ili umrla žena između ljudi koji joj nisu mahrem, i nema nikog ko bi ih okupao od njihova spola ili njima bliskih (mahrema), uzet će se umrlom tejemmun, tako što će onaj ko za njega uzima tejemmun dotaći svojim rukama zemlju, zatim potrti njima njegovo lice i ruke.

2. Otklonit će od umrlog njegovu odjeću pri njegovu kupanju, zatim će ga prekriti nečim što će prekriti njegov stidni dio tijela i to će učiniti na mjestu skrivenom od očiju naroda.

3. Lijepo je da osoba koja kupava umrle ispravi dijelove tijela koji se presavijaju ako mu je to lahko uraditi, a ako se boji da će mu polomiti dijelove tijela, neće to činiti.

4. Podignut će glavu umrlog onaj koji ga kupava skoro do položaja sjedenja i nježno će ga pritisnuti po stomaku kako bi iz njega nešto eventualno suvišno izašlo.

5. Potom će umrlom onaj ko ga kupava, oprati stidni dio tijela, tako što će oko svoje ruke zamotati komad krpe ili će obući rukavicu da može dobro očistiti stidni dio tijela. Stidni dio tijela neće direktno dodirivati niti će gledati u njega.

6. Poslije pranja stidnog dijela tijela onaj ko kupava umrlog proučit će *Bismillu* i uzet će mu abdest kao za namaz, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s., koji je kazao onima koji su kupali njegovu kćerku Zejnebu, r.a.: **"Počnite s njenom desnom stranom i mjestima koja se peru prilikom uzimanja abdesta."**⁸⁵ Neće se umrlom ispirati vodom usta i nos, već će se samo zamotanom mokrom krpom oko prsta očistiti njegovi zubi i nozdrve (nos).

7. Onaj ko kupava umrlog, stavit će u vodu sidr (lišće lotosovog drveta) ili nešto drugo od higijenskih sredstava kada ga bude kupao. Kupanje će otpočeti s pranjem glave i brade tri puta.

8. Okupat će mejta počevši s desnom stranom, tako što će umrlog postaviti da leži na lijevoj strani i oprat će njegovu desnu stranu sprijeda i odzada. Potom će umrlog postaviti da leži na desnu stranu i oprat će njegovu lijevu stranu sprijeda i odzada.

9. Mustehab (lijepo) je da se pranje tijela umrlog ponovi tri puta, a ako postoji

⁸³ Hadis bilježe Ahmed, Ibn Hibban, Ibn Madže i Nesai u *El-Kubra*.

⁸⁴ Hadis bilježi Malik.

⁸⁵ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

potreba, može i više od tri puta, pa sve do sedam puta i više od toga. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao onima koji su kupali njegovu kćerku Zejneb, r.a.: "Okupajte je, perući je tri, pet, sedam ili više puta, ako vidite da je to potrebno."

10. Ako bi poslije kupanja iz mrtvog izašlo nešto od nečistoće, očistit će se mjesto odakle je izašla nečistoća.

11. Sunnet je da se pri zadnjem kupanju stavi kafura (kamforovo drvo) ili neki drugi miris u vodu, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s., koji je rekao onima koji su kupali njegovu kćerku, r.a.: "**Prilikom zadnjeg pranja stavite i kafura ili bar malo kafura.**"⁸⁶ Ako je pak umrli pod ihramom,⁸⁷ neće se mirisati ni njegovo tijelo, a ni čefni.

12. Ako umrli bude muškarac, nije lijepo (pohvalno) da mu se raspliće kosa, režu nokti, briju dlake po stomaku iznad polnog uda ili da se čupaju ispod pazuha. Što se tiče žene, njena će se kosa poslije kupanja isplesti u tri pletenice koje će se položiti ispod njenih leđa.

13. Ako poslije kupanja iz umrlog izađe kakva nečistoća, ta će se mjesta odakle se pojavila nečist napuniti vatom, a zatim će se umrlom uzeti abdest kao za namaz. Ako bi pak šta izašlo nakon što se umota u čefine, neće se ponovo kupati.

14. Pobačeno dijete (nedonošče), odnosno zametak koji se iz majčinog stomaka otkine i izađe prije vremena, ukoliko nije napunio četiri mjeseca i ako se na njemu ne mogu raspoznati tjelesni organi (konstitucija), neće se kupati niti će mu se klanjati dženaza. Ono će se samo zamotati u komad platna i zakopati. Ako pak napuni četiri mjeseca ili više od toga, okupat će se i klanjat će mu se dženaza, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "**Nedonoščetu se klanja dženaza i upućuje se dova za njegove roditelje da im Allah oprost i da im se smiluje.**"⁸⁸

15. Mustehab (lijepo i pohvalno) je da se okupa onaj ko kupa umrlog, ali mu nije obaveza, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "**Ko okupa umrlog, neka se okupa.**"⁸⁹ U tom kontekstu Darekutni bilježi predanje da je Omer, r.a., rekao: "Kada bismo kupali umrle, neko bi se od nas okupao, a neko ne bi."

Umotavanje umrlog u čefine

⁸⁶ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁸⁷ Tj. ako je čovjek umro na hadždžu ili umri dok je još u obredima hadždža. (Op. prev.)

⁸⁸ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

⁸⁹ Hadis bilježe Tirmizi i Ibn Madže.

Kada se umrli okupa i njegovo tijelo osuši, obaveza je da se umota u ćefine, tako što će se prekriti cijelo njegovo tijelo. Umotavanje umrlog u ćefine obavlja se na sljedeći način.

1. Muškarac se umota u tri bijela namirisana platna koja se umotavaju jedno preko drugog te se između svakog platna stavlja miris specifičan za umrle, koji se zove hanut. Kada je riječ o ženi, ona se umotava u pet komada platna: izar je platno kojim se umotava donji dio tijela, himar je platno kojim se umotava glava, Kamis – košulja⁹⁰ i dvije lifafe⁹¹ kojima se prekriva cijelo tijelo.

2. Umrli se postavi na tri lifafe u ležećem položaju na leđima.

3. Umrlom se između listova stražnjice stavi namirisana vata da ne bi iz njega izašao neugodan miris te se namiriše cijelo tijelo i dijelovi tijela kojima se sedžda obavlja.

4. Prvi kraj lifafe stavi se preko desne strane umrlog, a drugim krajem lifafe se pokriva lijeva strana. Potom se povuče krpa koja je prekrivala stidni dio tijela. Poslije se s drugom lifafom postupi isto kao i s prvom, a zatim i s trećom. Kod žene se prvo oblači izar (donji ogrtač), zatim preko njega Kamis. Potom se glavu i ramena prekriju himarom, a poslije toga se umota u dvije lifafe kao što se umotava muškarac.

5. Krajevi lifafa se svežu iznad glave i ispod stopala da se ne bi razmotali. I preostali dio ćefina kojima je pokriveno cijelo tijelo umrlog dobro se sveže trakama od platna.

Klanjanje dženaze umrlom

Kada se umrli spremi u ćefine, obaveza je prisutnima da mu klanjaju dženazu.

Opis dženaze namaza:

1. Umrli se postavi na zemlju u pravcu Kible.

2. Sunnet je da imam stane pored glave umrlog ako je umrli muškarac, a na sredinu umrlog ako je umrli žena. Umrli će biti postavljen tako da će njegova glava biti s desne strane imama.

3. Klanjači se poredaju u safove iza imama. Dozvoljeno je da stanu s desne

⁹⁰ Kamis je košulja koja prekriva od vrata do stopala bez rukava. (Op. prev.)

⁹¹ Lifafa je platno koje prelazi preko glave i stopala, kojim se zamota mrtvac i sveže i gornji i donji kraj. (Op. prev.)

i lijeve strane imama u slučaju da mjesto bude tijesno. Mustehab (lijepo) je da klanjači budu poredani u tri safa iza imama.

4. Imam stojeći izgovara četiri tekbira i kod svakog tekbira podiže ruke,⁹² a i oni koji iza njega klanjaju izgovaraju tekbire. Poslije prvog tekbira imam i muktedije prouče *Euzu* i *Bismillu*, zatim *Fatih*u. Poslije drugog tekbira prouči se salavat na Vjerovjesnika, a.s.: *Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema sallejte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema barekte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid* – "Allahu, spasi Muhammeda i njegovu porodicu, kao što si spasio Ibrahima i njegovu porodicu. Ti si, uistinu, hvale dostojan i plemenit. I blagoslovi Muhammeda i njegovu porodicu, kao što si blagoslovio Ibrahima i njegovu porodicu. Ti si, uistinu, hvale dostojan i plemenit." Poslije trećeg tekbira prouči se dova za umrlog: *Allahummagfir li hajjina ve mejjitina, ve šahidina ve gaibina. Allahumme men ahjejtenu minna fe ahjihi 'alel-islami, ve men teveffjenu minna feteveffehu 'alel-islami. Allahumme la tahrinna edžrehu ve la tudillena ba'dehu*.⁹³ – "Naš Gospodaru, oprosti našim živima i mrtvima, prisutnima i odsutnima. Naš Gospodaru, kome od nas daš život, učini ga muslimanom, a koga od nas usmrtiš, usmrti ga kao vjernika. Naš Gospodaru, nemoj nas ostaviti bez nagrade njegove i nemoj nam dozvoliti da poslije njega zalutamo!"

Allahummagfir lehu verhamhu, ve afihi, va'fu 'anhu, ve ekrim nuzulehu, ve vessi' mudhalehu, vagsilhu bi-l-mai ves-seldži ve-l-bered. Ve nekkihi mine-l-bataja kema nekkajtes-sevbe-l-ebjeda mined-denesi, ve ebdilhu daren hajren min darihi ve ehlen hajren min ehlihi ve zevdžeh hajren min zevdžih ve edhilhu-l-džennete ve e'izhu min 'azabi-l-kabri ve min 'azabin-nari.⁹⁴ – "Moj Gospodaru, oprosti i smiluj mu se, pređi preko njegovih loših djela i počasti ga u kaburu, učini mu ga prostranim i saperi ga vodom, snijegom i kišicom. Očisti ga od grijeha kao što se bijela odjeća čisti od prljavštine. Zamijeni mu kuću boljom kućom, rodbinu boljom rodbinom i bračnog druga boljim bračnim drugom. Uvedi ga u Džennet i sačuvaj ga kaburske patnje, ili patnje u vatri."

Potom se izgovori četvrti tekbir i poslije njega se ne uče dove, nego se preda selam prvo na desnu, a onda na lijevu stranu. Dozvoljeno je da se selam preda samo na jednu stranu. Oni koji budu klanjali za imamom, isto će i oni predati

⁹² U hanefijskom mezhebu ruke se podižu samo kod prvog tekbira. (Op. prev.)

⁹³ Hadis bilježi Ebu Davud.

⁹⁴ Hadis bilježi Muslim.

selam.

5. Onaj ko zakasni na dženazu namaz i propusti da klanja s imamom nekoliko tekбира dženaze namaza, slijedit će imama u onome što mu je preostalo od tekбира dženaze namaza. Poslije četvrtog tekбира upotpunit će ono što mu je prošlo i nadoknadit će sve ono što je izostavio od zikra (dova), zatim će predati selam ako to sve bude u mogućnosti prije negoli se umrli ponese ispred klanjača prema kaburu. Ako nije u mogućnosti, onda će samo izgovoriti tekbir za tekbirom uzastopno bez zikra (dove) između njih i predat će selam s imamom. On nema nikakve druge obaveze osim toga.

6. Onome ko propusti klanjati dženazu namaz s imamom dozvoljeno je da klanja umrlom na kaburu, tako što će stati da klanja, a kabur će biti između njega i Kible. Dženazu će klanjati na način kako je prethodno spomenuto.

Nošenje umrlog (ispraćaj) i njegovo zakopavanje

Farz kifaje je nošenje (ispraćaj) umrlog i njegovo zakopavanje, te ako to obavi jedna skupina, s ostalih spada grijeh. Ukopavanje umrlog je spram njega častan čin kako ne bi bio izložen zvjerima i pticama. U tom djelu je i počast za žive, jer se ne izlažu neugodama struhnuta tijela i neugodnom mirisu umrlog nakon što se bude raspadalo i truhnulo.

Musliman pri nošenju (ispraćaju) dženaze treba voditi brigu o sljedećem:

1. Umrli će se poslije kupanja i spremanja u ćefine postaviti na tabut ili na nosila da bi ga bilo lakše nositi. Tabut se nosi sa četiri strane na ramenima. Dozvoljeno je umrlog prenijeti i u autu ako je mezarje udaljeno ili je kišno vrijeme ili je pak neki drugi uzrok koji otežava nošenje umrlog na ramenima.

2. Sunnet je požuriti pri nošenju umrlog na dženazi shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Požurite da dženazu obavite što prije. Ako je umrli (umrla) bio dobar, požurujete mu ono što mu je bolje, a ako je drugačije, prije ćete se osloboditi zla s vaših vratova."**⁹⁵

3. Nije propisano vjerom da se u toku dženaze glasno čini zikr i uči Kur'an. Nije dozvoljeno da se dženaza slijedi nekom od radnji koje su u suprotnosti s vjerom kao što je glasan plač pri ispraćaju dženaze ili slijeđenje dženaze dimom i vatrom, jer je Vjerovjesnik, a.s., zabranio da se dženaza slijedi (ispraća) poviše-

⁹⁵ Hadis bilježi Buharija.

nim glasom.⁹⁶ Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., na smrti je oporučio: "'Nemojte moju dženazu slijediti kadionicom.' Prisutni ga upitaše: 'Jesi li šta čuo o tome?' 'Jesam, od Allahovog Poslanika, a.s.' odgovorio je on."⁹⁷ Ako bi se umrli ukopavao noću, dozvoljeno je ponijeti nešto što će osvijetliti put u toku nošenja umrlog i njegova ukopa.

4. Mekruh je da žene slijede i ispraćaju dženazu, jer se od Umme Atije, r.a., prenosi da je rekla: **"Zabranjeno nam je, ali ne strogo i isključivo, da ispraćamo (slijedimo) dženazu."**⁹⁸

Pri ukopu umrlog treba voditi brigu o sljedećem:

1. Umrli se neće ukopavati u tri zabranjena vremena osim u nuždi, jer se navodi od Vjerovjesnika, a.s., da je to zabranio.

Zabranjena vremena su:

- od kada sunce izađe pa sve dok se ne uzdigne malo, odnosno petnaest minuta poslije izlaska sunca,

- kada sunce bude na sredini neba pa sve dok se ne pomjeri ka zapadu, odnosno deset minuta prije podnevnog ezana.

- kada sunce pođe zalaziti pa sve dok ne zađe. U tom kontekstu Muslim bilježi hadis od 'Ukbe b. Amira, r.a., da je rekao: "U tri vremena nam je Allahov Poslanik, a.s., zabranio da klanjamo ili da u njima ukopavamo svoje umrle. To su: kada Sunce izlazi pa sve dok se ne uzdigne, kada je Sunce na sredini neba pa sve dok se malo ne pomakne i kada počne zalaziti pa sve dok ne zađe."

2. Musliman će se ukopati u muslimansko mezarje i nije dozvoljeno ukopavati ga u nemuslimansko mezarje.

3. Kabur će se iskopati da bude dubok i prostran kako bi bili sigurni da do umrlog neće moći dospjeti divljač ili kako pak ne bi izašao od njega neugodan miris. Vjerovjesnik, a.s., je naredio da se pri kopanju kabura obrati pažnja na sljedeće: **"Kopajte kaburove tako da budu prostrani i duboki."**⁹⁹

4. Napraviti lahd u kaburu u koji će se staviti umrli. Lahd je bolji od šekka

⁹⁶ Hadis bilježi Ibn Madže.

⁹⁷ Hadis bilježi Ibn Madže.

⁹⁸ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁹⁹ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

ako je zemlja u kaburu čvrsta i ne osipa se. A ako se pak osipa, šekk je bolji. Lahd je jedno udubljenje pri dnu zida kabura u pravcu Kible, dovoljno dugačko i široko da u njega može stati tijelo umrlog. Šekk je jedno udubljenje u sredini kabura po njegovoj dužini poput korita. Njegove se strane izidaju ćerpičem i u njega se položi umrli. Natkriva se kamenjem, tako da ne dotiče tijelo umrlog.

5. Najpreči od ljudi da umrlog spušta u kabur je onaj koga je umrli oporučio, zatim oni koji su najbliži od rodbine, pa onda oni bliži.

6. Sunnet je da se umrli nadnese i spusti u kabur s dijela kabura gdje se nalaze noge umrlog u kaburu. Ako je to neizvodivo, onda će se umrli spustiti u kabur od strane Kible.

7. Onaj koji spušta umrlog u kabur reći će: *Bismillahi va 'ala milleti resulillahi* – U ime Allaha i kao pripadnik ummeta Muhammeda, a.s.

8. Umrli će se u kaburu položiti na desnu stranu usmjeren licem u pravcu Kible, tako što će mu glava biti na desnoj strani od Kible, a noge na lijevoj strani. Poduprijet će se s leđa komadom zemlje da se ne bi prevrnuo na leđa. Ispod glave mu se neće ništa stavljati.

9. Kada se umrli spusti u kabur, razvezat će se povez ćefina kod njegove glave i nogu i neće mu se otkrivati lice osim ako je umro u periodu dok je obavljao obrede hadža ili umre i bio u ihramima, o čemu je već objašnjeno.

10. Kada se spusti umrli u lahd, otvor lahda će se zbiti i čvrsto zazidati ćerpičem. Rupice i otvori između ćerpiča popunit će se glinom da ne bi do umrlog dospjela prašina ili zemlja.

11. Potom će se kabur zatrpati zemljom. Sunnet je uzdignuti zemlju iznad kabura koliko jedan pedalj da bi se znalo da je tu kabur kako bi se čuvao i pazio te da se ne bi zanemario i nipodaštavao. Dakle, bit će uzvišen poput devine grbe, zatim će se na njega postaviti sitni kamenčići koji će se posuti vodom.

12. Na kaburu, iznad glave umrlog, postaviti će se kamen, da bi se znalo gdje je taj umrli i da bi se razlikovao od drugih kaburova.

13. Zabranjeno je kabur obrađivati gipsom, graditi i zidati na njemu, sjediti i gaziti po njemu, jer je Vjerovjesnik, a.s., zabranio da se kabur obrađuje gipsom, da se na njemu sjedi i da se na njemu bilo šta gradi.¹⁰⁰

14. Lijepo je (mustehab) da onaj ko prisustvuje ukopu umrlog ostane poslije ukopa kod kabura i moli za umrlog oprost i da mu da čvrstinu i postojanost prilikom ispitivanja u kaburu, jer je Vjerovjesnik, a.s., običavao poslije ukopa umrlog

¹⁰⁰ Hadis bilježi Muslim.

zaustaviti se kod kabura i kazati: "Molite Allaha da vašem bratu oprost i da mu da čvrstinu i postojanost, jer se on upravo sada ispituje."¹⁰¹

Izražavanje saučešća

Smisao saučešća je u tome da se porodici umrlog obrati riječima utjehe i strpljenja, kako bi im se umanjio bol zbog onoga što ih je zadesilo od nesreće, žalosti i tuge pri njihovu gubitku umrle osobe.

Pri izražavanju saučešća trebalo bi pažnju obratiti na sljedeće:

1. Pri izražavanju saučešća koristit će se riječi koje ulijevaju strpljenje i utjehu unesrećenom i podstiče da bude zadovoljan i vjeran Uzvišenom Allahu. Tako naprimjer reći će ožalošćenom: *E'azamellahu edžreke ve ahsene 'azaeke, ve gafere li mejjitike!* – "Allaha te obilato nagradio, ulio ti strpljenje i oprostio tvom umrlom!"

Buharija i Muslim bilježe hadis u kojem je Vjerovjesnik, a.s., uputio saučešće svojoj kćerki rekavši: *Inne lillahi ma ehaze ve lillahi ma e'ata ve kullu šej'in 'indehu ila edželin musemma, feltasbir ve-l-tahtesib.* – "Allahu pripada i ono što uzima i ono što daje. Sve ima svoj određeni rok kod Njega, pa neka se ona strpi i neka se nada nagradi od Allaha!"

2. Izražavanje saučešća nije ograničeno određenim brojem dana. Dozvoljeno je muslimanu da izrazi saučešće svome bratu muslimanu i nakon tri dana, jer je namjera izražavanja saučešća ublažavanje nesreće i utjeha za unesrećenog da bi kod njega prestala tuga i žalost. Vjerovjesnik, a.s., izrazio je saučešće porodici Džaferovoj nakon tri dana od preseljenja njihovog umrlog.

3. Sunnet je da bližnja rodbina umrlog ili pak njegove komšije naprave hranu za porodicu (ukućane) umrlog, jer je nevolja koja je ih zadesila zaokupila od toga. U tom kontekstu prenosi se da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Spremite hranu Džaferovoj porodici; njima je došlo ono što ih je zaokupiralo."¹⁰²

¹⁰¹ Hadis bilježe Ebu Davud, Hakim i Bejheki.

¹⁰² Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže.

PROPIISI ZEKATA

Definicija zekata

Zekat je obavezno izdvajanje određenog dijela imovine, koja doseže nisab shodno posebnim uvjetima, onima koji imaju pravo na njega.

Propisanost (status) zekata

Zekat je jedan od islamskih farzova i jedan od pet ruknova islama. Zekat je najuzvišeniji rukn poslije namaza. Kaže Uzvišeni:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾

"I namaz obavljajte i zekat dijelite." (*El-Bekare*, 43.)

I veli Uzvišeni:

﴿حُذِّمْنَ أَمْوَالُهُمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾

"Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš." (*Et-Tevbe*, 103.)

Buharija i Muslim bilježe hadis od Ibn Omera, r.a., da je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Islam je sagrađen od pet stvari: Svjedočenja da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanja namaza, davanja zekata, obavljanja hadždža i posta mjeseca ramazana." Zekat je obaveza svakom muslimanu, i muškarcu i ženi, i malome i velikom, pod tačno određenim uvjetima. Neispravno je vjerovanje onoga ko poriče njegovu obaveznost.

Mudrost propisivanja zekata

Uzvišeni Allah propisao je i učinio obaveznim zekat zbog velikih mudrosti. Te mudrosti su:

1. Zekat čisti ljudske duše od osobina kao što su škrtost i pohlepa te njeno navikavanje na trošenje i izdvajanje imovine na Allahovom putu.
2. Zekat povećava imetak i čisti te je on berićet (uvećanje) za njega.
3. Zekat je vid suosjećanja sa siromašnima i ispunjenje potreba bijednika i siromašnih.
4. Zekat uspostavlja opće dobro i blagostanje, o čemu ovisi život i sreća cijelog naroda.

5. Zekat sprečava nagomilavanje imetka isključivo u rukama bogataša i trgovaca da se ne bi ograničilo da imetak bude samo u rukama jedne određene skupine ljudi u zajednici.

Uvjeti obaveznosti izdvajanja zekata

Zekat je obavezan ako se ispune sljedeći uvjeti:

1. Islam, tj. zekat nije obavezan nemuslimanima, jer je zekat ibadet pomoću kojeg se musliman približava Uzvišenom Allahu. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا مَعَهُمْ أَنْ يُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

"A prilozi njihovi neće biti primljeni zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju, što lijeno namaz obavljaju i što samo preko volje udjeljuju." (*Et-Tevba*, 54.)

2. Sloboda, tj. zekat nije obavezan za roba, jer ono što on posjeduje je imetak njegova vlasnika.

3. Istinsko vlasništvo nad imetkom koji se posjeduje u mjeri iznad nužne potrebe, a koji je pak nužno potreban čovjeku, kao što je hrana, odjeća i prebivalište.

4. Da prođe godina dana otkako je imetak na kojeg se daje zekat dostigao visinu nisaba, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Nema zekata na onu imovinu koja nije bila u posjedu cijelu jednu godinu."**¹⁰³ Ovaj uvjet se odnosi na stoku, zlato, srebro, novac i vrijednosne papire, te na trgovačku robu. Što se tiče usjeva, plodova, ruda i pronađenog zakopanog blaga, nije uvjet da prođe godina, već je obaveza da se na to zekat daje na dan žetve i berbe ili vađenja (pronalaska), shodno riječima Uzvišenog Allaha:

﴿وَأْتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾

"I dajte na dan žetve i berbe." (*El-En'am*, 141.)

5. Da imetak dostigne visinu nisaba, tj. da imetak dostigne tačno određenu mjeru, tako da, ako bi se umanjio imetak od te mjere, ne bi bila obaveza izdvajati zekat na njega. O ovome će poslije biti objašnjenje.

¹⁰³ Hadis bilježi Ibn Madže.

Četiri su vrste imovine na koju je obaveza dati zekat:

1. Zlato, srebro i vrijednosni papiri;
2. Stoka;
3. Ono što raste iz zemlje;
4. Trgovačka roba.

Imovina na koju je obaveza dati zekat i iznosi nisaba te imovine

1. Vrijednost (novac), tj. zlato, srebro, vrijednosni papiri (novac): Na navedene vrste vrijednosti obaveza je dati zekat kada dostigne nisab, shodno sljedećima iznosima i mjerama:

- Nisab zlata proporcionalan je vrijednosti 85 grama čistog zlata (24 karata). Ako dostigne ovu količinu ili više od toga, daje se zekat u visini od 2,5%.
- Nisab srebra proporcionalan je vrijednosti 595 grama srebra. Ako dostigne ovu količinu ili više od toga, daje se zekat u visini od 2,5%.
- Vrijednosni papiri (novci) procjenjuju se na osnovu vrijednosti zlata i srebra i na njih se daje zekat u visini od 2,5%.

Zekat na nakit koji služi za ukrašavanje

To je zlato ili srebro koje čovjek upotrijebi u svrhu dozvoljenog ukrašavanja. Primjer dozvoljene upotrebe nakita za ukrašavanje jeste ženska upotreba zlata. Zekat nije obavezan na nakit kojim se ukrašava ako je u umjerenim granicama. Ako pređe granice umjerenosti i dostigne to prekoračenje visinu nisaba iznad osnovne potrebe, obaveza je na to zekat izdvojiti. Zekat na nakit je također obaveza ako ga vlasnik namjerava čuvati (skladištiti) i na njemu zaraditi.

2. Stoka: U stoku spadaju deve, krave i ovce. Na njih nije obaveza dati zekat, izuzev ako se ispune sljedeći uvjeti:

a) Ako se drži i uzgaja zbog mlijeka i priploda te se ne koristi za obrađivanje zemlje, nošenje namirnica ili za prenošenje tereta.

b) Da se cijelu godinu ili više od godine stoka čuva na ispaši koju je Uzvišeni Allah učinio za ispašu i nije proizvod ničiji drugi.

c) Da dostigne nisab. Visina nisaba za deve je pet deva, za krave trideset krava, a za ovce četrdeset ovaca. Nije obaveza zekat davati za manju količinu od ove kada je u pitanju stoka.

d) Da se nisab posjeduje punu godinu dana.

Količina koja je obavezna da bi se zekat izdvojio na deve:

Zekat na deve nije obavezan sve dok njihov broj ne dosegne do broja pet. Kada broj deva dostigne pet ili više od toga, zekat će se izdvajati na sljedeći način:

Broj		Obavezna količina
od	do	
5	9	Ovca od jedne godine ili koza od dvije godine
10	14	Dvije ovce
15	19	Tri ovce
20	24	Četiri ovce
25	35	Jedna jednogodišnja deva (kojoj je nastala druga godina života)
36	45	Jedna dvogodišnja deva (kojoj je nastala treća godina života)
46	60	Jedna trogodišnja deva (kojoj je nastala četvrta godina života)
61	75	Jedna četverogodišnja deva (kojoj je nastala peta godina života)
76	90	Dvije dvogodišnje deve
91	120	Dvije trogodišnje deve
121	129	Tri dvogodišnje deve
130	139	Jedna trogodišnja i dvije dvogodišnje deve
140	149	Dvije trogodišnje i jedna dvogodišnja deva
150	159	Tri trogodišnje deve
160	169	Četiri dvogodišnje deve.

Kada se broj deva poveća iznad stotinu i dvadeset (120), na svakih četrdeset deva dat će se još po jedna dvogodišnja deva, a na svakih pedeset dat će se još po jedna trogodišnja deva.

Količina koja je obavezna da bi se zekat izdvojio na krave

Zekat na krave nije obavezan sve dok njihov broj ne dosegne do broja trideset. Kada broj krava dosegne trideset i više od toga, zekat će se izdvajati na sljedeći način:

Broj		Obavezna količina
od	do	
30	39	Jednogodišnje june ili junica (kojem je nastala druga godina života)
40	59	Dvogodišnje june ili junica (kojem je nastala treća godina života)
60	69	Dva jednogodišnja junca (junice)
70	79	Jedan jednogodišnji i jedan dvogodišnji junac (junica)
80	89	Dva dvogodišnja junca (junice)
90	99	Tri jednogodišnja junca (junice)
100	109	Dva jednogodišnja i jedan dvogodišnji junac (junica)
110	119	Jedan jednogodišnji i dva dvogodišnja junca (junice)
120	129	Četiri jednogodišnja junca ili tri dvogodišnja junca (junice)

Kada se broj krava poveća iznad sedamdeset devet (79), na svakih trideset krava dat će se još po jedno jednogodišnje june (junica), a na svakih četrdeset krava dat će se još po jedno dvogodišnje june (junica).

Količina koja je obavezna da bi se zekat izdvojio na ovce

Zekat na ovce nije obavezan sve dok njihov broj ne dosegne do broja četrdeset. Kada broj ovaca dostigne četrdeset ili više od toga, zekat će se izdvojiti na sljedeći način:

Broj		Obavezna količina
od	do	
40	120	Jednogodišnja koza ili ovca koja je napunila šest mjeseci ¹
121	200	Dvije ovce
201	399	Tri ovce
400	499	Četiri ovce
500	599	Pet ovaca
600	699	Šest ovaca
700	799	Sedam ovaca

¹ Misli se na ovcu koja je po svome izgledu i debljini poput ovce od godine dana. (Op. prev.)

Kada se broj ovaca poveća iznad dvije stotine (200), na svakih stotinu ovaca dat će se još po jedna ovca. Ako se stoka bude uzgajala zbog trgovine, zekat će se na nju izdvajati kao na trgovačku robu u iznosu od 2,5%.

3. Zekat na poljoprivredne proizvode i na ono što se iskopava iz zemlje:

Zekat je obavezan na sve plodove i sjemenke koje se mogu mjeriti (vagati) i skladištiti, kao što su hurme i groždice. Zekat nije obavezan na plodove i sjemenke sve dok njihova količina ne dosegne nisab. Nisab na plodove i sjemenke (žitarice) je tri stotine Vjerovjesnikovih, a.s., pregršta, a što pak odgovara približnoj količini od 624 kilograma. Kada količina plodova i sjemenki (žitarica) dosegne nisab ili više od toga, zekat će se izdvajati na sljedeći način:

1. Ukoliko se usjevi i plodovi zalijevaju kišom i ne ulaže se trud i imetak za njihova zalijevanja, visina zekata na njih je jedna desetina, tj. 10%.

2. Ukoliko se pri zalijevanju usjeva i plodova ulaže trud i dodatni troškovi, kao što je crpljenje (ispumpavanje) vode iz bunara, visina zekata će biti pola desetine, tj. 5%.

3. Ukoliko se usjevi i plodovi budu zalijevali jedanput uz dodatno ulaganje truda i troškova, a jedanput bez dodatnog ulaganja truda i troškova, visina zekata će biti 7,5%.

Nije obaveza dati zekat na usjeve i plodove ukoliko nisu otvrdnjeli i sazreli.

Zekat nije obavezno dati na povrće i voće, osim ako se ne sije i uzgaja zbog trgovine. Ako se sije i uzgaja zbog trgovine, visina iznosa zekata bit će 2,5%.

Obaveza je zekat dati na pronađeno zakopano blago nepoznatog vlasnika (er-rikaz).

Er-rikaz je blago koje se pronađe u zemlji, bilo zlato ili srebro ili pak neka druga vrsta blaga s nevjerničkim obilježjima. Visina zekata bit će 5%, bez obzira kolika to količina bila, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "**Zekat na pronađeno zakopano blago je petina.**"¹⁰⁴ Sve ostalo od pronađenog zakopanog blaga, tj. četiri petine, bit će vlasništvo onoga ko ga pronađe.

4. Trgovačka roba:

Trgovačkom robom se smatra sve ono što se priprema i priređuje za prodaju i kupovinu s namjerom zarade, bile to nekretnine, stoka, hrana, alati, dionice,

¹⁰⁴ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

vrijednosni papiri i slično tome. Obaveza je zekat izdvojiti na trgovačku robu kada njihova vrijednost dosegne nisab nakon što se izmire dugovi i troškovi te bude u posjedstvu vlasnika punu godinu dana. Procjena zekata prema srebru ili zlatu vršit će se po tome šta je bolje za siromahe, pa će se izdvojiti zekat u visini od 2,5%. Zekat je obavezan na trgovačku robu, imali zarade na njoj ili pak bili na gubitku, sve dok preostali dio dostiže visinu nisaba. Vrijednost trgovačke robe uzima se u obzir shodno njenoj vrijednosti na tržištu nakon što bude u posjedstvu vlasnika punu godinu dana. Ne uzima se u obzir vrijednost i cijena za koju je kupljena ta roba. Dozvoljeno je izdvojiti zekat u trgovačkim artiklima koje se nalaze kod dotičnog trgovca ako su siromašnome neophodne.

Izdvajanje zekata

Ako se upotpune svi prethodno spomenuti uvjeti, obaveza je muslimanu da izdvoji zekat i da ga udijeli onima koji na njega imaju pravo shodno sljedećim propisima:

1. Vrijeme izdvajanja zekata

Obaveza je zekat izdvojiti odmah po upotpunjenju njegova vremena, tj. nakon što bude u posjedstvu vlasnika punu godinu. Nije dozvoljeno odgađanje izdvajanja zekata osim zbog potrebe.

Dozvoljeno je unaprijed izdvojiti zekat ako je imetak vlasnika koji izdvaja zekat dosegnuo visinu nisaba za period od dvije godine. **Od Alije, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, a.s., uzeo od El-Abbasa zekat unaprijed za dvije godine.**¹⁰⁵

2. Kategorije korisnika zekata

Osam je kategorija ljudi kojima je dozvoljeno dati zekat. Uzvišeni Allah ih je tačno odredio u časnome Kur'anu:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠ ١٠٠١ ١٠٠٢ ١٠٠٣ ١٠٠٤ ١٠٠٥ ١٠٠٦ ١٠٠٧ ١٠٠٨ ١٠٠٩ ١٠١٠ ١٠١١ ١٠١٢ ١٠١٣ ١٠١٤ ١٠١٥ ١٠١٦ ١٠١٧ ١٠١٨ ١٠١٩ ١٠٢٠ ١٠٢١ ١٠٢٢ ١٠٢٣ ١٠٢٤ ١٠٢٥ ١٠٢٦ ١٠٢٧ ١٠٢٨ ١٠٢٩ ١٠٣٠ ١٠٣١ ١٠٣٢ ١٠٣٣ ١٠٣٤ ١٠٣٥ ١٠٣٦ ١٠٣٧ ١٠٣٨ ١٠٣٩ ١٠٤٠ ١٠٤١ ١٠٤٢ ١٠٤٣ ١٠٤٤ ١٠٤٥ ١٠٤٦ ١٠٤٧ ١٠٤٨ ١٠٤٩ ١٠٥٠ ١٠٥١ ١٠٥٢ ١٠٥٣ ١٠٥٤ ١٠٥٥ ١٠٥٦ ١٠٥٧ ١٠٥٨ ١٠٥٩ ١٠٦٠ ١٠٦١ ١٠٦٢ ١٠٦٣ ١٠٦٤ ١٠٦٥ ١٠٦٦ ١٠٦٧ ١٠٦٨ ١٠٦٩ ١٠٧٠ ١٠٧١ ١٠٧٢ ١٠٧٣ ١٠٧٤ ١٠٧٥ ١٠٧٦ ١٠٧٧ ١٠٧٨ ١٠٧٩ ١٠٨٠ ١٠٨١ ١٠٨٢ ١٠٨٣ ١٠٨٤ ١٠٨٥ ١٠٨٦ ١٠٨٧ ١٠٨٨ ١٠٨٩ ١٠٩٠ ١٠٩١ ١٠٩٢ ١٠٩٣ ١٠٩٤ ١٠٩٥ ١٠٩٦ ١٠٩٧ ١٠٩٨ ١٠٩٩ ١١٠٠ ١١٠١ ١١٠٢ ١١٠٣ ١١٠٤ ١١٠٥ ١١٠٦ ١١٠٧ ١١٠٨ ١١٠٩ ١١١٠ ١١١١ ١١١٢ ١١١٣ ١١١٤ ١١١٥ ١١١٦ ١١١٧ ١١١٨ ١١١٩ ١١٢٠ ١١٢١ ١١٢٢ ١١٢٣ ١١٢٤ ١١٢٥ ١١٢٦ ١١٢٧ ١١٢٨ ١١٢٩ ١١٣٠ ١١٣١ ١١٣٢ ١١٣٣ ١١٣٤ ١١٣٥ ١١٣٦ ١١٣٧ ١١٣٨ ١١٣٩ ١١٤٠ ١١٤١ ١١٤٢ ١١٤٣ ١١٤٤ ١١٤٥ ١١٤٦ ١١٤٧ ١١٤٨ ١١٤٩ ١١٥٠ ١١٥١ ١١٥٢ ١١٥٣ ١١٥٤ ١١٥٥ ١١٥٦ ١١٥٧ ١١٥٨ ١١٥٩ ١١٦٠ ١١٦١ ١١٦٢ ١١٦٣ ١١٦٤ ١١٦٥ ١١٦٦ ١١٦٧ ١١٦٨ ١١٦٩ ١١٧٠ ١١٧١ ١١٧٢ ١١٧٣ ١١٧٤ ١١٧٥ ١١٧٦ ١١٧٧ ١١٧٨ ١١٧٩ ١١٨٠ ١١٨١ ١١٨٢ ١١٨٣ ١١٨٤ ١١٨٥ ١١٨٦ ١١٨٧ ١١٨٨ ١١٨٩ ١١٩٠ ١١٩١ ١١٩٢ ١١٩٣ ١١٩٤ ١١٩٥ ١١٩٦ ١١٩٧ ١١٩٨ ١١٩٩ ١٢٠٠ ١٢٠١ ١٢٠٢ ١٢٠٣ ١٢٠٤ ١٢٠٥ ١٢٠٦ ١٢٠٧ ١٢٠٨ ١٢٠٩ ١٢١٠ ١٢١١ ١٢١٢ ١٢١٣ ١٢١٤ ١٢١٥ ١٢١٦ ١٢١٧ ١٢١٨ ١٢١٩ ١٢٢٠ ١٢٢١ ١٢٢٢ ١٢٢٣ ١٢٢٤ ١٢٢٥ ١٢٢٦ ١٢٢٧ ١٢٢٨ ١٢٢٩ ١٢٣٠ ١٢٣١ ١٢٣٢ ١٢٣٣ ١٢٣٤ ١٢٣٥ ١٢٣٦ ١٢٣٧ ١٢٣٨ ١٢٣٩ ١٢٤٠ ١٢٤١ ١٢٤٢ ١٢٤٣ ١٢٤٤ ١٢٤٥ ١٢٤٦ ١٢٤٧ ١٢٤٨ ١٢٤٩ ١٢٥٠ ١٢٥١ ١٢٥٢ ١٢٥٣ ١٢٥٤ ١٢٥٥ ١٢٥٦ ١٢٥٧ ١٢٥٨ ١٢٥٩ ١٢٦٠ ١٢٦١ ١٢٦٢ ١٢٦٣ ١٢٦٤ ١٢٦٥ ١٢٦٦ ١٢٦٧ ١٢٦٨ ١٢٦٩ ١٢٧٠ ١٢٧١ ١٢٧٢ ١٢٧٣ ١٢٧٤ ١٢٧٥ ١٢٧٦ ١٢٧٧ ١٢٧٨ ١٢٧٩ ١٢٨٠ ١٢٨١ ١٢٨٢ ١٢٨٣ ١٢٨٤ ١٢٨٥ ١٢٨٦ ١٢٨٧ ١٢٨٨ ١٢٨٩ ١٢٩٠ ١٢٩١ ١٢٩٢ ١٢٩٣ ١٢٩٤ ١٢٩٥ ١٢٩٦ ١٢٩٧ ١٢٩٨ ١٢٩٩ ١٣٠٠ ١٣٠١ ١٣٠٢ ١٣٠٣ ١٣٠٤ ١٣٠٥ ١٣٠٦ ١٣٠٧ ١٣٠٨ ١٣٠٩ ١٣١٠ ١٣١١ ١٣١٢ ١٣١٣ ١٣١٤ ١٣١٥ ١٣١٦ ١٣١٧ ١٣١٨ ١٣١٩ ١٣٢٠ ١٣٢١ ١٣٢٢ ١٣٢٣ ١٣٢٤ ١٣٢٥ ١٣٢٦ ١٣٢٧ ١٣٢٨ ١٣٢٩ ١٣٣٠ ١٣٣١ ١٣٣٢ ١٣٣٣ ١٣٣٤ ١٣٣٥ ١٣٣٦ ١٣٣٧ ١٣٣٨ ١٣٣٩ ١٣٤٠ ١٣٤١ ١٣٤٢ ١٣٤٣ ١٣٤٤ ١٣٤٥ ١٣٤٦ ١٣٤٧ ١٣٤٨ ١٣٤٩ ١٣٥٠ ١٣٥١ ١٣٥٢ ١٣٥٣ ١٣٥٤ ١٣٥٥ ١٣٥٦ ١٣٥٧ ١٣٥٨ ١٣٥٩ ١٣٦٠ ١٣٦١ ١٣٦٢ ١٣٦٣ ١٣٦٤ ١٣٦٥ ١٣٦٦ ١٣٦٧ ١٣٦٨ ١٣٦٩ ١٣٧٠ ١٣٧١ ١٣٧٢ ١٣٧٣ ١٣٧٤ ١٣٧٥ ١٣٧٦ ١٣٧٧ ١٣٧٨ ١٣٧٩ ١٣٨٠ ١٣٨١ ١٣٨٢ ١٣٨٣ ١٣٨٤ ١٣٨٥ ١٣٨٦ ١٣٨٧ ١٣٨٨ ١٣٨٩ ١٣٩٠ ١٣٩١ ١٣٩٢ ١٣٩٣ ١٣٩٤ ١٣٩٥ ١٣٩٦ ١٣٩٧ ١٣٩٨ ١٣٩٩ ١٤٠٠ ١٤٠١ ١٤٠٢ ١٤٠٣ ١٤٠٤ ١٤٠٥ ١٤٠٦ ١٤٠٧ ١٤٠٨ ١٤٠٩ ١٤١٠ ١٤١١ ١٤١٢ ١٤١٣ ١٤١٤ ١٤١٥ ١٤١٦ ١٤١٧ ١٤١٨ ١٤١٩ ١٤٢٠ ١٤٢١ ١٤٢٢ ١٤٢٣ ١٤٢٤ ١٤٢٥ ١٤٢٦ ١٤٢٧ ١٤٢٨ ١٤٢٩ ١٤٣٠ ١٤٣١ ١٤٣٢ ١٤٣٣ ١٤٣٤ ١٤٣٥ ١٤٣٦ ١٤٣٧ ١٤٣٨ ١٤٣٩ ١٤٤٠ ١٤٤١ ١٤٤٢ ١٤٤٣ ١٤٤٤ ١٤٤٥ ١٤٤٦ ١٤٤٧ ١٤٤٨ ١٤٤٩ ١٤٥٠ ١٤٥١ ١٤٥٢ ١٤٥٣ ١٤٥٤ ١٤٥٥ ١٤٥٦ ١٤٥٧ ١٤٥٨ ١٤٥٩ ١٤٦٠ ١٤٦١ ١٤٦٢ ١٤٦٣ ١٤٦٤ ١٤٦٥ ١٤٦٦ ١٤٦٧ ١٤٦٨ ١٤٦٩ ١٤٧٠ ١٤٧١ ١٤٧٢ ١٤٧٣ ١٤٧٤ ١٤٧٥ ١٤٧٦ ١٤٧٧ ١٤٧٨ ١٤٧٩ ١٤٨٠ ١٤٨١ ١٤٨٢ ١٤٨٣ ١٤٨٤ ١٤٨٥ ١٤٨٦ ١٤٨٧ ١٤٨٨ ١٤٨٩ ١٤٩٠ ١٤٩١ ١٤٩٢ ١٤٩٣ ١٤٩٤ ١٤٩٥ ١٤٩٦ ١٤٩٧ ١٤٩٨ ١٤٩٩ ١٥٠٠ ١٥٠١ ١٥٠٢ ١٥٠٣ ١٥٠٤ ١٥٠٥ ١٥٠٦ ١٥٠٧ ١٥٠٨ ١٥٠٩ ١٥١٠ ١٥١١ ١٥١٢ ١٥١٣ ١٥١٤ ١٥١٥ ١٥١٦ ١٥١٧ ١٥١٨ ١٥١٩ ١٥٢٠ ١٥٢١ ١٥٢٢ ١٥٢٣ ١٥٢٤ ١٥٢٥ ١٥٢٦ ١٥٢٧ ١٥٢٨ ١٥٢٩ ١٥٣٠ ١٥٣١ ١٥٣٢ ١٥٣٣ ١٥٣٤ ١٥٣٥ ١٥٣٦

a) **Siromasi:** siromasima se smatraju oni koji ne posjeduju imovinu kojom bi zadovoljili svoje potrebe ili potrebe svoje porodice. Dakle, ako oni nisu našli ništa za sebe ili su pak našli pola od onoga što im je potrebno, dat će im se od zekata koliko im može biti dovoljno za jednu cijelu godinu.

b) **Nevoljnici:** nevoljnicima se smatraju oni koji su našli za sebe pola potrebne količine hrane ili su pak našli nešto više od pola, kao da neko ima sa sobom jednu stotinu (novaca), a potrebne su mu dvije stotine, pa će mu se dati od zekata koliko mu može biti dovoljno za jednu cijelu godinu.

c) **Oni koji sakupljaju zekat:** to su oni koje je odgovorna osoba odredila da sakupljaju zekat, da ga čuvaju i da ga dijele onima koji na njega imaju pravo. Dat će im se od zekata koliko im je potrebno za period njihova dolaska i povratka sve ako bi bili i bogati.

d) **Oni čija srca treba pridobiti:** to su oni koje želimo privoliti da pređu na islam ili da prestanu sa činjenjem zla ili pak da ih učinimo postojanim i čvrstim u vjerovanju.

e) **Za otkup iz ropstva:** to su robovi koji se otkupe iz ropstva imetkom od zekata i onda postanu slobodni ili se pak dogovore sa svojim vlasnicima da će im dati novac za svoj otkup, pa će im se dati od zekata kako bi sami sebe otkupili od svojih vlasnika.

f) **Prezaduženi:** to su oni koji su prezaduženi i koji su se opteretili dugovima, ali ne u nepokornosti uzvišenom Allahu, i nemaju imovinu kojom bi izmirili te dugove bez obzira jesu li zaduženi za sebe ili za nekog drugog, kao naprimjer da bi pomirili zavađene.

g) **U svrhe na Allahovom putu:** to jest borcima koji se dobrovoljno bore na Allahovom putu i koji pozivaju u vjeru Uzvišenog Allaha.

h) **Putniku-namjerniku:** to je svaki putnik koji je odvojen od svoga grada (zemlje) i nema novca sa sobom pomoću kojeg bi se vratio u svoj grad, a ne može naći nikoga da bi mu pozajmio.

Nije uvjet da onaj ko izdvaja zekat obuhvati svih osam kategorija pri podjeli zekata. Sa njega spada odgovornost i obaveza ako da zekat bilo kojoj od ovih osam kategorija.

3. Kome nije dozvoljeno dati zekat

Nije dozvoljeno dati zekat jednoj od sljedećih kategorija ljudi:

1. Bogatašima i onima koji su u snazi da mogu stjecati imovinu. **Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "U zekatu nema udjela za bogataša i osobu koja je u snazi i može**

da stiće imovinu."¹⁰⁶ Iz ove skupine izdvajaju se oni koji rade na skupljanju zekata, bogati dužnici, onaj koji je u mogućnosti da stiće imetak, ali se posvetio izučavanju (studiju) islamskih znanosti i nema imetka za opskrbe.

2. Zekat nije dozvoljeno dati osobama koje smo obavezni izdržavati kao što su: očevi, majke, dede, nane, djeca, unučad. Navedenima se ne daje zekat, jer je obaveza onoga ko izdvaja zekat da izdržava i da se brine o njima.

3. Nevjernicima koje ne želimo privoliti za islam. Njima nije dozvoljeno davanje zekata shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Uzima se od njihovih bogatih i vraća se njihovim siromašnim."**,¹⁰⁷ tj. bogataši muslimani i njihovi siromasi, a ne siromasi od nemuslimana.

4. Porodici Vjerovjesnikovoj, a.s., nije dozvoljen zekat, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Sadaka (zekat) nije dozvoljena porodici Muhammedovoj, a.s. To je ljudska prljavština."**¹⁰⁸ U porodicu Vjerovjesnikovu, a.s., se ubraja svako ko je iz loze Benu Hašima i Abdulmuttaliba.

4. Prenošnje zekata iz jednog grada u drugi

Dozvoljeno je prenošenje zekata iz grada gdje je obaveza da se izdvoji zekat u drugi grad, bez obzira je li on blizu ili daleko, ako je to potrebno. Primjer tome je da u nekom dalekom gradu bude teško siromaštvo ili pak da bude rodbina onoga ko izdvaja zekat u dalekom gradu.

Zekat na dug

Ako bi musliman pozajmio nekome dug, pa taj dug dosegao visinu nisaba, i prošla cijela jedna godina, a njegov imetak ostao pod dugom, njegovo stanje može podrazumijevati jednu od sljedeće dvije situacije:

1. Da se nada da će mu se dug isplatiti, a njegov je dužnik bogataš koji prizna je taj dug. U ovom slučaju zekat je obavezan dati na taj dug zajmodavac, ali tek onda kada dobije u ruke taj dug. Kada preuzme dug od dužnika, dat će zekat za sve protekle godine za koje nije izdvajao zekat na tu imovinu.

2. Da nema nade da će mu se dug isplatiti, jer je njegov dužnik onaj koji odugovlači dug, siromah ili pak neko ko je u teškoj situaciji. U ovoj situaciji zajmodavac nije obavezan da daje zekat na ime duga sve dok ga ne preuzme. Kada

¹⁰⁶ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Nesai.

¹⁰⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁰⁸ Hadis bilježi Muslim.

dug preuzme, sjedinit će ga s preostalom svojom imovinom i izdvojiti će zekat po isteku godine nakon što je preuzeo dug. Ako ne bude imao druge imovine osim tog duga, uzet će u obzir novu godinu za obračunavanje i izdvajanje zekata nakon što ga preuzme.

PROPISI POSTA

Definicija posta

Post je suzdržavanje od jela, pića i spolnog odnosa od zore do zalaska sunca s nijjetom približavanja Uzvišenom Allahu.

Vrijednost posta

Vrijednosti posta su uzvišene i njegove su koristi veličanstvene. Muslimanu donose dobro i na dunjaluku i na ahiretu.

Te vrijednosti su:

1. Post je za postača štit od grijeha i vatre.

Buharija bilježi hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Post je štit, pa neka postač ne čini sramotna i ružna djela, a ako ga kogod napadne ili počne grditi, neka mu dva puta kaže: 'Ja postim!'"

Prenosi se od Džabira, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Post je štit kojim će se rob zaštititi od vatre."¹⁰⁹

2. U Džennetu imaju vrata koja se zovu Rejjan i na njih će ući samo postači:

Buharija i Muslim bilježe hadis od Sehla, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "U Džennetu imaju jedna vrata koja se zovu Rejjan. Na Sudnjem danu kroz njih će ulaziti samo postači i niko više. Kada se poviče: 'Gdje su postači?' – postači će ustati i samo oni će na njih ući. Kada oni na njih uđu, vrata će se zatvoriti i više niko na njih neće (moći) ući."

3. Postač će imati radost kada sretne svoga Gospodara:

Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Postač ima dvije radosti kojima se raduje: kada se omrsi, raduje se mršenju i kada sretne svog Gospodara, radovaće se zbog svoga posta."

4. Post je ibadet za koji će musliman biti nagrađen neprocjenjivom nagradom:

Muslim bilježi hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Za svako djelo čovjek će biti mnogostruko nagrađen. Za jedno dobro djelo bit će nagrađen i do deset puta, pa i do sedam stotina puta! Kaže Uzvišeni Allah: 'Osim za post, on pripada Meni i Ja ću za njega posebno nagraditi.'"

¹⁰⁹ Hadis bilježi Ahmed.

5. Post će izbrisati grijeh:

Muslim bilježi hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Pet dnevnih namaza i džuma do džume su otkup za grijeh počinjene između njih, ako se ne urade veliki grijesi. Ramazan do ramazana je otkup za grijeh počinjene između njih, ako se kloni velikih grijeha."

6. Post će biti zagovornik postaču na Sudnjem danu:

Ahmed bilježi hadis od Ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Post i Kur'an bit će zagovornici (šefatdžije) za roba na Sudnjem danu. Reći će post: 'Gospodaru, ja sam mu zabranio hranu i prohtjeve danju, pa učini me njegovim zagovornikom.' Reći će Kur'an: 'Ja sam mu zabranio spavanje noću, pa učini me njegovim zagovornikom.' Reći će im Uzvišeni: 'Pa, bit će im dozvoljeno da budu njegovi zagovornici.'"

Propis posta mjeseca ramazana

Uzvišeni Allah stavio je u obavezu post mjeseca ramazana. Učinio je post mjeseca ramazana jednim od ruknova islama bez kojeg vjera islam neće biti primljena.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

"O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bili bogobojažni." (*El-Bekare*, 183.)

Buharija i Muslim bilježe hadis od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Islam je izgrađen na pet stvari: Svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, klanjanju propisanih namaza, davanju zekata, postu mjeseca ramazana i hadždžu."

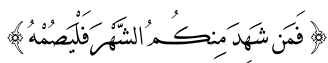
Utvrđivanje početka mjeseca ramazana

Početak ramazana se utvrđuje na osnovu jedne od sljedeće dvije stvari:

1. Viđenjem mlađaka mjeseca ramazana:

To jest da se vidi mlađak mjeseca ramazana uoči tridesetog dana ša'bana. Ako se vidi mlađak, nastupio je mjesec ramazan i obavezan je post mjeseca ramazana.

Kaže Uzvišeni:

"Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede!" (*El-Bekare*, 185.)

2. Navršavanje trideset dana mjeseca ša'bana

Ovako će se postupiti ukoliko bude otežano viđenje mlađaka mjeseca ramazana. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Kada vidite mlađak – zapostite, a kada ga ponovo vidite – omrsite se! Ako nebo bude oblačno, onda namirite trideset dana ša'bana.**" Da bi se utvrdilo viđenje mlađaka mjeseca ramazana, dovoljno je da jedna pouzdana osoba posvjedoči da ga je vidjela.

Kome je obaveza postiti mjesec ramazan

Obaveza posta pada na muslimana, punodobnog, pametnog, koji se nalazi kod kuće, koji je u mogućnosti i nema neku šeri'atsku zapreku.

Prema tome, nisu obavezni postiti: nemusliman, dijete koje još ne može razlikovati ibadet i običaj, luda (nenormalna) osoba, žena u stanju hajza i nifasa.

Navedene osobe ako bi i postile, njihov post ne bi bio ispravan i neće biti primljen. Post nije obavezan djetetu koje ne može uočiti razliku između ibadeta i običaja, tj. djetetu koje je napunilo sedam godina, putniku, bolesniku kojem post predstavlja opterećenje ili mu može naštetiti. Ipak, ako bi postili, post bi im bio ispravan i obaveza bi spala s njih.

Ruknovi posta

Post ima dva rukna:

1. Nijjet, tj. da postač namjerava svojim postom činiti ibadet Uzvišenom Allahu, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Djela se vrednuju prema nijjetu.**"¹¹⁰ Nijjet za post mjeseca ramazana biva na dva načina:

a) Opći nijjet, tj. da postač zaniijjeti da će ispostiti cijeli ramazan kada se utvrdi njegov početak s namjerom da se pokori i približi Uzvišenom Allahu.

b) Posebni nijjet, tj. da postač zaniijjeti svake noći za post sljedećeg dana, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "**Onaj ko ne zaniijjeti post noću prije zore, taj i nema posta.**"¹¹¹

¹¹⁰ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹¹¹ Hadis bilježe Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

2. Sustezanje od jela, pića, spolnog odnosa i svega drugog što kvari post od pojave zore pa do zalaska sunca. Kaže Uzvišeni:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ﴾

"Jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, a potom upotpunite post do noći." (*El-Bekare*, 187.)

Vrijeme sustezanja otpočinje od pojave prave (istinske) zore koja biva s oglašavanjem mujezina za sabah namaz,¹¹² a završava zalaskom sunca.

Isprike koje dozvoljavaju mršenje u mjesecu ramazanu

Dozvoljeno je mrsiti u mjesecu ramazanu zbog sljedećih isprika:

1. Bolest i starost:

Dozvoljeno je mrsiti mjesec ramazan bolesniku koji se nada ozdravljenju. Kada ozdravi, obavezan je da naposti sve dane koje je propustio (mrsio).

Kaže Uzvišeni:

﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾

"A onome od vas koji je bolestan ili na putu bude, isti broj drugih dana. Onima koji ga teško podnose, otkup je da siromaha nahrane." (*El-Bekare*, 184.)

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "To su oronuli starac i starica koji nisu u stanju da poste, pa će nahraniti za svaki dan po jednog siromaha."¹¹³ Bolest koja opravdava mršenje je ona vrsta bolesti koja predstavlja poteškoću bolesniku u toku posta ili mu može nanijeti štetu ili mu pak može oduljiti (odgoditi) ozdravljenje. Boleznik koji se ne nada ozdravljenju ili onaj koji je trajno nemoćan da posti, kao što je starac, neće postiti i nahranit će za svaki dan koji ne poste po jednog siromaha. Nisu obavezni da napaštaju dane koje su mrsili. Mjera da se nahrani siromah je koliko pola sā'a pšenice, hurmi, riže ili slično tome od namirnica tog grada. Mjera jednog sā'a je četiri puna srednja pregršta, što odgovara količini od 2,5 kilograma riže. Dakle, svaki dan će se hraniti siromah s 1,250 kilograma riže.¹¹⁴

¹¹² Tj. u prvom vremenu.

¹¹³ Hadis bilježi Buharija.

¹¹⁴ Tj. sa nečim sličnim riži od namirnica tog grada. (Op. prev.)

2. Putovanje:

Putniku koji putuje na razdaljinu u kojoj je dozvoljeno skratiti namaz dozvoljeno je i da mrsi mjesec ramazan, ali je obavezan da to naposti.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾

"A onome od vas koji je bolestan ili na putu bude, isti broj drugih dana." (*El-Bekare*, 184.)

Razdaljina zbog koje je dozvoljeno koristiti olakšicu kraćenja namaza i mršenje mjeseca ramazana je 80 kilometara. Nije dozvoljeno da se ne posti ako je razlog putovanja nepokornost Uzvišenom Allahu ili se tim putovanjem želi samo izbjeći post.

Putniku je najbolje da u toku dana mjeseca ramazana učini onako kako je njemu najlakše. Ako mu bude lakše da posti, on će postiti, a ako mu bude lakše da mrsi, mrsit će, pa će poslije napostiti. Ako bude postio, post mu je ispravan i s njega spada obaveza posta pa nije obavezan napaštati. Buharija i Muslim bilježe hadis od Enesa, r.a., da je rekao: "Putovali smo s Vjerovjesnikom, a.s., (uz ramazan) i onaj ko je postio nije onom ko nije postio to smatrao mahanom, a i onaj ko nije postio nije zamjerao onom ko je postio."

Ako bi mu post nanosio poteškoću ili ako bi mu naštetio, mršenje je za njega bolje. Buharija i Muslim bilježe hadis od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Post na putovanju ne predstavlja (pravu) pobožnost."

3. Hajz i Nifas:

Obaveza je ženi koju zadesi hajz ili nifas da mrsi i njoj je zabranjeno da posti, shodno hadisu koji prenosi Ebu Seid el-Hudrij, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Zar ne, kada je sa hajzom, ona ne klanja i ne posti."¹¹⁵ Obavezna je da te dane naposti, shodno predaji koja se prenosi od Aiše, r.a., da je rekla: "Dešavalo nam se to (to jest hajz), pa nam je naređeno da nadoknadimo post, a nije nam naređeno da nadoknadimo namaz."¹¹⁶

¹¹⁵ Hadis bilježi Buharija.

¹¹⁶ Hadis bilježi Muslim.

4. Trudnoća i dojenje:

Dozvoljeno je ženi da mrsi ukoliko bude trudna ili dojilja i boji se za svoje zdravlje ili za zdravlje svoga djeteta da će mu postom nauditi, shodno hadisu kojeg prenosi Enes, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Uzvišeni Allah je putnika oslobodio pola namaza, a putnika, trudnicu i dojilju posta."**¹¹⁷ Napostit će trudnica ili dojilja svaki dan koji je mrsila ako njeno mršenje bude zbog bojazni za njeno zdravlje. Ako se trudnica ili dojilja bude bojala za zdravlje svoga djeteta, ona će pored napaštanja nahraniti i siromaha, shodno riječima Ibn Abbasa, r.a.: **"Trudnica i dojilja, ako se budu bojale za zdravlje svoga djeteta, mrsit će i nahranit će (siromaha)."**¹¹⁸ Dozvoljeno je mrsiti radnicima zanatlijama i onima čiji su poslovi teški čak i ako bi započeli post, ali im on predstavljao poteškoću, a bilo im neophodno da nastave sa svojim zanatom i poslovima u toku dana.

Sunneti i adabi posta

Lijepo (mustehab) je postaču:

1. Sehur, tj. ručak u vrijeme sehura u zadnjem dijelu noći s nijjetom posta. Sehur je ispravan i s puno i s malo hrane, pa čak i kada bi to bio gutljaj vode, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Zaista je u sehuru berićet i nikako ga ne izostavljajte, pa makar neko od vas popio samo gutljaj vode, jer zaista Uzvišeni Allah i meleki donose salavat na one koji ustaju na sehur."¹¹⁹ Mustehab (lijepo) je odgađati sehur do pred samu zoru, shodno hadisu koji se prenosi od Zejda b. Sabita, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Jeli smo za sehur zajedno s Allahovim Poslanikom, a.s., pa smo domalo potom ustali da klanjamo te sam upitao: 'Koliko je bilo prošlo između ezana i sehura', na što mi je odgovoreno: 'Onoliko, koliko je potrebno da se prouči pedeset ajeta.'"**¹²⁰

2. Požurivanje iftara, tj. da iftar bude odmah po zalasku sunca, zbog riječi Vjerovjesnika, a.s.: **"Ljudi će biti u dobru sve dok budu žurili s iftarom."**¹²¹

3. Iftarenje svježim hurmama, a ako se ne mogu naći svježije, može i suhim. Iftar bi se trebao sastojati od neparnog broja hurmi: tri, pet ili sedam hurmi. Ako postač ne bi imao hurmi, iftario bi se vodom, jer se prenosi od Enesa, r.a., da

¹¹⁷ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

¹¹⁸ Hadis bilježi Ebu Davud.

¹¹⁹ Hadis bilježi Ahmed.

¹²⁰ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹²¹ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

je Allahov Poslanik, a.s., iftario tako što bi pojeo nekoliko svježih hurmi prije klanjanja akšama, a ako ne bi bilo svježih, onda bi pojeo nekoliko suhih, a ako pak ne bi bilo ni suhih, onda bi se iftario s nekoliko gutljaja vode.¹²²

4. Upućivanje dove za vrijeme iftara i u toku posta, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Trojici dova neće biti odbijena: postaču prilikom iftara, pravednom vođi i onome kome je nepravda učinjena."¹²³ Allahov Poslanik, a.s., kada bi se iftario, učio bi sljedeću dovu: *Zehebez-zame' vebtelletil-'uruk ve sebetel-edžru inša'allah*. – "Žed je ugašena, krvne žile su osvježene i nagrada je upisana, ako Bog da."¹²⁴

5. Povećanje broja pokornosti i ibadeta, kao što je dijeljenje sadake, učenje Kur'ana i pripremanje iftara za postača. Buharija i Muslim bilježe od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, a.s., bio je najdarežljiviji čovjek, a najdarežljiviji je bio u mjesecu ramazanu kada mu je dolazio Džibril. Dolazio mu je svake ramazanske noći da bi ga podučavao Kur'anu, tako da je Poslanik, a.s., postajao darežljiviji od blagog povjetarca u činjenju dobra."

6. Ulaganje dodatnog napora za klanjanje noćnog namaza (nafile) i teravih namaza, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ko u ramazanu klanja noćni namaz, vjerujući u Allaha i očekujući Njegovu nagradu, bit će mu oprošteni raniji grijesi."¹²⁵

7. Obavljanje umre, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Za umru učinjenu u ramazanu nagrada je kao hadž."¹²⁶

8. Lijepa narav i strpljenje pri uznemiravanju, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Kada neko od vas bude postio, neka ne govori nepristojno i neka ne diže glas. Ako ga neko psuje ili napadne, neka kaže: 'Ja sam postač'."¹²⁷

Šta je sve postaču dozvoljeno?

Postaču je dozvoljeno u toku dana u mjesecu ramazanu da učini neku od sljedećih stvari:

1. Kupanje po danu u mjesecu ramazanu, jer je Vjerovjesnik, a.s., posipao vodu po glavi ili zbog žeđi ili vrućine, a bio je postač.¹²⁸

¹²² Hadis bilježe Ebu Davud i Tirmizi.

¹²³ Hadis bilježi Tirmizi.

¹²⁴ Hadis bilježe Ebu Davud i Nesai u *El-Kubra*.

¹²⁵ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹²⁶ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹²⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹²⁸ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

2. Kušati hranu u slučaju potrebe, ali pod uvjetom da ne dospije do grla.
3. Dotjerati i namirisati se, ali pod uvjetom da ne dospiju dijelovi tih mirisnih supstanci u grlo, kao naprimjer dim od zapaljivih mirisa.
4. Klistir injekcija i one koje se daju u vene.
5. Podvlačenje surme i stavljanje kapi u oči.
6. Upotrebljavanje misvaka.
7. Ustajanje ujutru džunupast, jer je Vjerovjesnik, a.s., ustao ujutru džunup od spolnog općenja, zatim se okupao i postio (taj dan).¹²⁹ Isto je i sa ženom koja postane čista od hajza i nifasa prije zore, njen post je ispravan, pa makar se i ne okupala prije početka posta.
8. Ljubljenje, ali samo za one koji se mogu suzdržati i neće im to pobuditi strasti, jer se Omer, r.a., bojao za svoj post kada je poljubio svoju ženu, a bio je postač. Poslanik ga je tada upitao: "Šta misliš šta bi bilo ako bi isprao usta vo-dom dok postiš?" i on je odgovorio: "To ne šteti postu" te mu je Poslanik onda rekao: "Pa u čemu je problem?"¹³⁰
9. Ispiranje usta i nosa bez pretjerivanja.

Šta kvari post?

Post kvari jedna od sljedećih stvari:

1. Odmetanje od vjere islama, jer nije ispravan ibadet uz nevjerovanje. On uništava djela, kao što to veli Uzvišeni:

﴿لَنْ أَشْرَكَتَ لِيَجْطَنَ عَمَّاكَ﴾

"Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja će djela sigurno propasti."
(*Ez-Zumer*, 65.)

2. Ako se nešto pojede ili popije namjerno, a ako se nešto pojede ili popije u zaboravu, post je ispravan, ali treba prestat čim se sjeti. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Kada neko od vas zaboravi pa jede ili se napije, neka dovrši svoj post, jer ga je to, zaista, Allah nahranio i napojio."

3. Namjerno unošenje nečega u grlo, kao dim od mirisa i dim duhana i lijek koji se uzima kroz nos, bez obzira da li ušao na usta ili nos. Upotreba pumpice i čaške cvijeta koju upotrebljavaju oboljeli od astme smatrat će se mršenjem ako ih oboljeli

¹²⁹ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹³⁰ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

upotrijebi u toku dana mjeseca ramazana. Ako ga bude upotrebljavao povremeno, obavezan je da naposti dane u kojima je to upotrebljavao. Ako to bude konstantno koristio i ne može bez toga, obaveza mu je samo da plati fidju za to.

4. Kvarenje nijjeta posta odlukom da će se omrsiti, tj. da postač nanijeti da će se omrsiti prije vremena iftara. Njegov post je pokvaren sve ako i ne bi pojeo ništa od hrane, jer je pokvario jedan od ruknova posta.

5. Dvoumljenje u donošenju nijjeta za mršenje, jer dvoumljenje poništava odluku u donošenju nijjeta za post.

6. Namjerno izazvano povraćanje, tj. izbacivanje hrane i pića iz želuca kroz usta na bilo koji način i bilo kojim sredstvom bez obzira da li povratio mnogo ili malo. Ako bi ga pak povraćanje nadvladalo i izašlo nešto bez njegova htijenja, njegov post bi bio ispravan, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Ko nenamjerno povрати, post mu neće biti pokvaren, a ko namjerno izazove povraćanje, taj dan će napostiti.**"¹³¹

7. Izlazak krvi od hajza ili nifasa. Ako žena vidi krv hajza ili nifasa, prestat će s postom, sve ako bi se krv pojavila na momenat prije zalaska sunca.

8. Izlazak sperme usljed zagledanja, samonadražavanja ili onanisanja, jer se tako dogodilo zadovoljstvo i užitak, pa je poprimilo značenje spolnog odnosa. Ako sjeme izađe bez strasti, kao zbog bolesti, hladnoće ili na snu, neće biti pokvaren post prema konsenzusu svih učenjaka.

9. Spolni odnos. Ako bi postač namjerno i svjesno spolno općio u toku dana u mjesecu ramazanu, njegov post je pokvaren bez obzira je li došlo do izlaska sjemena ili ne. On je obavezan napostiti i otkup učiniti (keffaret). Keffaret je otkup roba iz ropstva, a ako ne nađe roba, postit će dva mjeseca uzastopno. Ako je nemoćan da posti dva mjeseca, nahranit će šezdeset siromaha.

Šta je pokuđeno (mekruh) za vrijeme posta?

Postaču je pokuđeno upuštati se u stvari koje bi mu mogle pokvariti post. To su:

1. Pretjerivanje u ispiranju usta i nosa. Ovo je pokuđeno iz bojazni da ne bi doprla voda u unutrašnjost čovjeka, jer je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**I dobro isperi vodom nos i usta, osim ako postiš.**"¹³²

2. Ljubljenje ili dodirivanje žene po cijelom tijelu izuzev polnog organa. Ako to pobudi strasti, onda može prouzročiti da se pokvari post.

3. Konstantno zagledanje i strastveno posmatranje svoje supruge. To je nasla-

¹³¹ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže.

¹³² Hadis bilježe Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

divanje koje u većini slučajeva izazove izlazak sjemena.

4. Bespotrebno kušanje hrane. Na taj način izlaže svoj post riziku, jer ako bi šta dospjelo u grlo, to ga može pokvariti.

5. Bespotrebno oduljivanje iftara poslije zalaska sunca, a to je pak poistovjećivanje s jevrejima.

6. Izostavljanje sehurskog ručka, a što pak može prouzročiti slabost u toku dana i tako dovesti do mršenja.

7. Neprestan post, tj. da posti dva ili više dana i da ništa ne jede i ne pije između tih dana. Ovo će sigurno prouzročiti slabost i nemoć.

8. Sakupljanje pljuvačke i njeno gutanje, kao i gutanje slina.

9. Hidžama – puštanje krvi, tj. rasjecanje kože i navlačenje krvi pomoću kupice. Hidžama je pokuđena onome ko će oslabiti zbog nje, a postač je.

Sadekatu-l-fitr

Uzvišeni Allah propisao je da se sadekatu-l-fitr daje u posljednjem dijelu mjeseca ramazana da bi ljudi očistili svoj post od onoga što ga je okružilo od nepromišljena i bestidna govora. U isto vrijeme Allah ga je učinio i kao ispomoć za siromašne i potrebne. U tom smislu se od Ibn Abbasa, r.a., prenosi da je rekao: **"Allahov Poslanik, a.s., je sadekatu-l-fitr propisao radi čišćenja postača od nepromišljenih i bestidnih riječi i radi nahanjivanja siromašnih."**¹³³ Brate muslimanu, pred tobom slijedi objašnjenje propisa sadekatu-l-fitra.

Propis (status) sadekatu-l-fitra

Sadekatu-l-fitr obaveza je svakom muslimanu, bio on muškarac ili žena, dijete ili odrasli, slobodan ili rob. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, a.s., je ramazanom propisao ljudima sadekatu-l-fitr u iznosu jednog sa'a hurmi ili ječma na svakog muslimana, bio on slobodan ili rob, muško ili žensko, dijete ili odrastao." Obaveza je muslimanu da podijeli sadekatu-l-fitr sam za sebe i za one za čiju je opskrbu zadužen, kao što je supruga ili rodbina. Lijepo je dati sadekatu-l-fitr na plod u utrobi majke, ako mu je udahnuta duša.

¹³³ Hadis bilježe Ebu Davud i Ibn Madže.

Uvjeti obaveznosti sadekatu-l-fitra

Sadekatu-l-fitr nije obavezan osim pod sljedeća dva uvjeta:

1. Da je musliman, jer nevjernik nije obavezan davati sadekatu-l-fitr.
2. Da ima kod sebe hrane tek nešto malo više od onoga koliko mu je potrebno za njegovu porodicu i osnovne njegove potrebe na dan Bajrama i noći uoči Bajrama.

U čemu se daje sadekatu-l-fitr i kolika je njegova visina?

Obaveza je svakom muslimanu da izdvoji na ime sadekatu-l-fitra po jedan sā'a vjerovjesnički od namirnica koje prevladavaju u ishrani u tom gradu, kao što su pšenica, ječam, hurme, suhe groždice, mlijeko u prahu, riža, kukuruz i tome slično. Mjera jednog sā'a je četiri mudda, a jedan mudd odgovara jednom prosječnom napunjenom pregrštu. To bi u današnje vrijeme odgovaralo mjeri od 2,5 kilograma riže. Bitno je voditi brigu o razlici onoga što se premjerava pregrštima, je li lakše ili teže od riže.

Kada se daje sadekatu-l-fitr

Sadekatu-l-fitr obaveza je svakom muslimanu koji je živ dočekaio zalazak sunca posljednji dan ramazana. Najbolje vrijeme za izdvajanje sadekatu-l-fitra je od pojave zore na dan Bajrama, pa do pred klanjanje Bajram-namaza. Dozvoljeno je dati sadekatu-l-fitr prije na jedan ili dva dana. Ko odgodi davanje sadekatu-l-fitra poslije klanjanja Bajram-namaza, izdvojiti će ga odmah prije zalaska sunca na dan Bajrama. U tom kontekstu Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "**Ko da sadekatu-l-fitr prije Bajram-namaza, bit će mu primljeno kao sadekatu-l-fitr, a ko ga da poslije Bajram-namaza, pa to je onda kao svaka druga sadaka.**"¹³⁴ Ko namjerno odgodi izdvajanje sadekatu-l-fitra, griješan je zbog njegova odgađanja i to će mu se smatrati dugom koji je obavezan naknadno izdvojiti.

Kome se daje sadekatu-l-fitr

Sadekatu-l-fitr daje se svim onim kategorijama ljudi kojima se daje i zekat. Međutim, najprioritetnije bi bilo da se da siromašnima i nevoljnicima. U tom kontekstu prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: "**Allahov Poslanik, a.s., je sadekatu-l-fitr propisao radi čišćenja postača od nepromišljenih i bestidnih ri-**

¹³⁴ Hadis bilježe Ebu Davud i Ibn Madže.

jeći i radi nahanjivanja nevoljnika."¹³⁵ Poslanik je ovim hadisom pojasnio da se sadekату-l-fitr može dati nevoljnicima, ali je prioritetnije da se daje siromašnima.

Dobrovoljni post

Islam je propisao dobrovoljni post. Dobrovoljni post ima status pohvalnog (mustehab) i ne spada u obavezne ibadete. Poslanik, a.s., je podsticao svoj ummet na prakticiranje dobrovoljnog posta s obzirom na uvećanje nagrade i ogromno dobro koje je u njemu. Dani na koje islam podstiče da se poste su:

1. Post svakog ponedjeljka i četvrtka, jer se prenosi od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Djela se svakog ponedjeljka i četvrtka predočavaju. Ja volim da kad se moja djela predoče budem postač."**¹³⁶

2. Post tri dana u svakom mjesecu, odnosno bijeli dani koji su na sredini hidžretskog mjeseca. To su trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan u mjesecu. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: **"Oporučio mi je moj Prijatelj, a.s., da od svakog mjeseca postim po tri dana."**

3. Post na Dan Ašure, a to je deseti dan mjeseca muharrema. Muslim bilježi od Ebu Katade, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"A post na Dan Ašure iskupljuje grijeh za prošlu godinu."** Sunnet je da musliman spoji i posti deveti i deseti dan muharrema, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Ako poživim do sljedeće godine, postit ću i deveti dan (muharrema)."**¹³⁷

4. Post na dan Arefata, a to je deveti dan zu-l-hidždžeta. Muslim bilježi hadis od Ebu Katade, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Post na dan Arefata iskupljuje grijeh za dvije godine, prošlu i narednu."**

5. Post devet dana zu-l-hidždžeta, tj. prvih devet dana zu-l-hidždžeta. Prenosi se od Vjerovjesnikove, a.s., supruge, r.a., da je kazala: **"Allahov Poslanik, a.s., postio je devet dana mjeseca zu-l-hidždžeta."**¹³⁸

6. Post šest dana u mjesecu ševvalu, jer se prenosi od Ebu Ejuba el-Ensarija, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Onaj ko isposti ramazan, a zatim posti još šest dana u ševvalu, kao da je postio cijelu godinu."**¹³⁹

¹³⁵ Hadis bilježe Ebu Davud i Ibn Madže

¹³⁶ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

¹³⁷ Hadis bilježi Muslim.

¹³⁸ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Nesai.

¹³⁹ Hadis bilježi Muslim.

7. Dan postiti, a dan mrsiti, jer se prenosi od Abdullaha bin Amra bin 'Asa, r.a., da mu je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Allahu najdraži post je Davudov post. On bi jedan dan mrsio, a drugi postio."**¹⁴⁰

8. Post velikog broja dana mjeseca ša'bana, jer se prenosi od Aiše, r.a., da je rekla: **"Allahov Poslanik, a.s., nije nijednog mjeseca postio više dana od ša'bana. Skoro cijeli ša'ban je postio i govorio: 'Činite od dobrog posla koliko možete podnijeti, jer Allahu, uistinu, neće dodijati (nagrađivati) dok vama ne dodije (činiti dobra djela)'."**¹⁴¹ U drugoj predaji bilježi se da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Postio bi ga (ša'ban) skoro cijelog."**¹⁴²

9. Post mjeseca muharrema, jer se prenosi od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Najbolji post poslije ramazana je post u Allahovom mjesecu muharremu."**¹⁴³

Dani u kojima je pokuđeno postiti

1. Postiti samo petkom, jer se prenosi od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Neka niko od vas ne posti samo petak ako neće postiti dan prije njega ili dan poslije njega."**¹⁴⁴

2. Postiti samo subotom, jer se prenosi od Jezida bin es-Sammae, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Nemojte postiti subotu, osim kada vam je to obavezno! Ukoliko neko od vas ne bude imao ništa čime će se omrsiti, osim kore od loze ili mladica drveta, neka ih dobro sažvače (i njima se omrsi)."**¹⁴⁵

3. Postiti na dan šekka,¹⁴⁶ tj. dan koji dolazi poslije dvadeset devetog ša'bana, kada se još nije vidio mlađak kao znak početka mjeseca ramazana. Neće se smatrati pokuđenim post u ovom danu ako se taj dan podudara s danom koji musliman uobičajeno posti kao dobrovoljni post. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Nemojte postiti dan ili dva dana prije početka ramazana, osim ako to nije post koji neko uobičajeno posti, pa neka posti i taj dan."**

¹⁴⁰ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁴¹ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁴² Hadis bilježi Muslim.

¹⁴³ Hadis bilježi Muslim.

¹⁴⁴ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁴⁵ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

¹⁴⁶ Šekk je sumnjivi dan, tj. post tridesetog dana mjeseca ša'bana kada se sumnja da bi to mogao biti prvi dan ramazana. (Op. prev.)

4. Postiti cijelu godinu, tj. postiti svaki dan bez mršenja i jednog dana. Buharija i Muslim bilježe hadis od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Nema posta onaj ko posti cijelu godinu."**

5. Danonoćno postenje, tj. da postač spoji i posti više dana bez prekida za iftar. Jedino što je dozvoljeno jest da se post produži do vremena sehura. Buharija bilježi hadis od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., da je čuo Allahovog Poslanika, a.s., da je rekao: **"Ne spajajte post! Kada neko od vas hoće da spoji post dana i noći, neka ga spoji do sehura! – 'Pa ti, Allahov poslaniče, spajaš post' – rekli su ashabi. 'Ja nisam vašeg kova (stanja). Ja obnoćim imajući Hranitelja, Koji me hrani i Napojitelja Koji me napaja'."**

Dani u kojima je zabranjeno postiti

Zabranjeno je postiti u sljedećim danima:

1. Prvi dan Ramazanskog i Kurbanškog bajrama, jer se prenosi od Omera, r.a., da je rekao: **"U ova dva dana Allahov Poslanik, a.s., je zabranio post. To je dan kada prekidate vaš post i dan u kom jedete meso svojih kurbana."**¹⁴⁷

2. Tri dana tešrika, a to su jedanaesti, dvanaesti i trinaesti dan mjeseca zu-l-hidždžeta, koji dolaze poslije Kurban-bajrama. Muslim bilježi hadis od Nubejše el-Huzelija, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Dani tešrika su dani jela i pića."**

¹⁴⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

PROPISI HADŽA I UMRE

Hadž je jedan od pet ruknova islama i jedan od uzvišenih farzova. Nije musliman onaj ko negira obaveznost hadža. Muslim bilježi hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, a.s., nam je držao hutbu i rekao: "O ljudi, Allah vam je propisao hadž, pa ga obavljajte." Uzvišeni Allah povezao je hadž s umrom i naredio njihovo obavljanje.

U tom kontekstu veli Uzvišeni:

﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾

"Umru i hadž radi Allaha izvršavajte." (*El-Bekare*, 196.)

Vjerovjesnik, a.s., također je podsticao da što više uz hadž obavljamo i umru, rekavši: "Obavljajte hadž i umru, jedno za drugim, jer oni odstranjuju siromaštvo i grijehe kao što kovački mijeh odstranjuje prljavštinu s gvožđa, zlata i srebra."¹⁴⁸

Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Umra do umre je otkup za grijehe koji budu učinjeni između njih. A za primljen hadž nema druge nagrade do Džennet."

Definicija hadža i umre

Hadž znači imati za cilj posjetu Ka'be u određenim mjesecima radi obavljanja tavafa,¹⁴⁹ s'aja¹⁵⁰ i boravak na Arefatu.

Umra znači imati za cilj posjetu Ka'be, obavljanje tavafa i s'aja.

Uvjeti obaveznosti obavljanja hadža i umre

1. Da je musliman, jer obaviti hadž nije obavezan idolopoklonik, nevjernik i otpadnik od islama. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا﴾

"Mnogobošci su sama pogan i neka više ne dolaze na hadž Mesdžidi-l-Haramu poslije ovogodišnjeg hadža." (*Et-Teube*, 28.)

¹⁴⁸ Hadis bilježe Ahmed, Tirmizi i Nesai.

¹⁴⁹ Tavaf je kružno obilaženje oko Ka'be sedam puta. Počinje od crnog kamena (Hadžeru-l-esveda), te se kod njega i završava. (Op. prev.)

¹⁵⁰ S'aj je žurno hodanje, između Safe i Merve. Obavlja se sedam puta, s tim da se odlazak sa Safe na Mervu broji kao jedno obilaženje, a povratak s Merve na Safu kao drugo itd. (Op. prev.)

2. Da je pametan, jer hadž nije obavezan obaviti luda osoba. U tom kontekstu Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "Pero je podignuto s trojice (tj. odgovornost): luđaka dok ne dođe pameti, onoga ko spava dok se ne probudi i djeteta dok ne postane punodobno."¹⁵¹

3. Da je punodoban, jer hadž nije obavezno obaviti dijete koje nije punoljetno. Ako bi pak obavljao hadž, njegov hadž je ispravan, a za njega će donijeti nijet njegov staratelj. Muslim bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Poslanik, a.s., sreo neke putnike kod Revhe¹⁵² i upitao: "Ko su putnici?" pa su mu odgovorili: "Muslimani" i upitali: "A ko si ti?" Kada je on odgovorio: "Allahov poslanik", neka je žena podigla svoje dijete i upitala: "Broji li se za njega hadž?", a Poslanik joj je odgovorio: "Broji, a tebi pripada nagrada." Važno je napomenuti da s djeteta koje je prije punoljetstva obavilo hadž ne spada odgovornost obavljanja obaveznog hadža. Od Ibn Abbasa, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Koje god dijete obavi hadž, pa zatim postane punoljetno, obavezno je nanovo obaviti hadž (obavezni hadž)."¹⁵³

4. Da je u mogućnosti, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا﴾

"Radi Allaha, dužan je svako ko bude u mogućnosti do nje doći." (*Ali Imran*, 97.)

Kada je riječ o mogućnosti, pod time se podrazumijeva mogućnost obezbjeđenja poputbine, prevoznog sredstva i imetak potreban za period odlaska i povratka s hadža. Pored imetka koji je potreban za odlazak i povratak, treba se posjedovati i imetak za održavanje porodice i svih onih koje je obaveza izdržavati u periodu odlaska i povratka s hadža. Kod određivanja pojma mogućnosti za obavljanje hadža, uzimaju se u obzir i tjelesne sposobnosti osobe koja želi obaviti hadž. Ta osoba treba tjelesno biti zdrava i ne biti nesposobna toliko da joj to otežava obavljanje hadža, kao naprimjer da to bude oronuli starac ili onaj ko je unesrećen sakaćenjem i ne može se održati na konju, a može podnijeti poteškoće putovanja. Pod mogućnošću se podrazumijeva i sigurnost puta, tj. da se bude siguran za sebe i svoj imetak.

5. Prisutnost mahrema. Ovaj je uvjet isključivo vezan za žene. Ako žena želi da putuje na hadž ili umru, uvjet joj je da sa njom putuje njen muž ili neko od

¹⁵¹ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

¹⁵² Mjesto udaljeno od Medine trideset šest milja (Op. prev.)

¹⁵³ Hadis bilježe Taberani, Ibn Huzejme, Hakim i Bejheki.

njenih mahrema. Mahrem je svaki pouzdani, punoljetni i pametni muškarac kojem je zauvijek zabranjeno oženiti tu ženu. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Nije dozvoljeno ženi da ide na putovanje koje traje tri dana bez mahrema.**" Jedna skupina učenjaka smatra da je dozvoljeno ženi koja ne nađe mahrema da ode na hadž, ali pod uslovom da je u društvu povjerljivih žena i dobrih ljudi. Ovo se isključivo odnosi na obavezni hadž, a ne na dobrovoljni.

6. Da žena ne bude u stanju iddeta poslije razvoda ili smrti muža u vrijeme kretanja hadžija na hadž, shodno riječima Uzvišenog:

﴿لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ﴾

"Ne izgonite ih iz kuća njihovih, a ni one neka ne izlaze, osim ako očito sramno djelo učine." (*Et-Talak*, 1.)

Opis obavljanja umre

Ako musliman želi da obavi umru treba da obavi sljedeće postupke:

1. Odlazak do jedne od prostornih granica (mikata)¹⁵⁴ koje je Vjerovjesnik, a.s., odredio i učinio – za svaku stranu ili pravac posebnu prostornu granicu (mikat).

Prostornih granica (mikata) je pet:

a) **Zu-l-hulejfa** je prostorna granica stanovnika Medine i onih koji dolaze iz tog pravca. Danas se to mjesto zove Ābār-'Alij.

b) **Džuhfe** je prostorna granica stanovnika Šama i onih koji dolaze iz Egipta i Maroka. Danas hadžije oblače ihrame u Rabigu, mjestu prije Džuhfe u pravcu mora.

c) **Karnu-l-menazil** je prostorna granica stanovnika Nedžda i onih koji dolaze iz tog pravca. Danas se to mjesto naziva Es-Sejlu-l-Kebir.

d) **Jelemlem** je prostorna granica stanovnika Jemena i Indije. Nalazi se na jugu Mekke. Danas se zove Es-Sa'adijeh.

e) **Zatu'irk** je prostrana granica stanovnika Iraka i ostalih stanovnika istoka. Danas se naziva Ed-Daribeh.

¹⁵⁴ Prostorne granice (mikata) su mjesta koja okružuju Mekku, a odredio ih je Vjerovjesnik, a.s. Nije dozvoljeno onome ko želi da putuje na hadž ili umru da ih prođe, a da nije obukao ihrame na tim prostornim granicama.

Svako ko želi da putuje u Mekku da bi obavio hadž ili umru, ne smije proći ove prostorne granice, a da na njima ne obuče ihrame, bez obzira na to jesu li oni koji dolaze iz tog pravca stanovnici mjesta te prostorne granice ili ne. Stanovnici Mekke i oni koji stanuju unutar ovih prostornih granica, kao što su stanovnici Kadida, Usfana, Merri ez-Zahrana ili Džidde, za prostornu granicu imaju mjesto svog stanovanja. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"A onaj ko je unutar tih mjesta (mikata), on stupa u ihram od svoga doma. Tako stanovnici Mekke stupaju u ihram iz same Mekke."**

2. Kada osoba koja želi obaviti umru stigne do prostornih granica (mikata), skinut će sa sebe šivenu odjeću, odstranit će dlake sa stidnih mjesta i ispod pazuha, okupati se, namirisat će svoju glavu, bradu i tijelo. Neće mu nauditi (štetiti) ako ostane trag mirisa na tijelu poslije oblačenja ihrama, ali neće mirisati svoju odjeću (ihram). Što se tiče žene, okupat će se i ona sve kad bi bila u stanju hajza ili nifasa, ali neće se mirisati.

3. Poslije kupanja i mirisanja, obući će odjeću ihrama. Odjeća ihrama za muškarce sastoji se od izara¹⁵⁵ kojim se pokriva donji dio tijela i ridāa' kojim se pokriva gornja polovina tijela. Uvjet je da ne budu šiveni. Što se tiče žene, ona će obući šta želi od odjeće, ali samo da ne bude ukrašeno. Neće pokrivati svoje lice i šake osim ako se boji da će izazvati iskušenje. Tada joj je dozvoljeno da pokrije svoje lice, ali ne nikabom (velom).

4. Kada obuče odjeću ihrama, klanjat će kod mikata farz namaz ako bude nastupio, a ako ne bude nastupilo vrijeme farz namaza, klanjat će dva rekjata dobrovoljnog namaza, pa će zatim donijeti nijet za umru.

5. Poslije namaza popet će se na konja (prevozno sredstvo) i donijet će nijet za umru riječima: *Lebejke 'umrete* – "Odazivam Ti se umrom", zatim izgovarati telbiju riječima: *Lebejkellahumme lebejke, lebejke la šerike leke lebejke, innel-hamde ven-ni'amete leke ve-l-mulk, la šerike leke* – "Odazivam Ti se, moj Gospodaru, odazivam! Odazivam Ti se! Ti nemaš sudruga, odazivam Ti se! Samo se Tebi zahvaljujem i samo Ti daješ blagodati i imaš vlast. Ti nemaš sudruga". Muškarac će telbiju glasno ponavljati, dok će žena izgovarati toliko glasno koliko može sama sebe da čuje. Oblačenjem ihrama musliman je ispunio prvi rukn umre.

6. Onome ko je nanijetio umru i obukao ihrame, ako se boji da će ga nešto spriječiti ili mu pak neće dozvoliti da upotpuni svoju umru i obrede, dozvoljeno je da poslije nijeta i telbije za umru spomene uvjet na sljedeći način: "Ako

¹⁵⁵ Pokrivač kojim se pokriva donji dio tijela od struka pa do ispod koljena. (Op. prev.)

me spriječi nešto, oslobođen sam obreda umre u momentu kada budem spriječen" pa mu je tako, ako bi mu se ispriječila neka prepreka ili neka zabrana da ne može upotpuniti svoje obrede, dozvoljeno da se oslobodi obaveza umre i da skine ihram i obuče odjeću. Pod ovim uvjetom on se ne obavezuje nikakvim nadoknadama. Onaj ko je donio nijet za umru i obukao ihrame, treba što više izgovarati telbiju u toku putovanja do Mekke, a prekida s njenim izgovaranjem kada otpočne tavaf.

7. Kada onaj ko je nanijetio obaviti umru stigne do Mekke, sunnet mu je da se okupa prije ulaska u nju. Abdest će uzeti radi obavljanja tavafa. Kada bude ulazio u harem Kabe, ući će desnom nogom i proučiti: *Bismillahi ves-salatu ves-selamu 'ala resulillahi, Allahummagfirli zenbi veftah li ebvabe rahmetik, Euzubillahi-l-'azim ve bivedžhihi-l-kerim ve bi sultanihi-l-kadim mineš-šejtanir-radžim*. – „U ime Allaha, blagoslov i spas i mir Njegovom Poslaniku. Allahu moj, oprosti mi i otvori mi vrata milosti Svoje. Sklanjam se u okrilje Velikog Allaha, pred Njegovo lice Časno, Njegovu vlast Praiskonsku, pred prokletim šejtanom."

8. Poslije toga će se usmjeriti prema Hadžeru-l-esvedu, dotaći će ga desnom rukom i poljubiti, a ako ne bi bio u mogućnosti da ga poljubi, dotaći će ga i poljubit će svoju desnu ruku. A ako ne bi bio u mogućnosti ni dotaći ga, okrenut će se prema Hadžeru-l-esvedu, ispružit će svoju ruku prema njemu i reći će: *Bismillahi, vallahu ekber*. Poslije toga će stati tako da mu Hadžeru-l-esved i Kaba budu s lijeve strane, a zatim početi s obavljanjem sedam krugova tavafa oko Kabe tako što će otpočeti od Hadžeru-l-esveda. Ovaj tavaf je drugi rukn umre. Tavaf otpočinje od Hadžeru-l-esveda i završava kod Hadžeru-l-esveda. To će ponoviti sedam puta.

9. Sunnet je da muškarac pri obavljanju tavafa drži otkrivenu desnu nadlakticu i rame i stavi gornji prekrivač ispod pazuha, a krajeve prekrivača da prebaci na lijevo rame. Kada završi sedam krugova tavafa, vratit će gornji prekrivač kako ga je držao prije tavafa.

10. Sunnet je da pri obavljanju tavafa obavi prva tri kruga žurno usitnjenim koracima, dok će preostala četiri kruga ići uobičajenim hodom.

11. Pri obavljanju tavafa neće prolaziti kroz hidžr. Hidžr je polukružni zid ispred Kabe od strane El-Mizaba, jer je to sastavni dio Kabe. Onaj ko pri obavljanju tavafa prođe kroz hidžr, on nije učinio tavaf oko Kabe.

12. Kada dođe do Jemenskog ugla, a on se nalazi prije Hadžeru-l-esveda, sunnet je da ga dodirne desnom rukom, ali ga neće ljubiti. Ako ne bude u mo-

gućnosti zbog gužve dodirnuti Jemenski ugao, nastaviti će s tavafom, a neće dizati ruku u njegovom pravcu niti donositi tekbir.

13. Kada bude između Jemenskog ugla i Hadžeru-l-esveda, proučit će:

﴿ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴾

"Gospodaru naš, podaj nam dobro i na ovom i na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u Ognju." (*El-Bekare*, 201.)

14. Kada dođe do Hadžeru-l-esveda, dotaći će ga, poljubiti će ga i reći će: *Bismillahi, Allahu ekber*, a zatim početi s obavljanjem drugog tavafa na kojem će učiniti isto što je učinio i na prvom i sve tako dok ne završi sedam krugova tavafa.

15. U toku tavafa činit će što više zikra i upućivat će dove koje želi. Može učiti i Kur'an. Klonit će se bespotrebna govora i govora o dunjalučkim stvarima.

16. Obaveza je da se krugovi tavafa obavljaju u kontinuitetu i da se ne prave stanice između njih. Ako bi napravio stanku između krugova tavafa zbog nečega i ta stanka bude duga, a nije zbog namaza, obaveza je ponoviti tavaf iznova.

Obaveza je da se tavaf obavlja pod abdestom, a ako bi izgubio abdest u toku tavafa, obavezan je da se ponovo abdesti. Ako mu za abdest bude trebao kratki vremenski period, onda će samo upotpuniti tavaf od mjesta gdje se zaustavio.

17. Žena u stanju hajza i nifasa neće obavljati tavaf oko Kabe, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s., koje je uputio Aiši, r.a., kada je dobila hajz: **"Radi sve što radi i (obični) hodočasnik, samo nemoj činiti tavaf oko Kabe dok se ne okupaš."**¹⁵⁶ Odgodit će obavljanje tavafa dok se ne očisti i okupa od hajza.

18. Kada završi sedam krugova tavafa oko Kabe, zaputit će se prema Mekami-Ibrahimu i proučit će riječi Uzvišenog:

﴿ وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ﴾

"Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!" (*El-Bekare*, 125.)

Zatim će klanjati dva rekata iza Mekami-Ibrahima ako je u mogućnosti, u protivnom će ih obaviti na bilo kojem mjestu u haremu.

Na prvom rekatu poslije proučene Fatihe proučit će cijelu suru Kul-ja ejjuhe-l-kafirun, a na drugom rekatu poslije proučene Fatihe proučit će cijelu suru Kul-huvalahu ehad.

¹⁵⁶ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

19. Kada završi namaz, vratit će se Hadžeru-l-esvedu i ako je u mogućnosti, dotaći će ga.

20. Poslije toga otići će da obavi sa'j, tj. sedam puta će žurno hodati između Safe i Merve. Sa'j je treći rukn umre. Sa'j će otpočeti sa Safe i kada se približi Safi, proučit će:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾

"Safa i Merva su Allahova časna mjesta, zato onaj koji Kabu hodočasti ili umru obavi ne čini nikakav prijestup ako krene oko njih. A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo – pa, Allah je doista blagodaran i sve zna." (*El-Bekare*, 158.)

Kada se uspne na Safu, okrenut će se prema Kabi, podići će ruke, izgovoriti Allahu ekber i proučiti dovu: *La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku, ve lehu-l-hamdu ve huve 'ala kulli šej'in kadir, la ilahe illallahu vahdehu endžez v'adehu ve nesare 'abdehu, ve hezeme-l-ahzabe vahdehu.* – "Nema istinskog boga osim Allaha, Koji Sebi ravnoga nema. Njemu pripada sva vlast i zahvalnost i On je iznad svega. Nema boga osim Allaha, Jedinoga, Koji ispunjava Svoje obećanje i pomaže Svome robu i sve protivnike Sam porazi." Ovu dovu ponovit će tri puta i upućivat će druge dove koje želi.

21. Poslije učenja dove, spustit će se prema Safi pješice. Kada dođe do zelenog svjetlosnog znaka, ukoliko je u mogućnosti, velikom brzinom će potrcati. Što se tiče žena, one neće trčati. A kada dođe do sljedećeg zelenog svjetlosnog znaka, od njega će nastaviti normalno hodati sve dok ne stigne na Mervu. U toku obavljanja sa'ja upućivat će dovu, činiti zikr i učiti Kur'an.

22. Kada se osoba koja obavlja umru uspne na Mervu, okrenut će se prema Kabi, donijeti tekbir, podignuti ruke i proučiti dovu te reći sve što je rekla na Safi, čime je upotpunila jedan krug.

23. Poslije uspinjanja na Mervu, zaputit će se prema Safi tako da će ići uobičajeno na predjelu puta (između Safe i Merve) gdje treba da ide, dok će između dva zelena svjetlosna znaka trčati, te će ponovo nastaviti hodati dok ne stigne na Safu. Ovo bi se smatralo drugim upotpunjenim krugom. Osoba koja obavlja umru na njemu će činiti isto sve što je činila i na prvom krugu. Ovako će nastaviti sve dok ne upotpuni sedam krugova. Otpočetak će sa Safe, a završit će posljednji krug na Mervi. Odlazak sa Safe na Mervu brojat će se jednim krugom, a povratak sa Merve na Safu brojat će se drugim krugom.

24. Nakon završetka sedam krugova sa'ja između Safe i Merve, muškarac će obrijati glavu ili će pak samo skratiti kosu tako što će pri šišanju podrezati kosu s cijele glave. Što se tiče žene, ona će sama skratiti kosu tako što će isplesti dvije pletenice i odrezati od svake pletenice oko dva centimetra. Za ljude je bolje da obriju glavu, jer je Vjerovjesnik, a.s., učio tri dove za one koji obriju glavu, dok je učio samo jednu dovu za one koji skrate kosu. Ako bi pak hadž bio ubrzo te mu ova umra bila uz hadž, u tom slučaju je lijepo da samo skрати kosu kako bi mogao obrijati glavu kada bude obavljao hadž.

25. Poslije brijanja glave ili skraćivanja kose, osoba koja obavlja umru upotpunila je tako obrede umre i njene radnje. Tada će se osloboditi ihrama i obući šivenu odjeću. Namirisat će se i raditi sve što joj je bilo zabranjeno u periodu dok je bila u ihramu, kao što je korištenje mirisa, spolno općenje sa ženom, otklanjanje dlačica sa stidnih dijelova tijela i ispod pazuha i odsijecanje nokata.

Opis obavljanja hadža

Vrste obavljanja hadža

Tri su načina obavljanja hadža. Svaki način naziva se nusukom,¹⁵⁷ a oni su:

a) **El-Ifrad**, tj. da hadžija nanijeti samo hadž kada bude oblačio ihram na mikatu. Kada bude donosio nijjet za hadž, reći će: *Lebejke hadžen* – "Odazivam Ti se hadžom." Ovoj vrsti hadža ne prethodi obavljanje umre, a nije obavezno ni klanje Kurbanda na kraju hadža onome ko nanijeti ovu vrstu hadža.

b) **El-Kiran**, tj. da kada bude oblačio ihram na mikatu, hadžija jednim nijjetom zanijjeti da će obaviti hadž i umru. U tom slučaju, kada bude donosio nijjet, reći će: *Lebejke hadžen ve umreten* – "Odazivam Ti se hadžom i umrom." Hadžija će obaviti obrede umre kao što je već objašnjeno, ali neće skraćivati kosu niti će se oslobađati ihrama sve dok ne završi obrede hadža u potpunosti. Na kraju svoga hadža obavezan je zaklati kurban (hedj).

c) **Et-Temettu'u**, tj. da hadžija nijjeti obavljanje umre u mjesecima hadža, nakon čega će se osloboditi obreda umre u potpunosti. Za hadž će ponovo donijeti nijjet osmog dana zu-l-hidžeta. Ovako će postupiti pod uvjetom da ne izađe iz Mekke i vrati se u svoj grad. Ako to uradi, narušit će time valjanost et-temettu'u hadža i obavezan je da obavi drugu umru. Najbolja vrsta hadža je et-temettu'u, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Kada bih ovo ponovo radio, ne bih potjerao kurbande sa sobom, pa bih skinuo ihrame zajedno s ostalim ljudima."**¹⁵⁸

¹⁵⁷ Nusuk je način na koji hadžija obavlja radnje hadža.

¹⁵⁸ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

Obredi hadža u osmom danu zu-l-hidžeta (jevnu-tevrije):

1. Hadžija koji je obavio umru, a obavlja et-temettu'u vrstu hadža, kada nastupi osmi dan zu-l-hidžeta, uzet će nijjet u mjestu gdje se nalazi nakon što se okupa, otkloni dlake sa stidnog dijela tijela i ispod pazuha, namiriše se i obuče ihrame. Ako bude obavljao kiran hadž, on će ostati u ihramu poslije obavljanja umre i neće se ni oslobađati ihrama. Zatim će hadžija koji obavlja et-temettu'u hadž, donijeti nijjet riječima: *Lebejke hadžen* – "Odazivam Ti se hadžom." Ako se bude bojava neke zapreke koja ga može spriječiti da upotpuni svoj hadž on će u nijjetu navesti i uvjet: "Ako me spriječi neka zapreka, oslobođen sam ihrama ondje gdje budem spriječen." Što se tiče onoga koji obavlja el-ifrad hadž, on će uzeti nijjet za hadž kod mikata, jer njega ne obavezuje da obavi umru.

2. Tog jutra će hadžija poslije oblačenja ihrama izaći na Minu¹⁵⁹ i tamo klanjati podne, ikindiju, akšam i jaciju u njihovom vremenu. Četverorekatne namaze klanjat će po dva rekata.

3. Noć će provesti na Mini do sabaha dana Arefata. Hadžiji je dovoljno da provede veći dio noći na Mini.

Obredi hadža koji se obavljaju u devetom danu zu-l-hidžeta (jevni arefe)¹⁶⁰

1. Devetog dana kada sunce izađe, a to je dan Arefata, hadžije odlaze s Mine na Arefat. Hadžija će otići do Nemire (mjesto uz Arefat) i provesti na Nemiri vrijeme do prije podne, ako je u mogućnosti. Boravak na Arefatu je drugi od ruknova hadža poslije ihrama. Arefat je uzvišeni rukn, jer je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Hadž je Arefat. Ko stigne (otići na Arefat) u noći muzdelife prije zore, taj je stigao obaviti hadž."¹⁶¹ Ko propusti ovaj rukn, on je i hadž propustio.

2. Kada nastupi podne namaz, hadžija će klanjati podne i ikindiju, spojeno i skraćeno u prvom vremenu podne namaza, s jednim ezanom i dva ikameta.

3. Poslije klanjanja podne i ikindije namaza zajedno, hadžija će izaći na Arefat i ostati na njemu sve do zalaska sunca. Klanjat će na Arefatu, učiti zikr okrenut prema Kibli, skrušeno će upućivati dovu s podignutim rukama. Učestalo će ponavljati sljedeću dovu: *La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu ve huve ala kulli šejin kadir*. – "Nema boga osim Allaha, Jedinog

¹⁵⁹ Mina je mjesto istočno od Mekke udaljeno sedam kilometara. Nalazi se na putu između Mekke i Arefata.

¹⁶⁰ Arefat je mjesto koje je udaljeno 25 kilometara jugoistočno od Mekke.

¹⁶¹ Hadis bilježe Ahmed, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

Koji nema sudruga. Njemu pripada vlast i zahvala. Njegova je moć nad svime." Dozvoljeno je hadžiji da se odmori tako što će odspavati. Dozvoljeno mu je da razgovara s prijateljima o onome što je korisno ili da čita korisne knjige.

4. Kada devetog dana sunce zađe, hadžija će krenuti prema Muzdelifi.¹⁶² Kada stigne na Muzdelifu, klanjat će akšam i jaciju, spojeno i skraćeno, s jednim ezanom i dva ikameta. Neće klanjati akšam i jaciju dok ne stigne na Muzdelifu, osim ako se boji da će zbog gužve proći jacijsko vrijeme prije nego što stigne na Muzdelifu. Hadžija ne bi trebao početi sakupljati kamenčiće za džemreta čim stigne na Muzdelifu, nego bi trebao prvo obaviti namaz. Kamenčiće može sakupiti s bilo kojeg mjesta.

5. Hadžija će provesti noć na Muzdelifi i ostat će na njoj do zore. Nije obavezan da prespava na Muzdelifi. Noćni boravak na Muzdelifi bit će realiziran i ako samo bez spavanja proboravi na njoj. Dozvoljeno je onima koji imaju neke isprike da napuste Muzdelifu poslije ponoći, kao što su starci, iznemogli i bolesni koji se boje da će im gužva izazvati poteškoće. Dozvoljeno je da s njima napuste Muzdelifu i oni koji su u njihovoj pratnji. Oni koji nemaju isprike, ostat će do zore.

Obredi hadža desetog dana zu-l-hidžeta (dan prinošenja kurbana)

1. Kada hadžija klanja sabah namaz desetog dana zu-l-hidžeta, uputit će se prema El-Meš'ari-l-haramu¹⁶³ i tu će upućivati Allahu dovu i donositi tekbire sve dok se ne razdani, a prije izlaska sunca. Ako nije u mogućnosti da se spusti do El-Meš'ari-l-harama, učit će zikr i dovu na mjestu boravka.

2. Kada se dobro razdani, hadžija će poći prema Mini prije izlaska sunca. Ako bude prolazio kroz Vadi Muhassir na putu između Muzdelife i Mine, požurit će, jer je ovo dolina u kojoj je Allah uništio abesinca Ebrehu i njegovu vojsku kada su željeli srušiti Kabu. Hadžija može sakupiti kamenčiće za džemreta s bilo kojeg mjesta.

3. Nakon što hadžija stigne na Minu, zaputit će se prema Velikom džemretu, a to je posljednje i najbliže džemre do Mekke. Na njega će baciti uzastopno, jedan za drugim, sedam kamenčića veličine graška. Za svaki kamenčić donijet će po jedan tekbir.

¹⁶² Muzdelifa je mjesto na putu između Arefata i Mine na istočnoj strani od Mine. Naziva se i El-Meš'aru-l-haram.

¹⁶³ Podnožje brda Kuzeh na Muzdelifi. (Op. prev.)

4. Poslije bacanja kamenčića na Veliko džemre, zaklat će kurban hedj¹⁶⁴ ako bude obavljao et-temettu'u ili el-kiran hadž, a ako bude obavljao el-ifrad hadž, nije obavezan klati kurban. Najvrednije je da sam zakolje svoj kurban, a ako nije u mogućnosti, dozvoljeno mu je da nekoga opunomoći da zakolje za njega.

5. Poslije klanja kurbana hadžija će, ako je muškarac, obrijati glavu ili će pak skratiti kosu, ali je bolje da obrije. Što se tiče žene, ona će skratiti kosu dva centimetra, što je pojašnjeno u poglavlju o umri.

6. Dozvoljeno je hadžiji da neke obrede desetog dana zu-l-hidžeta uradi prije njihova vremena, a da neke pak odgodi i za to nema nikakvih posljedica. Tako mu je naprimjer dozvoljeno pomjeriti klanje kurbana prije bacanja kamenčića, ili brijanje glave prije klanja kurbana itd.

7. Kada hadžija obavi obrede desetog dana zu-l-hidžeta, imat će status malog oslobađanja.¹⁶⁵ Njemu je tada sve dozvoljeno što mu je bilo zabranjeno u ihramu, osim spolnog općenja sa ženom.

8. Poslije obavljenih obreda hadža na Mini, zaputit će se prema Mekki da bi obavio tavafu-l-ifada, a to je treći rukn hadža. Obavit će sedam krugova, zatim će obaviti sa'j između Safe i Merve sedam krugova, ako bude obavljao et-temettu'u hadž. Sa'j će obaviti i onaj ko ga nije obavio pri obavljanju tavafu-l-kuduma. Po završetku tavafa i sa'ja hadžija ima status velikog oslobađanja¹⁶⁶ te njemu biva dozvoljeno sve što mu je bilo zabranjeno, pa čak i spolno općenje sa ženom.

Obredi hadža u danima tešrika

Dani tešrika su tri dana poslije dana klanja kurbana. To su jedanaesti, dvanaesti i trinaesti dan zu-l-hidžeta. To su dani kada se jede i pije i u kojima nije dozvoljen post, osim hadžiji koji nije pronašao kurban, a obavezan ga je zaklati.

Obredi u ovim danima svode se na sljedeće:

1. Nakon što hadžija provede noć jedanaestog dana na Mini, ostat će sve do podne namaza. Zatim će poslije podne namaza ići bacati kamenčiće na sva tri džemreta. Prvo će baciti kamenčiće jedan za drugim na Malo džemre tako što će

¹⁶⁴ Hedj je kurban kojeg hadžija zakolje na Mini ili u Mekki. Kao hedj može se prinijeti deva, krava ili ovca.

¹⁶⁵ Malo oslobađanje podrazumijeva da je hadžiji dozvoljeno sve ono što mu je bilo zabranjeno u ihramu, kao što je oblačenje šivene odjeće, rezanje noktiju, skraćivanje kose, mirisanje, izuzev spolnog općenja sa ženom.

¹⁶⁶ Veliko oslobađanje podrazumijeva da je hadžiji dozvoljeno sve ono što mu je bilo zabranjeno dok je bio u ihramu, pa čak i spolno općenje sa ženom.

donositi tekbire pri bacanju svakog kamenčića. Malo džemre je najbliže džamiji El-Hajf. Poslije toga će se malo okrenuti na desnu stranu i proučiti podužu dovu ako bude u mogućnosti.

2. Nakon toga odmah će se zaputiti ka Srednjem džemretu i na njemu će uzastopno baciti sedam kamenčića tako da će pri bacanju svakog kamenčića donositi tekbir. Zatim će se malo okrenuti na lijevu stranu i usmjeriti prema Kibli te proučiti podužu dovu ako bude u mogućnosti.

3. Kada završi s bacanjem kamenčića na Srednjem džemretu, zaputit će se odmah prema Velikom džemretu na koje će uzastopno baciti sedam kamenčića i donosit će tekbire pri bacanju svakog, zatim će napustiti džemreta i neće upućivati dove poslije bacanja kamenčića na Velikom džemretu.

4. Hadžija će na Mini provesti noć dvanaestog dana zu-l-hidžeta. Kada nastupi podne dvanaestog dana zu-l-hidžeta, hadžija će učiniti isto što je činio jedanaestog dana zu-l-hidžeta, a zatim baciti i kamenčiće. Ako hadžija bude žurio, napustit će Minu prije zalaska sunca i zaputit će se prema Mekki da bi obavio oproštajni tavaf. Ako ga pak sustigne akšam na Mini bez isprike, obavezan je ostati na Mini do trinaestog dana, a to je posljednji dan tešrika. Kada nastupi podne namaz, bacit će kamenčiće na džemreta kao u prethodna dva dana.

5. Kada hadžija završi bacanje kamenčića na džemretima u danima tešrika i poželi napustiti Mekku, on ima obavezu da ode u Mekku i obavi sedam krugova oproštajnog tavafa. Poslije tavafa klanjat će dva rekjata i onda je obavezan napustiti Mekku. Neće odgađati napuštanje Mekke zbog trgovine ili posjeta, a ako to uradi, obavezan je nanovo obaviti oproštajni tavaf, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Neka niko ne ide dok mu posljednji obred ne bude tavaf oko Kabe."**¹⁶⁷ Ako bi hadžija kasnio zbog gužve ili zbog čekanja prijatelja s kojim putuje ili pak zbog obezbjeđivanja poputbinom za putovanje, nije pogriješio i nije obavezan ponovo obavljati oproštajni tavaf. Ako bi ženu zadesio hajz ili nifas prije oproštajnog tavafa i nije u mogućnosti da odgodi putovanje zbog svojih prijatelja i društva na putovanju, dozvoljeno joj je da otputuje bez oproštajnog tavafa. S ovim obredom hadžija je završio obrede hadža.

Šta je zabranjeno u ihramima?

To su radnje koje nisu dozvoljene da ih čini ni onaj ko obavlja hadž niti onaj ko obavlja umru dok su u ihramima. Onaj ko ih počini, obavezan je platiti fidju.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Hadis bilježi Muslim.

¹⁶⁸ Fidja je ono što hadžija daje na ime prijestupa hadža kojeg je počinio. To može biti imetak, hrana ili kurban. Fidja ovisi o vrsti prijestupa.

Neki od prijestupa kvare hadž, a oni su:

1. Otklanjanje dlaka: Otklanjanje dlaka sa cijelog tijela bilo kojim sredstvom ili na bilo koji način, kao npr. brijanje ili čupanje, bez obzira na to otklanjaju li sami sebi dlake ili pak to neko drugi radi. Također nije bitno radi li se o malo ili više dlaka, zbog riječi Uzvišenog:

﴿وَلَا تَخْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ﴾

"A glave svoje, dok kurban ne stigne do mjesta svoga, ne brijetite!" (*El-Bekare*, 196.)

Onaj ko obrije glavu bez isprike, on je grijешan i obavezan je dati fidju. Što se tiče onoga ko obrije glavu zbog isprike kao što je bolest ili oštećenje, on nije grijешan, ali je obavezan to nadoknaditi fidjom, tj. postiti tri dana ili nahraniti šest siromaha ili pak zaklati kurban. On ima pravo da odabere jedno od ovo troje. Dozvoljeno je osobi u ihramu da se češe po kosi, da pere kosu i da je češlja, sve kad bi to prouzrokovalo i da opadne nekoliko dlaka. On bi trebao to da radi nježno.

2. Rezanje noktiju: Nije dozvoljeno hadžiji koji je zanijetio hadž ili umru i obukao ihrame da reže nokte. Lijepo je da to uradi prije donošenja nijjeta i oblačenja ihrama, dok je rezanje noktiju poslije donošenja nijjeta i oblačenja ihrama prema konsenzusu učenjaka zabranjeno, jer to spada u svakodnevna dotjerivanja i komoditet, što ustvari poništava namjeru ihrama.

Kaže Uzvišeni:

﴿ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ﴾

"Zatim, neka sa sebe prljavštine uklone!" (*El-Hadž*, 29.)

A kaže Ibn Abbas, r.a.: "Riječ et-tefes znači skidanje ihrama, brijanje glave i oblačenje odijela, te kraćenje (nokitiju)."

3. Pokrivanje glave onim što se priljepi (priljubi) uz glavu: Nije dozvoljeno osobi koja je u ihramu, ni muškarcu, a ni ženi, da pokrivaju glavu nečim što se prtiljepi (priljubi) uz glavu, bio to bilo kakav prekrivač, mahrama, turban ili pak gornji prekrivač (ridāa') i slično tome što se ubraja u pokrivače za glavu. Ako bi pak stavio nešto na glavu, ali ne namjerava time pokriti glavu, kao što je nošenje prtljaga i torbi na glavi, to ne smeta. Dozvoljeno je hadžiji da se skloni u hlad pod krov auta ili pod šator. Ovo se ne smatra prestupima ihrama. Ženi nije dozvoljeno da pokriva lice osim ako se boji da će izazvati požudu, u kom će slučaju pokriti lice, ali ne nikabom.

4. Oblačenje šivene odjeće: Osoba koja je u ihramu za hadž ili umru kao osnovnu odjeću oblači donji pokrivač (izar) i gornji pokrivač (ridāa'). Neće oblačiti šivenu odjeću koja je namjenski šivena da bi se pokrili dijelovi tijela kao što su košulja, pantalone, odjeća, čarape, mestve, rukavice i slično. Što se tiče papuča, sve kada bi na njima i bilo prošivenih konaca, one se ne smatraju šivenom odjećom koju je zabranjeno odijevati, zapravo u islamskom vjerozakonu navode se dokazi koji ih dozvoljavaju. Ženi je dozvoljeno da obuče što želi osim rukavica, nikaba i ukrasne odjeće.

5. Mirisanje: Nije dozvoljeno osobi u ihramu da namiriše svoje tijelo ili ihram. Što se tiče mirisa kojim namiriše svoje tijelo prije oblačenja ihrama i koji ostavi traga na tijelu, u tome nema grijeha. A ako bi ostao trag na ihramu, obavezan je da ga očisti i sapere.

6. Lov: Nije dozvoljeno osobi u ihramu da ulovi neku od divljih životinja čije je meso dozvoljeno jesti, kao što su gazela, zec i ptice. Njemu nije dozvoljeno ni da pomaže pri njihovom lovljenju čak ni ako bi se radilo o tome da im samo da neki išaret (znak) ili pak pokaže gdje su. Ako bi ih ulovio ili ako bi pak za njega bile ulovljene, nije mu dozvoljeno da ih jede, jer imaju status strvine. Kada bi ulov ulovila osoba koja nije u ihramu i nije namjeravala taj ulov (plijen) za osobu koja je u ihramu, osobi u ihramu je dozvoljeno da to jede. Osobi u ihramu je dozvoljeno da neograničeno lovi ulov iz mora i da ga jede.

7. Sklapanje bračnog ugovora: Osobi koja je u ihramu nije dozvoljeno da sklapa bračni ugovor, a ni da za njega neko sklapa bračni ugovor, sve ako i osoba koja će za njega sklopiti bračni ugovor ne bi bila u ihramu. Ako bi pak sklopio bračni ugovor ili ga neko drugi sklopio za njega, taj ugovor ne bi bio važeći i smatrao bi se neispravnim.

8. Spolno općenje sa ženom: Ovo je najteži prijestup, jer ako bi osoba koja je u ihramu spolno općila sa svojom ženom prije prvog oslobođanja (malog oslobođanja), njegov hadž bi bio pokvaren. I hadž žene, ukoliko bi bila u ihramu, odnosno imala status hadžije, bio bi pokvaren. Oni su onda obavezni da upotpune svoj hadž i da plate fidju – da zakolju oboje po jednu devu i podijele meso siromasima Harema. Također, obavezni su da ponovo obave hadž naredne godine (kada ponovo budu u prilici). Ako bi pak spolni odnos uslijedio poslije malog oslobođanja, a prije velikog oslobođanja, njihov hadž ne bi bio pokvaren, ali bi ostali obavezni na ime fidje zaklati ovcu i podijeliti je siromasima Harema.

9. Strastveno uživanje sa suprugom popraćeno ljubljnjem, dodirivanjem ili priljubljanjem jedno uz drugo: Ovo je također zabranjeno jer su to sve prethodnice spolnog odnosa. To se sve smatra spolnim odnosom koji je zabranjen osobi u ihramu.

Kaže Uzvišeni:

﴿فَلَا مِرْفَقَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾

"Ne može imati spolni odnos, ružno činiti, niti ulaziti u prepreke u toku hadža." (*El-Bekare*, 197.)

PROPISI KOJI SU ISKLJUČIVO VEZANI ZA ŽENU MUSLIMANKU

Propisi hajza, istihaze i nifasa

1. Propisi hajza

a) Definicija hajza

Hajz je krv koja izlazi iz rodnice kada žena postane punoljetna, a kasnije se redovno pojavljuje u određenim mjesečnim ciklusima.

b) Vrijeme pojave hajza

Hajz počinje kada žena napuni devet hidžrskih godina,¹⁶⁹ shodno riječima Aiše, r.a.: **"Kada djevojka napuni devet godina, uvažava se kao punoljetna žena."**¹⁷⁰

Hajz kod žena prestaje kada napune pedeset godina, shodno riječima Aiše, r.a.: **"Kada žena napuni pedeset godina, ona je prešla granicu perioda hajza."**¹⁷¹ Ponekad se desi da žene nastave dobivati hajz i poslije pedesete godine. Dakle, ako bi žena vidjela poslije pedesete godine života krv istog izgleda kao i prije, to je krv od hajza.

c) Vrijeme trajanja hajza

Najkraće trajanje hajza je jedan dan i noć, a najduže petnaest dana. Rekao je 'Ataa': **"Vidio sam žene kod kojih menstruacija traje jedan dan, a vidio sam i one kod kojih menstruacija traje petnaest dana."** Shodno onome što je Vjerovjesnik, a.s., rekao Hamni, kćerki Džahša, r.a.: **"Računaj to u hajz šest ili sedam dana, a zatim se okupaj."**¹⁷²

d) Šta je zabranjeno ženi s hajzom

Ženi s hajzom zabranjeno je nekoliko stvari:

- Vršiti spolni odnos s mužem, shodno riječima Uzvišenog:

﴿فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ﴾

"Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju!" (*El-Bekare*, 222.)

¹⁶⁹ Ovo je donja granica za pojavu hajza kod žene. (Op. prev.)

¹⁷⁰ Ovdje treba napomenuti da se ovo odnosi na krajeve u kojima su velike vrućine, gdje djevojke brže sazrijevaju nego u hladnim krajevima kao što su naši. (Op. prev.) Hadis bilježe Tirmizi i Bejhaki kao muallak predaju.

¹⁷¹ Ovu predaju navodi Ahmed.

¹⁷² Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

- Razvod braka, shodno riječima Uzvišenog:

﴿فَطْلُقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ﴾

"Vi ih u vrijeme kad su čiste pustite." (*Et-Talak*, 1.)

- Klanjati namaz, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Kada ti se pojavi menstruacija, izostavlaj namaz."¹⁷³

- Postiti, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "A nije li ona (žena) s menstruacijom, ta koja ne klanja i ne posti? – reče on. – Da – potvrdiše."¹⁷⁴

- Tavaf obavljati, shodno riječima koje je Vjerovjesnik, a.s., uputio Aiši, r.a., kada je dobila hajz: "Radi sve što radi (obični) hodočasnik, samo nemoj obavljati tavaf oko Kabe dok se ne okupaš."¹⁷⁵

- Doticati Mushaf, shodno riječima Uzvišenog:

﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾

"Dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti." (*El-Vaki'a*, 79.)

- Boraviti u džamiji ili mesdžidu, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Ja ne dozvoljavam džunub osobi i ženi s hajzom boravak u džamiji (mesdžidu)."¹⁷⁶

e) Šta je ženi s hajzom obaveza?

Kada žena dobije hajz, to je znak njenog punoljetstva. Žena s hajzom obavezna je da se okupa kada joj prestane krv, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Izostavlaj namaz onoliko dana (u mjesecu) koliko ti je obično trajala menstruacija, a onda se okupaj i klanjaj."¹⁷⁷

Znaci prestanka hajza i nifasa

- Kada prestane krv da curi od žene koja je u stanju hajza. Dakle, ako bi stavila uložak u periodu dok je pod hajzom, pa na njemu ne bi došlo do promjene (od tragova krvi), njen hajz je prestao i ona je čista.

- Ako primijeti kakvu žućkastu ili mutnu (poput sukrvice) izlučevinu u periodu hajza, to je hajz. U tom kontekstu prenosi 'Alkame, r.a., od svoje majke da

¹⁷³ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁷⁴ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁷⁵ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

¹⁷⁶ Hadis bilježi Ebu Davud. Ibn Huzejme ocijenio ga je vjerodostojnim, dok ga je skupina učenjaka ocijenila slabim.

¹⁷⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

su žene slale u posudi pamučne uloške sa žućkastom izlučevinom do Aiše, r.a., pa im je govorila: **"Ne požurujte (s čišćenjem) sve dok ne vidite bijeli iscjedak."**¹⁷⁸

- Žućkasta ili mutna (poput sukrvice) izlučevina ako se primijeti u periodu dok je žena čista, ona je čista. Neće te izlučevine ubrajati ni u šta, shodno riječima Ummu Atije, r.a.: **"Poslije kupanja (od hajza) žućkastu i mutnu (poput sukrvice) tečnost nismo ubrajale ni u šta."**¹⁷⁹

Šta je žena s hajzom obavezna nadoknaditi poslije čišćenja?

Žena s hajzom poslije čišćenja nadoknadit će post, a neće nadoknađivati namaz. U tom kontekstu hadis bilježe Buharija i Muslim da je Muaza pitala Aišu, r.a.: **"Zašto žena napašta post propušten zbog menstruacije, a ne naklanjava namaze?"** i ona je odgovorila: **"To bi nam se događalo (tj. menstruacija), pa bi nam bilo naređeno da napostimo post, a ne bi nam naređivano bilo da naklanjavamo namaze'."**

Ako bi se žena s hajzom očistila (okupala) prije zalaska sunca, obavezna je klanjati podne i ikindiju tog dana, a ako bi se pak očistila prije zore, obavezna je klanjati akšam i jaciju te noći.

2. Propisi istihaze

a) Definicija istihaze

Istihaza je stanje kad kod žene zbog bolesti curi krv mimo redovnih mjesečnih ciklusa iz izdvojene vene. Ako kod žene nastavi krv curiti preko petnaest dana, to će se kod nje tretirati kao istihaza i nije ispravno to smatrati krvlju od hajza.

b) Stanja istihaze

Stanja istihaze su:

Prvo stanje je da je kod žene prije istihaze hajz bio redovan i znala je tačno broj dana svoga hajza i njegovo vrijeme u mjesecu. Ona postupa po tome. Dakle, ona izostavlja namaz i post u tim danima (hajza), bez obzira na to može li raspoznati je li to krv hajza ili nije. Sve što prekorači preko tog uobičajenog vremena (uobičajenog vremena hajza), to će tretirati kao istihazu, shodno uopćenom Vjerovjesnikovom obraćanju Ummu Habibi: **"Sačekaj period koliko ti traje hajz, zatim se okupaj i klanjaj."**¹⁸⁰

¹⁷⁸ Hadis bilježi Malik, a Buharija ga bilježi kao muallak predaju.

¹⁷⁹ Hadis bilježi Ebu Davud. Buharija bilježi slično predanje bez riječi kupanje-čišćenje.

¹⁸⁰ Hadis bilježi Muslim.

Drugo stanje je da žena nema redovan period hajza, ili ga je imala, ali je zaboravila. Ako bi se krv njenog hajza mogla razlikovati tako da je dio krvi crn, gust i neugodna mirisa, a drugi dio rijedak i crven, te period curenja crne krvi ne prelazi više od najdužeg perioda hajza, a niti se skratio od najmanjeg perioda hajza, pa je njen period hajza moguće razlikovati od istihaze. Ona će izostavljati namaz u periodu crne krvi za vrijeme hajza, zatim će se po prestanku crne krvi okupati i klanjati. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Fatima bint Hubejš upitala Vjerovjesnika, a.s.: "Allahov poslaniče, ja sam žena kod koje krv stalno izlazi i ne prestaje (u stanju istihaze), pa hoću li izostavljati namaze?" On joj je odgovorio: "Ne, nećeš, a to je (krv) iz vene i nije hajz. Kada nastupi hajz, izostavljaj namaze, a kada prestane, saperi sa sebe krv i klanjaj." Nesai bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ako se radi o krvi od hajza, onda je prepoznatljiva po crnoj boji. Ukoliko primijetiš da je takva, prestani klanjati, a ako primijetiš da je drugačija, onda samo abdesti, jer je to krv od kapilara."

Treće stanje je da žena nema redovnog perioda hajza, a ne može ni razlučiti (između krvi hajza i istihaze). Dakle, ona je u zbunjujućem stanju (el-mutehajjire). Ona će u svakom mjesecu mirovati (čekati) šest ili sedam dana za koje je u nedoumici (je li to period njena hajza), zatim će se očistiti te postiti i klanjati nakon što očisti mjesto odakle izlazi krv tako što će na to mjesto staviti nešto što će spriječiti izlazak krvi. U tom smislu navodi se hadis u kome je Vjerovjesnik, a.s., rekao Hamni bint Džahša, kada joj je krv od hajza otjecala u velikim količinama: "To je, zaista, napad od šejtana. Računaj hajz šest ili sedam dana, zatim se okupaj."¹⁸¹

Status žene u stanju istihaze

Na ženu u stanju istihaze odnose se posebni propisi, a najvažniji je da je ona obavezna za svaki namaz obnoviti abdest, shodno hadisu u kojem je Fatimi bint Ebu Hubejša Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Uzimaj abdest za svaki namaz."¹⁸²

3. Propisi nifasa (porodilje)

a) Definicija nifasa

To je krv koja izlazi iz maternice zbog porođaja.

¹⁸¹ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

¹⁸² Hadis bilježi Buhari.

b) Period trajanja nifasa

Nema donje granice za najkraći period trajanja nifasa. Najduži period nifasa je četrdeset dana, a sve što pređe iznad toga, to je stanje istihaze, shodno hadisu koji se prenosi od Ummu Seleme, r.a., da je rekla: "U vrijeme Allahova poslanika, a.s., porodilje bi, nakon poroda čekale četrdeset dana."¹⁸³

c) Šta je zabranjeno porodilji (u nifasu)?

Porodilji je zbog izlaska krvi iz maternice (nifas) zabranjeno sve što je zabranjeno ženi zbog hajza. Status žene (porodilje) s nifasom je kao status žene s hajzom u pogledu nadoknađivanja propuštenih obaveznih ibadeta.

Ženin hidžab i njena odjeća

Zaista je hidžab jedan od najuzvišenijih propisa kojeg je Uzvišeni Allah naredio ženi. Hidžab je Uzvišeni Allah učinio obilježjem ženine časti, znakom njene čednosti i pokazateljem njene kreposti i čestitosti. Zbog svega navedenog veoma je važno da žene saznaju sve o onome što je od propisa i adaba vezano za hidžab.

1. Definicija hidžaba

Terminološka definicija hidžaba: Hidžab je prostrana i široka odjeća kojom se pokriva cijelo tijelo žene tako da se njeno tijelo ne oslikava, ne obilježavaju se njegove draži, niti šta od njena tijela ostaje vidljivo.

Žena pokrivena hidžabom je ona žena koja pokrije cijelo svoje tijelo i njegove draži osim onoga što je islamski vjerovjesnik dozvolio da učini vidljivim, kao što su lice i šake, ako se ne boji da će time izazvati smutnju. Konsenzus učenjaka islamskog prava zastupa takav stav. Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَا يُدِينُ نَرِيسَتَهُ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾

"I neka ne pokazuju ukrase svoje osim onoga što je ionako spoljašnje." (*En-Nur*, 31.)

Prenosi se od Abdullaha b. Omera, r.a., da je rekao: "Spoljašnji ukrasi su lice i šake."¹⁸⁴ Prenosi se od Aiše, r.a., da je rekla: "Od onoga što je ionako spoljašnje su lice i ruke."¹⁸⁵

Za ženu je bolje da prekrije svoje lice, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.:

¹⁸³ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

¹⁸⁴ Hadis bilježi Bejheki.

¹⁸⁵ Hadis bilježi Bejheki.

"Žena koja je u ihramu (za hadž ili umru) neće oblačiti nikab niti će nositi rukavice."¹⁸⁶ Prema islamskom vjerazakonu žena će pokriti svoje lice nikabom kada nije u ihramu.

2. Status hidžaba

Hidžab je obavezan svakoj punoljetnoj muslimanki, shodno riječima Uzvišenog Allaha:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيزٍ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

"O Vjerovjesniče, reci ženama svojim, i kćerima svojim i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se. Tako će se najlakše prepoznati pa neće uznemiravane biti. A Allah prašta i Milostiv je." (*El-Ahzab*, 59.)

Ebu Davud i Ibn Ebi Hatim prenose da je Ummi Seleme rekla, nakon što je objavljen ajet: "... neka spuste haljine svoje niza se", da su ensarijke izašle kao da su im na glavama gavrano, a na sebi su imale crne prekrivače."

3. Važnost hidžaba i njegove vrijednosti

Ženino preuzimanje obaveze nošenje hidžaba je ibadet kojim se približava svome Gospodaru. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾

"Ni vjernik ni vjernica nemaju izbora da, kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, da po svome nahođenju postupe." (*El-Ahzab*, 36.)

Hidžab nije društveni običaj kojeg je zajednica naslijedila, već je ibadet i Allahova naredba kojoj smo se obavezni povinovati.

4. Uvjeti hidžaba

Islamski učenjaci naveli su uvjete za hidžab da bi bio u skladu s islamskim vjerazakonom, a za ženu koja tako postupi smatra se da je implementirala Allahovu naredbu.

¹⁸⁶ Hadis bilježi Buhari.

Uvjeti hidžaba su:

Prvi uvjet je da prekriva cijelo tijelo tako da se ne vidi nijedan njegov dio, shodno riječima Uzvišenog:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّلزَّوْجِ وَبَنَاتِكَ وَسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِنَّ مِمَّا يَبْلُغْنَ بِأَعْيُنِنَ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا يَعْزِفْنَ فَلَا يُؤْذِنَ وَلَا يَكُنَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾

"Vjerovjesniče, reci ženama svojim i kćerima svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se. Tako će se najlakše prepoznati pa neće uznemiravane biti. A Allah prašta i Milostiv je." (*El-Ahzab*, 59.)

U tom smislu prenosi se da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ko iz oholosti spusti odjeću da mu se vuče (po zemlji), Allah ga na Sudnjem danu neće pogledati." Na to je Ummu Selema upitala: "Šta da rade žene s donjim rubovima svoje (odjeće)?" i on joj je odgovorio: "Prepustit će ih (od pola potkoljenica) za jedan pedalj." "U tom slučaju će otkriti stopala?" – ponovo će ona. On reče: "Neka ih onda spuste za jednu podlakticu, ali ne više od toga." Hidžab kakvog nalaže islamski vjerovjesnik je onaj koji pokriva cijelo tijelo. Ne smatra se hidžabom ono što pokriva samo glavu i tako čini odvojenim ponaosob donji dio tijela.

Drugi uvjet je da hidžab bude od debele i gusto istkane tkanine, a ne tanak, da se kroz njega ne ukazuje tijelo, jer je cilj nošenja hidžaba prekrivanje tijela. Ukoliko ne prekriva tijelo, ne naziva se hidžabom. Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Dvije vrste Džehenemlija još nisam vidio: ljude¹⁸⁷ koji će uza se imati bičeve kao kravlje repove, kojim će udarati ljude, i žene koje će biti obučene, a bit će ustvari gole, koketne i hodat će zavodljivo. Njihove glave će biti kao devine grbe. One neće ući u Džennet niti će osjetiti njegovog mirisa, iako će se njegov miris osjetiti na toliko i toliko."

Žene koje su obučene, a ustvari su gole, jesu one koje oblače providnu odjeću ispod koje se vidi koža, ili oblače kratku odjeću koja otkrije pola tijela, ili pak oblače tijesnu odjeću koja ističe tijelo kao da je golo ili poput golog. Dakle, ona je obučena, jer se tako kaže, dok je u stvarnosti gola. Koketne se odnosi na one koje koketiraju s drugima i podučavaju ih kako da se nakite i dotjeraju različitim sredstvima. One u srcima ljudi izazivaju naklonost i simpatiju. One koje hodaju zavodljivo su one koje odvraćaju od pokornosti Uzvišenom Allahu i od onoga što su obavezne, kao što je stid i pokrivanje. One su također i u svome hodu

¹⁸⁷ Odnosi se na policiju. (Op. prev.)

zavodljive. Njihove glave su kao devine grbe podrazumijeva da one povezivanjem i umotavanjem svoju kosu naprave da liči na devinu grbu. Malik prenosi u *Muvetti* da je Hafsa bin Abdurrahman ušla kod Aiše, r.a., a na njenoj glavi je bio tanki pokrivač (himar), pa joj ga je Aiša pocijepala i pokrila je gustim pokrivačem (po glavi).

Treći uvjet je da sam po sebi hidžab ne bude ukrasan, da ne bude nakinduren, izvezen i ukrašen bojama koje skreću pažnju i pogled. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

﴿وَلَا يُدِينَ زِينَتُهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾

"I neka ne pokazuju ukrase svoje osim onoga što je ionako spoljašnje." (*En-Nur*, 31.)

Ako bude sam po sebi ukras, nije dozvoljeno koristiti ga za pokrivanje glave i ne naziva se hidžabom, jer je hidžab ono što prekriva i sprječava otkrivanje ukrasa za strance. Allahov Poslanik, a.s. je rekao: "**Nemojte sprječavati Allahove robinje da odlaze u Allahove mesdžide, ali neka ne izlaze ukrašene i namirisane.**"¹⁸⁸ Ako je ovako ukazano njima koje su izlazile u džamiju (mesdžid) radi ibadeta, pa onda je preče kada se izlazi na druga mjesta. Ženi koja nosi hidžab obaveza je da se kloni šminke i pudera za uljepšavanje kada želi da izađe iz kuće, jer time ističe ukrase koje joj je Uzvišeni zabranio da razotkriva pred onima koji joj nisu mahremi. Ta vrsta dotjerivanja skreće pažnju i poglede ljudi i nema u tome razlike između slabijeg i jačeg dotjerivanja.

Četvrti uvjet je da hidžab bude prostran i širok, a ne uzak, kako ne bi oslikavao stidni dio tijela, niti razotkrivao dijelove tijela koji izazivaju strasti.

Peti uvjet je da odjeća ne bude namirisana zbog toga što to uzbuđuje muškarce. U tom smislu prenosi se da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Kad neka od vas ode u džamiju, neka ne upotrebljava miris.**"¹⁸⁹ Ovako je Poslanik, a.s., ukazao ženama kakve da budu pri izlasku u mesdžid (džamiju), pa šta je s onim ženama koje izađu namirisane na druga mjesta.

Šesti uvjet je da njihova odjeća ne sliči odjeći muškarca, jer se prenosi od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: "**Allahov Poslanik, a.s., je prokleo muškarca koji oblači žensku odjeću i ženu koja oblači mušku odjeću.**"¹⁹⁰ Proklinjanje podrazumijeva protjerivanje iz okrilja Allahove milosti.

¹⁸⁸ Hadis bilježe Ahmed i Ibn Hibban.

¹⁸⁹ Hadis bilježi Muslim.

¹⁹⁰ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

Sedmi uvjet je da to ne bude odjeća ponosa i reputacije. S tom odjećom se podrazumijeva hvalisanje pred ljudima ili privlačenje pogleda na sebe zbog nje-ne raskošnosti i reputantnosti ili zbog njena razlikovanja od uobičajene poznate odjeće stanovnika toga grada. U tom smislu Vjerovjesnik, a.s., je rekao: **"Ko obuče na dunjaluku odjeću ponosa, Allah će ga odjenuti odjećom poniženja na sudnjem danu."**¹⁹¹

Odjeća žene u namazu

Obaveza je ženi da u namazu pokrije cijelo tijelo osim lica i šaka, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: **"Punoljetnoj ženskoj osobi namaz neće biti primljen ukoliko klanja bez mahrame."**¹⁹² Punoljetna žena je ona koja je dostigla godine u kojima se dobiva hajz. Pod himarom (mahramom) se podrazumijeva ono čime se pokriva glava i vrat. Ebu Davud prenosi da je Ummu Selema, r.a., jednom prilikom rekla ženi koja je klanjala pokrivena mahramom i u košulji bez ogrtača da može da klanja tako ukoliko joj je košulja dugačka toliko da joj pokriva vanjski dio stopala." Na ruku'u i sedždi skupit će svoje tijelo i neće odmicati nadlaktice od tijela. Noge će spustiti položene sa strane tako da neće sjediti na ispruženom stopalu lijeve noge, a neće ni podbacivati stopalo lijeve noge ispod stegna desne noge, jer će se tako bolje prekriti.

Propisanost (status) ukrašavanja žene

1. Urođene osobine

Lijepo je da žena pazi na ono što se posebno nje tiče od urođenih osobina o kojima je Vjerovjesnik, a.s., podsticao da se brinemo. Buharija i Muslim bilježe da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Ljudska priroda je petero, ili petero je od ljudske prirode: sunnećenje, brijanje stidnih mjesta, rezanje nokata, brijanje ispod pazuha i skraćivanje brkova."** Žena treba da vodi brigu o odstranjivanju dlaka sa stidnih mjesta i ispod pazuha i da reže nokte kada god porastu. S obzirom da je to odraz čistoće i ljepote, ne treba ostavljati da to raste duže od četrdeset dana a da se ne odstrani. Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao: **"Određeno nam je skraćivanje brkova, rezanje noktiju, brijanje pazuha i stidnih mjesta, da ne prelazimo četrdeset noći."**¹⁹³

¹⁹¹ Hadis bilježe Ahmed i Ibn Madže.

¹⁹² Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže.

¹⁹³ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

2. Knijenje ruku i nogu, podvlačenje surme i bojenje kose

Pohvalno je ženi, a naročito udatoj, da knije ruke i noge knom i da podvlači surmu i slično tome u svojoj kući, a ne pri izlasku iz kuće. Od Aiše, r.a., prenosi se da je rekla: "Neka žena je pružila Allahovom poslaniku, a.s., ruku kroz zastor da bi mu uručila poruku. Začuden, Poslanik, a.s., upita: 'Je li ovo ženska ili muška ruka?!' 'Ženska ruka, Allahov poslaniče,' odgovorila je. 'Da si prava žena, oknila bi svoje nokte knom.'"¹⁹⁴ Neće bojiti (lakirati) nokte onim što će se skoriti na njima i spriječiti dospijevanje vode do njih pri čišćenju, kao što su lakovi. Ukoliko bi ih stavljala, obavezna ih je odstraniti s nokata pri obavljanju čistoće (abdest ili kupanje). Od Ibn Abbasa, r.a., prenosi se da je rekao: "Zaista je najbolje podvlačiti oči ismidom, jer on izoštrava vid i ojačava trepavice."¹⁹⁵ Ismid¹⁹⁶ je kamen crne boje koja nagine crvenoj. Upotrebljava se za nanošenje šminke. Ženi je dozvoljeno da boji kosu knom ili nečim drugim, a naročito ako ima sijedih vlasi. Pokuđeno je da boji kosu crnom bojom, jer je Vjerovjesnik, a.s., zabranio bojenje crnom bojom. Muslim bilježi hadis od Džabira bin Abdullaha, r.a., da je rekao: "Ebu Kuhafe je doveden na dan osvojenja Meke, a glava i brada su mu bile potpuno bijele, poput sugame, pa je Allahov poslanik, a.s., rekao: "Promijenite ga nečim, ali se klonite crne boje." Sugam je biljka bijelog cvijeta i ploda s kojom se često uspoređuju oni koji su osijedili.

3. Šišanje i brijanje kose

Dozvoljeno je ženi da skрати i ošiša kosu, jer su to činile Vjerovjesnikove, a.s., supruge, r.a. Muslim prenosi od Ebu Seleme b. Abdurrahmana da je rekao: "Poslanikove, a.s., supruge, r.a., su skraćivale svoje kose do ušiju." Nije dozvoljeno ženama da skraćuju kosu s namjerom da oponašaju nevjernice ili pak da oponašaju muškarce, jer je zabilježena od Poslanika, a.s., uopćena zabrana oponašanja nevjernika. Što se pak tiče zabrane da žene oponašaju muškarce, prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: "Allahov poslanik, a.s., prokleo je ljude koji oponašaju žene i žene koje oponašaju muškarce."¹⁹⁷ Ženi nije dozvoljeno brijanje glave osim u nuždi.

¹⁹⁴ Hadis bilježe Ebu Davud i Nesai.

¹⁹⁵ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

¹⁹⁶ Vrsta kamena od kog se pravi najbolja vrsta surme. Ima ga u Hidžazu, ali je najbolji iz Isfahana. (Op. prev.)

¹⁹⁷ Hadis bilježi Buharija.

4. Naplitanje kose

Nije dozvoljeno ženi da napliće kosu i da je produžuje drugom kosom, bila to prirodna ili vještačka kosa kao što je perika. Ovo nije dozvoljeno zbog toga što je to obmana. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Allah je prokleo i onu koja napliće tuđu kosu i onu koja traži da joj se napliće kosa."

5. Tetoviranje, uklanjanje dlaka s lica i pravljenje razmaka među zubima

Ženi nije dozvoljeno da se tetovira bilo gdje na tijelu, niti joj je dozvoljeno da čupa obrve, a ni da pravi razmak između zuba sa željom da uljepša svoj izgled. Ova zabrana je zbog mijenjanja izgleda stvorenja Uzvišenog Allaha. Allahov Poslanik, a.s., prokleo je onoga ko to čini. Buharija i Muslim bilježe hadis od Abdullaha b. Mesuda, r.a., da je rekao: "Allah je prokleo one koje tetoviraju, koje traže da se tetoviraju, one koje uklanjaju dlake s lica i one koje prave vještačke razmake među zubima radi ljepšeg izgleda, dakle takve (žene) koje mijenjaju lik koji je Allah stvorio." Nije sporno da žena popravi deformisane ili pokvarene zube ako bude osjećala potrebu za tim.

Propisi o izlasku žene iz njene kuće i njenom ophođenju sa strancima

Kada žena izađe iz svoje kuće, obavezna je da vodi brigu o sljedećim propisima i adabima:

1. Da bude pokrivena hidžabom kao što smo to već pojasnili. Neće izlaziti ukrašena ni nakitom niti bojama i sličnim, a neće biti ni namirisana. Ebu Davud bilježi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Nemojte sprječavati Allahove robinje da odlaze u Allahove mesdžide (džamije), ali neka ne izlaze ukrašene i namirisane."

2. Da obaraju poglede od onoga što im nije dozvoljeno da gledaju. Uzvišeni Allah je to naredio i ženama i muškarcima.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلِ الْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَمْرٌ كَىٰ لَهُمْ إِنْ أَلَّ اللَّهُ خَيْرٌ مَّا يَصْعُقُونَ ۝ وَقُلِ الْمُؤْمِنَاتُ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾

"Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja, to im je čednije, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade." "A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja." (*En-Nur*, 30-31.)

3. Da paze kada razgovaraju sa stranim ljudima, da im se ne obraćaju tepajući im ili milozvučnim tonom. Također trebaju da paze kada idu da ne kuckaju nogama, jer time izazivaju smutnju kod ljudi. Uzvišeni Allah zabranio je to ženama rekavši:

﴿فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا﴾

"Nemojte usiljeno govoriti, pa da tada žudi onaj u čijem je srcu bolest, i govorite riječi poštovanja vrijedne." (*El-Ahzab*, 32.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَلَا يَضُرُّنَّكُمْ أَمْْرُ الْجَاهِلِينَ لِيَعْلَمَ مَا يُحْفِظُونَ مِنْ رَبِّهِمْ﴾

"I neka ne udaraju nogama svojim da bi se čuo zveket nakita njihova koji pokrivaju." (*En-Nur*, 31.)

4. Da se klone gužve, a naročito na pijacama i slično tome te da se paze osamljivanja s ljudima koji im nisu mahremi. Ahmed bilježi hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Ko vjeruje u Allaha i budući svijet, neka se ne osamljuje sa ženom bez pristustva njenog mahrema, jer je s njima dvoma šejtan." Pojedine žene i njihovi staratelji olahko gledaju na određene vrste osamljivanja. Primjer toga je osamljivanje pomiješano sa sumnjom, kao što je osamljivanje s vozačem, doktorom, slugom te osamljivanje i miješanje s bližnjima bez mahrema. Ovo je zaista najveća opasnost između ostalih spomenutih. U tom smislu Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Pazite se da ne ulazite kod tuđih žena." Neki ensarija ga je upitao: "Šta misliš za hamva?" i odgovorio mu je: "Hamv je smrt."

El-hamv je mužev rođak, kao što je npr. mužev brat. A dio hadisa "hamv je smrt" podrazumijeva da je bojazan od njega veća nego od drugoga, kao što je strah od smrti veći od straha od bilo čega drugog.

5. Da se ne rukuje s muškarcima koji joj nisu mahremi, jer to izaziva smutnju. Zbog toga je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Ja se ne rukujem sa ženama."¹⁹⁸ Rekao je Allahov Poslanik, a.s., svojim drugovima, r.a.: "Bolje vam je da vas ubodu u glavu željeznom šivaćom iglom nego da dotaknete ženu koja vam nije dozvoljena."¹⁹⁹ Nema razlike između rukovanja s nekim zaklonom ili bez njega, kao što su rukavice i njima slično, jer to vodi smutnji.

¹⁹⁸ Hadis bilježe Malik, Nesai i Ibn Madže.

¹⁹⁹ Hadis bilježi Taberani.

ODNOS ONOGA KO JE PREŠAO NA ISLAM PREMA ZAJEDNICI

Predgovor

Onaj ko promisli o tekstovima islamskog vjerzakona, shvatit će da su mnoštvo i različitost ljudskih viđenja i uvjerenja, kosmički zakon povezan s Allahovom voljom i mudrošću.

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَرُكُّونَ مُخْتَلِفِينَ ۚ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ وَلَئِكَ خَلَقَهُمْ﴾

Kaže Uzvišeni: "A da je Gospodar tvoj htio, sve bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim, oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti, osim onih kojima se Gospodar tvoj smiluje. A zato ih je stvorio." (*Hud*, 118-119.)

Islam, kao nebeska vjera i Božanski vjerzakon, priznaje ovu različitost i odnosi se spram te činjenice kao spram nečeg stvarnog, a posebice zbog toga što je dospijevanje upute do svih ljudi teška stvar.

﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾

Kaže Uzvišeni: "A većina ljudi, ma koliko ti želio, neće biti vjernici." (*Jusuf*, 103.)

Zbog navedene činjenice, Uzvišeni je za sljedbenike Svoje vjere postavio načela i pravila koja uređuju odnose sa sljedbenicima drugih uvjerenja i religija. Ta načela i pravila čuvaju i motre na svoje sljedbenike i njihove osnove i učenja te ih štite od neispravnosti i poremećaja. Uzvišeni je postavio ta načela i pravila s obzirom na to da čast i slava muslimana zauzimaju prvo mjesto u pogledu čuvanja i zaštite. Milost, tolerancija, dobročinstvo i pravednost spram svih stvorenja je nedjeljiva cjelina sistema života zajednice u percepciji uzvišene vjere islama.

Na sljedećim stranicama izložit ćemo cijeli niz pitanja koja muslimanu pojašnjavaju i određuju načela odnosa i postupanja s nemuslimanima iz njegovog okruženja, bez obzira na to je li u pitanju neko od njegove rodbine ili pak nije. To će biti izloženo u sklopu tri znanstvene cjeline: Porodični odnosi, Imovinski odnosi i Društveni i humani odnosi.

MEĐUSOBNI ODNOSI SUPRUŽNIKA POSLIJE NJIHOVA PRIMANJA ISLAMA ILI PRIMANJA ISLAMA JEDNOGA OD NJIH DVOJE

Porodica se u bilo kojoj zajednici smatra prvim elementom njenog postojanja i osnovnim temeljem njenog formiranja (konstituiranja). Porodica dobija na važnosti jer je ona po svojoj konstituciji veoma važan društveni sistem i na nju se cijela zajednica (društvo) oslanja pri čuvanju i usmjeravanju svojih pojedinaca. Time se ustvari pojedincu u zajednici pružaju snaga, napredak i prosperitet. S obzirom na veliki značaj i veoma važnu ulogu porodičnog života čija je građevina međusupružnički odnos, islam se zainteresirao za uređenje ovih odnosa do krajnjih njegovih granica.

Islam je težio da obezbijedi razloge koji će ljude privoljeti na kontinuitet (življenja u porodici). Kako islam poziva sve ljude da uđu u islam i da slijede njegovu ispravnu uputu, on vodi brigu da možda nema kakav jak ugovor koji porodično povezuje one koji su u islamu i one koji nisu. Taj ugovor nije beznačajan i nije ga lahko raskinuti ni okončati. Islam je radio upravo na uređenju toga ugovora i pojašnjenju njegovih granica i posljedica. Postavlja se pitanje kakav je status bračnog ugovora dvoje supružnika nemuslimana koji su se vezali bračnim ugovorom prije njihova ulaska u islam, pa se desilo da oboje u isto vrijeme prime islam ili pak jedno primi islam prije drugoga?

Situacija kada su oba supružnika zajedno primila islam

Kada supružnici prime islam zajedno, u isto vrijeme i na istom mjestu, stav konsenzusa učenjaka je da su time potvrdili i svoj brak i ugovor koji su sklopili još prije islama ukoliko ne postoji nikakva vjerska (šerijatska) zapreka koja bi zabranila nastavak ovog braka, bez obzira na to jesu li primili islam prije ili poslije njihovog prvog bračnog susreta. Mnogo je onih koji su u periodu Vjerovjesnika, a.s., bili primili islam, pa im je Allahov Poslanik, a.s., poslije njihova primanja islama potvrdio bračne ugovore koje su sklopili prije primanja islama. Allahov Poslanik, a.s., pritom ih nije pitao o njihovoj kakvoći i o tome jesu li uvjeti njihovih ugovora realizirani.

Što se tiče bračnog ugovora koji je sklopljen prije primanja islama, a sam po sebi nije valjan da se nastavi zbog toga što su supružnici međusobno povezani po tazbinstvu ili po mlijeku, takav ugovor se poništava kada uđu u islam, kao na primjer, ako je čovjek sklopio bračni ugovor s nekom od žena koje su mu zabranjene, kao što su njegova majka, sestra, kćerka ili supruga njegovog oca, ili

pak s nekom ženom s kojom je u srodstvu po mlijeku, kao što su njegova majka i sestra po mlijeku.

Ko primi islam, a ima više od četiri žene, on će između njih izabrati četiri, a od ostalih će se rastaviti, jer islam ne dozvoljava da uzme pod svoju zaštitu više od četiri žene. Prenosi se od Abdullaha b. Omera, r.a., da je rekao: "**Kada je Gajlan es-Sekafi primio islam, imao je deset žena, pa mu je Allahov Poslanik, a.s., rekao: 'Zadrži četiri, a od ostalih se rastavi.'**" U drugoj predaji stoji da je rekao: "**Odaberi četiri između njih.**"²⁰⁰ Slično tome bi se postupilo ako bi bio oženjen dvjema sestrama – odabrao bi jednu od njih dvije, a od druge bi se rastavio, jer islam ne dozvoljava da bude u braku s dvije sestre, shodno riječima Uzvišenog kada objašnjava koje su žene zabranjene muškarcu:

﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ﴾

"I da dvije sestre sastavite." (*En-Nisa*, 23.)

Situacija kada je samo jedan supružnik primio islam

Drugi primjer za supružnike nemuslimane jest da jedno primi islam prije drugoga. Iz ovog primjera opet proizilazi nekoliko drugih stanja i situacija.

Prva: Da suprug koji je jedan od sljedbenika nebeskih knjiga primi islam poslije bračnog ugovora, a prije prvog bračnog susreta s bračnim drugom. Njegovo primanje islama potvrđuje i bračni ugovor koji je sklopio prije primanja islama, jer je u osnovi muslimanu dozvoljeno da oženi sljedbenicu nebeskih knjiga i dozvoljeno je da se ovakav brak nastavi.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾

"I čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas." (*El-Maide*, 5.)

Ako bi pak supruga koja je sljedbenica nebeskih knjiga primila islam prije svoga muža, a poslije sklapanja bračnog ugovora, te prije prvog bračnog susreta, u istom momentu njen brak s njim bio bi poništen. Po ovom pitanju nema razlike u tome je li suprug sljedbenik nebeskih knjiga ili je pak sljedbenik nekih drugih religija (ideologija) mimo islama, jer apsolutno (bezuvjetno) nije dozvoljeno nemuslimanu da oženi muslimanku. U tom kontekstu kaže Uzvišeni:

²⁰⁰ Hadis bilježe Ahmed, Tirmizi, Ibn Madže i Ibn Hibban.

﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا مِنْ حِلٍّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾

"Pa ako se uvjerite da su vjernice, onda ih ne vraćajte nevjernicima; one njima nisu dopuštene." (*El-Mumtahina*, 10.)

Druga: Da jedno od supružnika koji nisu sljedbenici nebeskih knjiga, ili je jedno sljedbenik neke nebeske knjige, a drugo sljedbenik neke druge religije (ideologije) mimo nebeskih knjiga, primi islam poslije bračnog ugovora, a prije prvog bračnog susreta. Ako islam primi suprug, bio on sljedbenik neke nebeske knjige ili pak neke druge religije mimo sljedbenika knjige, prije svoje supruge koja je pripadnica neke druge religije, mimo religije sljedbenika nebeske knjige, poslije bračnog ugovora, a prije prvog bračnog susreta sa suprugom, on je onda obavezan da se rastavi od nje, jer muslimanu u osnovi nije dozvoljen brak s pripadnicom nekih drugih religija mimo pripadnice nebeskih religija.

U tom kontekstu veli Uzvišeni:

﴿وَلَا تُنْسِكُوا بَعْضَ الْكُوفَرِ﴾

"U braku mnogoboške ne zadržavajte!" (*El-Mumtahina*, 10.)

Ako bi suprug primio islam prije prvog bračnog susreta, a obavezan mu je razvod, ženi u ovoj situaciji pripada pola vjenčanog dara (mehra), jer se razvod braka desio zbog muža. Ako bi pak supruga primila islam, ona nema pravo na vjenčani dar, jer se razvod braka desio zbog nje. Kada bi jedan od supružnika primio islam poslije prvog bračnog susreta, suprug je obavezan supruzi isplatiti vjenčani dar u potpunosti bez obzira na to ko je od njih dvoje prije prihvatio islam.

Treća: Kada jedno od dva supružnika primi islam poslije prvog bračnog susreta. Ova situacija podrazumijeva dva stanja:

1. Da su i suprug i supruga sljedbenici nebeskih knjiga. Ako suprug primi islam prije njegove supruge koja je sljedbenica nebeskih knjiga, a poslije prvog bračnog susreta, on je potvrdio brak primanjem islama koji je sklopio prije primanja islama, jer je u osnovi muslimanu dozvoljen brak sa sljedbenicom nebeskih knjiga.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾

"I čestite kćeri onih kojima je data knjiga prije vas." (*El-Maide*, 5.)

Njemu je dozvoljeno da nastavi ovaj brak.

2. Da ni suprug ni supruga nisu sljedbenici nebeskih knjiga. Ako bi suprug primio islam prije njegove supruge koja je sljedbenica neke druge religije mimo nebeskih religija, a poslije prvog bračnog susreta s njom, on će raskinuti brak, koji ipak ostaje važeći sve do isteka postrazvodnog perioda iščekivanja. Ukoliko supruga primi islam prije isteka perioda postrazvodnog iščekivanja, a postrazvodno iščekivanje traje koliko tri ciklusa hajza za onu koja ima hajz, a tri mjeseca za onu koja nema hajza, ili pak porođaj za trudnicu, njihovo primanje islama potvrđuje njihov prethodni bračni ugovor i ostaju u braku. Ako pak supruga ne bi primila islam, a period postrazvodnog iščekivanja istekne, brak je među njima raskinut od momenta njegova primanja islama. Ebu Sufjan b. Harb primio je islam prije njegove žene Hind bint Utbe, te je i ona poslije nekoliko dana primila islam, pa im je Vjerovjesnik, a.s., potvrdio njihov prvi bračni ugovor.

3. Da islam primi supruga, a suprug je nemusliman, bez obzira na to je li sljedbenik nebeske knjige ili pak neke druge religije. Ukoliko supruga primi islam, a njen muž ostane nemusliman, bilo sljedbenik nebeskih knjiga ili neke druge religije, a njeno primanje islama je bilo poslije prvog bračnog susreta, njoj je obaveza da se razvede od njega i nije joj dozvoljeno da mu omogući da joj se približava, s tim što je bračni ugovor važeći do isteka perioda postrazvodnog iščekivanja. Ako bi suprug primio islam prije isteka perioda postrazvodnog iščekivanja, njihovo primanje islama potvrdilo bi njihov prethodni bračni ugovor, a ako ne bi, došlo bi do razvoda braka među njima i ona bi prestala biti njegovom suprugom po isteku perioda postrazvodnog iščekivanja. Prenosi se od Davuda b. Kerdusa, r.a., da je rekao: **"Bio je čovjek od Benu Tagliba koji se zvao Ubbad b. En-Nu'man b. Zur'a i imao je ženu iz Benu Temima. On je bio kršćanin, a kada mu je žena primila islam, on je odbio da ga primi, te ih je Omer, r.a., razveo."**²⁰¹ Od Ibn Abbasa, r.a., se prenosi da je rekao: **"Ako kršćanka primi islam prije njena muža na jedan sahat, postaje mu zabranjena."**²⁰² Nekoliko žena ashaba primilo je islam prije svojih muževa, te su im muževi primili islam poslije njih u periodu postrazvodnog iščekivanja, pa im je Vjerovjesnik, a.s., potvrdio njihove brakove i nije im iznova sklapao bračne ugovore, kao što se desilo sa Safvanom b. Umejje i s Ikrimom b. ebi Džehlom.

Ako bi žena primila islam prije svoga muža, ona je obavezna da ga izvijesti o tome. Poželjno je da ga lijepom riječju pozove u islam i da mu pojasni da ga je, ako on ne primi i prigrlji islam u periodu postrazvodnog iščekivanja, obavezna napustiti.

²⁰¹ Hadis bilježi Ibn ebi Šejbe.

²⁰² Hadis bilježi Buharija.

ODNOS ONOGA KO JE PRIMIO ISLAM SPRAM NJEGOVE DJECE

Kome pripadaju (koga slijede u vjeri) djeca nakon što jedan ili oba roditelja prime islam?

Dijete koje je maloljetno ili ludo, slijedit će vjeru svojih roditelja koju su oni prigrlili – ukoliko su njegovi roditelji jevreji, i ono će biti jevrej, ako su kršćani, bit će i ono kršćanin, a ako su pak muslimani, bit će i ono musliman kao i oni. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Svako se dijete rodi u prirodnoj vjeri – islamu, ali ga njegovi roditelji učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom."** Ako oba roditelja ili jedno od njih dvoje primi islam, dijete koje nije punoljetno ili je ludo postaje muslimanom slijedeći roditelja koji je bolje vjere, tj. vjeru onoga roditelja koji je primio islam. Tako naprimjer, ako bi otac bio musliman, njegovo bi ga dijete slijedilo u njegovoj vjeri i postalo bi musliman kao i on, a ako bi pak majka bila muslimanka, dijete bi nju slijedilo u njenoj vjeri i opet bi postalo musliman, jer je islam uzvišen i nema ništa što bi moglo biti uzvišenije od njega. Islam je vjera s kojom je Uzvišeni Allah zadovoljan da bude vjera Njegovih robova.

U slučaju da oba roditelja prime islam poslije punoljetstva djeteta, ili ako se luda punoljetna osoba opameti, neće se donositi stav o njemu da je musliman osim ako ono samo od sebe potvrdi da će prigrliti vjeru islam. Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: **"Svaka osoba se rodi u pravoj (urođenoj) vjeri, dok se o sebi ne izjasni svojim jezikom."**

Ko odgaja djecu nakon što jedan ili oba roditelja prime islam?

Kada oba roditelja zajedno prime islam, islamski učenjaci zastupaju jedinstven stav da oboje odgajaju svoju djecu. Kada jedan roditelj primi islam prije drugog, kao naprimjer ako majka (žena) primi islam prije oca (supruga), dijete će odgajati samo majka. Ako bi pak otac primio islam, a majka ne, dijete će odgajati samo otac. Dijete odgaja roditelj koji primi islam jer je boravak djeteta s nemuslimanom roditeljem očita šteta po dijete. Većinom na dijete ostavi traga vjera njegova odgajatelja pa ga tako, malo po malo, izvede iz vjere islama. Odgajateljstvo je jedan vid starateljstva nad djetetom, a konstatiran stav islamskog vjerzakona je da nevjernik ne može biti staratelj muslimanu. **Prenosi se da je Rafia b. Sinan primio islam, ali je njegova žena to odbila pa je potom otišla do Vjerovjesnika, a.s., i pitala ga pripada li njoj kćerkica koja je tek odbijena od**

dojenja, a došao je i Rafia i isto to upitao Vjerovjesnika, a.s. Vjerovjesnik, a.s., im je rekao da sjedne jedno na jednu, a drugo na drugu stranu, pa dijete posjeo između njih dvoje. Potom im je rekao: "Pozovite ga sebi!" Dijete je krenulo majci, a Vjerovjesnik, a.s., je proučio dovu: "Gospodaru moj, uputi je!" nakon čega je dijete otišlo ocu, pa ga je ovaj i uzeo.²⁰³ Kada je dijete prvobitno krenulo majci, Vjerovjesnik, a.s., je uputio dovu Allahu da je uputi, pa je ono otišlo ocu. Vjerovjesnikovo upućivanje dove Allahu da uputi dijete ukazuje na to da je njegov boravak i odgajanje s nevjernikom u suprotnosti s Allahovom uputom. U tom kontekstu zabilježena su brojna mišljenja učenjaka iz generacije tabi'ina, r.a. Hasan el-Basri je, u vezi s odgojem i starateljstvom nad djetetom, rekao: "Dijete će boraviti s roditeljem muslimanom."²⁰⁴ Kada je jedno od dvoje supružnika kršćana primilo islam, a imali su malo dijete, Ibrahim en-Neha'i je rekao: "Njihova djeca bit će s roditeljem muslimanom."²⁰⁵

Kome pripada starateljstvo pri udaji ili ženidbi djeteta?

Jedno od pitanja konstatiranih u islamskom vjerozakonu jest i to da žena nema prava da zastupa samu sebe pri udaji. Ženu zastupa njen staratelj, shodno riječima Vjerovjesnika, a.s.: "Koja se god žena uda bez starateljeve dozvole, brak joj je ništavan! Brak joj je ništavan! Brak joj je ništavan!"²⁰⁶

Ukoliko se desi da žena primi islam, a njen staratelj je nemusliman, on joj ne može više biti staratelj pri udaji, jer je islamski vjerozakon prekinuo starateljstvo nevjernika nad muslimanima. Kaže Uzvišeni:

﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

"A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike." (*En-Nisa*, 141.)

Vjerovjesnik je pojasnio da je vjera islam uzvišenija od drugih rekavši: "Islam je vjera koja nadilazi (nadvisuje), a nju ništa ne nadilazi."²⁰⁷ Ženu muslimanku ne može zastupati pri udaji niko osim muslimana. Kaže Uzvišeni:

²⁰³ Hadis bilježe Ebu Davud i En-Nesai u *El-Kubra*.

²⁰⁴ Buharija ovo predanje bilježi kao muallak predaju. Bejheki ga bilježi kao predaju koja seže do Vjerovjesnika, a.s.

²⁰⁵ Buharija ovo predanje bilježi kao muallak predaju. Abdurrezak ga prenosi kao predaju koja seže do Vjerovjesnika, a.s.

²⁰⁶ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže.

²⁰⁷ Hadis bilježi Darekutni.

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾

"A vjernici i vjernice zastupaju jedni druge." (*Et-Tevba*, 71.)

Nemuslimani zastupaju jedni druge, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾

"Nevjernici su jedni drugima (zastupnici) zaštitnici." (*El-Enfal*, 73.)

Ženu muslimanku zastupat će pri udaji njen rođak musliman, a ako ne bi bilo muslimana, njen zastupnik bio bi vladar musliman ili neko od njegovih predstavnika, kao što su sudija ili odgovorni u islamskoj koloniji. Ukoliko se niko od navedenih ne bi našao, onda bi se opunomoćio dobar musliman koji bi je zastupao pri sklapanju braka. Nije ispravno da staratelj musliman zastupa svoju kćerku nemuslimanku pri sklapanju bračnog ugovora, jer on nema prava zastupništva nad njom. Kur'anski ajet je pojasnio da su nemuslimani zastupnici (zaštitnici) jedni drugima. S obzirom na to da se starateljstvo temelji na odnosu nasljeđivanja između očeva i sinova, islamski vjerezakon je prekinuo taj odnos pri različitosti vjere, te je samim tim prekinuto i starateljstvo.

Starateljstvo nad djecom i oporučivanje djece nekome

Propis na koji utječe različitost vjerske pripadnosti između sinova i očeva jeste pitanje starateljstva oca nemuslimana nad njegovom djecom muslimanima. Ako djeca dobiju status muslimana, a njihov otac je nemusliman, on nema starateljstvo nad njihovim imetkom u slučaju da su oni s određenim nedostacima, ludi ili pak nepunoljetni. Starateljstvo se u tom slučaju prenosi na bližnjeg rođaka muslimana ili na onoga koga sudija odredi za staratelja nad njima, jer niko osim muslimana ne može da zastupa pitanje muslimana, pod uslovom da se upotpune i svi preostali uvjeti koji se uzimaju u obzir.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾

"A vjernici i vjernice zastupaju jedni druge." (*Et-Tevba*, 71.) Što se tiče nemuslimana, on nema prava zastupništva nad muslimanom, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

"A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike." (*En-Nisa*, 141.)

Također nije dozvoljeno ocu muslimanu ili nemuslimanu da oporučuje nemuslimanu da se stara i brine za njegovu djecu muslimane poslije njegove smrti, jer je oporuka jedan vid starateljstva. Islamsko zakonodavstvo poriče starateljstvo i upravu nemuslimana nad muslimanom.

ODNOS ONOGA KOJI JE PREŠAO NA ISLAM SPRAM NJEGOVIH RODITELJA I RODBINE

Dobročinstvo i lijep odnos spram roditelja nemuslimana:

Jedna od najvažnijih stvari kojima se odlikuje naša čista vjera jeste njen poziv da se okitimo moralnim vrijednostima i uzvišenim vrednotama pri saradnji sa svim ljudima. Musliman koji prigrli vjeru islam trebao bi biti među prvima koji će se povinovati ovim vrijednostima i moralu i koji će slijediti te vrijednosti i moral u stvarnom životu.

Kaže Uzvišeni:

﴿ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا ﴾

"A ljudima lijepe riječi govoriti." (*El-Bekare*, 83.)

I veli Uzvišeni:

﴿ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ﴾

"I s njima na najljepši način raspravljaj!" (*En-Nahl*, 125.)

Vjerovjesnik, a.s., je oporučio svojim sljedbenicima (ummetu) da se okite navedenim vrijednostima rekavši: **"Održavaj veze s onim ko je s tobom raskinuo, podari onome ko je tebi uskratio i oprosti onome ko ti je nepravdu učinio."**²⁰⁸

Niko nema veće pravo da mu se čini dobročinstvo i da se prema njemu lijepo ophodi od roditelja koji su poslije Uzvišenog Allaha glavni uzročnici čovjekova postojanja. Zbog toga je Allah uzdigao njihovu vrijednost i stepen dobročinstva i lijepe ophodnje prema njima odmah poslije stepena vjerovanja u Uzvišenog Allaha. U tom smislu kaže Uzvišeni:

﴿ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ﴾

"I Allahu ibadet činite i ništa mu ne pridružujte, a roditeljima činite dobro." (*En-Nisa*, 36.)

I veli Uzvišeni:

﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ﴾

"Gospodar tvoj zapovijeda da samo Njemu ibadet činite i da roditeljima dobročinstvo činite." (*El-Isra*, 23.)

²⁰⁸ Hadis bilježi Ahmed.

Uzvišenost islama ogleda se u tome da je oporučeno lijepo ophođenje prema roditeljima pa makar bili i nemuslimani. Kaže Uzvišeni:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْتًا عَلَى وَهْنٍ وَقَصَّالَهُ فِيَ عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ ۚ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾

"Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, iz slabosti u slabost i doji ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti. A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na ovom svijetu velikodušno ponašaj." (*Lukman*, 14-15.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا﴾

"Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraš o kome ti ništa ne znaš, onda ih ne slušaj." (*El-Ankebut*, 8.)

Buharija i Muslim bilježe da je Esma, kćerka Ebu Bekra, r.a., rekla: "Došla mi je moja majka, višeboškinja, za vrijeme dok su Kurejševici, među kojima i njen otac, potpisivali ugovor s Vjerovjesnikom, a.s., pa sam u vezi s tim zatražila mišljenje Allahovog Poslanika, a.s., upitavši ga: 'Došla mi je majka želeći (održavanje veze), pa hoću li održavati vezu sa svojom majkom?' Odgovorio mi je: 'Da, održavaj (rodbinsku) vezu sa svojom majkom.'"

Dobročinstvo prema roditeljima, pa makar bili i nemuslimani, obaveza je djeci muslimanima. Dakle, nisu spriječeni da im čine dobročinstvo, da im budu pokorni, da se lijepo ophode prema njima i da se brinu o njima. Neće im se suprotstavljati psovkom, ružnim govorom i uznemiravanjem. Nije dozvoljeno da im to čine pod isprikom da su oni nemuslimani, jer je zabranjenost pokoravanja roditeljima u islamu povezana sa stanjem kada roditelji naređuju djeci nepokornost Uzvišenom Allahu, npr. da od svoje djece traže da se odmetnu od vjere islama ili da izostavljaju farzove i vadžibe koje im je islam naredio ili da počine harame koje im je islam zabranio, kao što su alkohol, svinjsko meso, preljuba ili nešto drugo. Opće pravilo u Allahovoj vjeri glasi onako kako ga je Vjerovjesnik, a.s., pojasnio: "Nema pokornosti stvorenjima u nepokornosti Stvoritelju."²⁰⁹

²⁰⁹ Hadis bilježe Ahmed i Taberani.

Najuzvišenije dobročinstvo koje djeca mogu učiniti prema svojim roditeljima jest da ih na lijep način pozovu u islam. Pojasnit će im uzvišenost vjere islama lijepim i ispravnim moralom, te prakticiranjem načela islama, njegovih adaba i vrijednosti.

Dobročinstvo i lijepo ophođenje prema rodbini nemuslimanima

Tolerantnost islama ogleda se i u tome da je muslimanima naređeno da održavaju rodbinske veze i da se lijepo ophode prema svojoj rodbini pa makar oni bili i nevjernici. U tom kontekstu Uzvišeni se obraća vjernicima:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ﴾

"I Allahu ibadet činite, i ništa mu ne pridružujte, a roditeljima činite dobro i rođacima." (*En-Nisa*, 36.)

Uzvišeni Allah u sljedećem ajetu pojašnjava Vjerovjesnikov, a.s., moral i pažnju spram njegove rodbine bez obzira na to što su oni možda i nemuslimani.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ﴾

"Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim pažnje rodbinske." (*Eš-Šura*, 23.)

Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Porodica Ebu... (tog i tog) nije moj zaštitnik! Moji su zaštitnici Allah i čestiti vjernici! Međutim, oni su mi rodbina i ja sam prema njima pažljiv, činim im dobročinstvo**", pridodao je.

Musliman je obavezan da se lijepo ophodi prema svojoj rodbini pa makar oni i ne govorili s njim. Buharija bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Rodbini pažnju ne ukazuje onaj koji na pažnju uzvaraća pažnjom, nego onaj koji na nju pazi i onda kad mu je ona (pažnja) od njegove rodbine uskraćena.**" Musliman treba svojoj rodbini ukazivati pažnju na lijep način i upućivati ih na dobro tako što će im umiliti vjeru islam. On treba pomagati siromašnu i potrebnju rodbinu. Sve navedeno spada u dobročinstvo, činjenje dobra i lijep odnos, a to nam je Uzvišeni Allah naredio prema njima.

Kaže Uzvišeni:

﴿لَا يَهَآكُمُ اللّٰهُ عَنِ الذِّينَ لَمْ يُقَاتِلُوْكُمْ فِى الدِّىْنِ وَلَمْ يُخْرِجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ اَنْ يَّبْرُوْهُمْ وَتُقْسَطُوْا اِلَيْهِمْ
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسَطِيْنَ﴾

"Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista voli one koji su pravični." (*El-Mumtahina*, 8.)

Vjerovjesniku, a.s., je bila podarena neka odjeća, pa je nešto od te odjeće dao Omeru b. el-Hattabu, r.a., a Omer je tu odjeću podario svome bratu Mekeliji prije nego je ovaj primio islam.

Musliman treba da zna da je spajanje rodbinskih veza s bližnjima i rodbinom izvor dobra za njega na dunjaluku i na ahiretu jer Uzvišeni Allah učini berićetnim njegov život i nafaku i to mu bude razlog ulaska u džennet. Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu Ejjuba el-Ensarija, r.a., da je neki čovjek zamolio: "Allahov Poslaniče, obavijesti me o djelu koje će me uvesti u Džennet!" Allahov Poslanik, a.s., mu je rekao: "Obožavaj samo Allaha i nemoj mu nikoga (i ništa) ravnim smatrati, klanjaj namaz, daji zekat i održavaj rodbinske veze." Buharija i Muslim bilježe hadis od Enesa, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Ko hoće da mu se poveća nafaka i produži život, neka održava rodbinske veze."

Musliman ne bi trebao zanemariti činjenicu da je njegov najveći cilj da spasi rođake i porodicu od Allahove srdžbe i Njegove kazne. Musliman će nastojati da ih poziva u islam kada god mu se ukaže prilika. Uzvišeni Allah oporučio je Svo-me vjerovjesniku, a.s., da poziva u islam svoju porodicu i rođake.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيْرَكَ الْآقِرَبِيْنَ﴾

"I opominji rodbinu svoju najbližu." (*Eš-Šu'ara*, 214.)

Također je Uzvišeni Allah oporučio da se pri pozivanju u Njegovu vjeru vodi pažnja da se obraća na najljepši način i lijepim savjetom. U tom smislu veli Uzvišeni:

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيْلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بَالَّتِي هِىَ أَحْسَنُ﴾

"Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj." (*En-Nahl*, 125.)

IMOVINSKI ODNOSI MUSLIMANA S RODITELJIMA ILI ROĐACIMA NEMUSLIMANIMA

Opskrba:

Opskrba je sve ono što pojedinac pruži od sebe da bi zbrinuo svoje roditelje, suprugu i djecu pićem, hranom, odjećom i stanom, ali pod uvjetom da ne pretjeruje. Ova opskrba je obavezna onome ko se brine o porodici razlikovao se on u vjeri od njih ili ne. Uzvišeni Allah o pravima roditelja nemuslimana kaže:

﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾

"A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na ovom svijetu, velikodušno ponašaj." (*Lukman*, 15.)

Velikodušno ponašanje prema roditeljima podrazumijeva i njihovu opskrbu. Dakle, nije dobročinstvo, a niti velikodušno ponašanje da čovjek živi u blagostanju, a da njegovi roditelji budu siromašni i u stanju potrebe od drugih. Djeca su obavezna da se brinu za opskrbu svojih roditelja pa makar bili i nemuslimani, jer je opskrba održavanje rodbinske veze, a to je jedno od prava rodbine. Uzvišeni Allah učinio je da rodbina ima svoje pravo i pojasnio da nevjerovanje ne dokida rodbinsko pravo, kao što je objašnjeno u prethodnom ajetu. Obaveznost opskrbe roditelja bez obzira na njihovu vjersku različitost potvrđuje hadis Esme, r.a., kada je tražila dozvolu od Vjerovjesnika, a.s., da održava rodbinsku vezu sa svojom majkom (višeboškinjom), pa joj je Vjerovjesnik odgovorio da održava vezu s njom (da bude pažljiva prema njoj).

Imam Hattabi je rekao: "U ovom hadisu se pojašnjava da se rodbinska veza s rodbinom nevjernicima održava tako što ih imovinski opskrbljujemo kao što imovinski opskrbljujemo i muslimansku rodbinu." Iz ovog hadisa se izvodi zaključak da je obaveza opskrbljivati oca i majku nevjernike pa čak ako bi dijete bilo musliman.²¹⁰ Muhammed b. el-Hasan je rekao: "Obaveza je djetetu muslimanu da opskrbljuje svoje roditelje kršćane ili jevreje, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾

'I prema njima se, na ovom svijetu, velikodušno ponašaj.' (*Lukman*, 15.)

Nije velikodušno ponašanje da dijete uživa u Allahovim blagodatima, a ostavi roditelje da umiru od gladi. Unučad, djedovi i nane s očeve i majčine strane su na

²¹⁰ *Fethu-l-Bari*, 5/234.

stepenu roditelja po pitanju opskrbe. Oni polažu pravo na opskrbu na stepenu roditelja po rođenju samog djeteta."²¹¹

Muslimanu je također obaveza da opskrbljuje suprugu kršćanku ili jevrejku, jer je opskrba jedan od propisa ispravnog bračnog ugovora. Brak s kršćankom ili jevrejkom islam je dozvolio i potvrdio, pa je samim tim i njihova opskrba obavezna. Što se tiče pripadnica nekih drugih religija i ideologija mimo objavljenih nebeskih religija, one nisu sljedbenice jedne od nebeskih religija pa ih suprug musliman nije obavezan opskrbljivati. Zapravo, muslimanu nije dozvoljeno da ih uopće zadržava pod svojim okriljem, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَلَا تُنْسِكُوا بِعَصَمِ الْكَوَافِرِ﴾

"U braku mnogoboške ne zadržavajte!" (*El-Mumtahina*, 10.)

Ukoliko dođe do poništenja bračnog ugovora, poništavaju se i sva povlaštenja koja su proistekla sklapanjem braka, a jedno od tih povlaštenja je i obaveznost opskrbe.

Vjenčani dar:

Ako čovjek pokloni ženi vjenčani dar prije primanja islama, zatim oba supružnika prime islam, s tim da je supruga već dobila vjenčani dar prije nego je primila islam, pa su tek onda oboje primili islam, neće se od supruga tražiti da daje novi dar poslije primanja islama pa čak ni ako bi vjenčani dar koji je dobila bilo ono što je zabranjeno nazvati vjenčanim darom, kao naprimjer da to bude svinja ili alkohol. Međutim, ako žena ne bi uzela svoj vjenčani dar, suprug je obavezan da dā zamjenu za prvi, zabranjeni, vjenčani dar poslije primanja islama. On će joj dati novi vjenčani dar koji njoj priliči, jer islam za muslimanku ne priznaje vjenčani dar koji je zabranjen (haram). Ako bi pak primila dio vjenčanog dara, a dio ostao u posjedstvu muža, ona ima pravo na novi vjenčani dar koji joj priliči u iznosu onoga što je preostalo.

Nasljedstvo

Međurodbinsko nasljeđivanje je jedan od propisa koje je islam zakonodavno uredio i ustrojio. Uzvišeni Allah odredio je kategorije rodbine koja ima svoj udio u imetku umrlog rođaka, shodno tačno određenim normama i načelima.

²¹¹ *El-Mebsut*, 4/105.

Učenjaci su pojasnili da je polaganje prava osobe na imetak rođaka kojeg ima pravo naslijediti ostvarivo samo ako se ispune uvjeti za to i ako ne postoji zabrana. Jedan od najvažnijih uvjeta jeste podudarnost vjere između nasljednika i naslijeđenog. Islamski vjerovjerski zakon je potvrdio da je vjerska različitost jedna od zabrana međurodbinskog nasljeđivanja bez obzira na to je li onaj ko nasljeđuje nevjernik, a nasljednik musliman, ili je pak onaj ko se nasljeđuje musliman, a nasljednik nevjernik. Buharija i Muslim bilježe hadis od Usume b. Zejda, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Musliman ne nasljeđuje nevjernika, a ni nevjernik ne nasljeđuje muslimana.**" Abdullah b. Amr, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Neće se međusobno nasljeđivati sljedbenici dviju različitih vjera.**"²¹²

Imetak stečen prije primanja islama

Što se tiče imetka koji nemusliman prije primanja islama stekne na dozvoljen način putem trgovine dozvoljenim artiklima ili bavljenjem dozvoljenim obrtom i zanatom ili pak na neki drugi način koji je u osnovi dozvoljen u islamu, o njemu učenjaci imaju jedinstven stav da je dozvoljen. Ugovori koje je sklopio prije primanja islama čiji rokovi nisu istekli ni poslije njegova primanja islama, valjani su. Ti ugovori određuju da trgovac polaže puno pravo na vrijednost robe, a i da je obavezan kupcima isporučiti robu.

Ukoliko bi nemusliman stekao imovinu na zabranjen način, kao npr. putem lihvarstva (kamate), hazardnih igara ili pak putem trgovanja zabranjenim stvarima, kao što su svinjetina, alkohol i droga (opijati), ako je takve zabranjene trgovačke ugovore sklopio i preuzeo dobit za njih prije nego li je primio islam, primanjem islama sve mu se oprašta za to pa čak i ako bi to u osnovi bilo i zabranjeno. On nije obavezan da izdvaja iz svog osnovnog imetka zabranjeni (haram) imetak, jer se to dešavalo dok je on još bio nevjernik, a islam briše sve ono što je bilo prije. U tom smislu kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتُوبُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾

"Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprošteno ono što je prije bilo." (*El-Enfal*, 38.)

Kaže Uzvišeni o onima koji su se bavili lihvarstvom:

﴿فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّبَعَهَا فَلَهُ مَا سَلَفَ﴾

"Onome do koga dopre pouka Gospodara njegova, pa se toga okani, pripada ono što je prije stekao!" (*El-Bekare*, 275.)

²¹² Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže.

Ako bi pak neko sklopio zabranjen trgovački ugovor prije nego što je primio islam, ali još ne bi preuzeo dobit na osnovu tog ugovora, nije mu dozvoljeno da ustraje u tom ugovoru i takav ugovor smatrat će se poništenim. Ako se desi da preuzme jedan dio dobiti od takvog trgovačkog ugovora, te preostane jedan dio dobiti koji nije preuzeo, on će kod sebe zadržati ono što je preuzeo, a ugovor će poništiti i neće uzimati preostali dio dobiti.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i ostavite što je preostalo od kamate." (*El-Bekare*, 278.)

Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Džahilijetska kamata je poništena.**" Vjerovjesnik, a.s., je poništio kamatu poslije ulaska u islam. Neće se kriviti osoba za ono što je bilo prije islama i neće joj se naređivati da povрати imovinu stečenu na takav način. Navedeno ukazuje na to da imovina koju je stekao ostaje u njegovom posjedu, kao i dobit koju je preuzeo. Od Ibn Abbasa, r.a., se prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Sve što je podijeljeno u prijeislamskom (paganskom) periodu ostaje kako je i podjeljeno. Ono što se bude dijelilo u vrijeme islama, podijelit će se u skladu s islamom!**"²¹³

²¹³ Hadis bilježe Ebu Davud i Ibn Madže.

DRUŠTVENI I HUMANI ODNOSI

Ljubav i pomaganje (prijateljstvo i neprijateljstvo)

Islam u svojoj biti podstiče svoje sljedbenike na pravednost, pravičnost i dobroćinstvo pri odnosu sa svim Allahovim stvorenjima, bez obzira na njihova usmjerenja i vjeru. Islam je potvrdio da taj odnos ne bi trebao da odvede muslimana izvan granica pri druženju i saradnji s nemuslimanom tako da ga to dovede do tog stepena da uzme nemuslimana za prijatelja, da ga voli i da od njega pomoć traži. Za prijatelje ne bismo trebali uzimati nikog osim onih na koje nam je Uzvišeni Allah ukazao:

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾

"Vaši su prijatelji samo Allah i poslanik Njegov i vjernici." (*El-Maide*, 55.)

Što se tiče drugih, pa oni nisu naši prijatelji.

Kaže Uzvišeni:

﴿لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ﴾

"Vjernici za prijatelje ne uzimaju nevjernike mimo vjernika." (*Ali-Imran*, 28.)

I veli Uzvišeni, obraćajući se vjernicima:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ﴾

"O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike (prijatelje) jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati." (*El-Maide*, 51.)

I kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ لِقُومٍ إِلَيْهِمُ الْمَوَدَّةُ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾

"O vjernici! Ne uzimajte Moje neprijatelje i svoje neprijatelje za prijatelje, ljubav im darivajući, a oni poriču Istinu koja došla je vama." (*El-Mumtahina*, 1.)

Prijateljstvo koje je Uzvišeni Allah zabranio muslimanima svodi se na dvije vrste:

Prva vrsta je prijateljstvo koje vodi nevjerstvu, jer iz ove vrste proističe ljubav i naklonost prema nemuslimanima zbog njihove vjere, kao i njihova zaštita i pomoć zbog njihove vjere, pa makar to bilo i na račun islama. Kaže Uzvišeni:

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾

"Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi s onima koji se Allahu i poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi." (*El-Mudžadele*, 22.)

Musliman je obavezan da se udalji od Allahovih neprijatelja i neprijatelja Njegove vjere pa makar oni bili i njegova rodbina. U tome će se povoditi za Allahovim vjerovjesnikom Ibrahimom, a.s., kada je javno izjavio da on nema ništa sa svojim sunarodnjacima.

Kaže Uzvišeni:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ﴾

"Bio vam je dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su s njim kad su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate, mi vas se odričemo i neprijateljstvo i mržnja će se između nas stalno javljati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali.'" (*El-Mumtahina*, 4.)

Druga vrsta je zabranjeno prijateljstvo, tj. da se za prijatelje uzimaju i vole nemuslimani zbog neke ovozemaljske koristi. Bez obzira na to što musliman prezire njihovu vjeru, a voli muslimane i želi da budu slavni i potpomognuti, zbog zajedničke ovozemaljske koristi u njegovome srcu usadit će se ljubav prema njima. Primjer tome su oni koji im se dodvoravaju i izražavaju ljubav da bi im pomogli da postignu određeno zaposlenje. Isti je status onoga ko uhodi i špijunira u njihovu korist zbog žudnje za ogromnim novcem koji plaćaju za to. Ova vrsta prijateljstva, iako ne izvodi počinitelja iz vjere, predstavlja veliku nepokornost Uzvišenom Allahu i veliki grijeh.

Ako bi musliman bio izložen uznemiravanju i prisiljavanju od nemuslimana da se neprijateljski odnosi spram muslimana, a boji se za svoj život te da će biti dovedeni u pitanje njegova vjera, život i čast, on će iskazati prijateljstvo nemuslimanima, ali će u svom srcu ustabiliti neprijateljstvo spram njih. Takav postupak ne smatra se grijehom, shodno riječima Uzvišenog:

﴿لَا يَخْذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً﴾

"Vjernici za prijatelje ne uzimaju nevjernike mimo vjernika, a ko to čini, s Allahom nema ništa! Izuzev ako se time od njih štite!" (*Ali-Imran*, 28.)

To znači da, ako se budete bojali za svoje živote, imetak ili čast, nije problem da ih se riješite tako što ćete im pokazati na neki način riječi prijateljstva, dok će u vašim srcima vjerovanje biti postojano.

Kaže Uzvišeni:

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

"Onoga koji zaniječe Allaha nakon što je u Njega vjerovao – osim ako na to bude primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri. čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo omililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika." (*En-Nahl*, 106.)

Ne smatra se zabranjenim prijateljstvom ono koje je rezultat prirodne ljubavi između muslimana i nemuslimana zbog rodbinskih ili tazbinskih veza, kao što je ljubav prema roditeljima ili supruzi, ali samo da to ne dovede do toga da musliman zavoli njihovu vjeru, ili pak da im se pridruži u neistini, ili čak da na njihov poziv počini nešto što je zabranjeno.

Islam ne zabranjuje trgovanje s nemuslimanima. Ne zabranjuje se također da se od njih iznajmljuje, ni da oni od nas iznajmljuju, niti da se njima posuđuje a ni da oni od nas posuđuju, kao ni da se njima prodaje ili pak da oni od nas kupuju. Sve navedeno ne spada u zabranjeno prijateljstvo s njima. Životopis Vjerovjesnika, a.s., i njegovih drugova pun je slučajeva koji ukazuju na to da je sarađivao s nemuslimanima. Dakle, Vjerovjesnik, a.s., je prodavao nemuslimanima i kupovao od njih, iznajmljivao je od njih, a i oni od njega, posuđivao je od njih, a i oni od njega, te s njima obavljao brojne trgovačke poslove mimo spomenutih.

Pravednost i pravičnost

Uzvišeni Allah je naredio Svojim robovima vjernicima da uspostavljaju pravdu u svim njihovim životnim pitanjima.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ﴾

"O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa makar to bilo protiv vas samih ili roditelja i rodbine." (*En-Nisa*, 135.)

Uzvišeni Allah upozorava na to da mržnja ljudi i njihovo neprijateljstvo ne treba da podstiču muslimana da čini nepravdu i tiraniju, već da oni trebaju biti pravedni pa čak i s neprijateljima.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ﴾

"O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže bogobožnosti." (*El-Maide*, 8.)

I veli Uzvišeni:

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ كَفَرُوا تَلَوْتُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّنْ دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

"Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični." (*El-Mumtahina*, 8.)

Obavezno držanje do obećanja i ugovora

Islam je potvrdio da je obaveznost držanja do obećanja i ugovora jedan od najvažnijih temelja na kojima počiva vjera islam.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾

"O vjernici, ispunjavajte obaveze." (*El-Maide*, 1.)

I veli Uzvišeni:

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾

"I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu zaista odgovarati." (*El-Isra*, 34.)

Uzvišeni Allah ukazuje na to da smo obavezni ispunjavati obećanja i obaveze i prema nemuslimanima.

Kaže Uzvišeni:

﴿إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتَيْنُوا إِلَهُكُمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

"Mnogobošci s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka; Allah, zaista voli bogobojazne." (*Et-Tevba*, 4.)

I veli Uzvišeni:

﴿إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

"Ugovore mogu imati samo oni s kojima ste ih kod Mesdžidi-Harama zaključili; sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah, zaista, voli bogobojazne." (*Et-Tevba*, 7.)

Životopisi dobrih prethodnika, Allah ih obasuo obilnom milošću, ispunjeni su onim što ukazuje na to da su se obavezno držali ugovora i obećanja s ne-muslimanima. Tako se prenosi za Huzejfu b. Jemana i njegovog oca da su ih idolopoklonici zarobili. Kada su odlučili da ih oslobode i puste da idu svojim putem, postavili su im uvjet da idu u Medinu, ali da ne idu Muhammedu, a.s., i njegovim drugovima ka Bedru, pa su ovi dali obećanje da će se obavezno pridržavati tog uvjeta. Potom su Huzejfe i njegov otac došli kod Vjerovjesnika, a.s., i obavijestili ga o tome. Vjerovjesnik, a.s., im je rekao: "**Idite, ispunit ćemo ugovor, a mi ćemo zatražiti pomoć protiv njih od Allaha.**"²¹⁴ Promisli o ovome kako ih je Vjerovjesnik, a.s., podsticao da se obavezno pridržavaju obećanja i da ih ispunjavaju.

Prenosi se od Safvana b. Amra i Seida b. Abdulaziza da su se Rimljani nagodili s Muavijom, r.a., da im posudi nešto novca. Muavija je kao zalog za to uzeo nekoliko njegovih ljudi i smjestio ih u Balbek. Potom su Rimljani otputovali. Muavija i drugi muslimani odbili su da dozvole ubistvo onih koji su bili u njihovim rukama kao zalog, te su odlučili da ih puste da idu svojim putem. Tu su priliku muslimani iskoristili da im kažu: "Bolje je uzvratiti dobrim na prevaru, nego na prevaru uzvratiti prevarom."²¹⁵

Muslimanu je naređeno da ne krši, da ne iznevjeri i da ne obmane u svome držanju da će ispuniti ugovor ukoliko taj ugovor nije u suprotnosti s Allahovim

²¹⁴ Hadis bilježi Muslim.

²¹⁵ *El-Emval* od Ebu Ubejda, str. 175.

vjerezakonom i Njegovom vjerom. Poznato je pravilo u islamskom pravu da nema pokornosti stvorenju u nepokornosti Stvoritelju. Buharija i Muslim bilježe hadis od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: **"Svaki uvjet koji se ne nalazi u Allahovoj knjizi je ništavan, pa čak kada bi takvih uvjeta bilo na stotinu."**

Ako bi ugovor kojeg je sklopio čovjek prije nego što je primio islam sadržavao nešto što je zabranjeno, kao kad bi to bio lihvarski ugovor ili ugovor za kupovinu alkohola ili svinjskog mesa i slično tome, što je islam zabranio, on bi prema islamskom vjerezakonu bio ništavan. Produživanje punovažnosti tog ugovora nije dozvoljeno osim ako je čovjek na to prisiljen.

Posjećivanje i darivanje poklona

Jedna od najvažnijih namjera posjećivanja i darivanja poklona jeste postizanje ljubavi i zbližavanje između onih koji se posjećuju i koji se međusobno darivaju. S obzirom na to da je ljubav i zbližavanje posebnost vjernika, Uzvišeni Allah ograničio je posjećivanje i darivanje poklona između muslimana i nemuslimana važnim pravilom, a to je da im namjera bude da privole njihova srca za islam i da ih pozivaju u Allahovu vjeru. Ako bi pak to bilo čisto zbog druženja, musliman je obavezan da se kloni toga, jer to dovodi do nekoliko štetnosti. Te štetnosti su:

1. Strah da musliman ne padne pod utjecaj morala nemuslimana i pod utjecaj njegovih običaja kao što je nesuzdržavanje od harama i bestidnosti, te i bojazan da ne bi uticao na njegovu vjeru i moral.

2. Druženje s nemuslimanima pobudi u srcu jednu vrstu ljubavi i simpatije prema njihovoj vjeri, pa tako kod čovjeka slabi odlučnost odricanja od neispravne vjere.

3. To druženje može dovesti do suprotstavljanja i nezadovoljstva Allahovim propisima koji se odnose na nemuslimane, a posebno onog ko uspoređuje njihov moral i civiliziranost sa stanjem muslimana u današnjem vremenu. S obzirom na ove, kao i mnoge druge štetnosti, Vjerovjesnik, a.s., zabranio je druženje s nemuslimanima. U tom kontekstu rekao je: **"Ne prijateljuj ni s kim osim s vjernikom i neka ne jede tvoju hranu niko osim onoga koji je bogobožan."**²¹⁶

Ovo ne znači da musliman u potpunosti treba prekinuti sve veze i odnose s nemuslimanima. Naprotiv, nema smetnje da se međusobno posjećuju i darove poklanjaju s namjerom da se ostvari neka korist za vjeru ili pak da se zadovolji neka dunjalučka potreba koja je u skladu s islamskim vjerezakonom. Primjer tome je da, recimo, nemusliman bude gost kod muslimana, ili da musliman

²¹⁶ Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

posjeti nemuslimana da bi ga pozvao u Allahovu vjeru i da bi ga uputio ka istini, ili pak da međusobno trguju, a to po prirodi iziskuje da posjećuju jedan drugog i da darivaju poklone jedan drugom.

Buharija i Muslim bilježe hadis od Seida b. el-Musejjeba, a on od svoga oca da je rekao: "Kada je Ebu Talib bio na samrti, ušao je kod njega Vjerovjesnik, a.s., a kod njega su bili i Ebu Džehl i Abdullah b. Ebi Umejje, pa je rekao: 'O amidža, reci: Nema drugog boga osim Allaha! – riječi kojima ću se zauzeti za tebe kod Uzvišenog Allaha.' Na to su ga Ebu Džehl i Abdullah b. Ebi Umejje upitali: 'O Ebu Talibe, zar hoćeš da napustiš vjeru Abdu-l-Mutaliba?' pa im je odgovorio: 'Ja sam u vjeri Abdu-l-Mutaliba.' Zatim je Vjerovjesnik, a.s., rekao: 'Tražit ću oprost za tebe, dok mi to ne bude zabranjeno', pa je objavljeno:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّ صَحَابَ الْجَحِيمِ

'Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole za oprost za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u džehennemu biti.' (Et-*Tevba*, 113.)

Buharija bilježi hadis od Enesa, r.a., da je rekao: "Bio je jedan dječak jevrej koji je posluživao Vjerovjesnika, a.s., pa se razbolio. Potom je Vjerovjesnik, a.s., došao da ga obide, sjeo mu pored glave i rekao: 'Primi islam!' Dječak je pogledao svoga oca, koji tu bijaše i on mu je rekao: 'Pokori se Ebul-Kasimu!' Dječak je primio islam i Vjerovjesnik je izašao govoreći: 'Hvala Allahu Koji ga je spasio džehennemske vatre.'" Prethodno je spomenuto da je Vjerovjesnik, a.s., dozvolio Esmi, kćerki Ebu Bekrovoj, r.a., da ugosti svoju majku višeboškinju, a i Omer, r.a., je poklonio svome bratu višebošcu odjeću koju mu je poklonio Vjerovjesnik, a.s.

Muslimanu je dozvoljeno da od nemuslimana primi poklon ako taj poklon ne sadržava nešto što je u suprotnosti s islamskim vjerovjekom, kao što je krst ili bravče koje je zaklano u nečije drugo, a ne u ime Allaha. Vjerovjesnik, a.s., primio je poklon od egipatskog kralja Mukavkisa koji je bio koptski kršćanin.

Hrana i piće

Musliman bi pri saradnji s nemuslimanima trebao da vodi brigu da ih ne uzme za prisne prijatelje s kojima će zajedno jesti i piti tako da mu to postane nešto uobičajeno. Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "Ne uzimaj za prijatelja nikog osim vjernika i neka ne jede tvoju hranu niko osim onoga ko je bogobožazan."

Ako bi nemusliman došao u goste muslimanu ili ako bi pak musliman došao u goste nemuslimanu, nije grijeh da ga počasti hranom i pićem ili da jede ono

čime je ugošćen ako to ne sadržava nešto što je islam zabranio. Vjerovjesnik, a.s., je rekao: "**Ko vjeruje u Allaha i sudnji dan neka počasti gosta.**"²¹⁷

Ugostiti i počastiti gosta vjerom je naređeno pa makar on bio i nemusliman, jer time ga pozivamo u islam i usmjeravamo ga na dobro da bi spoznao ljepote i vrijednosti ove vjere i plemenita svojstva. Tako je jedna delegacija nevjernika iz Sekife posjetila Vjerovjesnika, a.s., u Medini, pa ih je Vjerovjesnik, a.s., počastio i pozvao u islam. Također je Vjerovjesnik, a.s., bio pozvan na ručak kod jedne jevrejke, pa joj se odazvao i jeo njenu hranu. Ovo je poznati događaj o zatrovanom ovčijem mesu.

Slično tome je ako bi musliman bio pozvan na svadbu, pa se na svadbi sastao s nemuslimanima. Nije štetno za njega da jede s njima, jer ne namjerava prijateljsiti se s njima. Dakle, njega je tu s njima okupio ručak, kao što ga s njima sakupi čaršija i druga javna mjesta. Izlazak na ručak i piće s njima zabranjen je ukoliko podrazumijeva konstantno druženje i prijateljstvo, a što se tiče slučajnih situacija – nije grijeh i nije zabranjeno prisustvovati na tim gozbama. Zabrana izlaska na ručak i piće s nemuslimanima je zbog čuvanja i zaštite vjere muslimana i da na njega ne bi utjecalo druženje s nemuslimanima, pa da ga oduševe njihovi običaji, moral i ponašanje ili pak da bude ushićen njihovom vjerom.

Pozdravljanje i nazivanje selama

Dozvoljeno je muslimanu da pri susretu s nemuslimanom otpočne nekim drugim pozdravom mimo selama, kao naprimjer da im kaže: "Zdravo, dobro došli" i slično tome. Muslim bilježi hadis da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Ne nazivajte prvi židovima i kršćanima selam.**" Vjerovjesnik, a.s., otpočinjao je svoje knjižice (pisma) koja je slao vladarima i vođama sljedećim riječima: "**Mir i spas neka je na onoga ko slijedi uputu.**"

Muslimanu je dozvoljeno da uzvрати na selam koji mu nazove nemusliman, shodno riječima Uzvišenog Allaha:

﴿وَإِذَا حُيِّئَ نَجْحَةٌ فَحَيُّوا بِأَحْسَنِّ مِمَّا أَوْمَرْتُوْهَا﴾

"Kada pozdravom pozdravljeni budete, lepšim od njega otpozdravite, ili pozdrav uzvratite." (*En-Nisa*, 86.)

Prenosi se od Osmana en-Nehdija da je rekao: "Napisao je Ebu Musa pismo Dehkanu i u tom pismu ga poselamio, pa mu je rečeno: 'Zar ga selamiš, a on je

²¹⁷ Hadis bilježe Buharija i Muslim.

nevjernik?' na što je odgovorio: 'On mi je poslao pismo i poselamio me pa sam mu uzvratio'."218 Ako bi pak na skupu ili sastanku bili i muslimani i nemuslimani, dozvoljeno je muslimanu otpočeti selamom, namjeravajući tim selamom pozdraviti muslimane.

Buharija i Muslim bilježe hadis od Usame b. Zejda, r.a., da je Poslanik, a.s., jednom uzjahao magarca na kojem je bilo sedlo, pod kojim je bio pokrivač od fedekijske kadife, a iza sebe je stavio Usamu, krenuvši je da obiđe Sa'da b. Ubadu iz plemena Benu Haris b. Hazredž. To je bilo prije bitke na Bedru. Prošavši pored jedne skupine koju su sačinjavali muslimani, idolopoklonici i židovi, među kojima su bili i Abdullah b. Ubejj i Abdullah b. Revvaha, obavio ih je prašinom koja se digla od hoda životinje. Abdullah b. Ubejj stavio je svoj ogrtač preko nosa i rekao: "Nemoj nam prašiti!", a Poslanik, a.s., im je nazvao selam, stao, sišao i pozvao ih u islam, proučivši im nešto iz Kur'ana...

²¹⁸ Hadis bilježi Buharija u *El-Edebu el-Mufredu*.

VJERSKE OBAVEZE KOJE TREBA ISPOŠTOVATI ONAJ KO PRIMI ISLAM

Opraštaju mu se sve obaveze koje su propisane i potvrđene u islamu za period prije njegova ulaska u islam:

Prema konsenzusu učenjaka, kada nemusliman primi islam, ne obavezuje se da nadoknadi ono što je propustio od obaveznih ibadeta, bilo namaz, post, zekat ili hadž.

Kaže Uzvišeni:

﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتُوبُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾

"Reci onima koji ne vjeruju: ako se okanu, bit će im oprošteno ono što je prije bilo." (*El-Enfal*, 38.)

Vjerovjesnik, a.s., nije naređivao onima koji su primili islam da nadoknade propuštene farze (obaveze), jer islam briše ono što je bilo prije. Kada je Amr b. el-As, r.a., primio islam, došao je kod Poslanika, a.s., i uvjetovao da mu se oprost. Poslanik, a.s., mu je odgovorio: "Zar ne znaš, Amre, da islam briše sve ono što je bilo prije njega?"²¹⁹

Potpunost dobrote Uzvišenog Allaha spram Njegovih robova ogleda se u tome da će ih, ako prime islam, ipak nagraditi za njihova dobra djela koja su radili prije islama. Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Kada neko od vas primi islam i lijepo obavlja ono čime je zadužen, upisat će mu Allah svako dobro djelo koje je prethodno učinio, a izbrisat će mu svako loše djelo koje je prethodno učinio..."²²⁰ Buharija i Muslim bilježe hadis od Hakima b. Hizama, r.a., da je upitao: "Allahov Poslaniče, šta misliš, za poslove koje sam učinio iz pobožnosti u predislamsko doba: dijeljenje imetka, oslobađanje robova i obilaženje rodbine, slijedi li mi nagrada (na Sudnjem danu)?" te da mu je Poslanik, a.s., odgovorio: "Primio si islam s onim što si od dobra uradio."

Pridržavanje islamskih propisa i pokoravanje njegovim načelima

Obaveza je svakome ko primi vjeru islam, bilo muškarcu ili ženi, da se pridržava islamskih propisa i adaba. Dakle, obavezan je da izvršava farzove (strobe obaveze) koje je Uzvišeni Allah propisao, kao što su propisani namazi, post mjeseca ramazana, ukoliko ne postoji neka prepreka koja bi ga spriječila, izdvajanje zekata ukoliko posjeduje imetak u iznosu nisaba i ako bi bio u njegovom posjedstvu

²¹⁹ Hadis bilježi Muslim.

²²⁰ Hadis bilježi Nesai.

cijelu godinu, hodočašće na Allahov sveti Hram, ukoliko je u mogućnosti otići, obaveznost pokrivanja žene hidžabom (mahramom), te ostale obaveze. Također je obavezan da se kloni zabranjenih i loših djela – neće drugima činiti nasilje ubijajući ih, neće povrijediti čast drugih čineći zinaluk i homoseksualizam, neće im oskrnaviti imetak krađom, uzimanjem mita ili kamatom, a neće činiti nasilje ni nad svojim razumom konzumiranjem alkohola, droga i drugih opijata koje je islamski vjerovjesnik zabranio.

Kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِهَتَّانٍ يُفْسِرُهُ بَيْنَ يَدَيْهِنَّ وَأَمْرُجُلِهِنَّ وَلَا يَعْنِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ قَبَائِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرَنَّ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

"O Vjerovjesniče, kada ti dođu vjernice da ti polažu prisegu: da neće Allahu nikoga ravnim smatrati i da neće krasti i da neće muževima tuđu djecu podmetati i da ti neće ni u čemu, što je dobro, poslušnost odricati, ti prisegu njihovu prihvati i moli Allaha da ti oprosti; Allah, zaista, mnogo prašta i On je Milostiv." (*El-Mumtahina*, 12.)

Onaj ko primi islam, treba odmah u početku da vodi brigu o sljedećim propisima:

1. Da se okupa, jer je islamskim vjerovjesnikom kupanje propisano za onoga ko prima islam, shodno hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao Usali, r.a., kada je primio islam: **"Idite sa njim do bašče toga i toga i naredite mu da se okupa."**²²¹ Kada je Kajsa b. Asim prešao na islam, Vjerovjesnik, a.s., mu je naredio da se okupa vodom pomiješanom s lotosom (sidrom).²²²

2. Da izvrši obrezivanje ili sunećenje, tj. da odstrani suvišnu kožicu iznad glavića polnog organa muškarca. Onaj ko primi islam obavezan je izvršiti obrezivanje ako to nije već uradio prije primanja islama, jer je obrezivanje simbol islama i prirodna urođenost čovjeka. Obrezivanje je prvi naređivao Ibrahim, a.s. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov Poslanik, a.s. rekao: **"Ibrahim, a.s., obrezan je kada je imao osamdeset godina."** Ako nije u mogućnosti da obavi obrezivanje iz bojazni da ne naudi sam sebi zbog velike starosti ili bolesti ili pak ako mu kaže pouzdan doktor da će oslabiti zbog izgubljene krvi i da mu to može dovesti život u pitanje, nije grijешan ako ne izvrši obrezivanje.

²²¹ Hadis bilježi Ahmed.

²²² Hadis bilježe Ahmed, Tirmizi i Nesai.

3. Naučit će suru Fatihu, jer je učenje sure Fatihe jedan od ruknova namaza i namaz nije ispravan ako se ne prouči Fatiha. Buharija i Muslim bilježe hadis da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Nema namaza onaj ko ne prouči Fatihu iz Kur'ana.**" Onaj ko primi islam obavezan je što prije naučiti suru Fatihu na arapskom jeziku. Ako pak nije u mogućnosti odmah naučiti Fatihu, s njega spada odgovornost ako bude izgovarao: *Subhanallah, elhamdulillahi, la havle ve la kuvvete illa billah* i donosio tekbir, tj. izgovarao *Allahu ekber*. Navedeno će ponavljati i učiti dok ne nauči cijelu suru Fatihu. Rifa'a b. Rafi', r.a., prenosi da mu je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "**Kada hoćeš namaz klanjati, uzmi abdest kao što ti je Uzvišeni Allah naredio, potom prouči ezan, također i ikamet pa stupi u namaz. Ukoliko znaš nešto iz Kur'ana, prouči, a ukoliko ne znaš, ti zahvaljuj Allahu, veličaj Ga i spominji.**"²²³

4. Podučit će se uzimanju abdesta, jer je abdest uvjet za ispravnost namaza.

Kaže Uzvišeni Allah:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَانْسَحُوا رُءُوسَكُمْ وَأَمْجِلْكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

"O vjernici, kada hoćete namaz obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza laktova operite – a glave svoje potarite – i noge svoje do iza članaka." (*El-Maide*, 6.)

Vjerovjesnik, a.s., je pojasnio da se namaz ne prima bez abdesta. Ebu Davud bilježi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "**Nijednom od vas nije potpun namaz dok se ne abdesti i ne upotpuni svoj abdest.**"

5. Obaveznost posta mjeseca ramazana. Ukoliko čovjek primi islam u toku mjeseca ramazana i primi islam poslije pojave zore, obavezan je da se preostali dio tog dana sustegne od hrane, pića i spolnog odnosa, te će zanijetiti da posti od sutra preostale dane mjeseca ramazana. Ako bi pak primio islam prije pojave zore, on je obavezan zanijetiti da posti taj dan i dane koji slijede poslije njega, pa sve do kraja mjeseca. U oba slučaja nije obavezan napaštati propuštene dane prije primanja islama.

6. Obaveznost davanja sadekatu-l-fitra. Ukoliko čovjek primi islam prije zalaska sunca posljednjeg dana mjeseca ramazana, obavezan je da da sadekatu-l-fitr ako posjeduje hrane kod sebe u većoj mjeri nego što je potrebno njemu i njegovoj porodici za noć uoči Bajrama i na dan samog Bajrama. Ako bi pak primio islam poslije zalaska sunca posljednjeg dana mjeseca ramazana, nije obavezan dati sadekatu-l-fitr.

²²³ Hadis bilježe Ebu Davud i Tirmizi.

SADRŽAJ

RIJEČ UREDA ZA FETVE.....	7
PREDGOVOR	9
JEDINA PRIZNATA VJERA KOD UZVIŠENOG ALLAHA JE ISLAM	13
VEZIVANJE SRCA ZA ALLAHA UZVIŠENOG	27
TEWHID I NJEGOVE VRSTE.....	42
DRUGI RUKN: VJEROVANJE U MELEKE.....	53
TREĆI RUKN: VJEROVANJE U POSLANIKE, A.S.....	66
POSLEDNJI VJEROVJESNIK MUHAMMED B. ABDULLAH, S.A.V.S.	84
ČETVRTI RUKN: VJEROVANJE U KNJIGE.....	97
PETI RUKN: VJEROVANJE U SUDNJI DAN	105
ŠESTI RUKN: VJEROVANJE U ALLAHOVO ODREĐENJE (KADER)	120
PRIJESTUPI NA KOJE JE UPOZORIO ISLAM	123
PROPISI O ČISTOĆI	142
PROPISI NAMAZA.....	158
PROPISI DŽENAZE NAMAZA.....	169
PROPISI ZEKATA.....	180
PROPISI POSTA.....	190
PROPISI HADŽA I UMRE	204
PROPISI KOJI SU ISKLJUČIVO VEZANI ZA ŽENU MUSLIMANKU	219
ODNOS ONOGA KO JE PREŠAO NA ISLAM PREMA ZAJEDNICI.....	231
MEĐUSOBNI ODNOSI SUPRUŽNIKA POSLIJE NJIHOVA PRIMANJA ISLAMA ILI PRIMANJA ISLAMA JEDNOGA OD NJIH DVOJE	232
ODNOS ONOGA KO JE PRIMIO ISLAM SPRAM NJEGOVE DJECE.....	236
ODNOS ONOGA KOJI JE PREŠAO NA ISLAM SPRAM	240
NJEGOVIH RODITELJA I RODBINE	240
IMOVINSKI ODNOSI MUSLIMANA S RODITELJIMA	244
ILI ROĐACIMA NEMUSLIMANIMA	244
DRUŠTVENI I HUMANI ODNOSI	248
VJERSKE OBAVEZE KOJE TREBA ISPOŠTOVATI ONAJ KO PRIMI ISLAM.....	257